

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

AXEL HENRIQUES
SVUNDNE
DAGE

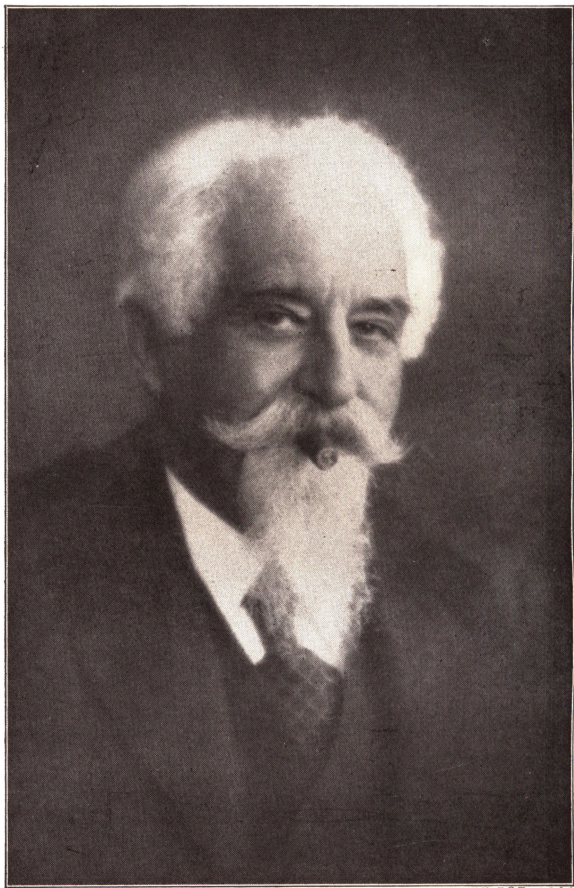

KALEIDOSKOPISKE MINDER
FRA ET LANGT LIV

GYLDENDALSKE BOGHANDEL

1 9 2 9

SVUNDNE DAGE

KEHLET FOT 1929

Henriques

AXEL HENRIQUES

SVUNDNE DAGE

KALEIDOSKOPISKE MINDER
FRA ET LANGT LIV

GYLDENDALSKE BOGHANDEL • NORDISK
FORLAG • KØBENHAVN • MCMXXIX

SILHUETTEN PAA OMSLAGET AF
ESTHER FLEISCHER

—
COPYRIGHT 1929 BY GYLDENFALSK
BOGHANDEL NORDISK FORLAG - COPENHAGEN

—
OPLAG: 2000 EKSEMPLARER

—
PRINTED IN DENMARK
GYLDENDALS FORLAGSTRYKKERI
KØBENHAVN

Mange af mine Venner og Bekendte har i mange Aar talt om, at jeg skulde skrive mine Erindringer; det er vel 15 Aar, siden jeg første Gang saa i et Blad, at jeg *var* begyndt. Og nu er det altsaa blevet Alvor — ja endog bitter Alvor, for jeg kan jo ikke skjule, at foruden denne tykke Bog — som mange maaske vil finde lovlig tynd — kommer der snart et Bind til. Disse Venner og Bekendtes Tale har saaledes muligvis været skæbnesvanger for mig og min stakkels Forlægger.

Mange af mine Venner og Bekendte har de sidste Maaneder fortalt mig, at de glædede sig til at læse min Bog, der »sikkert blev morsom«. Hvis dette blot er sagt for at vise den gamle Mand en Venlighed, gør det jo ikke saa meget; men har de rare Mennesker virkelig ment det, kan det jo faa ubehagelige Følger for dem og for mig; fordi man en enkelt Gang har haft det Held at faa Folk til at more sig, er det jo langt fra sikkert, at man kan blive ved med det altid, og helt let — det maa De tro — er det skam ikke; jeg, der ved det, har altid haft den dybeste Medlidenhed med den unge Dame, der sagde: »De aner ikke, hvor svært det er at være den smukkeste Pige i Odense.«

Naar jeg alligevel har faaet Mod til at nedskrive

og udsende disse Minder — og jeg har her haft Brug for meget mere Mod end til at skrive de mange andre smaa og store Bogstaver, jeg har sat paa Papiret de sidste 60 Aar — ja, saa er det, fordi det altid har moret mig, da jeg selv var ung, at høre gamle Kavallerer — ogsaa nogle, der ansaas for ret kedelige — fortælle om deres svundne Dage. Jeg har derfor ment, at det maaske kunde interessere de Yngre — og de fleste Mennesker er jo yngre end jeg — at faa et lille Kig ind i det Eventyrland, jeg har gennemvandret, og mine Jævnaldrende — dem findes der dog ogsaa enkelte af — at leve en Stund i det endnu skønnere Land: Mindernes.

Skulde jeg muligvis vinde nye Venner ved disse Minder, vilde det naturligvis i høj Grad glæde mig — at jeg skulde miste nogen af mine gamle Venner paa Grund af denne Bog, frygter jeg ikke; de har altid forkælet og overvurderet mig.

Kjøbenhavn, September 1929.

Axel Henriques.

Hvem Bogen handler om.

Min Oldefar var Pinches Henriques, født i Nakskov 1725. Af hans Børn har to særlig Interesse for mig:

1) Ruben Henriques (R. Henriques jun.) født 1771; en af hans Sønner i Ægteskab med Joricha Melchior, født 1785, var min Far, Grosserer Moritz R. Henriques, født 1817 — og

2) Zippora, født 1774, gift i Göteborg med Købmand S. E. Warburg, født 1760; en af deres Døtre Rosa, født 1797, blev gift i Göteborg med Fabrikant L. Fürstenberg, født 1796; en af deres Døtre, Jeanna, født 1824, var min Mor. Min Far var saaledes gift med sin Kusines Datter.

I dette Ægteskab var 3 Børn:

Ruben Henriques, født 1849, Grosserer i Kjøbenhavn, Axel Henriques, født 1851, forhenværende Bogtrykker i Kjøbenhavn, og Ernst Henriques, født 1854, Kunsthandler og Handelsagent i Kjøbenhavn, død 1924.

Om den næstældste af disse og om noget af, hvad han har oplevet, set, hørt og følt, hvad han erindrer eller i alt Fald bilder sig ind at erindre, handler denne Bog.

Løvstræde.

Mellem Købmagergade og Graabrødretorv ligger et lille Stræde, som næppe spiller nogen betydelig Rolle for de nuværende Storkjøbenhavnere, men som i min Barndom forekom mig at være Verdens Midtpunkt. Det var ikke, fordi Peder Schumacher — alias Grif-fenfeld — var født paa det ene Hjørne hos Vinhand-leren, — det var ikke engang den Vinhandler, som boede der i min Tid — heller ikke fordi der paa et andet Hjørne boede Verdens vistnok herligste Urte-kræmmer, Gustav Bager; j e g havde da i al Fald al-drig set mærkeligere Bolcher end dem, han havde ud-stillet i sit Vindue.

Nej, det var Huset, skraas overfor Gustav Bager, der var det vidunderlige, Huset Løvstræde Nr. 128.

Vor Tids Mennesker vil maaske undre sig over, at der i en saa lille Gade kunde være saa høje Numre; men den Gang kunde der ske meget, som man nu slet ikke forstaaer.

Det var den gamle Tid. Da Matrikelnumrene for-svandt eller blev sat i Parentes, og Husene i Gaden kom i Nummerorden med de ulige Numre til venstre, de lige til højre — regnet i Retning fra Kongens Ny-torv — og det gamle Nr. 128 blev det nye Nr. 7 — da begyndte Nutiden.

I Nr. 128 var Reitzels Boglade, C. A. Reitzels Bo og Arvinger, som Firmaet kom til at hedde kort efter den straalende Sommerdag, da Storken anbragte mig i min lille Vugge oppe paa 2den Sal. For den Gang bragte Storken nemlig de smaa Børn, da levede jo

endnu H. C. Andersen og kom ovenikøbet næsten hver Dag i Bogladen nede i Stueetagen, naar han ikke som Storken var ude paa de lange Rejser.

En udenlandsk Vismand paastod forleden, at hvis man anstrænger sig lidt, kan man godt huske sin egen Fødsel — det kan jeg nu absolut ikke, jeg har forsøgt — men jeg husker tydeligt, at den Dag, da min knap 3 Aar yngre Bror blev født, fortalte min ældre Bror, som jeg aldrig, hverken før eller senere, har truffet i en Løgn, at den lille nye Dreng var kommet med Storken, og at Madam Schultz, den pæne, lidt svære Dame, som vi havde set drikke The med smaa Tvebakker til, ejede to Storke, som hun havde boende i to Skabe, ganske Mage til dem, vi havde i Spisestuen, og det var disse Storke, der besørgede det hele.

Ak ja, nu er Storkene degraderede, men de to runde Skabe i Christian den 8des Stil, som den Gang blev betragtede som meget dagligdags, de vilde nu pynte svært i Spisestuen — men hvor er de nu?

Det var et godt Hus, Storken anbragte mig i, for det var et Hus fuldt af Bøger — og er der noget dejligere end Bøger? — Jeg ved godt, at en Bog kan være slem, naar man har læst den — endnu mere for Resten, mens man læser den — men hvor mange er der saa ikke, der er vidunderlige!

Ærværdige og hyggelige staar de som Husguder i Reolerne omkring Skrivebordet, og næsten endnu dejligere er de som urørte, uopskaarne, naar de ligger jomfrueligt og fristende paa Ens Bord eller kigger koketterende ud ad et Boghandlervindue. De er saa

tiltrækkende — ja, hvad skal jeg sige: som en Række pur unge Balskønheder — — ja, de kan jo naturligvis ogsaa være slemme, naar man lærer dem nærmere at kende.

Min Kærlighed til Bøger skriver sig fra det Øjeblik, jeg lærte det mærkelige, at b a siger ba, og jeg er siden da aldrig — bogstaveligt aldrig — gaaet forbi et Boghandlervindue uden at kigge derind, og som oftest standser jeg og det baade her og i Provinsen og i Udlandet, jeg kan ligefrem ikke lade være — lige som jeg endnu glæder mig ved at se en smuk ung Pige komme ind i en Balsal. Og det er vist kun, fordi jeg blev født i Reitzels Hus — ja, det med Bøgerne!

Det var nu gode Bøger, som fandtes dér, Guldalderlitteraturen. Det vidste jeg jo ikke den Gang, Reitzels vistnok heller ikke og endnu mindre Digterne. Saadan noget faar en Digter først at vide, naar han forlængst er død, men den Gang levede de og kom alle: H. C. Andersen og Chr. Winther og H. P. Holst o. s. v. stavrende op ad den lille Trappe og ind i Stuen til venstre; det hele saa ud akkurat som nu. En Gang imellem gaar jeg nemlig ind og ser efter, om alt er rigtigt i Nr. 128. Uforandret, blot er Digterne døde og blevet Guldalders.

Men der var da ogsaa Skolebøger, nye, fine Skolebøger uden Æselører, Blækklatter og expressionistiske Illustrationer, der først kom til senere, naar Bøgerne var taget i Brug.

Hvor godt husker jeg ikke den gamle Herre — han har vel været en 25 Aar — der satte mig op paa en af de taarnhøje Reoler, mens han fremtog de Bøger,

der skulde bruges i »det kommende Skoleaar«, bl. a.: »Funch, Røgind og Warburgs Danske Læsebog for de lavere Klasser«, en herlig Bog, som jeg formentlig har solgt en Gang i en snæver Vending, men som jeg nu heldigvis har faaet igen. Gud lad mig aldrig, aldrig tabe den!

Det var ogsaa gode Folk, der boede i Huset, vi og Reitzels og saa Skomageren i Kælderen. Skomageren havde en Datter, der hed Malene. Hun var en af de første, der satte min Fantasi i stærk Bevægelse, jeg vilde nemlig saa gerne vide — men turde ikke spørge — om det var hende, om hvem der stod i Grimms Eventyr:

»Min Søster Malene
Tog alle mine Bene,
Bandt dem i en Silkeklud,
Bar dem under Træet ud,
Da blev jeg saa herlig en Fugl, Kvirevit!«

Jeg tror nok, at det senere viste sig, at det ikke var hende.

Paa 1ste Sal boede gamle Fru Reitzel; af hende fik jeg en Gang H. C. Andersens Eventyr med Vilh. Pedersens Tegninger foræret — saadanne Bøger laves ikke mere — og hos hende saa jeg første Gang et Juletræ — saadanne Juletræer eksisterer heller ikke mere; det var saa stort, at der absolut ikke er Tale om, at det kan have staaet i den knap 5 Alen høje Stue, ligesaa lidt som den enorme Tønde, som vi »slog Katten af« Fastelavns Mandag, kan have hængt i den elendige lille Krog mellem Kontorerne, som

Carl og Theodor Reitzel mange, mange Aar efter viste mig.

Carl var gift, Theodor Pebersvend — da hændte det en grim Dag, at Theodor forlovede sig, skulde giftes og bo i vor Lejlighed; det ganske utænkelige skete: vi maatte flytte — og selv om vi kom til at bo først i samme Hus som Konditor Otto, hvor der altid duftede af friskbagte Linsekager, og senere hos en Sennepsfabrikant, hvor en Maskine søgte at holde os vaagne Dag og Nat, glemte vi aldrig Løvstræde, særligt ikke de to Brødre, som jeg aldrig syntes forandrede sig, ligesom de — især den gladeste af dem: Carl — altid vedblev at tro, at jeg endnu var en lille Dreng, selv da jeg var over de 50. Men da jeg en Dag havde sendt ham et Bind af mine Viser, som han ikke kendte, skete der en Forandring; det var, som om han nu behandlede mig en Smule, en ganske lille Smule, som jeg havde set ham behandle Christian Winther og H. C. A., som om der dæmrede den Tanke hos ham, at jeg maaske ogsaa en Gang paa Revys visernes Omraade kunde blive noget i Retning af en Guldalderdigter: en, der ikke har høstet nævneværdigt meget Guld for sine Digterværker, da de blev til.

Vor eneste Sorg i Løvstræde var, at der saa ofte kom Bud om, at vi ikke maatte gøre saa meget Støj med vore Lege, for Frk. Cathrine Reitzel var syg. Hun var desværre altid syg, laa til Sengs i over 30 Aar, og først som gammel Dame blev hun rask igen. Aandsfrisk havde hun altid været, og især som gammel fulgte hun med i, hvad der skete og hvad der

blev skrevet, og da hun ogsaa havde læst noget af mig og ønskede at se mig, besøgte jeg hende efter ikke at have set hende i over 40 Aar. Men da slog den gamle statelige Dame Hænderne sammen og næsten skreg: »Nej, Herregud, er det den lille Axel?«

Ja, at Tiden gaar, er jo ikke noget nyt, men naar jeg tænker paa, at en jævnaldrende Dreng, Henry Petersen, Fru Reitzels Barnebarn, der legede med os, er død en Gang i forrige Aarhundrede, ikke som ungt Menneske, men som berømt Videnskabsmand og Direktør for Nationalmuseets historiske Afdeling, ja saa maa jeg sige, det er forfærdeligt saa Tiden gaar.

Og Peter og Andreas, Bogladens to »Karle«, som det hed den Gang, de maatte da være flere Hundrede Aar — i al Fald tilsammen — hvis de levede endnu. Det var Fest, naar de to gamle Fyre baxede med de enorme Bogpakker, som nede i Gaarden og i Vognporten blev gjort i Stand til Forsendelse. Saa store Pakker har vel aldrig før eller senere været ekspederede fra nogen Boglade. Maaske vil en moderne Forlægger smile — men han skulde bare havet set dem. Vi Drengene kunde bevidne, at de var som hele Huse.

Og da Datteren Frk. Julie Reitzel blev gift med den unge Løjtnant Jøhnke — der ogsaa var et Løvstrædebarn, Søn af Snedkeren ligeoverfor — sikke Pakker, Peter og Andreas saa lavede af deres Udstyr plus Spisevarer, for de nygifte skulde bo paa Christiansø. — Jeg har siden set Christiansø, ganske vist kun i Kikkert, og kan slet ikke forstaa, at der

kan have været Plads til disse gigantiske Pakker paa den lille bitte Ø.

Løjtnanten var, efter hvad vor gamle Barnepige mente, ikke noget stort Parti for den rige Boghandlerdatter, men hun kunde jo heller ikke saa godt vide, at han skulde ende som Admiral og Marine-minister. Jo, jo, de var ikke saa tossede de Drengene fra Løvstræde.

Ja, Løvstrædel dér har jeg oplevet det og det; det er, som om vi havde boet dér altid, og saa var jeg kun 9 Aar, da vi flyttede derfra.

Slægten.

Slægten — ja, den er gammel. Da jeg en Aften for et Par Aar siden kom op til en god Ven — der for Resten var en Veninde — fortalte hun mig, at hun havde siddet og glædet sig ved at læse en af de islandske Sagaer, særligt havde det moret hende at understrege Navnene paa de mange, der hørte til hendes Slægt. Saa langt fra at lade mig imponere, betroede jeg hende, at jeg hjemme havde en Bog, der var meget ældre og berømtre end Sagaerne, og hvori jeg kunde understrege alle Hovedpersonerne som mine Slægtinge, nemlig det gamle Testamente. Men jeg maatte jo indrømme, at jeg ikke havde min Stamtavle saa godt i Orden, som enhver god Islænder, der stammer i lige Linje fra Njal, har den; der var jo et lille Spring i min, nemlig fra Profeten Malachias' Tid til Christian den Fjerde, under hvem en af mine Forfædre blev dansk Borger.

Og da min Slægt altsaa har levet her i Landet i 300 Aar, tør jeg vel haabe, at Professor Vilhelm Andersen i al Fald anser mig for en Halvdansker, hvad han kalder Forfatteren M. Goldschmidt i sine »Breve til en Muse« (Side 53), en Titel, som Professoren maaske heller ikke vil nægte f. Ex. mine Næst-næst-Søskendebørn: en af Danmarks allerbetydeligste Malere i vor Tid: Theodor Philipsen, Forf. af »En Rekrut fra 64«, P. F. Rist, og Grosserer, Landstingsmand Holger Petersen.

Og Slægten har været frugtbar.

Da vi i Aaret 1925 fandt paa at holde Fest i 200 Aaret efter min Oldefar, Pinches Henriques' Fødsel, afgik der henved 600 Indbydelser til Familjer eller enkelte Personer rundt i Verden, som hørte til hans Efterkommere, og ca. 300 Personer mødte.

Det har været en livlig Slægt, der ikke alle blev netop paa det Sted, hvor Jordemoderen havde placeret dem, og ikke alle ventede paa at faa Plads i deres Fars Butik. Der findes blandt min Oldefars Efterkommere Videnskabsmænd — endda ganske berømte —, Professorer i alle Fakulteter og det lige fra Stockholm til Bombay; mange, bl. a. mindst sex med Navnet Henriques, har udstillet paa Charlottenborg, nogle har lavet Porcelæn, der sjældent udstilles uden at et Statsoverhoved med Familie er tilstede; mange har været Læger, baade af den gode gamle Slags, der kom slubrende i Galoscher, og af den nye Slags, der holder Bil; en Del har været Bankierer. Jeg husker, at en yderst elegant ældre Gentleman, der en Gang langt ude i den vide Verden var i Færd med at ud-

betale mig nogle Penge paa et Rejseakkreditiv, spurgte mig: »Er De i Slægt med R. Henriques junior i Kjøbenhavn?« »Ja,« svarede jeg, »det er min Bedstefar.« Saa trak Herren forskrækket Sedlerne tilbage og sagde: »Bedstefar? De maa da være ældre end han?« Jeg fik alligevel mine Penge, da jeg tilføjede: »Naa, De mener den nuværende Indehaver, ja, det er min Fætter Otto, men R. Henriques junior blev født i det Herrens Aar 1771, og saa gammel er jeg heller ikke.«

Det vrimler i Slægten af Musik-Berømtheder og Dygtigheder — ved 200 Aarsfesten spillede et stort Orkester, anført af Fini Henriques og bestaaende udelukkende af Slægtens Medlemmer og med bl. a. Victor Bendix ved Flygelet; der er Landmænd lige fra Linköping til Brasilien, Embedsmænd, Jurister, Købmænd, Fiskeeksportører, Forfattere, Scenens Børn og Byens Fædre, og jeg kunde som Bellman slutte med »och så en prest«, hvis der ikke havde været mindst 4: 3 jødiske og 1 kristen.

En Kriminalist fortalte mig forleden, at han havde set en nylig udkommen Stamtavle over en vidtfor-grenet Familje og ved første Gennemsyn fundet 20 Aars Tugthus repræsenteret. I min Slægt har jeg, trods ærlig Søgen, ikke kunnet finde nogen, der har været i Konflikt med Loven, naar jeg lige undtager mig selv, der for mange, mange Aar siden var stævnet til Møde i Kjøbenhavns Kriminal- og Politiret for Dom at høre og Straf at lide ifølge Lovens Paragraf Ditten eller Datten, og da jeg med bankende Hjerter kom derop, fik jeg at vide, at det var en Bøde paa 4

Kroner, for ikke rettidigt løst Hundetegn. Ja, hvor var alt billigt den Gang! Det var en dejlig Tid!

Dyvekes Gaard.

Til denne frugtbare Slægt har min Farfar ydet sin Part, 16 levende Børn. Et Tvillingepar havde, ligesom Kobbersmedemester Smidts Søn (i »Genboerne«) »et saa forbandet Hastværk,« at det ikke tæller med.

Jeg har aldrig set min Farfar; han døde 5 Aar, før jeg blev født, men af Portrætter, malede af hans Sønner — tre af dem var dygtige Kunstnere — kan man se, at det var en statelig Mand, og jeg har ofte i min Ungdom hørt, at det var et stolt Syn at se ham om Lørdagen gaa til Kirke med sine 10 Sønner. Som maa ske bekendt, hører der 10 Jøder af Mandkøn og over 13 Aar til for at danne en Menighed; min Farfar kunde altsaa, selv om der ikke var kommet et fremmed Menneske, og selv om en af Sønnerne havde haft Udgangstur, have holdt Gudstjeneste i sit Hjem. Hans Hjem var Dyvekes Gaard paa Amagertorv (nuværende Nr. 6). Jeg ved jo nok, at det nu, da

»hvad man har lært i sin Skoletid,
snart er Løgn hveranden Bid«,

paastaas, at Dyvekes Gaard laa paa Hjørnet af Amagertorv og lille Helligejststræde (Niels Hemmingsensgade), men det gaar jeg aldrig i Livet ind paa.

Jeg er villig til at gøre mange Indrømmelser til Videnskaben; for min Skyld maa det gerne være Gorm

den gamle, der var Danebod, og det maa ogsaa gerne være Dronning Thyre, hvor svært det end falder mig at tro, at en Dame paa Feminismens daværende lave Udviklingstrin, skulde have faaet en Titel; men at Dyveke har levet i det gamle »Nr. 3«, det er for mig ligesaa vist, som at R. Henriques jun. boede der med sin Garde af 10 Sønner, der virkelig alle havde Gardehøjden. Min Far har saaledes fortalt mig, hvilken Kamp han maatte føre for at slippe for at blive Fanejunker ved Borgervæbningen, hvad han, paa Grund af sin statelige Figur, var udset til. Desværre kan jeg ikke som Goethe, med hvem jeg i det hele har ikke saa faa Ulighedspunkter, sige: »Vom Vater hab' ich die Statur«.

Min Bedstemoder husker jeg derimod at have set, dog kun én Gang, da hun stod i Gaarden i Løvsstræde og raabte op til Pigen, om min Mor var hjemme, for ikke at gaa forgæves op paa 2. Sal; jeg mindes aldrig at have besøgt hende, og dog staar hendes (og altsaa Dyvekes) Lejlighed saa tydelig for mig, som om jeg havde set den igaar. To Fastre blev nemlig boende i Lejligheden, og dem har jeg ofte besøgt, ja jeg husker mærkeligt tydeligt, at jeg dér som lille Dreng har været til »Purimsfest«, jødisk Maskerade.

Da jeg en Menneskealder senere en Dag sad i Dyvekes Gaard og talte med min gamle Ven, den geniale Autodidakt, C. J. Ramm, Stifteren af Livsforsikringsselskabet »Hafnia«, der residerede i min Farfars gamle Værelser, saa jeg hele den muntre Maskerade for mig, ja jeg huskede og hørte en

Vise, som to unge Mennesker sang, klædte som Tyro-
ler og Tyrolerinde, med dette Omkvæd:

Og naar Du sejler, saa vær forsigtig,
Men naar Du elsker, saa vær oprigtig!

og jeg kan bestemt paavise, hvor i den store Sal da-
værende Tapetfabrikant Sally Fraenckel, senere
Borgerrepræsentant og Formand for Industriforenin-
gen, stod og sang Syls Vise af »Lumpacivagabundus«,
eller én med samme Omkvæd — det eneste jeg hu-
sker — nemlig »Verden den forgaar s'gu meget
snart«.

Og alt det mens Ramm og jeg sad og talte om
Syge- og Begravelseskasser. Jeg havde nemlig be-
nyttet mine pæne matematiske Ævner og mit dito
Humør til at skrive nogle polemiske Artikler om en
Række saadanne Forsikringsselskaber, hvis Bereg-
ninger var saa vanvittige, at de før eller senere
maatte gaa fallit og de sidste Forsikrede blive nær-
rede for alle deres Indbetalinger. Efter at Ramm hav-
de søgt mig i den Anledning og bedt mig fortsætte,
sluttede vi et Venskab, der varede til hans Død, og
jeg blev derfor meget forbauset, da hans Dattersøn,
Visesangeren Chr. Gottschalch, for et Par Aar siden,
da vi sad i et gemytligt Lag og havde sagt hinanden
mange Venligheder, pludseligt sagde: »Min Bedste-
far, Direktør Ramm, kunde vist ikke lide Dem. Jeg
har hørt ham sige noget om Dem, som var stræn-
gere, end jeg har hørt ham sige om nogen anden.«

Min Forbauselse steg, men da han fortsatte: »En

Gang, da jeg som lille Dreng var i Folketeatret med ham, viste han mig Dem og sagde: »Det er et overflødigst Menneske!« — saa kom jeg til at le og sagde: »Ja det har De Ret i, det kaldte han mig altid i Omtale og Tiltale, men det kom sig af, at de omtalte Artikler stod i en Række Feuilletoner i »Morgenbladet« med Overskriften »Af et overflødigst Menneskes Dagbog«, og naar han sagde til mig »Goddag, overflødigste Menneske« med sin stærke sønderjydske Accent, saa var det saaledes, at det varmede helt ind i Sjælen.« — Saa drak vi et Mindebæger for den gamle Hædersmand.

Men vi er imidlertid kommet saa langt bort fra mine Farforældre, at vi ligesaa godt med det samme kan se ind til mine Morforældre, skøndt det er — og især den Gang var — et ganske godt Stykke Vej.

Oscarsdal.

Naar man fra Järnvägstorget i Göteborg gaar langs Fattighusaen ad Stampgatan, til denne knækker om til venstre, saa man indtil for 17 Aar siden midt for Vejen, et godt Stykke ude, et ret stort Landhus af Træ og i Villastil med Veranda og Altan, det var »Oscarsdal«. Jeg ser det endnu, naar jeg paa mine hyppige Besøg i min Mors Fødeby vandrer der ud; den nuværende livlige Færdsel paa Gaden, Bilernes Tuden og Sporvognenes Rullen og Klemten forstyrrer mig ikke; i Tanken gaar jeg ad den gamle, folketomme Vej langs Kirkegaardene, og naar jeg kommer ud, hvor der endnu, da jeg var der for et Par

Aars Tid siden, stod en Ledstolpe fra den gamle Indgang og en Stump af Lysthuset, stiger der op af den til Byggegrunde udlagte store Have — hvor alle-rede enkelte kedsommelige Stenkaserne er rejst — min Barndoms Eldorado, min Paradishave, hvor der ikke gik to Mennesker rundt og saa paa Frugter, de ikke maatte spise, men hvor to gamle dejlige Men-nesker og deres 10 muntre Børn, 5 Sønner og 5 Døtre, sagde: »Spis af alle Havens Frugter, og naar I ikke gider mere, saa kom op og faa jeres friskbagte Pan-dekager, inden I lægger jer i jeres Visselulle.«

Her boede »gubben och gumman Fürstenberg«, mi-ne Bedsteforældre, de eneste jeg har kendt og elsket, og Gudskelov kaldte vi dem for Bedstefar og Bedste-mor — ikke Morfar og Mormor — skøndt vi, til Glæde for min Mor paa sin Svensk sagde »Mamma« og »Pappa« til vore Forældre. Bedstefar — hvilken Klang i det Ord! Da jeg selv havde den store Glæde — en af de største i Verden — at faa Børnebørn, var der den Draabe Malurt i Bægeret, at min Titel blev »Morfar« — — det maa næsten være saaledes for en Mand, der endelig bliver Commandør af Dannebrog — og saa bliver det af 2 den Grad!

I Oscardals Have havde Stikkelsbærrerne en Stør-relse og Jordbærrerne en Sødme som intet andet Sted i Verden; Lænkehundene, Nelly, som ikke bed og undertiden blev løst, og Murvel, der bed og aldrig kom fri, havde mere menneskeligt Præg end andre Hunde og hørte ligesom til Familjen, skønt de sta-dig opholdt sig i Gaarden; Duerne var hvidere end andre Duer og Hønsene lagde Æg, der ikke alene

smagte bedre end andre men tillige havde den værdifulde Egenskab at findes i saa store Mængder under Porcelæns-hønen paa Bordet, at vi Børn altid fik mindst ét hver; Lyden fra Vævene paa Fabriken — Klik, Klak — Klik, Klak — var som »Leitmotiv« til »Oscarsdals Sjalsfabrik«, en Tanke, jeg maa have faaet senere og sikkert ikke havde, da jeg første Gang besøgte Oscarsdal; jeg havde nemlig da aldrig, saa vidt jeg nu ved, hørt en Wagnersk Opera; jeg var 11 Maaneder gammel. Naar jeg nu hører en Væv gaa — for Resten ogsaa uden det — kan jeg se de store Træbygninger med den ejendommelige røde Farve, som jeg kun har set i Sverig, og hvori der, har jeg hørt fortælle, hakkes Sildeaffald for at faa den rigtig rød; og inde bag de Hundreder af Ruder, hvori Solen spillede — der var evig Sommer paa Oscarsdal — ser jeg de gamle rynkede Koner, der minder mig om de tusindaarige Kvinder, der en Gang i dette Aarhundrede gav mig »tvålmassage« paa Badestedet Medevi ved Vättern — og mange unge, blege Kvinder; senere fik jeg at vide, at en Afdeling af Fabriken var — et mildt Fængsel — for unge Piger, der havde dræbt deres nyfødte.

Den lille gule svenske Hest, der saa' saa trofast og munter ud og som flere Gange om Dagen travede til Byen med de færdige Sjaler, lignede ingen anden levende Hest, men mange Legetøjsheste, jeg har kendt og elsket; Aaen, der løb i Havens Udkant og pilede afsted for at styrte sig i Götaelven, hvor var den bred og stor! — Jeg sad en Dag i Basel og blev saa blød om Hjertet ved at se Rhinen flyde afsted,

den mindede om min gamle Oscarsdals=Aa, den var blot meget smallere, selv om Landmaalere og Geografer fortæller, at den er ca. 45 Gange saa bred. Disse lærde Folk har jo dog aldrig været paa Oscarsdal.

»Men hvad er mig Hecuba?«

Hvad var mig dette, og Snedker Sundbärg, Tusindkunstneren, der paa 10 Minutter høvlede mig den mest fuldendte Tryllestav, da jeg en Dag skulde gøre Taskenspillerkunster, og som udbredte en liflig Duft af Lim, Skraatobak og Snus i skøn Forening, eller Fabriksmesteren, hvis Næse havde den mærkeligste — ikke specielt silde=svenske men mere internationale — røde Næse, hvad var mig: selv Petter og Kalle? Disse to, stod i en Stue for sig oppe i Vaaningshuset og lagde sidste Haand paa Sjalerne, anbragte dem i en Maskine, — mon det ikke hedder noget som at »give dem Appretur«, — og naar Sjalerne kom ud af Maskinen, var der ikke et »Nök«, Trevl eller Knude eller andet ujævnt at se eller føle. Petter og Kalle, som jeg beundrede højt, sagde — ikke én Gang men ofte — at hvis jeg vilde forære dem en Flaske Brændevin, skulde de sige nogle mystiske Ord, og saa vilde der fra Værelsets fire Kroge vrimle Rotter og Mus frem i Tusindtal. Jeg gjorde det aldrig, væsentligst af to Grunde, jeg ejede intet Brændevin, saalidt som jeg mente at kunne skaffe noget, og jeg var forfærdeligt bange for Rotter og Mus. Men, at de kunde have tryllet Rotter og Mus frem, tvivlede jeg selvfølgelig ikke paa. — — Men hvad var mig — som sagt — alt dette mod Bedstefar og Bedstemor og deres 10 mun=tre Børn?

Det er ikke blot Baggesen, der kan synge om sin Barndom »Ingensteds er Roserne saa røde, og ingensteds er Tornene saa smaa«; for alle, der har haft en lykkelig Barndom, staar Glæderne i et potenseret Skær, mens Sorgerne bliver ganske smaa, hvilket er ganske forkert; et Barn kan sørge ligesaa meget f. Ex., fordi Mor eller Far har glemt at sige Godnat, som en fremragende Mand, der fortærer sit Hjerte, fordi han ikke staar i »den blaa Bog«. Men naar jeg dristigt siger, at Oscarsdalsbeboerne var Verdens dejligste Mennesker, saa støtter jeg det ikke blot paa Barndomserindringerne, men de har hele Livet igennem været mine bedste Venner, først alle, saa de andre efterhaanden som en efter en af dem gik bort, indtil den sidste, Fru Louise Magnus, for otte Aar siden døde, til Sorg for næste, næstnæste og næstnæste næste Generation, skønt hun selv ingen Børn havde. Det var til hende vi, da hun blev 70, paa Melodien »Du er rig, Du er dejlig, o Syd«, sang en Vise, der sluttede saaledes:

Man kan se, hun er fra Oscarsdal,
 Hvor de lyseblaa Øjne holdt Fester
 For de glade, de velkomne Gæster,
 Der sig samled ved mindste Signal.
 Altid Fest — trods ej glimrende Kaar!
 Glædens Gud havde skænket dem Gaven —
 Sidste Rose fra Paradishaven,
 Ung og skøn trods de »sjuttio« Aar,
 Sidste Rose fra Paradishaven.
 Tak for alt i de henrundne Aar!

Paa hendes 70 Aarsdag fik vi af »Tante Louise« — som hun var for os Nevøer og Niecer og for alle de

Hundreder af fremmede Gæster, hun havde set i sit Hus — en lille Bog »Från flydda tider«, som jeg gerne vilde aftrykke her, det vilde blive det smukkeste i denne Bog. Kunde jeg blot ombytte den Evne til at skrive en lille munter Vise, som jeg, efter at jeg har skrevet Nr. 1050, hører, at jeg endnu har — — bl. a. af kære Medmennesker, som vil have mig til at skrive Nr. 1051 og Nr. 1052 til dem, — — kunde jeg blot ombytte denne Evne med Evnen til at skrive en stor Roman, saa vilde jeg skrive »Oscarsdals Saga«. Og som Manden, der paa en Maleriudstilling sagde: »Kunde jeg blot male saa godt, saa kunde jeg gøre det meget bedre,« vilde jeg sige — »og den skulde nok blive morsommere end Edvardsgave, Buddenbrook og Forsyte Saga«, jeg havde jo langt muntre og lysere Stof at arbejde med.

Det var i 40'erne i forrige Aarhundrede, at Bedstefar og Bedstemor og deres Børn drog til Oscarsdal, og det var ikke for at »ligge paa Landet«. Det var et Forsøg paa at skaffe Føden til den talrige Familie — hvilket ikke rigtigt var lykkedes inde i Byen, at man drog ud i »Ødemarken«, og det var med Sorg og bang Anelser hos dem alle, undtagen hos Bedstefar, der var urokkelig Optimist. For at opmuntre Børnene havde han fortalt dem, at der var en stor Overraskelse til dem, naar de kom derud. Det viste sig at være et lille Stykke Konfekt i hvert Vindue, hvilket jo var ringere, end Børnene havde tænkt, men da de ikke var forvænt med meget af den Slags, og da der var mange Vinduer og altsaa ligesaa mange Stykker Konfekt, og — som der staar i Tante Louises Bog —

»pappas välsignade, glädjestrålande ansikt öfver att kunna traktera barnen på detta sätt gaf reflex åt deras, och på så vis förstod han at ingjuta glada känslor hos dem vid inträdet i det nya hemmet«.

Og saa tog man fat, den gamle og Sønnen i Fabrik og Handel, Bedstemor og de ældre Døtre i Hus og Hjem og i Haven. Der var ingen Have, kun en stor Mark, hvor der græssede Hest og Ko, men snart blev et Stykke taget ind til et Rosenbed og til lidt Forglemmigejer, et Lysthus lige ved Indgangen blev snart lavet og blev en yndet Plads, og som Aarene gik, blev der af den store Grund en Have fuld af Frugt og skønne Blomster.

Da jeg for et Par Aar siden en Dag havde ladet mig ro over Comosøen fra Bellaggio til Villa Carlotta, var jeg blevet saa betaget af Blomsternes vidunderlige Pragt i denne Have, der før Krigen havde været den østrigske Kejsers skønneste, at jeg Dagen efter maatte gøre Turen om igen, og jeg tilstaar, at den i alle Retninger er skønnere end Oscarsdals, i alle Retninger — men man gaar der under Opsyn af uniformerede Betjente, maa ikke træde ud af Rækkerne, man føres rundt som en Flok Faar.

I Oscarsdals Have gik man, hvor man vilde, plukede af Træer og Buske og Blomster, og der var ofte her næsten lige saa mange Mennesker. De unges Venner spurgte aldrig »Var der nogen hos jer igaar?«, men »Hvem var hos jer igaar?«. For den store Vennekreds var Oscarsdal den Gang det eneste Forlystelsessted i Göteborg. Der paastaas, at der var Aftener, da der var indtil 50 ubudne Gæster. I de første Aar

har Traktementet næppe været gulashagtigt; Smør og Ost og haardt Brød fandtes dog i uendelige Mængder, og Sild kostede ikke meget. Jeg har i Tante Louises første Husholdningsbog (1862) læst: Fisk — 9 Øre, det var til Middagsmad; men Stald drengen maatte af og til paa den lille Hest sprænge til Byen en Søndageftermiddag og forsøge ad en Bagdør at faa lidt »mjukt bröd« hos Bageren.

Senere blev det jo ikke saa knapt, og da vi kom paa Oscarsdal, var der hos os ingen Tvivl om, at Bedstefar var Verdens rigeste Mand.

Og det var han ogsaa, saa sandt som det er rigtigt, hvad Henrik synger i H. C. Andersens Eventyrkomedie:

»Min Rigdom er Humøret,
Det er min Capital.«

Og denne Rigdom gik over til hans Børn; forskellige var de som den blide Cello og den iltre Clarinet, den alvorlige Obo og den skingrende Trompet, men deres Sammenspil var vidunderligt, og naar Dagens alvorlige Gerning var forbi, var det uforglemmeligt at høre deres 9de Symfoni over Temaet:

»Freude, schöne Götterfunken,
Tochter des Elysium!«

Oscarsdal var et Akademi for den gode, den glade Latter, og jeg tror, at jeg har faaet rigeligt den Arvepart, der tilkom mig.

De 10 Søskende kunde godt se hinandens Fejl, dumme var de sandelig ikke, men de var glade ved hin-

anden og stolte af hinanden og det var nok Spøg, men som al god Spøg med en Undertone af Alvor, naar vi om Tante Louise sang:

»Hun er stolt, ja slet ikke saa lidt,
Af sin Slægt. — Kan man hende fortænke?
Uden no'en af de andre at krænke:
Hendes Slægt er dog *mindst* Nr. 1.«

Nu findes der ingen Fürstenberg mere i Göteborg — men Navnet huskes ikke blot af dem, der har hørt deres Forældre begejstret tale om Oscarsdal, men af alle de mange, der i Byens fortræffelige Museum ser den udsøgte Afdeling, der kaldes det Fürstenbergske Galleri, og som er en af de Gaver, min ældste Morbror, Pontus Fürstenberg, testamenterede sin Fødeby.

Og saa forlader jeg — sikkert nødigere end mine Læsere — Oscarsdal.

Mine Forældre.

Jeg kommer nu til noget af det allervanskeligste — at skrive lidt om mine Forældre; jeg vilde egentlig helst lade være, og hvis man spørger mig, hvorfor jeg saa alligevel gør det, maa jeg svare som den gamle østrigske Rytteroberst, Prins Wilhelm, Christian den 9endes Bror, der paa sine gamle Dage levede her i Kjøbenhavn. Da han en Gang blev syg og endelig bekvemmede sig til at kalde en Læge, blev denne meget forbauset over, at Prinsens uhyre tarvelige Seng var betydelig højere ved Fodenden end ved Hovedgær-

det, saa Prinsens Fødder laa højere end Hovedet, og da han spurgte, hvorfor Hans Højhed laa saaledes, blev denne synligt forbauset og sagde: »Jo, det »mo« man!« Nogen Forklaring gav han ikke.

Jeg kan nu godt give en Forklaring: Jeg »mo«, fordi det gør alle andre, og paa dette Punkt vil jeg for visse Aarsagers Skyld ikke tage Særstandpunkt, hvad jeg ellers aldrig har været bange for.

Og naar jeg nødig vil, er det, fordi jeg mener, at jeg ikke kan skildre mine Forældre godt nok, ikke fordi de ikke var gode nok. Tværtimod, jeg maa sige, at jeg har været ganske ualmindelig heldig i »Valget af mine Forældre«.

Jeg har altid staaet den Fürstenbergske Slægt betydeligt nærmere end den Henriques'ske, men mine Forældre danner en Undtagelse, dem har jeg elsket lige højt. Af de 10,000 Mennesker, jeg har kendt, kunde jeg ikke tænke mig nogen, jeg hellere vilde have haft til Far og Mor — Tanken er naturligvis ganske absurd, jeg kan overhovedet ikke tænke mig, at jeg kunde være blevet et rigtigt Menneske uden med de to.

Man skal nu ikke indvende, at saaledes vil enhver sige, som har haft gode Forældre, jeg ved i al Fald én nær Ven, der en Gang sagde til mig: »Næ, man skulde have haft en Far som din,« og jeg er vis paa, at mange har tænkt noget tilsvarende om min Mor, hun var det mest afholdte og beundrede Menneske, jeg har kendt. I den citerede Bog »Från flydda tider« staar der om hende: »Hon blef gift med en hjärtegod man, som älskade henne, och i Köpenhamn blef hon dyr-

kad som få.« Ja god det var han, og en munter Mand var han ogsaa; maaske han ikke endnu som 14—15 Aars Dreng havde sit muntre Syn paa Livet, han har nemlig fortalt mig, at da han i den Alder blev sendt ud som — »Handelsrejsende« i de danske Provinser, gik det nogenlunde, naar der var noget at bestille; men en Søndag, da alle Forretninger var lukkede og han sad i Gæstgivergaardens, om jeg saa maa sige: »Palmehave« uden at kende et Menneske, og en af Gæsterne pegede ud ad Vinduet og sagde: »Det er Jens Pæsens Andrik, som kommer dér,« saa gav min Far sig til at græde, han syntes at Livet var for træstesløst.

Naar jeg tænker paa, hvor tidligt han altsaa blev »selverhvervende« og at han sikkert aldrig har haft Ferie — det kendtes den Gang kun af »studerende«, fra Forberedelsesklassen til Rector magnificus — er det mig ufatteligt, hvorledes han har lært sig at tale de 3 Hovedsprog; han talte dem sikkert langtfra fejlfrit, men med et henrivende »Mod«. Han har ogsaa lært at tegne; jeg har to Billeder, der skyldes ham, to Kopier af Kobberstik, hvoraf det ene, en Kopi af Sherwings Stik efter Reynolds »The fortune teller« er aldeles fortræffeligt — dog man ved jo aldrig, hvor meget der skyldes Læreren; min Farfar har sikkert holdt Tegnælærer til Børnene; foruden de 3, der blev Kunstmalere, har flere af dem tegnet Kopier af Kobberstik, som der skal et øvet Øje til for at skelne fra Originalerne.

Min Far var, hvad H. C. Andersen kalder: »en Mand med Læsning,« og han elskede Teater og Musik.

Da jeg i 1862 havde en ret ondartet Skarlagensfeber — det var før Hygieinen var opfundet, mine Brødre blev boende hjemme og gik i Skole, uden at nogen tænkte paa at protestere — kom mine Forældre ganske ugenert ind til mig og bag efter ud til mine Brødre, ligesaa Tjenestepigerne, og ingen blev smittet. Naar min Far kunde knibe lidt Tid fra Forretningen, kom han ind til mig og sagde: »Nu skal vi rime en Time,« og saa fortalte han mig Historier paa Vers. Men det er ogsaa den første og sidste Lejlighed, jeg har haft til at høre ham tale Gudernes Sprog.

Siden har jeg taget Ideen op og fortalt mine Børn Historier paa rimede Vers — der altid improviseredes — og det morede dem ligesaa meget som den lille Feberpatient den Gang, uden at det har haft saa farlige Følger for dem, som det havde for mig.

Min Far var en ivrig Danser, naa det kan han jo til Nøds have lært paa sine Probenreutertournéer. Han vedblev at danse, og han var en udmærket Danser, længe efter at hans Sønner havde lagt denne, ogsaa af dem elskede, Sport paa Hylden; han dansede ikke alene, da vi fejrede hans 70 Aars Fødselsdag, men længe efter.

Han holdt ogsaa meget af at faa sig en »lille Sludder« med alle Slags Mennesker, han kendte en uhyre Mængde, uden at det just altid stod ham ganske klart, hvem det var, han i Øjeblikket talte med.

En af mine Fætre sagde en Gang om min Far, at han var »en fanatisk Børneven«, hvorved han ikke just vilde udtrykke, at han var »fanatisk« men i højeste Grad holdt af Børn. Og det er sandt nok, og det

var ikke alene os, han gav sig af med. Hvor morede vi os ikke, naar han fortalte os Historier. De var ikke just meget opfindsomt lavede, det var altid over samme Grundmotiv, en Komsammen paa Landet; dør var Præsten og Kone med 11 Børn og Degnen og Kone med 14 Børn o. s. v., kun Børnenes og Retternes Antal varieredes, snart fik de kun Vandsuppe og Luftsteg, og snart begyndtes der med Gaasesteg, Andesteg, Lammesteg, Oxesteg o. s. v., og hver ny Variation, særlig stærk Tilvæxt i Børnetallet, vakte en skrallende Latter, og det blev ved, ogsaa da vi blev saa store, at vi bildte os ind, at det var for at glæde ham, at vi bad ham om at fortælle. Da han blev 70, sang vi paa Melodien Brudevalsen af et Folkesagn:

»Se de tre Drengel Øjnene blaa
 Straaler ved Pappas »ny« Fortælling,
 Altid den samme gentages maa —
 Andersens gamle, grimme Ælling?
 Nej, — om Degnen, der bød paa Vælling
 Præsten med Kone og sytten Smaa.«

Skulde han en enkelt Gang i Aftenselskab og kom styrtende hjem fra Forretningen for at klæde sig lidt om — hans Toilette tog kun en meget ringe Del af hans Tid — var der altid et Par Minutter, der kunde ofres paa os. Saa tog han f. Ex. sin høje Hat og en Vandkande, lod som om han hældte Vand i Hatten, svingede den rundt, løftede Knæet op, stak Hatten under Knæet, og sagde nogle mystiske Ord, vendte saa Hatten om paa vort lille Legebord, og naar den hævedes op igen, laa der en lille Pakke med en Kage

til os hver. Han var en meget større Troldmand, end han og vi vidste den Gang.

Min Far havde »en gros« Forretning i »korte Varer«, et Udtryk, som maaske ikke mere lever i Sproget, det betød det modsatte af Manufakturvarer, der var »lange«, maalttes i Alenvis.

Det er, hvad man vel nu kalder »Isenkram og Galanterivarer«, bl. a. Legetøj. Uden at ville paastaa, at min Far selv var en af Forretningens største Aftagere af Varer, var det ikke Smaating i Retning af Noahs Arker, Farvelader, Dukker o. s. v., som han uddelte til sine smaa Venner, baade dem, han ikke kendte, og dem, hvis Navne han ikke kunde huske i Øjeblikket.

En Dag havde han taget nogle af disse Herligheder med og forærede dem til nogle smaa søde Børn, der tog til Skole med samme Dampskib fra Bellevue som han tog til Byen med. En lille sur Mand, en Fætter til min Far, sagde saa til ham: »Det skulde Du ikke gøre, der vil blot blive sagt om Dig, at Du er en paa-trængende Jøde,« men saa blev min Far for Alvor vred og sagde disse Ord, der som bevingede endnu lever i en stor Kreds: »Det er Løgn i din grønne Hals!« Hvorledes Antagelsen af, hvad unævnte Personer maaske vilde sige, kunde være »Løgn«, og hvorfor Halsen var »grøn«, ved man ikke; men efter som Aarene gik, blev det antaget som rigtigt, omend ikke bevist, at den lille sure Mands Hals virkelig har været grøn — naturligvis indvendigt, udvendig var han ikke særlig kulørt.

Min Mor vandt, som antydet tidligere, strax alle

Hjerter, da hun kom hertil. Hun var mild og god og »saa yndig saa' hun ud«, skønt hun vel ikke havde den »Rejsning«, som den Familje, hun kom ind i — »von Mutter hab' ich die Statur«.

Jeg har hørt, at nogle fandt hende nydelig, andre meget smuk, jeg har altid fundet hende yndig, baade naar jeg saa hende pyntet for at gaa paa Bal, og da hun som 86-aarig sad og syede sine pragtfulde Filéguipyrer. Det klingende svenske Sprog klædte hende godt, og hun bevarede det og dets Tryllemagt i 62 Aar. Jeg har en Gang spøgende sagt, at hun og hendes Søster Fanny, der noget senere blev gift med min Farbror Aron Henriques, lærte Dansk af hinanden. Det svenske Sporg opgav hun aldrig, ligesaa lidt som hun nogensinde lærte det danske, men hun talte efterhaanden et Sprog, som Svenske antog for Dansk og vice versa. Det er udtrykt i dette Vers paa Melodien Aa køre vat'en, aa køre ve:

»For mig er Mamma langt mere værd
 End salig Dronning Margarethe,
 Skønt ved sin Snedighed og ved sin Hær
 Hun samled Norden — ja jeg ved de'.
 Men havde Grethe været rigtig klog,
 Hun havde ogsaa samlet Nordens Sprog,
 Lidt efter lidt
 Gjort dem til ét —
 Det kunde hun ha'e lært af Mamma.«

Men det var hverken hendes Sprog eller hendes Ydre, der gjorde hende til alles Yndling, det var hendes gode Hjerte, hendes enestaaende fine Tænkemaade, en herlig sund Fornuft og en elskelig Ærlig-

hed, der søger sin Lige — men vist nok søger forgæves. Hun sagde aldrig noget, hun ikke mente, selv om det, hun mente og sagde ikke just altid var smigrende for den, det blev sagt til. Men det blev altid sagt med et alt besejrende Smil. Et lille Exempel: hun blev anset for den smukkeste af de Fürstenbergske Pigebørn, og da hendes yngste Søster, der altid hørte, at hun lignede hende saa meget, en Gang ytrede: »Jeg vilde nu meget heller ligne Fanny,« udraabte min Mor i Forbauselse: »Är D u galen?« men kom saa selv til at le hjerteligt og blev akkompagneret af alle de andre i Kor, ogsaa af den lille Søster.

Naar en meget alvorlig Slægtning udviklede sine Teorier om, hvad man bør og ikke bør med Hensyn til et eller andet, der var sket, maaske noget i min Mors Maade at opdrage sine Børn paa, nøjedes hun med et Solskinssmil og Ordene »Ja så!« hvilket for alle betød, at »Diskussionen dermed var sluttet her i Bladet«, og at den alvorlige Mand havde tabt sin Sag.

Alle, der har hørt den Maade, hvorpaa hun kunde sige »Ja så«, vil altid mindes det med Fryd; for dem, der ikke har hørt det, er det haabløst at ville forklare det.

Der kunde laves en hel lille »Arlaud« over min Mors »bevingede Ord«, undertiden træffer jeg gamle Mennesker, der i deres Ungdom kom hos os og som med Begejstring dvæler derved, bl. a. ét som jeg skal slutte med — det samme som jeg hørte min Svingersøn forleden bruge, skønt han aldrig har kendt min Mor og næppe anede, at det var noget, hans Børns Oldemor

havde sagt til deres Oldefar. Der er to Meninger om, hvorledes Ordet opstod. Nogle holder paa, at det blev sagt, da min Far, der ikke var nogen god Taler, en Dag ved et Selskab hos os holdt en Tale, som han spandt altfor langt ud. Jeg mener nu, at det var saaledes, at en Gang, da vi sad ved Middagsbordet, kom Pigen ind og sagde, at der var en Mand, der spurgte efter nogen, hun ikke kendte. Saa gik min Far ud paa Trappen — Entré havde Lejligheden ikke — og det lod ikke til, at han vilde vende tilbage; han var aabentbart kommet i livlig Samtale med den ham ganske ubekendte Mand og kunde ikke løsrive sig.

Saa var det, at min Mor raabte »Det är nog (nok) Moritz!«, saa brast vi alle i Latter, for det var virkelig »nog«, og min Far, der kom ind, lo med, og elskede hende blot, om muligt, endnu mere end før.

Det er latterligt at sige, at man aldrig blev fornærmet over min Mors dejlige ligefremme Bemærkninger, der var tværtimod altid Jubel derover hos alle; Surhed og Gnavenhed kendtes ikke i det Hus, derfor kunde vi nok en enkelt Gang blive lidt hidsige, Gudskelov da.

Jeg husker en Gang i vor grønne Ungdom, at min ældste Bror erklærede sig for Højremand, mens jeg var Venstre, og da jeg stillede min Bror det noget intrikate Spørgsmaal: »Hvis nu Højre antog alle Venstres Meninger og Venstre Højres, hvad vilde Du saa være?« »Absolut vedblive at være Højremand,« svarede han, hvorpaa jeg, inden jeg smældede Døren mellem vore Værelser i, erklærede: at han var en Idiot og jeg en endnu større, naar jeg indlod mig paa

at tale Politik med ham. Men en Time efter var vi gode Venner igen.

Ja det var et godt Hjem at leve i.

Min Far havde aldrig sagt Du til sine Forældre — heller ikke De. Næ, man sagde »Vil Far gøre det?« »Har Mor set det?« Hos os var vi, som i min Mors Hjem, »født Dus«, fødte Kammerater og Venner i Spøg og i Alvor, som naar vi sang til Mamma paa Melodien Lott' ist tod:

»Og dersom vi var flittige,
Saa kan vi Pappa takke.
Og dersom vi var vittige,
Var Du vor bedste Klakke,
Og Pappa kunde ogsaa le,
Hvad Under, om vi troede,
At en og anden af os tre
Fik Mammass gode Ho'de.
Dit Smil — nej derfor har jeg intet Navn,
Der findes ikke Mage til det her i Kjøbenhavn.

Den sidste Oldenborger.

Naar jeg spøgende har sagt, at en ny Tid begyndte, da Husene fik fortløbende Numre, er der nogen Sandhed deri. Der begynder en ny Tid hver Dag; de, der lever i den, mærker det blot ikke; den berømte Tale: »Kære Venner! I dette Øjeblik, da Middelalderen er forbi og den ny Tid begynder — —« er aldrig blevet holdt.

Kunde den nuværende Ungdom pludselig hensæt-

tes til min Barndoms Kjøbenhavn, vilde de betragte det som en mærkelig Drøm, hvad det jo ogsaa vilde være, mens for os Gamle »Kjøbenhavn indenfor Voldene« er blevet til »Storkjøbenhavn«, uden at vi paa et bestemt Tidspunkt har kunnet sige: »Nu sker det!«

Min Barndom, der nu staar for mig som et Eventyr, faldt sammen med Frederik den Syvendes Rege- ringstid. Ogsaa den Gang stod han for mig som en Eventyrkonge, han, der frivilligt havde givet Afkald paa Enevoldsmagten, — hvad han vist for Resten var nødt til — og frivilligt havde giftet sig med Louise Rasmussen, hvad han maaske ikke havde behøvet.

Vi Drengene vidste jo nok fra Vilhelm Pedersens uovertrufne Billeder til Andersens Eventyr, hvorledes en Konge var klædt paa, men derfor mistede Kongen ikke noget af sin Glans, naar vi saa ham i Uniform og med den af Bissen forevigede Hjelm staa frem i Kolonnaden ud til Christiansborgs Ridebane, hilse paa Grundlovstoget, slaa ud med Haanden og sige: »Tak, Børn, Tak. Gaa nu ud og mor jer i Tivoli og hils jeres Koner!« Eller naar vi saa ham ved Grevindens Side i lyseblaa Husaruniform og med en noget umotiveret Fez paa Hovedet, rygende paa sin store Merskums- pibe, køre ud ad Strandvejen i en aaben Landauer med rød Kusk og Tjener paa Bukken. Han boede den Gang om Sommeren paa Skodsborg, dèr hvor nu Dr. Ottosens Klinik helbreder Syge og Svage med vege- tariansk Føde og ingen Spiritus, en Menu, der næppe vilde have passet Kong Frederik Folkekær. Saa vi paa lang Afstand de røde Kuske tone frem, klavrede vi Drengene op paa Laagen til det Sted, hvor vi boede paa

Landet, svingede med »Garibaldihuerne« og raabte Hurra til Kongen, der saa vinkede med Haanden og smilede, og vi var lykkelige.

Men endnu mere storartet var det, da vi var i Teatret sammen med Kongen, just ikke i det kongelige men i ét, der laa paa Vesterbro, dér, hvor Brædehytten ikke ligger, men hvor den laa for 10—15 Aar siden. Vi havde faaet Lov til at gaa i Hundes og Abeteatret, og nærmest glædede vi os til at se »Ildhunden Nero i dens uovertrufne Præstationer«.

Da vi nærmede os Teatret, saa vi til vor Rædsel en lille rød Plakat og frygtede selvfølgelig for, at Ildhunden maaske skulde være gaaet ud, men til vor usigelige Glæde opdagede vi, at det var en Meddelelse om, at Hans Majestæt Kongen og Grevinden vilde overvære Forestillingen.

Hvor skulde de mon sidde?

Der var nok en lille bitte Loge til højre, helt henne ved Scenen, men den vilde næppe kunne bære det høje Par — jo dog: Orkesterets 5 Mand intonerede »Kong Frederik den Syvendes Honnørmarch« og indtraadte Kongen og Grevinden — mindst 450 Pund levende Vægt — og Logen holdt, i hvilken Anledning Publikum flere Gange raabte Hurra.

Det var en herlig Aften, Kongen morede sig aabentbart lige saa godt som vi, og først senere faldt det os ind, at Ildhunden Nero aldeles ikke havde vist sig; om det nu var, fordi Direktøren klogeligt havde ment, at to Kæmpeatraktioner paa én Aften, vilde være ødselt, eller, hvad jeg senere er kommet i Tanker om, fordi der overhovedet ikke eksisterer Ildhunde.

Var Kongen uhyre populær i det bredere Folk, var han det ikke i det — om jeg saa maa sige — smallere, og det var Grevindens Skyld.

Naar hun ved Kongens Haand traadte ind i Salen ved de store Hoffester, kunde hun ikke sige, som der staar i »Drot og Marsk«: »O, hvilken herlig Blomsterkost af Danmarks Adell!«, thi Danmarks Adel glimrede netop ved sin Fraværelse, den følte sig for fin til at komme dør i Huset, ganske som i vor Tid Socialdemokraterne — NB. før de blev Ministre.

Man kunde nok mene, at Kongen, der, som det hed, af egen Magtfuldkommenhed havde skænket Danmark Grundloven, burde have Lov til at gifte sig med, hvem han vilde, og naar han nu syntes, at hans 3dje Kone ubetinget var en af de bedste, han havde haft, skulde man have ladet ham være i Ro — i alt Fald saa megen Ro, som hans Gemalinde undte ham. Men det syntes nu ikke finere Folk, f. Ex. Erik Bøgh, der i den »Harme, der skaber Vers«, oversatte et fransk Stykke om Ludvig den 15des skamløse og modbydelige Maitresse Grevinde du Barry og kaldte det »Grevinden og hendes Søskendebarn«; Stykket fik — da Grevinden var Grevinde Danner, selv om hun i Programmet hed du Barry — en mægtig Skandalesucces paa Casino, ikke mindst ved de velskrevne Viser: »Jeg hader den, der steg fra Dybet, belæsset med et Folks Foragt« og Visen om »Bagtrappen«.

Selv en saa knusende alvorlig Digter som Chr. K. F. Molbech kunde ikke dy sig for at benytte Frederiksberg Slots Brand 1859 til at skrive et tordnende

Digt om, at det var Guds Straf, fordi Louise Rasmussen boede saa fint.

Digteren fremmaner en Aand:

»Kald ham Guds Aand, Bedrifterne han maaler,
Og Herren har betroet ham Gengældssværdet
Og laant ham forud Vægtens store Skaaler.«

Denne Aand fremmaner igen Christian den 4de — man ser, her er ikke Tale om Smaafolk — denne staar foran det færdigtbyggede Frederiksborg Slot og fortæller sig selv, at dette nok skal kunne modstaa Fjender udefra:

»Blot ingen Fjender b a g v e d Muren hæрге.«

— — — —

»Men kommer der en Dag — og Tankens Smerte
Gik lig en Sky henover Kongens Miner —
Da Løgn og Lavhed, som en sodet Kærte

Besudler frækt dit Skjold, og Skændslen triner
Vellystig nøgen under Purpurkaaben,
Højt i din Hal — da synk, Slot, i Ruiner!

Knus Lasten i dit Fald, drøn som en Raaben,
Der vækker Søvnens og forfærder Brøden,
Brænd Pletten ud af Danmarks Riges Vaaben —

Da vier jeg dig selv til Flammedøden!«

Man maa indrømme baade, at det er en »grausam Salbe«, og at det er overvejende sandsynligt, at gamle Christianus Qvartus har ræsonneret saaledes og forudsat, at det vilde ende med, at de fik Jomfru Rasmussen ind i Familjen.

Men Molbech ventede dog 15 Aar med at offentliggøre Digtet, der først kom frem et Par Maaneder efter Grevindens Død, inden hun endnu havde faaet den Helgenglorie, hvormed hun senere kom til at staa. Naar man betænker, at Jeanne d'Arc først blev Helgen 480 Aar efter sin Fødsel, maa Grevinden dog vel nok siges i flere Retninger at være avanceret forholdsvis ret hurtigt.

Naa, helt let har Grevinden nu ikke haft det, hendes Mand var jo, hvad man i moderne Dansk kalder en »spøg« Mand, undertiden lidt for »spøg«, som naar han meddelte en fremmed Gesandt, at han havde mistet sin højre Arm i Slaget ved Isted og nu gik med en af Sølv; eller naar han fortalte sin gode Ven Carl d. 15., at han en Dag havde set 11 Vadskekoner paa et Bolværk, der gik itu, saa alle Konerne faldt i Vandet, hvorpaa han da var sprunget ud og efterhaanden havde reddet de 10, medens desværre den 11. druknede ved den stærke Strøm, der kom i Vandet ved Kongens Svømmetag.

Helt kongelig var hans Tale jo heller ikke altid. Da Hertug Peter af Oldenburg var hans Gæst, var Kongen først meget glad, men blev hurtig ked af ham og sagde en Dag til Kabinetssekretæren — tror jeg det var —: »Nu er jeg sgu ked af det Bæst, sig at nu kan han rejse.« Og da den fine Mand spurgte, hvorledes han skulde faa det sagt, kom der disse mærkværdige Kongeord, der kun ufuldkomment kan gives: »Sig ham, at han kan rende mig i ...«, og da Kabinetssekretæren blegnede, føjede Kongen smilende til: »Ja, Du maa selvfølgelig sætte det i Stil.«

Men den sidste Oldenborger kunde ogsaa af og til stryge alle Narrebjælderne af sig og staa i al sin kongelige Majestæt, som da den danske Søcadet, Prins Vilhelm var blevet Konge i Grækenland — under Navnet Georg(ios) —, da holdt Kongen en saare smuk og klog Tale, som man troede Hall havde skrevet, men som virkelig var improviseret af Kongen.

Der staar i en gammel Vise: Melodi »Skærslipper» mazurkaen«:

»Fred'rik den Syv'nde og Louise,
 De fyldte kønt i en Kareth;
 Han gav den Grundlov, som vi prise,
 Hvad der saa siden end er sket.
 Hans Vittigheder var hans egne,
 Tidt var det stramme Ting, han bød,
 Hvad Holten si'er, skal man ej regne,
 Som Fred'rik var, var Fred'rik sød.
 El's stod vel ikke i Landets Byer
 Trehundred' tolv Statyer
 Af Fred'rik Folkekær.«

Der maatte kunne skrives en lystig og paa sine Steder køn — Folkekomedie om denne muntre Fyrste og den søde lille, men lidt »pudseløjerlige« By, hvori han residerede.

Den lille By.

Da jeg en Dag for et Par Aar siden sad i en Sporvogn ved et Stoppested i Grønningen, og der paa Grund af et eller andet var en lille Standsning, trak

en Herre sit Uhr op af Lommen og raabte: »Det er dog for galt, nu har vi siddet her i over 2 Minutter, har man nogensinde kendt Mage?«

Saa dukkede der et Billede op fra min grønne Ungdom, og Billedet var ogsaa grønt: det var samme Sted, men der var store, gamle Træer omkring og grønne Voldskrænter omgav Pladsen, hvor »Kapervognene« holdt.

Skulde man den Gang i Skoven eller ud, hvor man »laa paa Landet«, maatte man tage Kapervogn. Ganske vist kørte Jens Børresen hver Morgen ved 7-Tiden fra Ordrup med en aaben Jagtvogn og tilbage igen fra Badstuestræde Kl. 3. Med ham kørte vi til og fra Skole, og mangen Dag i Foraarsregn og i Efteraarsblæst stod vi forkomne i mange Gange 2 Minutter og ventede, til vi langt om længe hørte Jens Børresens Trompet, der var lige saa falsk, som han selv var ærlig. Saa standsede han og tog os op, og saa luntede vi videre, mens Trompeten, saa skrap som en Sav i et moderne Jazzorkester, lød, naar vi nærmede os andre Abonnenters Boliger.

Fra Hotel du Nord — hvor nu Magasin du Nord har sit Palads — kørte desuden 3 Gange om Dagen Omnibussen »Dannebrog« ud til Taarbæk Kro, medtagende Passagerer og Kurve med Fødevarer, hvilket især for de enkelte jødiske Familjer, der boede langs Kysten, var af stor Betydning, thi den Gang var de fleste af dem orthodoxe og nød kun de paa bestemt Maade tilberedte Spiser. En forfærdelig Ulykke havde det været, om en »ren« og en »uren« Kurv var blevet forbyttede, men det er aldrig hændt; Dannebrog's Fø-

rere, de to Brødre, »den glade Nielsen« og »den bedrøvede Nielsen«, skiftedes til at entre op paa Busens Tag og ned ad Hjulene og anbringe Kurvene saa paalideligt og kærligt i de respektive Forhaver, som en Moder anbringer sin lille Pige eller Dreng i den rigtige Vugge.

Men udenfor disse bestemte Tider var Kapervog-
nen det eneste offentlige Befordringsmiddel.

De omtalte Kapervogne var 4-sædede Jagtvogne med 12 Pladser, Kuskens iberegnet, og de sattes først i Gang, naar alle Pladser var besatte. Nu vil man maaske tro, at dette altsaa skete, naar 11 Lysthavende havde indfundet sig, ak nej, det kunde godt ske, at der sad 4 paa én Vogn og ventede, 5 paa en anden og 6 paa en tredje. Man lod sig »kapre« af en Kusk, hvis falske Ord man troede paa, og hvis Heste forekom én mindst faldefærdige. Mistede man Taalmodigheden, naar man havde siddet én eller flere halve Timer og vilde stige ned af Vognen, raabte Kusken frækt: »Nu kører vi, det er ikke værd at vente læn-
gere. Læg op Ferdinand!« Saa lod man sig igen be-
daare og sad dèr taalmodigt og ventede til Vognen var fyldt, og Staldkarlen, der maaske aldrig har væ-
ret døbt »Ferdinand«, virkelig »la'e op«.

Og saa rullede man afsted.

Naar man havde passeret Gæstgivergaarden ved Triangelen, havde man paa venstre Side Fælledeerne, hvor der ikke var bygget saa meget som et Vogterhus, og paa højre Side nærmest Marker og Handelsgartnerier dèr, hvor der nu til stor Forvirring for den skolesøgende Ungdom er opført en Række af Gader:

Aalborggade, syd for Aarhusgade, der igen ligger syd for Koldinggade.

Strandvejen var den Gang ikke som nu en Stengade, den var for at tale med Oehlenschläger »med Skygge begavet, med Træer besat«, dør »risled saa milde de Bølger fra Land, fra venlige Kilde langt ud i den himmelblaa Strand«. Ja den Gang laa Sundet aabent for Blikket, man »kunde tydeligt se Sverig«, og køre mange Minutter uden at passere almindelige Beboelseshuse. Enkelte driftige Folk, der var forud for deres Tid, havde bygget Huse, der lejedes ud til Sommergæster, saaledes havde en Skibskaptajn, der havde tjent Penge ved at sejle paa Sydafrika, bygget Stederne »Taffelbay«, »Bonne Esperance« og »Constantia« lige op ad Charlottenlund, alle tre Navne hentede fra Caplandet — maaske er der en enkelt af mine Læsere, for hvem det er en Nyhed, naar jeg fortæller, at det var disse Navne, Poul Møller havde i Tankerne, da han passerede Cabo da bona Esperanza og sang:

»Selv iblandt *Constantias* fulde Ranker
Mindes jeg med længselsfulde Tanker
Løvet i *Charlottes* Bøgelund.«

Andre Kjøbenhavnere laa paa Landet i Fiskerhytter i Skovshoved og i de Bøndergaarde, hvis Marker grænsede op til Strandvejen, dør hvor Livet syntes ligesaa fjernt fra Hovedstaden som i en Bondegaard i Tisvilde nu — nej, undskyld, jeg mener var for en 30—40 Aar siden. Ogsaa Gartnerhuse og Havepavilloner i de store Lystgaarde havde om Sommeren

saadan Indkvartering. I flere Aar boede vi saaledes paa Landet hos Gartner Jørgensen i »Hellerup«. I Hovedbygningen boede Ejeren; og oppe omkring Hovedbygningen var der et mindre Stykke Have, hvor »Adgang var forbudt«, men ellers havde vi Drengene en Have at lege og stjæle Frugt i, der begrænsedes af nuværende Callisens Vej, Strandvejen, Hellerup Vej og Hellerup Station.

Jeg har i Dag, da jeg skriver disse Linjer, gjort en lang Spadseretur omkring den gamle Hellerup Have, hvor vi en Gang legede og hvor jeg første Gang satte Studenterhuen paa Hovedet, er gaaet op og ned ad alle de ny anlagte Veje. Hovedbygningen ligger der endnu med en langt større Have end den »adgangsformente Enklave«, og i den gamle Have har jeg desuden talt 25 store 4 Etages Bygninger og 55 Villaer, hvoraf nogle med ret store Haver. Dør boede i Tredserne vel en ca. 20 Mennesker om Sommeren og 3 om Vinteren. Nu boer der vel et Par Tusind Mennesker Aaret rundt.

Kjøbenhavnerne »klumpede sig den Gang sammen« indenfor Voldene, hvis man da kan bruge det Udtryk om saa faa Mennesker, 115,000, flere var vi nemlig ikke, da jeg blev født, altsaa mig iberegnet.

Ikke som et Bevis paa Byens Udvikling, men som noget typisk skal jeg anføre, at i 60'erne i forrige Aarhundrede boede af mine Bedsteforældres Børn 2 paa Højbroplads, 7 paa Amagertorv og i Vimmelskaftet og 1 paa Gammeltorv; 60 Aar senere boede mine Forældres 3 Sønner, alle gode fødte Kjøbenhavnere med K — som holdt meget mere sammen og omgikkes

meget mere end min Fars Søkende — i Postdistrikterne: Charlottenlund, Hellerup og Frederiksberg.

Ja »den Gang« var i meget forskellig fra i Dag.

Den Gang!

Der var saamænd ikke noget særligt mærkeligt ved mit Barndomshjem, men som et Tidsbillede kan det vel forsvares at fortælle lidt om det. Allerede det vil synes ejendommeligt, at min Fars Kontorpersonele fik »Kosten« hos os. Naar vi Drengene kom hjem fra Skole, mødte vi gerne paa Trapperne den første, Edvard, stangende sine Tænder; jeg husker ham blot som en bleg, meget velklædt og fregnet, ung Mand, der siden rejste til Amerika. Under den amerikanske Krig i Begyndelsen af 60'erne ventede jeg stadig at høre, at Edvard havde svunget sig op til General, og at han en skøn Dag vilde komme og besøge os i Generalsuniform — men endnu, da jeg skriver dette, er han ikke kommet, saa nu har jeg saa godt som opgivet Haabet om at gense ham.

Lidt efter kom Nr. 2, Vilhelm. Han kom ikke hver Dag, og efter mit senere Kendskab til ham er jeg ikke helt utilbøjelig til at tro, at det ahang noget af, hvad hans Forældre havde til Middag, om han var saa venlig at spise hos os eller ej.

Han rejste aldrig over Atlanten, men lægger man de Mil sammen, som han senere tilbagelagde i Firmaet Moritz R. Henriques' Tjeneste, kunde de ligesom moderne Avisers Jubilæumsoplag naa ikke saa faa Gange omkring Jorden. Han blev en typisk Handelsrej-

sende af dem, der altid er paa Farten og som ikke trækker fra, naar de beretter om deres Firmas Storhed. Jeg har hørt ham fortælle, hvorledes han havde imponeret Svenskerne ved en Beretning om, at 5 af Lagerpersonalet en Dag var faldet ud af en Loftsluge og slaaet sig ihjel, men først efter en Uges Tids Forløb var det blevet opdaget, at der manglede et Par Mennesker i den store Forretning. Det var for Resten paa et hængende Haar, at han ikke var blevet engageret som Lærling. Da hans Mor kom med ham for at søge Plads og min Far spurgte, hvad han hed, og hørte, at han hed »Vulle«, sagde han »Nej — jeg kan ikke bruge en Dreng med det Navn.« Til hans Mors ængstelige Spørgsmaal, om det muligvis kunde hjælpe, at Drengen tog Navneforandring til Vilhelm, lo min Far og svarede, jo saa var alle Hindringer fjernede. Vilhelm — der hed Salomon til Efternavn — blev i Forretningen i 60 Aar, vist nok mindst de 30 sidste som Kompagnon, først min Fars saa min Bror Rubens. Ved hans 50 Aars Jubilæum sang vi paa Melodien: Hønsfødder og Gulerødder (og med Hentydning til, at Danske den Gang — 1906 — blev boycottet i Sverige):

— — —

Hil Dig Brave, der rundt maa trave
 Syv Sjettedele af Aaret!
 Store Men'ske, der har de Svenske
 En Men'skealder bedaaret!
 Andre Danske gør ej Geschäft
 I Sverrig, men maa vende trist om,
 Sagen er den, at ikke en Kæft
 Af dem har Salomons Visdom.

Den tredje Kostgænger hed Nicolai Kalkar; han spiste sammen med mine Forældre og os. Senere blev han min Fars Konkurrent, hvilket kunde være slemt nok, men værre var det, at han lærte mig — ikke just ved Undervisning men ved Exemples Magt — noget, der siden lige til min høje Alderdom (som man sagde i gamle Dage) har voldt mig uhyre meget Møje og Besvær: han lærte mig at skrive Viser.

Da han blev 70, sang jeg — for de faa, der har hørt mig gøre Forsøg paa at synge, vil jeg tilføje: jeg mener: skrev jeg: Melodi: Lad dadle Kvinderne hvo vil:

»Som Jubelolding paa halvfjers,
Jeg hører, Nicolai, Du fester,
Maa jeg saa sende et Par Vers
Til Dig, min gamle Læremester!

— — —

Der synges Sange hertillands,
Hvis Digt're nærmest burde brændes,
Om di n e staar den Festens Glans,
Hvorpaa Geniet kendes.«

En af hans Sønner var den udmærkede Visedigter Georg Kalkar, der i mange Aar var en skattet Medarbejder ved »Blæksprutten« og som nu desværre ogsaa er død.

Efter denne lille Udflugt til Poesiens Rige vender jeg mig til »den tørre Kost«; Kontorpersonalet fik nemlig ogsaa baade Frokost og Aftensmad, da min Fars Forretning, som alle andre, holdtes aaben til sen Aften. Disse Maaltider afhentede Rasmus fra Køkkenet i en Kæmpemadkasse; og det var næppe alene

fordi jeg var saa lille den Gang, at Kassen forekom mig saa stor.

Rasmus — ja det var en storartet, rødhaaret, jydsk Bondekarl, der tømrede Pakkasser og med nænsom Haand fyldte dem med Porcelæn og andre »korte Værer«, »gik paa Toldboden« og bragte Pakker rundt i Byen, desuden bar han Vand op i vort Køkken, huggede Brænde og sleb Knive. Intet var ham helligt om Hverdagen, til Gengæld holdt han Søndagen hellig og spadserede med sin lille grimme Kone ud ad Vesterbro, bærende en høj Silkehat, saa skinnende fin, som min Far aldrig har baaret den. Han fik jo ogsaa en gevaldig Løn; jeg husker, at min Far en Dag ved Bordet triumferende sagde: »Ja nu har Rasmus 1 Daler om Dagen i Løn!«

Det var altsaa 600 Kroner om Aaret; til den Pris faar man næppe nutildags en saa rødhaaret, saa jydsk, saa ærlig og saa dygtig Karl, hvem man roligt kunde betro en Million Kroner, hvis man ganske tilfældigt skulde have en saadan liggende.

En anden Perle, der ogsaa maa mindes, var Bol. Saaledes kaldtes hun efter god gammel dansk Skik, men skrev sig Bodil Nielsdatter, der senere blev til Nielsen. At hun skrev sig saaledes er dog en *licentia poetica*, hun kunde nemlig ikke skrive, hun var den eneste Analfabet, jeg har truffet. Hun havde nok gaaet lidt i Skole en Gang imellem, men da hun ogsaa skulde passe Forældrenes Gæs, hvilket ansaas for vigtigere, lærte hun aldrig at skrive og først som gammel lærte hun, ved sine Medtjeneres Hjælp, at stave sig møjsommeligt igennem trykte »danske« Bogstaver.

Hun hørte ikke til de Piger, der — for at bruge et af hendes egne Udtryk — flu'er aa far' (flyver og færer) for at se noget nyt og faa en bedre Plads. Bol blev fæstet hos mine Forældre til 1. April 1851, et lille halvt Aar før jeg blev født, og hun blev i Familien i ca. 54 Aar, indtil hun forlod den i September 1904 — forhaabentlig og sandsynligvis, hvis alt gaar efter Fortjeneste — for at faa en god Plads — paa et endnu bedre Sted. Bol var vor Barnepige og gik med Gyldenstykkets Hue, bundet under Hagen med en pragtfuld Sløjfe af brede, straalende røde Silkebaand. Da jeg som Barn læste i H. C. Andersens Nye A. B. C. Vers: A. A m m e:

»En Amme gaar i Søndagsklæder,
Og andres Børn er hendes Hæder«

misforstod jeg det lidt: Huen med Baandene kunde jo nok kaldes Søndagsklæder, skønt den ogsaa iføres om Hverdagen, men Misforstaaelsen bestod i, at jeg antog, at sidste Linje hentydede til, at Bol, naar hun var vred, sagde, at vi var de uartigste Børn i hele Byen, og at hun altsaa fremhævede andres (s: ikke mine Forældres) Børn som noget hævderdigt. En Gang da min ældste Bror og jeg havde begaaet nogle Utuskestreger, sagde Bol: »Jeg ta'r den lille og sla'r den store med«; og naar vi havde været ude at lege eller kom hjem fra Skole, kunde hun tage fat i vore — ikke just meget rene — Hænder og raabe: »Kors bevar me' naari [naadig] vel, sikken et Par Rabander!«, hvorpaa hun gav sig til at skure og skruppe disse »Rabander«, til de blev rene, men inden

det lykkedes, troede jeg altid, at hendes Hensigt var at tage Livet af mig.

Men Gud naade den, der senere hen i Livet vilde tale haardt til os, endsige skruppe os, de skulde nok faa med Bol at bestille; fra at være Byens uartigste Børn avancerede vi til at blive Verdens dejligste Mennesker og ikke blot vi men vore Børn igen, som hun blev en Slags Bedstemor for. Mangen en Sommerdag er Bol mødt op, naar mine Pigebørn kom fra Skole, og har paa Gaden trakteret dem med Jordbær, som hun bragte, bestrøet med Sukker, i en Kop og ved Hjælp af en Teske proppede i de ulykkelige Unger, der naturligvis »generede sig« og var forfærdeligt bange for, at deres Kammerater skulde se det — »det var saa flovt«.

Da vi blev for store til at have Barnepige, avancerede Bol til Kokkepige, og skønt hun f. Ex. kaldte Kastanjer for »Krystaler« og hendes Repertoire ikke var stort, betragtedes hun dog snart som en Autoritet paa dette Omraade. Hun lavede en Kødsuppe, en Oxesteg og andre lignende gode Ting som en lille Guds Engel; og denne sjællandske Bondepige, født i Thune — Gud ved, hvor i Sjælland det ligger — lavede den gamle jødiske »Gruemad« og det dito herlige Bagværk, der kaldes Paaskeæg, saaledes, at vist ingen Rabbiners Hustru nogensinde har serveret sin Familie dem bedre — alt efter min Mors Opskrifter fra Oscarsdal; og endnu den Dag i Dag laves der i Familien vidunderlige Kager efter hendes »Recept«, der gerne, naar de serveres, modtages af »Børnebørnene«, der nu er gamle Mennesker, med Spørgsmaa-

let: »Hvad? Har Bol været her og lavet Chokolade-makroner i Dag?« eller lignende.

Samtidig med at Bol avancerede til Kokkepige, avancerede vi til Bogholdere. Bol kunde jo ikke skrive, og hendes Regnskab kunde derfor først gøres op og sættes paa Papiret, naar vi var færdige med vores Lektier, Spille-, Danse- og Sløjdtimer. Det vanskelig-gjorde Sagen betydeligt, Regnskabet stemte for det meste ikke, og saa maatte der spekuleres over, hvad hun kunde have glemmt, og fandtes det ikke, sagde Bol ufravigeligt »naa, saa spæ'r jeg de Par Skilling til«. Jeg tror ikke, der var noget i Verden, der kunde gøre min Mor saa vred som Bols Tilsagn om at ville »spæ'til«; den Tanke, at Bol skulde betale den Mad, vi andre spiste, oprørte hende, selv om Bol sandsynligvis, ligesom Rasmus, havde en gevaldig Løn, maaske flere Daler om Maaneden. Naa, der blev heller aldrig »spæ't til«, enten fandt man det Bundt Ræddiker (2 Skilling) eller den Holstenssild (3 Skilling), angaaende hvilke Bols Hukommelse havde svigtet, eller Beløbet, der manglede og som ofte kunde løbe op til 8 Skilling, gik ind under det Begreb, som vi nu vilde kalde *Conto pro Diverse*, et Udtryk, jeg ikke tror, man kunde have lært Bol at sige, selv om man havde brugt alle de 54 Aar dertil.

Et ejendommeligt Fænomen synes mig denne Kvinde ude fra »Bøhlandet«, der kommer til Hovedstaden, dumper ned hos en Brændevinsbrænder i Borgergade, hvor en Ko gumler op ad Væggen til hendes Kammer, og efter et halvt Aars Tjeneste dør glider ind i en lille pæn Borgerfamilje, bliver der i over et halvt

Aarhundrede og efterhaanden kommer til at høre med til Familien; ikke i moderne Forstand — Bol har skam aldrig siddet ved Bordet eller nogensinde siddet ned i Dagligstuen — bliver elsket af 3 Generationer, men er stadigvæk Tjenestepige, selv om hun maaske kunde kaldes Guvernør, og følte sig som Enes hersker paa sit Omraade: Køkkenet med Bilande. Hun kunde godt komme ind i Spisestuen, naar hun af Stuepigen havde hørt, at de unge Herrer havde sagt: »Aa skal vi nu have Rombudding igen?«, slaa i Bordet og sige: »Saa skal I heller aldrig mer faa Rombudding saa længe jeg lever«; hvad hun absolut ikke overholdt. Eller det kunde hænde, naar vi bad om Kager til Eftermiddagskaffen, og min Mor havde beklaget, at der ikke var flere, at Bol da traadte op med et Solskinsansigt og sagde: »Jo vist er der »Kaker« — en let Paavirkning af min Mors Svensk, ligesom naar vi *via* Bol kaldte Strømper for Strumper og derfor blev udlet i Skolen — »vist er der Kaker, jeg gemte Halvdelen af dem, jeg bagte sidst, for at de unge Herrer ikke skulde gaa og snave i dem«. Det kunde min Mor heller ikke lide, hun vidste nok, at overfor Bol var hun kun konstitutionel Dronning, men hun holdt ikke af, at Statsminister Bol i den Grad understregede det.

Bol, der i sin Ungdom ikke just havde været nogen Vestalinde, blev som ældre personlig fornærmet, naar en ung Kvinde uberettiget vilde vies med Myrtekrans, men ellers blev hun i alle Retninger mildere og elskeligere og døvere med Aarene. Det sidste bevirkede, at hun maatte opgive sin »Hovedpassion«, at

græde over en Oehlenschlägersk Tragedie. Ikke just, at hun kendte noget videre til Digtingens Adam, men det var jo væsentligt h a n s Tragedier, der opførtes den Gang. En Gang kom hun hjem efter at have været til »Væringerne i Miklagaard« og var meget misfornøjet. Efter hendes Fortælling af Indholdet var det ogsaa en underlig Tragedie, men da hun var kommet et Stykke ind i Beretningen om en Herre, der »hopte og sprank« og raabte »Vogt Dig!«, gik det jo hurtigt op for mig, at Forestillingen var blevet forandret til »Genboerne«, hvad Bol paa Grund af Analfabetisme ikke havde kunnet se af Programmet.

Bol, der som ung skal have været meget smuk, var endnu høj og rank godt op i sin høje Alderdom, men et af hendes Bravournumre: at klæde sig i Herredragt, male sig et Overskæg med en afbrændt Prop og komme ind i Stuen udgivende sig for civil Betjent, der skulde arrestere en af de tilstedeværende, — ja det blev, som Reprise for 3dje Generation, højt regnet en kneben *succes d'estime*.

Men uforandret var hendes Flid, hendes Bravhed og Kærlighed til Familjen — og saa hendes Sprog. »Ja jeg er lige glad« udtrykte hun stadigt saaledes: »Jeg er tilfreds hvikke« eller blot: »Hvikke som«. Mon ikke det sidste er en ubevidst Forvrængning af det gamle Ordsprog: »Det er Hund som Bikke, og Bikke som Hund« (Maus Ordsprogsskat I 3990). Det har altid moret mig at gætte Sprogets Gaader, og man bedes tro mig, naar jeg paastaar, at det næsten altid viser sig, naar jeg taler med Fagmænd derom, at jeg har gættet forkert.

Bols Sprog har jeg med Virkning anvendt til Tjæ-
 nestepigen Adèle i min Oversættelse af »Som man
 saar —« (Pot-Bouille), og skønt jeg blandt Ungdom-
 men gaar for at være meget snærpæ, kan jeg ikke dy-
 mig for til Slutning at citere, hvad Bol en Gang sagde
 til nogle 14—15 Aars Mennesker af 3dje Generation:
 »Fy, hvad er det her lugter af? Er det Lampen, der
 har osen, eller jer, der har har fesen?«

Skoletiden.

Den 1ste Oktober 1857 begyndte jeg min viden-
 skabelige Uddannelse, og det var Rasmus, der fulgte
 mig til Skole. Samtidig med mig kom en anden »ny
 Dreng«, der blev fulgt af en Soldat, men da Rasmus
 havde sin Søndagshat paa, syntes jeg nok, at jeg
 startede finest; men senere tog den anden nye Dreng
 ubetinget Têten; han hed Johan Dreyer og var næsten
 altid Dux i de 12 Aar, vi fulgtes ad; ganske vist var
 jeg i 1ste Klasse (3dje Skoleaar) Dux i godt et halvt
 Aar, men jeg er tilbøjelig til at tro, at det har beroet
 paa en fejl Sammentælling, et Held, jeg aldrig senere
 var ude for — tværtimod!

Johan Dreyer blev en stor Astronom, berømt baade
 her og i Storbritannien og Irland, hvor han tilbragte
 den største Del af sit Liv, og hvor han døde i 1927.
 Desværre har jeg ikke truffet dette elskværdige og
 dygtige Menneske siden vort Rusaar.

Nu lidt om Skolen.

Skolen var »Det von Westenske Institut«, hvilket udtaltes: »Bohrs Skole«.

Om denne Skole var væsentlig forskellig fra Nutidens Skole, kan jeg ikke bedømme; min Appetit paa Skolelivet blev nemlig saa temmeligt tilfredsstillende i de 12 Aar, jeg var Skolediscipel, og siden jeg blev Student, erindrer jeg kun at have været i en Skole én Gang for en 30 Aar siden, da en af mine Døtre var til Examen. Da var jeg ikke helt hyggeligt til Mode, men det var maaske fordi Lærerinden — der saa noget »hinterlistig« ud — ligesom jeg havde sat mig, spurgte en af de smaa Piger, hvilket Aar Slaget ved Svold fandt Sted, og jeg havde jo paa min Samvittighed »alene for Rimets Skyld« at have ansat det til »Tusind og tolv«. Og det blev ikke bedre, da næste Spørgsmaal var: »Kan Du saa fortælle mig lidt om Biskop Absalon?« Jeg svedte Angstens Sved for, at Barnet skulde meddele, at han »boede i Lille Kongensgade og havde Logerende, blandt andre Eskild Salomon«. Jeg blev først roligere, da man gik over til Naturhistorien, hvori jeg ikke erindrede at have forbrudt mig, og morede mig ligefrem godt, da en begavet Elev fortalte, at man fangede nogle nærmere angivne Smaafugle i Doner, »fordi de ikke saa godt kan taale at blive skudt«, og at Grunden til at hele Folkeslag i Sibirien Aaret rundt gik paa Jagt efter vilde Dyr, var den, at »de vilde dressere dem«. Alt i alt, er det jo for lidt til deraf at danne sig en bestemt Mening om moderne Skolevæsen; jeg maa derfor hellere fortælle lidt om min Skole, saa kan man selv gøre Sammenligningen. Den laa, hvor nu

»Adlon« ligger; og lad mig med det samme tilstaa, at dèr har jeg, med Skam at sige, aldrig været.

Bohrs Skole var en af Byens største — der var 680 Elever, da jeg gik der — den var meget anset og vistnok forholdsvis dyr. Skolepengene blev dog ikke alle, ikke engang de fleste, brugt til Vadsk og Renlighed. Klasseværelserne blev muligvis vadskede af og til, men ikke saa meget, at det gjorde noget, Drenge aldrig. Der fandtes ikke noget, der lignede et Vandfad eller et Stykke Sæbe, og Tanken om, at der kunde være Trang til noget saadant, var sikkert aldrig opstaaet; derimod gik der et haardnakket Rygte om, at der en Gang i nogle Klasser havde været set et Vandglas, fremskaffet ved frivillige Bidrag fra Eleverne og skænket til en særlig elsket Lærer. Drenge drak af deres Kasket eller af Postens Tud. Dèr hang der nok et Bæger, men aldrig har nogen Tand berørt det undtagen Tidens, der allerede for mange Aar siden havde bidt en Række Huller i det.

Det, der nu betegnes med to engelske Bogstaver, fandtes selvfølgelig ikke; det, der skulde anvendes i samme Øjemed, kan endnu, 60 Aar efter at jeg forlod Skolen *for ever*, faa mig til at gyse. Kun én Gang, i yderste Nød, har jeg benyttet det, og saa gik det galt, hvad jeg endnu skammer mig ved, men jeg kunde ved Gud ikke gøre for det.

Det eneste, der af særligt Venligtsindede kunde opfattes som noget i Retning af Renlighed, var det, der paa Sommerskemaet var opført som »Klokken 1—2 Svømning«. Klassen blev, ikke ulig en Fange-transport til Sibirien, af en Lærer ført op gennem

Byen, forbi Botanisk Have, der den Gang laa ved Nyhavn, og ud til »Holmen«, 5: det Sted, hvor Malmøskibene nu lægger til; dør lærte vi at svømme, det vil sige, dør skulde vi lære det. Vi klædte os af i nogle elendige aabne Barakker og sad saa dør i bar Skjorte og ventede, mens Tænderne klaprede i Munden, dels af Vandskræk og dels af Kulde — at Sommerene den Gang altid var varmere end nu, er nemlig kun en ganske simpel Gammelmandsløgn.

Saa lød Kommandoen — fra den gamle Holstener Kaptajn Holmsted, der ledede Forestillingen: »Lakké op! Næste Hold! Sjørterne a! lep! Ikke paa Braann!« Hvilket er udlagt: til Lærerne: »Lad gaa op (de Svømmende)«, til næste Hold af Drengene: »Tag Skjørterne af og løb ikke paa Broen«. De modigste af os styrtede os ud i Vandet, hvor der reverenter talt og saa svømmede meget andet end radmagre Skoledrengene; de mindre heltmodige omklamrede Lærernes Ben og bad for deres elendige Liv, hvorefter de blev sparket ud. Efter at jeg en Sæson havde deltaget i denne Sport uden at lære noget, engagerede min Far en af Lærerne, ogsaa en Holstener, ved Navn Møller, til at lære os tre Drengene at svømme. Møller gik senere — i 1864 — over til Tyskerne, hvilket han maa afgøre med Gud og sin Samvittighed; men jeg elskede ham, han var en gemytlig og rar Mand, der i Løbet af en Sommerferie gjorde mig 9aarige til Frisvømmer, og hvis ikke en Læge i Vichy for en Del Aar siden havde været saa dum at fraraade mig nogensinde mere at gaa i koldt Vand, og havde Gigtpatienten ikke været saa dum at følge dette Raad,

vilde jeg i mange Aar have haft en Glæde mere her i Verden. Da jeg i Sommer sad og saa mine 3 Dattersønner gaa i Vandet, sugede det mig om Hjertet, at jeg ikke kunde springe ud og vise dem de Kunster, jeg en Gang havde lært af Hr. Møller.

Talte Holmsted ægte holstensk Dialekt, talte vor franske Lærer, Professor Bay, en maaske lidt mindre ægte fransk. Han havde aldrig været Syd for Vesterbro. Det var en »sjov Mand«, meget morsommere end de Fransklærere, jeg siden har set i Lystspil og Farcer. Naar han f. Ex. havde foredraget en Ramse af franske Substantiver, hvis Hunkøn dannes ved at forandre »e« til »esse«, sagde han: »Tror I ikke, jeg kan sige dem hurtigere?«, hvorpaa han busede dem ud med dobbelt Fart og føjede saa til: »Jeg kan sige dem endnu hurtigere,« og saa kom tredje Gang: »*âne, arabe, borgne, chanoine* o. s. v.«, det lød da ganske som Rab, Rab, Rab, udstødt af en ængstelig Ællingemor ved Synet af en større Rovfugl, der er i Færd med at slaa ned.

Da småa Chokoladestænger med Crème var blevet en betydelig Salgsartikel hos Skolens Pedel, sagde Professor Bay en Dag: »Jeg har observeret, at De — han sagde altid De, fransk: *vous* — at De har den *mauvaise coutume* at købe Sjøkkolattekager og den *mauvais goût* at spise dem paa Lokumm e t!«

Bay var meget velklædt, bl. a. beundrede vi det røde Silkelommetørklæde, som han mange Gange hver Time tog frem — tilsyneladende for at pudse sine Brilller; og efter hvad han sagde, kom han ogsaa ret fine Steder: »Jeg var i Aftes til en *L'hombre in-*

time; vi var kun tre: Hans Majestæt Kongen, Kammerherre Berling og jeg.«

Vor tyske Lærer var Forfatteren af det berømte Torturinstrument: »Simonsens tyske Grammatik«, en Bog, som jeg for Resten tager min Hat dybt af for, ligesom for Madvigs latinske, dog bør jeg maaske i Sandhedens Interesse tilføje, at jeg ikke har mødt nogen af dem i de sidste 60 Aar.

Naar Hr. Simonsen talte — nej, han talte slet ikke, han messede eller maaske snarere sang Recitativer, og havde da altid en Pebermyntekage foran i Munden, hvilket gav en charmerende læspende Bilyd. Han gik under Examinationen altid op og ned ad Gulvet med sin tykke Bambusstok hængende over Armen. Stokken kaldte han »Maulaffe«, og en Gang imellem sang han: »Nu skal Maulaffe snart danse Kæpperyggedans paa Sørensens Elendighed!« Da Sørensen eller en anden Stakkels Djævel en Dag »hakkede« i Verberne, der styrer Dativ: »danken, dienen, drohen osv.«, gav Hr. Simonsen sig til at synge:

Danken, dienen, drohen,
Drohen, dienen, danken — —
Maa—aa—aa—delig!

Og da en anden ulykkelig oversatte af »Wilhelm Tell«: »Mein Eidam führte ihn über den See« ved »min lille Baad førte ham over Søen«, klukkede Hr. Simonsen — ikke helt blidt — og sang:

»Min lille Baa—aa—aad!! Var det en Jolle eller en Chalup? — Maa—aa—delig!«

Med alt det kunde vi godt lide denne underlige Mand, vi — i al Fald jeg — havde den Følelse, at han, hvis han havde Raad til det, gerne vilde opgive disse Timer, der kedede ham endnu mere end os. Hans Tilbøjelighed til »Gesang«, er jeg tilbøjelig til at tro stod lidt i Forbindelse med en dito til »Wein«; hvad »Weib« angaar, er jeg fuldt overbevist om, at han var uhyre glad for sin Kone, med hvem han pyntet spadserede Søndageftermiddag op ad Strøget. — De var lige smaa og tykke og mindede os om et Ægtepar, vi havde set aftegnet i »Sværmere« og hvorunder der stod:

»Sie haben genossen das irdische Glück,
Sie haben gespeist und getrunken.«

I Matematik havde vi først den berømte Videnskabsmand Professor Lorenz. Han var det elskeligste Menneske i Verden, men anede intet om, hvorledes man holder Disciplin. Det var i en af hans Timer, at 4 Drengene spillede L'hombre; da Lorenz opdagede det, styrtede han ned fra Kathederet og greb en af Synsderne, Axel Wanscher, nuværende Professor V. Wanschers Far, i Kraven. Lige i det Øjeblik, denne meldte »et lille Spil«, raabte Lorenz: »Er Du gal, Axel?«, hvorpaa denne roligt vendte sig om og spurgte: »Ja, det siger De maaske Solo paa, Hr. Lorenz?«, og under Klassens Jubel tabte Hr. Lorenz sin Sag. At denne Hædersmand skulde have klaget til Bestyrelsen var utænkeligt. —

Vor næste Matematiklærer var Julius Petersen, et af de lyseste Hoveder, jeg har kendt, skønt han med

Rette kaldtes Sorte-Petersen, forkortet Sorteper eller blot »Sorte«. Han var ikke saa blid som Lorenz; da han en Gang opdagede to Syndere, der spillede Skak i Timen, gik han hen og trak den ene meget ublidt i Haaret og sagde blot: »Sort begynder og gør mat i 3 Træk!«

Men med Disciplinen var det forøvrigt lige saa galt hos ham. Denne geniale Mand sled sig op ved at give Undervisning for at ernære Kone og Børn, han læste samtidigt selv til Studenterexamen, tog senere Magister- og Doctorgraden uden at have andre Indtægter end den elendige Skoletimeløn. Han fik næppe den Nattesøvn, han skulde have, og derfor faldt han lidt »hen« i Timerne; muligvis sad han ogsaa og grublede over Problemer, der gik højt over vor Horizont. Og vi Drengene var jo ubarmhertige, som Drengene er, ikke mindst paa Overgangen til »unge Mennesker«. Jeg havde et af de sidste Aar en Gang drevet Gavtyvestregerne lidt vel vidt, og den geniale Mand havde nu ogsaa været lidt dum ved denne Lejlighed, men Resultatet var, at vi blev Uvenner for Alvor, skønt jeg var en af de faa i Klassen, der havde matematisk Begreb. Dette Uvenskab var sandsynligvis senere i Livet blevet afløst af fuldstændig Ligeegyldighed fra begge Sider, hvis der ikke var hændt noget mærkeligt ved Studenterexamen.

Vi fik i skriftlig Geometri en Opgave, som jeg i min Frækhed besvarede saaledes: »Denne Opgave er galt stillet. Som den maa forstås efter Ordlyden, løses den saaledes: —, men det er næppe Meningen, der skulde vel staa saaledes: —, og saa løses den

paa denne Maade.« Begge de to Løsninger var extrafine, og næste Dag styrtede Julius Petersen hen til mig paa Skolepladsen, omfavnede mig (bogstaveligt talt) og sagde: »Det er glimrende, De faar helt ug!« Det var nu vist ikke alene af Begejstring over min Duelighed, men ogsaa og snarere over den Frækhed, hvormed jeg havde angrebet Opgavens Stiller, Professor Steen, med hvem Julius Petersen laa i en skrap videnskabelig Strid; det var for Resten hverken første eller sidste Gang, at slige Fejltagelser fandt Sted.

Fra det Øjeblik var vi Venner, han manuducerede mig siden til polyteknisk Adgangsexamen, og da han var bleven Professor, først paa polyteknisk Læreanstalt, saa ved Universitetet, traf vi tidt hinanden og var glade ved det begge to. En Gang fortalte han mig, at han nu ogsaa var kommet ind i Skoletilsynet, tror jeg det hedder, rejste rundt i Landet, traadte uanmeldt ind i en Klasse og saa og hørte, hvorledes Undervisningen var.

Saa kunde jeg ikke dy mig for at sige: »Hvilken Guds Lykke, at De ikke kunde komme saaledes ind og overraske Dem selv, da De underviste i Bohrs Skole!« Først blev han lidt betuttet, men da der stod noget god Vin i Nærheden, greb jeg et Glas og sagde »Skaal«, saa søgte vi begge at kvæle vor Latter i Vinen, men nej, den brasede ud, da Vinen var skyllet ned, og vi vedblev at være Venner til hans Død.

Da jeg var 7 Aar, kom jeg en Dag hjem fra Forberedelsesklassen med den Besked fra Regnelæreren, Hr. Wiberg, at nu kunde han ikke lære mig mere.

Det var maaske sandt nok, men jeg kunde nok lære mere og det gjorde jeg senere hos den berømte Hr. Femmer, der var en glimrende Lærer, selv om den Tone, han anslog, næppe vilde have gjort Lykke f. Ex. ved det engelske Hof. Naar en arm Synder kom med sin Regnetavle, hvor hans Taarer og Griflens Tal havde indgaaet en ulykkelig kemisk »Forbindelse«, kunde Femmer godt finde paa at spytte den Skraa, han stadig gumlede paa, ned i »Forbindelsen«, som derved ikke blev kendeligt appetitligere.

Femmer dikterede en Gang: »Til at lave Schellak bruges ...« En Stemme: »Til at lave hvilket, Hr. Femmer?« Femmer uforstyrret: »Til at lave Schellak bruges ...« Stemmen: »Jeg kan ikke høre, hvad det er, Hr. Femmer.« Femmer: »Aa, skriv: Til at lave Skidt og Møj bruges« og fortsatte saa at diktere.

Hos Femmer blev jeg en udmærket Regnemester, hvilket jo er Praleri; jeg skal derfor fortælle en lille Historie, der viser, at det ikke alene var min Mening: En af Drengene i Klassen var Carl Græbe, som altid har været min gode Ven, som har været Factor i mit Trykkeri og senere en udmærket Kollega. Da mit Trykkeri — ca. 50 Aar efter Femmers Regnemester — en Gang var overbebyrdet, bad jeg Græbe om at udføre noget Arbejde for os, og der opstod senere nogen Uenighed om den Pris, han havde beregnet for det. Vi vexlede et Par venlige Breve desangaaende, og i det sidste skrev Græbe: Ja, De mener nu, at De regner rigtigt, og jeg mener, at jeg regner rigtigt, og havde Femmer levet, havde han uden Tvivl som sædvanlig sagt: »Henriques' Regnestykke

er det rigtige!« Og dermed endte denne puniske Krig.

Det er dette hurtige Regnehoved, der er Skyld i, at jeg er blevet en af de meget faa Avislæsere, der lægger Mærke til de Tal, der findes i de til Folkets Oplysning skrevne Artikler.

Hvis man vilde spørge mine nærmeste Venner om, hvorledes Galskaben — som jo alle Mennesker mere eller mindre er i Besiddelse af — ytrer sig hos mig, vilde vistnok de fleste sige: »I to Ting: 1) i, at han paastaar aldrig at have fortrudt noget (dog med Undertagelse af, naar han er paa Restauration selvanden. Saa fortryder han nemlig al t i d, at han ikke har bestilt det, som den anden slider i), og 2) i, at han, naar han ser et Tal i en Avis, geraader i samme Raseri som Ammen i »Barselstuen«, naar hun hører Latin.«

Undertiden bliver disse Tal saa horrible, at jeg griber Pennen. I et Blad stod saaledes en Gang ifjor: »Det menneskelige Legeme indeholder saa mange Blodlegemer (eller noget andet lægevidenskabeligt), at de, lagt ved Siden af hinanden, vilde kunne spænde 6 Gange om Jorden ved Æqvator eller ialt 230 Kilometer.« Saa skrev jeg til Redaktøren, der er en af mine gode Bekendte: »Kære Dr. Det har altid været mit højeste Ønske at gøre en Fodtur omkring Jorden ved Æqvator, men jeg har hidtil ladet mig afskrække af Turens formentlige Længde. Men da jeg af Artiklen »————« i Nr. af Deres Blad ser, at den ikke er saa lang som herfra til Hillerød, har jeg besluttet at starte. Vil De med?« Herpaa fik jeg følgende Svar: »Den unge Mand, der har »arrangeret«

Artikelen, paastaar, at Tallet er rigtigt nok . — —
 Der er bare glemt 3 Nuller. Saa er den klaret! —
 Venligst o. s. v.«

Ved Nytaarstid læste jeg i et andet Blad om en
 Englænder, der i Paris havde købt noget for 5000
 Pund Sterling (= 75000 Kr.), og nogle Dage efter stod
 i samme Blad: »Stjaalet Juveler til en Værdi af 1000
 Pund Sterling (= 200,000 Kr.). Jeg skrev da paa et
 aabent Brevkort:

»Til den Herre, der ansætter Sterlingkursen ved
 »Bladet«.

Vær saa venlig at meddele mig, om Kursen paa
 Sterling virkelig er steget fra 15 Kr. 2. Januar til 200
 Kroner den 8. ds., eller om det ene muligvis er Kø-
 berkurs, det andet Sælgerkurs.«

Paa det fik jeg slet intet Svar.

Skolens Bestyrer

var Professor H. G. Bohr, en gemytlig, frisindet og
 højt kultiveret Mand, Forfatter til en Række Lære-
 bøger i Historie, hvis Sprog man af og til har gjort
 sig lystig over, f. Ex. Bemærkningen i Beretningen
 om Columbus' Rejse: »Solen gik ned den 11. Oktober«,
 hvilket man jo heller ikke var i Uvidenhed om, før
 man begyndte at lære Historie. Men jeg smiler vel-
 villigt nu, da jeg genopfrisker disse Ord fra Colum-
 busrejsens næste Dag: »Solen stod op og udbredte det
 glimrende tropiske Lys over Øen Guanahanis grøn-
 ne Skove og yndige Kyster«. Jeg tror, at netop dette
 Sprog var godt til at lære Historie efter for dem, der

overhovedet kan lære dette mærkelige Fag, Guderne har ikke forundt mig denne Evne.

Da jeg gik op til Studenterexamen, kendte jeg nok alle Aarstallene, alle — men hvad der var sket de forskellige Aar, anede jeg som Regel ikke. Jeg har altid haft forfærdeligt svært med at lære noget udenad, naar jeg ikke havde Støtte f. Ex. i Rim eller andet, og at der skulde være nogen Art af Tankevirksomhed, der kunde hjælpe mig til at vide, at f. Ex. Freden i Uetrecht netop sluttedes 1713 — hvis det er rigtigt, hvad det vist ikke er — vil jeg ikke indrømme. At Historie ikke var min Styrke i Skolen, fik jeg mange Aar efter — paa en meget smigrende Maade for Resten — bekræftet af vor udmærkede Historielærer Granzow, som jeg traf bagpaa en Sporvogn. Han komplimenterede mig varmt for mange Aars »Blæksprutter« og føjede saa til: »Ja, i Skolen var De ikke fremragende i »Historie«, og nu er det Dem, der skriver »Historien«, ganske vist lidt anderledes end Bohr.«

Bohr underviste ogsaa selv og vi elskede at have ham til Lærer. Undervisningen varede nemlig i hans Timer kun faa Minutter, og man behøvede ikke at læse paa sin Lektie, for de Karakterer, han gav, blev ikke — Gud véd hvorfor — indførte i Protokollen, og man kom ikke til at sidde over for et »maadelig« eller »slet«, hvilket ellers var en fast Skoleregulering.

Bohr mødte kun præcist i Timerne, naar han skulde modtage Skolepenge. Først betalte Drengene i den Klasse, hvori han »underviste«, derefter blev disse sendt rundt for at hente de andre Klassers Betalere.

Bohr tronede da paa Kathederet med sin store bløde Hat ved Siden af Blækhuset, Pengene puttede han først i Hatten, og naar den var fyldt, i Buxer og Side-lommerne, medens han i Galop underskrev Kvitte-ringerne med et Navn, saa ulæseligt, at Bohr for den Sags Skyld udmærket kunde have været Bankdirek-tør.

Naar Bohr »underviste«, kom han som Regel styr-tende ind i Klassen og raabte, henvendt til Duxen, noget uforstaaeligt, der lød f. Ex. som Galbava? In-den den betuttede Dux var klar over, hvad Bohr egentlig ønskede at faa at vide, var samme Spørgs-maal stillet Nr. 2 o. s. v. hele Klassen igennem, og var der 20 Drengene i Klassen, kunde Bohr 20 Gange faa anbragt: »Galbava — Slet til Karakter« — inden han selv gav Svaret: »Galba var grusom!«, hvorpaa han atter styrtede ud af Klassen.

Det var dog ikke altid, at han gav »Slet til Karakter«, undertiden nøjedes han med »godt Spørgs til Ka-rakter«, og jeg husker tydeligt, at ved en saadan Lej-lighed var der en af Guderne hadet Yngling, der be-svarede Spørgsmaalet rigtigt, hvorefter han fik et nyt Spørgsmaal, som han ikke kunde besvare, hvorpaa han — den eneste, der havde besvaret det principale Spørgsmaal rigtigt — fik »Slet til Karakter!«

Som et andet Exempel paa Bohrs pudsige Karak-tergivning kan jeg anføre, at jeg en Gang i en dansk Stil om »en holbergsk Figur« fik følgende 3 — tre — Karakterer: ug, g? og Slet. ug for Indholdet, g? for Retskrivningen og Slet, fordi der manglede Klatpapir i Stilebogen.

I Operetten »Fledermaus«, hvis sidste muntre Akt foregaar i et Fængsel, er der en Mand, der uafbrudt siger: »Ein fideles Gefängniss!«; *mutatis mutandis* kunde Udtrykket bruges om denne »Undervisning«.

Undertiden læste Bohr en af Holbergs Komedier højt for os. Saa kom han tidligere; han læste fortrinligt og lo dejligt, og vi morede os næsten lige saa godt som han og havde da ogsaa et virkeligt Udbytte af »Timen«; mindre Udbytte havde vi, naar han f. Ex. læste Homers Oneiros (Drømmen) højt, Gud forlade mig min Synd, men jeg tror, det var paa Græsk, hvoraf vi naturligvis ikke forstod et Muk. En Vinter gik han med os paa Thorvaldsens Museum. Det vil sige, han sendte os derop, og naar det meste af Timen var gaaet, kom han og gav os nogle udmærkede Oplysninger om Kunstværkerne. I den første halve Time havde vi naturligvis alle gjort en Afstikker og drukket Kaffe ved den hjemlige Arne.

Med alt det var Bohr en imponerende Personlighed; naar han aabnede Vinduet i sit Kontor og som en *Jupiter tonans* raabte »Holdt!« ud over Legepladsen, der med sine 6—700 Drengene var som en kogende Hexekedel, blev vi alle staaende som forstenede i den Stilling, hvori vi var, indtil han gav os Ordre til at bevæge os igen. En Gang, da vi sloges med Snebolde og han havde opdaget, at Sneen var i Færd med at gaa over i Istilstand og altsaa farlig for Omgivelserne, raabte han: »Holdt! Ingen maa kaste med Snel! Begynd!« Hvilket ikke betød, at vi skulde begynde med at holde op, men holde op og saa begynde at lege paa

anden Maade, og vi, der kendte hans Sprog, forstod ham.

Bohr havde Ord for at holde meget af at prygle Drengene, og Drengevittigheden udtalte derfor hans Navn: H. G. Bohr som »Hugge-Bohr«. Jeg har aldrig mærket noget dertil, skøndt jeg desværre ikke var meget flittig og Gudskelov ikke overdreven artig. Han staaer for mig, saaledes som han var i Størstedelen af min Skoletid — senere blev han i forholdsvis ung Alder hurtigt aflægs og træt — som en venlig, gemytlig, retfærdig og gennemnobel Person med det nationalliberale Partis gode Egenskaber — desværre var han ogsaa et af dette, for sin »Sammenspisning« bekendte, Partis ivrigste Medlemmer i saa Henseende. Paa Krogen udenfor hans Køkken hang næsten altid et Par Gæs eller et »Dyr«, og naar de forsvandt, blev Bohrs Selskabsbenklæder hængt til Udluftning sammesteds.

Da jeg i Skoletiden led meget af Næseblod, blev jeg ofte ført op i hans Køkken, hvor jeg blev udmærket behandlet af gamle Kirsten, der ogsaa tog sig af mine blodige Lommetørklæder. Inden jeg gik hjem, fik jeg dem tilbage, renvaskede og ovntørrede. Og jeg kan endnu lugte, hvor de duftede dejligt af Gaasesteg.

Andre Lærere.

Man bebrejdede Bohr, at han anvendte altfor unge og uøvede Lærere, og ganske vist blev mange Studenter i Rusaaret Opdragere for deres ikke meget yngre Medmennesker, men Hovedstammen af Lærerperso-

nalet var dog gamle prøvede Folk, nogle af dem endogsaa ganske udmærkede Lærere. Først og fremmest gamle Dr. Oscar Siesby. Man vil finde hans Navn i saa godt som alle »Erindringer«, der skyldes dem, der blev Studenter mellem 1855 og 1900. Han var det mest uselviske Menneske, jeg har kendt; hans Viden, ikke blot paa det filologiske, men paa saa godt som alle »humanistiske« Omraader, var vidunderlig; han var skarpsindig og vittig og fra Naturens Haand en meget smuk Mand, men det var ligesom om han med Vilje søgte at faa os til at glemme det smukke Ansigt ved en mere end sjusket Paaklædning, ved en »villet« kroget Holdning og ved Negligering af almindelige Renlighedshensyn, ligesom han søgte at skjule, hvilken betydelig Mand han var, ved forskellige — ja, jeg vil nødtigt bruge Udtrykket om denne Hædersmand, men jeg kan ikke finde et andet — ved forskellige Narrestreger, saa som at omtale alle Mennesker som værende i Slægt, og det — hver Dag, hver Time, som f. Ex.: »Maa jeg i Dag lykønske Dem, Møller, i Anledning af Deres Tante, Grevinde Moltke Bregentveds og Deres Onkel, Professor Madvigs Fødselsdag« — med andre Ord Mennesker, Møller aldeles ikke kendte eller var i Familje med paa anden Maade end ved Siesbys, sikkert fuldstændigt paalidelige, Udregning, i det f. Ex. Møllers Onkels Svogers Sviogerindes Nieces Mands Broderdatters Bedstefar eller Bedstemor sikkert har været de omtalte Personer. Han sagde den Slags Ting i tilsyneladende fuldt Alvor; han vidste, naar alle Mennesker havde Fødselsdag, dels ved sin abnorme Hukommelse, dels ved

Optegnelser i et Par Bøger, han altid havde under Armen paa Gaden og paa Kathederet i Timen. Naar man oversatte et Stykke Latin, morede det Siesby at fortælle, hvem der tidligere havde været »oppe« i dette Stykke og NB. Vedkommende blev altid nævnt ved de Tilnavne, Siesby havde til alle sine Elever. Megen Tid gik med disse Narrestreger, og dog var Siesbys Timer interessante og lærerige.

Og foruden det, at vi lærte saa meget af denne Mand, kan man sige, at alle vi, som har været hans Elever, — hvis vi da har nogle gode Egenskaber, hvis vi af og til kan tænke smukt, ofre os for andre, søge at gøre vore Medmennesker klogere og bedre — virkelig kan takke ham for nogle af disse Evner. Det »adlede« til en vis Grad at have været Siesbys Elev.

Endnu en herlig Mand, der var min Lærer, maa jeg nævne: Herman Trier. Han staar jo endnu for os alle med en saadan Glorie — en velfortjent — at det er overflødigt at sige noget om ham, derimod kan det maaske mere nogen at læse, hvorledes han saa paa mig, da jeg var hans Elev — og senere. Denne Bog skal jo dog delvis handle om mig. Mine Venner — hvortil jeg ogsaa kan regne ham — sendte mig ved en festlig Lejlighed en »Skudsmaalsbog«, hvori Herman Trier skrev saaledes om mig:

»Mere vittig
end flittig
i Skoledagene:
mest jagende
altid fornøjet
med en Skælm i Øjet,

et Tilgivelse skabende Smil
 hen over Lektier og Stil —
 et Jaskehoved,
 af hvis raske Hoved
 der, som Aarene gik
 og paa Folk og Fæ han fik Kik
 den Strik,
 sprang Vers,
 i hvis muntre Kommers
 der dog, lyt,
 var en Tilgift af Sjæl og Gemyt.«

Og ved en anden Lejlighed spøgende:

Maa jeg, som i sin Tid i Deres danske Stile var Vidne til Deres første Forsøg paa Forfatterbanen og rødmende maa tilstaa, at jeg den Gang ikke anede, De vilde blive den danske Forfatter, hvis Værker vilde samle et Publikum større end nogen andens, være med til nu paa Deres Livs og Deres Berømmelses Middagshøjde at lykønske Dem som Digteren med det gode Humør, det gode Hoved og det gode Hjerte.

Deres hengivne
 H. Trier.

En saadan Udtalelse morer mig naturligvis, men Gudskelov har jeg altid, naar jeg blev rost, tilskrevet en stor Del af Rosen Vedkommendes gode Hjerte, og endnu »mere Gudskelov«: naar jeg blev skældt ud, tilskrevet Vedkommendes daarlige Mave Broderparten.

Jeg maa ogsaa nævne Driebein, som vi desværre kun havde i et Par Aar; han var Idealet af en Lærer, var Kammerat med os, og dog havde vi en knusende Respekt for ham. Han var lige det modsatte af en

Lektiererper, forstod at gøre Dansktimerne til Fester, gav os Interesse for god Litteratur og belønnede dem, der kendte de gode Forfattere; jeg husker, at en Elev ved Navn Henriques (ca. 10 Aar gammel) fik ug^x, fordi han vidste, hvor der stod noget om at komme Sirup i Kaffen («Politiske Kandestøber»). Da Driebein opgav sin Lærerstilling, vistnok for at blive Præst, var det os en virkelig Sorg, og hvis jeg, som Trine Melpap, havde kunnet digte, vilde jeg i Adresseavisen have indrykket et Vers med Overskriften: »Ved en elsket Dansklærers Bortgang«.

Man kunde, naar man var flittig, lære ikke saa lidt i Bohrs Skole. Hvad jeg lærte af Matematik og Latin, vil jeg, som Per Degn, ikke undvære for 100 Rigsdaler og 100 Rigsdaler til. Men de to Fag, jeg fra min Barndom og til den Dag i Dag, helst vilde kunne — ak, med dem gik det sørgeligt. Det var Tegning og Sang.

Tegnelæreren havde det morsomme Navn Guntzelnich. Men det var ogsaa det eneste morsomme; det gik med mine Streger ligesom med Bogstaverne i Hjalmar's Skrivebog (Ole Lukøje af H. C. Andersen): »Se saaledes skulle I holde Eder, sagde Forskriften.« »Oh, vi ville saa gerne,« sagde Hjalmar's Bogstaver, »men vi kunne ikke, vi ere saa daarlige.«

Ja Gud, hvor var mine Streger daarlige, lige saa daarlige som min Sangstemme. Men Sangtimerne var ikke saa kedelige. Læreren hed Wissing, og jeg husker, at han især elskede de to Sange »Hvi sjunges evigt om Spartaner, der gjorde Fjenden Passet trangt« og »Vintern rasat ut bland våra fjällar«. Sangunder-

visningen fandt Sted i et meget stort Klasseværelse oppe under Taget; dør hvor Svalen kvidrer, skulde vi ogsaa kvidre — aa, Gud hjælpe os! Men det, der nu staar klarest for mig, var, at Sangtimerne ubetinget var de eneste, hvor vi brugte Knaldperler. Naar en af disse Perler, som vi altsaa kastede for vor kære Lærer, sprang i den ene Ende af Rummet og Hr. Wissing styrtede derhen, sprang en Perle i den anden Ende, og der kunde paa den Maade gaa store Dele af Timen, hvor der hverken blev sunget — om Spartaner eller om Vinteren.

Senere fik vi til Sanglærer selveste Frits Andersen, denne Mand, der ligervis som Homers Nestor har undervist tre Generationer af de talende Mennesker i Sang. Men Resultatet blev det samme — jeg blev kasseret som utjenlig til al Sangtjeneste.

Mere end et kvart Aarhundrede derefter sagde Komponisten Olfert Jespersen til Teaterdirektør Vilh. Petersen, da han første Gang havde hørt Melbye og mig foredrage vore Viser til Aarets Revy: »Skriver Hr. Melbye alle Viserne?« »Nej,« svarede Vilh. Petersen, »hvorfor mener De?« »Naa, jeg tror ede ikke, at man kunde skrive en Vise, naar man synger saaledes som Hr. Henriques.«

Lidt fra 60'ernes Kjøbenhavn.

Livet i Borgerfamiljer var den Gang intimere end nu; de voxne Sønner og Døtre blev boende i Hjemmet til de giftede sig. Selverhvervende Kvinder fandtes ikke, højst lavede de halvfattige lidt hvidt Brød

deri, hvorved de fik lidt mindre ind end de gav ud til Naal og Traad og Lys.

For Kvindernes Vedkommende er Forskellen mellem nu og da — fantastisk. Det vilde være blevet betragtet som en daarlig Spøg at tale om kvindelige Studenter, og ikke en Gang for Spøg kunde der tales om kvindelige Professorer, Rigsdagsmænd eller Ministre.

En Spøgefugl har en Gang sagt: »Kvinderne havde den Gang saa lidt Ret til at tale med, at man fandt det i sin Orden, at det kongelige Teater opførte et Stykke, hvori en, endda meget fremragende, Dame ikke alene maa høre ilde, men ligefrem bliver saa strængt behandlet, at hun tager sin Død over det, fordi hun paa sin Bryllupsdag tillader sig at spørge sin Mand om, hvad han egentlig hedder. Ja, nu maa De ikke sige, at det ikke er sandt, for De kender meget godt Stykket, der spilles endnu og hedder »Lohengrin«.

Hu n var blot »Blomsten hos os« og tilbragte Dagen i dobbelt Forstand i Drivhuset; først i Selskabslivet udfoldede hun sig. — Naar de Unge kom sammen, morede man sig med at lege. Det var »Forundsdringsstol«, Ordsprogsleg eller »Fruens Penge« o. l., hvilket jo ikke lyder videre spændende, men som det en Gang saare rigtigt er sagt: »Naar de to Køn kommer sammen, ved man aldrig, hvad der sker«, og det blev skam ogsaa ofte meget spøgefuldt og fornøjeligt.

Man dansede ogsaa — men ikke altid som nu — og k u n naar man var bedt »til Bal«, der dog ogsaa kunde udtrykkes gemytligere: »til en lille Dans« eller

finere: »til The«. Til et Bal hørte et Balkort, det kunde være mere eller mindre elegant, og hver Herre og Dame fik sit. Herpaa stod opført Aftenens Program, som næsten altid var: 1ste Vals, Les Lanciers, 2den Vals — Borddans, Cotillon, 3die Vals. Til hver af disse Danse — der igen, efter den opførende Kavalers Ordre til Musikken, indeholdt Vals, Polka, Mazurka, Galopade o. s. v. — engagerede man en Dame og skrev hendes Navn ved Dansens. Damen skrev Herrens Navn paa sit Kort. Hermed indførtes egentlig »Dobbelt Bogholderi« i Danmark.

Men det maa jeg dog sige til Damernes Ros — det kunde hænde, at der kom lidt Kludder i Regnskab, og at der stod et andet Navn paa Damens Kort, naar Dansens Time slog.

Et Smil, et Skuldertæk og et lille »langt« Herresansigt!

Jeg husker, at jeg, da jeg efter min Konfirmation første Gang var paa »voxent Bal«, strax styrede hen til den fejrede Baldame Frøken Anna og engagerede hende til en Dans, og den smukke Dame nikkede og takkede, men da jeg med Hjertebanken skulde byde hende Armen, saa hun uforstaaende paa mig, og gik ind i Balsalen ved Løjtnant Petersens Arm.

Skønne Dame! Jeg har aldrig tilgivet Dem — af den Grund, at jeg aldrig har været vred paa Dem; thi det slog ned i mig som et Lyn, at jeg havde været dum og ubeskedent, og De forekom mig lige sød, lige dejlig og uhyre fornuftig. Jeg lærte mere af Dem i det Øjeblik end i mange Timer i Skolen og hos Præsten. Siden da, 30—40—50 Aar efter, har jeg

jo mangen god Gang budt Dem Armen i det samme smukke, gæstfri Hjem, og De har smilet venligt og taget min Arm uden at se efter Løjtnant Petersen, der maaske endda i Mellemtiden var avanceret til General. De var stadig smuk, stadig Frøken Anna og vi har tidt siddet og talt hyggeligt sammen og drukket et Glas for »de glade Ungdomsminder«, og De har sagt »Hvor er jeg glad ved, at jeg fik Dem til Bords!« De har vist aldrig tænkt paa den lille »Misforstaaelse«. Man kan jo ikke huske alt — og De har jo sikkert set saa mange saadanne »lange« Ansigter.

Nu er den smukke Frøken død; hun lever kun i Mindet og i et skønt Billede af en udmærket Kunstner.

Ja — det var Dansen i Hjemmene — paa Restauranter dansede man ikke af forskellige Grunde, hvoraf den mest afgørende var den, at der slet ikke fandtes egentlige Restauranter. Man kendte »Spisekvarterer«, Middagsabonnementer og Caféeer, som de, vi nu har, men der kunde man kun faa Smørrebrød og Kager, Spiritus, The, Caffé, Chokolade og — Salep! Jeg har aldrig set nogen nyde denne Delikatesse paa Café, men Salep fandtes altid paa Prislisten. Og saa var der Hotellerne, hvor der kun serveredes ved *table d'hôte*. Første Gang jeg hørte dette Ord, misforstod jeg det en Smule, Det var under det nordiske Studentermøde i 1862. Min Mor bad mig om at gaa over til min Far og sige, at hun ikke havde noget videre i Huset og bede ham om at spise til Middag ved *table d'hôte* med vor svenske Student. Jeg gik saa op til min Fars Kontor og bad ham om at spise med Hr.

Björzell hos *Tante Dorthe*, hvilket han, mærkeligt nok, forstod; men hvorfor han lo, forstod jeg ikke.

Er det maaske en Kende overdrevet at sige, at der slet ikke fandtes »Restauranter«, er det absolut rigtigt, at der ikke fandtes Telefoner. Blev vi Børn syge, maatte der altsaa sendes Bud efter Onkel Doctor, der ikke behøvede at være Onkel og undertiden heller ikke var Dr., men saaledes kaldtes han nu. Han kom personligt — ikke som vor Tids Læger: i Telefonen — og saa rigtigt paa os uden Fjernsynsapparat. I den ene Haand holdt han sit Gulduhr, med den anden »tog han Pulsen«. »Og lad mig se din Tunge! Ja, min Dreng, nu gaar vi paa Hovedet i Seng og saa ta'er vi en Skefuld amerikansk Olie.« Det blev altid mig og ikke ham, der »gik paa Hovedet« og »tog« den læskende Skefuld. Hvorpaa Onkel Doctor havde Tid til at sidde en lille halv Time og fortælle min Mor om, hvor han havde spillet L'homme i Aftes, og at han forrige Uge havde set Madam Sødring i »Genboerne« — for Fruerne var — officielt — alle Madammer den Gang, naar deres Mænd ikke havde »en Karakter«.

Og naar han gik — blev han staaende lidt endnu ude paa Gangen og fortalte et eller andet, og saa var min Mor beroliget. Og jeg med, jeg vidste, at jeg ikke skulde i Skole næste Dag.

Blev man saa rask, men ikke endnu i Stand til fortsat videnskabelig Udvikling, havde man en Chance for at komme ud med sin Mor før Frokost og en Mulighed for, at hun skulde købe Ost hos Byens morsomste Mand, Urtekræmmer Ludvig Aagaard.

Mangen Husmoder sagde som Malle i »Genboerne«
 »Ja, Herregud, naar Varerne er gode, saa kan man
 jo gerne tage den Fornøjelse med.« Og Varerne var
 udmærkede.

Aagaard var en statelig Mand med store engelske
 Whiskers, han expederede selv omgivet af sine Sven-
 de, — hvem han i Parantes bemærket havde paa-
 lagt at fløjte, naar de »pillede Rosiner«, hvorved der
 formentlig gik mindre til Spilde. Han havde gerne et
 Par Ord til hver Kunde; morede det ikke altid paa-
 gældende, var de andre saa meget mere taknemme-
 lige, f. Ex. da en Dame en Dag havde smagt paa
 alle hans Oste uden at bestemme sig: »Jensen, spring
 over til Rubow og køb et Franskbrød, jeg tror nok,
 den Dame vil spise Frokost her.«

Eller »Peter, giv en Stol til den Soldat!«

»Undskyld, jeg er ikke Soldat, jeg er Officer.«

»Peter, giv saa en Stol til den Officer, som ikke er
 Soldat!«

Og da en kjøbenhavnsk Værtshusholder Saft hav-
 de vakt enorm national Begejstring ved at overvinde
 en tysk Bryder, men næste Søndag selv blev over-
 vundet af en anden Tysker, fandtes der i Aagaards
 Vinduer Mandag Morgen kæmpemæssige Plakater
 med disse Ord: Saft er falden i Pris.

Aagaard havde en køn Sangstemme og undertiden
 gav han en lille Arie til bedste, f. Ex. med denne Ind-
 ledning: »Kære Frue — De har vel hørt Nyrop i »den
 Stumme«? Guddommeligt! »En nyfødt Sol i Østen
 gløder«, som han saa sang nogle Takter af for at

afbryde med: »Slave, stig ned i Dybet og hent en af de store Schweizeroste.«

Som noget ældre har jeg tidt i det gamle kongelige Teaters 3dje Etage siddet i Nærheden af denne morsomme Mand, der altid nikkede saare venligt. Mindre morsomt for Omgivelserne var det maaske, at han gerne sang Bravourarierne med, hvorved flere Soloer, sikkert mod Komponistens Intention, blev til Duetter.

Jeg har for Resten som Barn været til Bal hos Aagaards. Vi havde faaet »alt hvad der var dejligt« at spise og drikke, og da Værten spurgte: »Naa, Børn, hvad vil I nu ha'?'« og en Dreng raabte: »Rosiner og Mandler,« svarede Aagaard med krænket Værdighed: »Hvad for noget? Tror Du, Du er hos en Urtekræmmer?«

Dagligt Liv i 60'erne.

Naar vi kom hjem fra Skole serveredes Middagsmaden, men det var ikke for os, som for saa mange andre, »Festens Clou«. Vi tre Brødre var sikkert de mest kræsne Børn i Verden, skønt Ordet »kræsen« ikke er nok, vi havde ligefrem Lede for varm Mad, med Undtagelse af et Par ganske enkelte Retter, som desværre ikke var Hverdagskost, saasom stegte Høns med stegte Kartoffler. Var der kogte Kartoffler til, »saa var det hele ødelagt«.

Vi skulde spise — og da hverken vi eller vore Forældre kunde Latin, var det ingen Nytte til at

sige: *ultra posse nemo obligatur*, vi kunde virkelig ikke faa Mad ned, skønt der mangen en Gang stod en Forælder paa den ene Side og Bol paa den anden Side af en af os og forsøgte at faa ham til at spise »blot en Hap til!« Det var rædsomt. Vi levede nærmest af Smørrebrød — ingenlunde flot belagt — og denne Kost kan næppe have undergravet vor Levedygtighed, min ældste Broder og jeg er nu tilsammen 158 Aar, og min yngste Broder var over 70, da han døde; men det ødelagde Middagene, der var Rædsel for os og en Sorg for vore Forældre, og jeg beklager i høj Grad, at vi ikke alle den Gang var Medlemmer af »den personlige Friheds Værn«.

Siden har jeg lært at spise de fleste Retter Mad — dog ikke Kalvesteg. Jeg oprøres ved den Tanke, at man river Kalven fra Moderen, før den har løst den store og smukke Opgave, den har her i Livet: at blive til Oxesteg.

Saa skulde der læses Lektier og leges. Leget blev der; men skønt mine Erindringer fra Barneaarene staar mærkeligt skarpt for mig, erindrer jeg ikke, at jeg nogensinde har læst Lektier. I de lavere Klasser behøvedes det ikke, i de højere Klasser indsa jeg, at det vilde være umuligt at faa dem alle læst, naar man ogsaa skulde more sig lidt, og med min tidligt vakte Retfærdighedsfølelse vilde jeg ikke gøre Uret mod nogen og derfor læste jeg ingen af dem. De matematiske Opgaver regnede jeg med til Morskab, og mine danske Stile skrev jeg om Morgenstunden staaende ved Vindueskarmen, mens min The blev afkølet (noget som Havregrød eller Øllebrød

var der ikke Tale om, det havde ogsaa været umuligt at faa det stoppet i os). At jeg trods det dog blev Student, viser, at der endnu sker Mirakler eller i al Fald gjorde det for 60 Aar siden.

Ungdommen nu ved jo meget mere end vi gamle, særligt hvad angaar Automobilmærker og de engelske Ord, der anvendes i Fodbold; men hvad angaar »*humaniora*«, det, hvorom Rector i Hostrups herlige Ruskantale synger:

»Og naar Du har *humaniora* læst,
Saa bli'er Du human som jeg, dit Bæst!«

tror jeg nok, at man kan sige med Per Degn: »Der deponerede min Troe andre Karle i min Tid end nu omstunder; der var Karle, som lod sig rage to Gange om Ugen, og kunde scandere alle Slags Vers«, og man kan føje til: og kendte Navnene paa de Guder, Mennesker og Floder i Bagindien, der i Kryds og Tværs har faaet en ganske uventet Renaissance.

Morskaben var Friluftsløge med Kammerater eller fremmede Drengene i Kongens Have eller paa »Volden« og indendørs Lege, ofte barnlige Gengivelser af Stykker, vi havde set i Teatret, jeg husker f. Ex. en stor Træskammel, der blev vendt om, og hvori min Bror Ernst og jeg var Elimar og Henrik i Luftballonen fra »Mer end Perler og Guld«. Teatret har fra min allertidligste Barndom staaet med en herlig Glans for mig — jeg var kun 6 Aar gammel, da vi med Bedstefar var i Folketeatret og saa »En lille Hex«. Jeg forstod ikke et Muk, men jeg véd bestemt, at, da der blev spist Middagsmad paa Scenen, var min

Tanke den: »Hvad mon de faar?« og forøvrigt ventede jeg — forgæves — at en Mængde hvide Pjerrot'er skulde komme ind fra Hjørnet til venstre — — jeg havde nemlig været i det Lokale før, ogsaa med Bedstefar, men da hed det »Hippodromen« og der blev givet Beriderforestillinger.

Men meget tidligt begyndte jeg at forstaa, hvad der skete og blev sagt paa de skraa Brædder, Teatret blev min store Kærlighed, den voxede med Aarene og er aldrig kølnet. Mærkeligt nok har jeg aldrig haft Lyst til eller Tanke for at blive Skuespiller; jeg siger mærkeligt, fordi jeg erindrer, at jeg, da jeg fra 1878 til 1886 var Teateranmelder, uden stor Overdrivelse spøgende kunde sige, at jeg var den eneste daværende Anmelder i Kjøbenhavn, der ikke havde debuteret eller forsøgt at blive Skuespiller. Meget mod min Vilje er jeg én Gang optraadt ved en Diletantforestilling i et privat Selskab, det var frygteligt for mig og uden Tvivl endnu værre for de ulykkelige Tilskuere. Heller ikke, da jeg begik mine Sommerrevyer, er det lykkedes Publikum, der altid med Rette vil have det mest mulige for deres Penge, at faa mig at se paa Scenen f. Ex. da Sommerrevyen 1895 ved Foraarstid 1896 gik for 200. Gang; da Jubelen tvang Teaterdirektøren frem, sagde han et Par Ord fra Forfatterne, om at de ikke vilde vise sig, at de helst vilde være paa den anden Side af Rampen — de foretrak at have Latteren paa deres Side.

Men at komme i Teatret var selvfølgelig for os Børn ikke en Hverdagsbegivenhed, det var Morskabslæsning derimod. Jeg elskede at læse. H. C. Ander-

sens Eventyr var vel den første Bog, jeg nød — nu paastaas det jo, at disse Eventyr ikke morer Børn; mig morede de, men selvfølgelig læser jeg dem nu paa en anden Maade; det vidunderlige ved disse Eventyr er netop, at de har deres Charme for alle Aldre. Robinson Cruso i Campes Bearbejdelse med de vidunderlige Børnesamtaler var ogsaa dejlig. Første Gang, jeg læste den — eller jeg tror, det var min Mor der læste den højt for os — hadede jeg disse Børn, der standsede Handlingens Gang, men senere morede de mig, og da jeg som gammel Bogtrykker blev Medudgiver af en Oversættelse af Deffoes originale Bog, syntes jeg, at den var rædsom, bl. a. fordi jeg savnede Børnene.

Jeg ligefrem slugte alle de Bøger, mine Forældre havde eller skaffede mig. Jeg gad vidst, naar jeg fra Børnebøgerne over Gøngehøvdingen, kom til Holberg og Hostrup, men jeg ved, at jeg kendte deres Comedier mange Aar før jeg blev konfirmeret, og at jeg kunde den udmærkede, da meget fejrede Lyriker, Christian Richardts »Digte« udenad næsten alle sammen.

Om jeg selv skrev Vers allerede den Gang? Nej, som Regel ikke, men jeg ved, at jeg én Gang i 13—14 Aars Alderen har begaaet 4 store Digte — de fire Aarstider — hvoraf jeg kun husker 2 Linjer af »Vinteren«:

Det er bitterligt koldt,
Warburg og Mitchell have udsolgt.

Skulde man finde paa f. Ex. paa 100 Aarsdagen for min Fødsel at oplæse dette Digt i Radio, vil jeg give

Oplæseren følgende Tips: Han kan enten betone det sidste Ord forkert (hvorved der kan opnaas et taaleligt Rim) eller rigtigt (hvorved Rimet helt bortfalder). Det er dog ikke sandsynligt, at dette vil ske. Digtene er nemlig sporløst forsvundne — ligesom Slutningen af Henrich Heines »Der Rabbi von Barchara«, hvilket sidste jeg uden falsk Beskedenhed anser for langt sørgeligere.

Udover disse 4 metereologiske Digte, tror jeg ikke, jeg har skrevet et eneste Vers, før jeg som Rus skrev min første, ret daarlige, Vise.

En Afbrydelse i det daglige Liv var det, naar der udbrød Ildløs, selv om det var i den anden Ende af Byen. Ildløs averteredes ved Raab fra Kirketaarnene, Trommehvirvler, Klemten med alle Byens Klokker og om Natten tillige ved Vægternes Piben (i vort Naboland Sverig blev der ogsaa afskudt Kanoner). Rundt om i Gaderne kom der Lys i Vinduerne, og natteklædte Skikkelser raabte ud: »Hov Vægter, hvad er Klokken og hvor er Ilden«. Disse Spørgsmaal fremførtes næsten altid i denne Orden; byttede man dem om, kunde Samtalen komme til at lyde saaledes: »Hvor er Ilden?« — »Halvto!« — »Hvad er Klokken?« — »Vesterbro!«. Sprøjterne rullede gennem Gaderne, ikke trukne af Heste endnu mindre af Motorer men af »de sorte« og »de hvide« Brandfolk med Assistance af pæne Folk, Natteravne og Byens Bærme under Afsyngelse af de nationale Sange: »Paa'en, paa'en, paa'en igen, lille Ferdinand Lodvigsen«, og »Lingelinge, lingelinge hop, hop, hop!« Ved en saa-

dan Lejlighed iførte min Far sig ufravigelig sin Borgervæbningsuniform og begav sig til Brandstedet. Om hele Borgervæbningen, — der svarede til Nationalgarden under den franske Revolution, men spillede en noget mindre Rolle — gjorde ligesaa, ved jeg ikke. Naar min Far undertiden meget hurtigt kom hjem igen og sagde: »Ilden var allerede slukket«, syntes jeg, det var i en bedrøvet Tone. Men jeg var glad og sov strax ind. Jeg hadede Ildebrand.

Vægterne derimod elskede vi alle, og der var stor Sorg, da Vægterkorpset ophævedes; det var jo dem, der passede paa os alle sammen, der lukkede os ind, naar vi havde glemt eller med Vilje ikke medtaget Portnøglen, der undertiden vejede 1 Pund eller mere. Hørte man om Natten Vægterens Pibe — uden at der klemtedes samtidigt — og man lidt efter hørte 4 Par Vægtertræsko klapre paa de stille Gader, kunde man roligt sove videre, Forbryderne »var den«, enten det nu var glade Studenter, der gik i Gaasegang op ad Købmagergade til Regensen eller finske Matroser, der sloges ved Slagterboderne paa Graabrødretorv. Vægterne hørte med til Bylivet, og det er godt fundet paa at sætte dem paa Raadhusets Tag som Minde om de rigtigt gode gamle Dage.

En dejlig Maaneskinsnat i August 1893 kom jeg gaaende til Ebeltoft sammen med min Kone og den senere Statsminister Niels Neergaard. Ved Byens Port sad en sovende Natvægter, som jeg kendte ham fra min Barndom og fra »Lykkens Galoscher«. Jeg lod de andre gaa i Forvejen, og da jeg senere indhentede dem, berettede jeg, hvorledes jeg havde

klappet Vægteren paa Skuldern, og da han slog Øjnene op, sagt: »Har De hørt, at Frederik den Sjette er død«, og med Taarer i Øjnene havde han saa fremstammet: »Det er da ikke muligt!«

Mærkeligt nok vilde de ikke tro denne ganske sandfærdige Historie, skønt enhver da maatte kunne se, at Vægteren havde siddet og sovet dér længe før Frederik, Folkets Ven, sov ind og H. P. Holst skrev de kendte Linjer:

O, Fædreland, hvad har Du tabt,
Din gamle Konge sover!

Et Intermedium.

Nogen Tid efter at have overstaaet Skarlagensfeberen følte jeg af og til Smerter i Ryggen, og da de blev værre og værre, søgte vor Læge Dr. Martin Salomonsen Assistance hos Professor Drachmann, der sammen med en ældre Autoritet, Professor Stein, underkastede mig et skrappt Eftersyn, hvoraf resulterede, at jeg havde faaet en Rygradskrumning. Jeg blev saa taget ud af Skolen, fik en Jernbandage hos den fortræffelige Bandagist, Professor Camillus Nyrop, blev behandlet med den største Omhu, maatte ligge tilsengs et Par Timer daglig, tage Levertran — og fik en Huslærer.

Læreren, der var anbefalet fra Skolen, var en ganske ung Student, Jacob Hansen, der af Siesby kaldtes Lirendrejer Hansen i Modsætning til en anden i samme Klasse, der kaldtes Lurendrejer Hansen. Lirendrejeren var et smukt, overordentligt begavet og

kundskabsrigt Menneske, der bragte et Pust af Poesi og af »Livet derude« ind i vort Hjem. I de faa daglige Timer, hvori han underviste mig, lærte jeg mere end i den lange mørke 6 Timers Skoledag, f. Ex. i Litteraturhistorie. Det var den Gang ikke Examensfag, og man kunde saa at sige blive Student uden at kende Holbergs eller Oehlenschlägers Navne; men hos Hr. Hansen fik jeg min Viden om dansk Litteratur dejligt udvidet, og han lukkede ogsaa Vinduet ud til den fremmede lidt paa Klem for mig. Det glemmer jeg aldrig min kære unge Lærer, han var i det hele ubetinget det mest fornøjelige ved Rygradskrumningen, der dog, efter at den i Løbet af 4—5 Aar var saa godt som overstaaet, skaffede mig et Par muntre Øjeblikke.

Da jeg nemlig var til Session, havde min Læge, der mente, at jeg endnu absolut ikke kunde taale at være Soldat, givet mig en Attest for at have lidt af en endnu ikke helt overstaaet Rygradskrumning. Jeg leverede denne til den noget brøsig Udskrivningschef Hr. Skibsted, der temmelig bøst spurgte: »Hvad er det der staar, at De fejler?« »Rygradskrumning,« svarede jeg. »Naa Rygmarvstæring.« »Nej Krumning!« »Godt! Kasseret som utjenlig til al Krigstjeneste paa Grund af Rygmarvstæring,« dikterede han til Skrивeren, der rakte mig Kassationsbeviset.

Saa »var den vel ikke længere?« — jo lidt. Da jeg nogle Aar senere vilde lade mig livsassurere, blev der spurgt, om jeg havde været Soldat, man vilde ellers se mit Kassationsbevis. Jeg gik saa hjem og brændte dette, hvilket jo nok var berettiget, men dog — — —

Jeg blev da undersøgt af Anstaltens Læge, og erklæret for at være »et godt Liv«, hvilket jo har vist sig rigtigt, og blev assureret — — — men »alle Schuld« — selv en berettiget altsaa — »rächt sich auf Erden«. Da jeg forleden ikke havde andet at regne ud, fandt jeg paa at udregne, hvad jeg — med almindelig Bankrente — havde betalt for hver Krone, som vil blive udbetalt ved min Død; og til min Glæde saa jeg, at jeg allerede nu for hver Krone har betalt 3 Kr. 73 Øre. Jeg har med andre Ord: sonet min Brøde.

Da jeg Søndagen den 15. November 1863 kom hjem fra et lille Besøg hos en Kammerat, sad min Far og talte med sin Rejsende Vilh. Salomon. Min Far saa meget alvorlig og bedrøvet ud — Vilhelm var livligere, og jeg husker tydeligt, at han sagde: Vi skal dog med det samme telegrafere efter — saa og saa mange Gros sorte Broscher, Armbaad o. s. v. Frederik den Syvende laa meget syg i Sønderborg, og man frygtede for, at han skulde dø. Alle de Voxne, der kom en Masse Mennesker hos os den Dag, talte om hvor sørgeligt det vilde være, om Kongen døde, og netop nu vilde det være forfærdeligt.

Som det »Skraavl« jeg var, syntes jeg, efter hvad jeg hørte, at Kongens Død vilde være noget lignende som Verdens Undergang, og jeg blev mere og mere angst. Da vi henad Aften fik at vide, at Kongen var død, besvimede jeg for første og indtil nu sidste Gang i mit Liv. Da jeg kom til mig selv igen, laa jeg i min Seng og hele Familien stod omkring mig, jeg græd og tog saaledes paa Vej, at Bol maatte forsikre

mig om, at det var en Fejltagelse med Kongens Død, som de frygtede ogsaa skulde tage den Smule Liv af mig, som min Rygsygdøms havde levnet.

Næste Morgen hørte jeg min Far og Hr. Hansen tale om den nye Konge og give en Beskrivelse af, hvorledes han var kommet frem paa Christiansborg Slots Balkon, da Hall havde raabte »Frederik VII er død, Christian IX level« I H. C. Andersens »Mit Livs Eventyr« fortælles saaledes derom: »Hurraraa-bene løde, Kongen viste sig, og da Jubelen vedblev, kom han atter og atter frem«.

Min Fars og Hr. Hansens Beskrivelse lød noget anderledes: Kongen var kommet frem og havde bukket »som om han var en Dansemester« og kun meget faa havde raabt Hurra. I det hele var man — i nationalliberale Kredse, hvortil de to hørte — meget lidet gunstig stemt for den nye Konge; Bol udtalte, at han skulde underskrive enten han vilde eller ej; at hun ligesaa lidt som jeg anede, hvad det var han skulde underskrive, gør her mindre til Sagen. Det angiver Stemningen. Det var den ulykkelige Novemberforfatning, som Kongen, meget mod sin Vilje, underskrev d. 18. November, hvorved baade Bol og jeg følte os beroligede.

I et af sine sidste Leveaar sagde Kong Christian en Dag til Provst Fenger: »Da jeg blev Konge, var jeg meget ilde lidt af Befolkningen — ganske uden Grund. Og nu elsker alle mig — ogsaa ganske uden Grund.«

Jeg synes det giver et nydeligt Billede af den gamle Konge.

Saa kom Krigen. Naturligvis pillede vi alle Charpi, som det pilles i alle »Erindringer« fra Vinteren 1863—64, men det gjorde ikke særligt stærkt Indtryk paa mig. Det, der betød noget, var, at Illusionerne bristede. Var vi ikke oplært med, at en Dansker kunde tage en 4—5 Tyskere paa sin Samvittighed, at vi havde en retfærdig Sag, at Gud var med os? Sang vi ikke:

»Nu skal vi nok atter med Tyskerne slaas,
De skal ikke finde os bange o. s. v.«

Saa var det en Februar Morgen i lystigt Snevejr, at jeg fik tilbudt »Sidste Nyt fra Krigsskuepladsen«. For 1 Skilling købte jeg mig min første Sejrsrus til: »De Danske har sejret ved Mysunde!« Selvfølgelig skulde vi sejre over Tyskerne — — men at det allerede var sket! Krigen var vel ikke forbi, men saa godt som, syntes jeg, det var herligt! Hvorfor gik de derhjemme omkring og saa bedrøvede ud? Om Middagen kom der en Slægtning og bragte os Hilsener fra Familjen i Göteborg, og inden han gik, sagde han: »Her hjemme ser det sørgeligt ud.« Hvad mente han? Var de Mennesker da gale? Vi havde jo sejret ved Mysunde, og det skulde blive bedre endnu.

Et Par Dage efter stod jeg i Dagligstuen hos min Mor og græd. Dannevirkestillingen var opgivet, alt var ramlet sammen. En gammel Herre — og det var ovenikøbet en Mand, der skrev »Udlandets Politik« i »Illustreret Tidende« — strøg mig over Haaret og sagde: »Du skal ikke græde, min Dreng, der kommer nok den Dag, da Du selv skal slaas med Tyskerne

ved Dannevirke, og saa vil det gaa bedre end denne Gang.«

Og jeg tror, at det stakkels Menneske mente det, men jeg blev ved at græde, for jeg troede det ikke. Illusionerne var bristede.

Da Hr. Hansen kom næste Morgen, spurgte min Far ham, hvad han mente om Situationen, gaaende ud fra, at en 19aarig cand. phil. vidste bedre Besked om alt end en langt ældre Grosserer i »korte Varer«. »Jo,« sagde Hr. Hansen og saa mere alvorlig og alvorlig ud end en nuværende Præsident for Folkernes Forbund, »jo, vi holdt Møde i Aftes i Foreningen, og det endte med, at vi afsendte et Telegram til Overkommandoen om, at Foreningen stiller sig i Spidsen for en Indsamling af Uldtøj og Støvler til Soldaterne, og at første Sending vil afgaa i Dag!«

Havde man den Gang kendt Udtrykket: »Saa er jeg mere rolig,« vilde min Far sikkert have benyttet det. Studenterforeningen havde taget Sagen i sin Haand, saa gik det hele vel nok, som det skulde.

Ja, Studenterforeningen — den stod ogsaa for mig i den mest bengalske Belysning, og de Herrer i Aandernes Rige glimrede altsaa ikke alene omkring Punchbollerne og i Viddets og Poesiens Rige, de ordnede ogsaa, om man saa maa sige, »det hele«. Havde jeg en Stund været i Tvivl om, at jeg vilde være Student, vilde Tvivlen være forsvundet nu. Men det havde jeg aldrig, tværtimod, jeg vilde være meget mere. Som ganske lille Dreng svarede jeg, da en

Herre gjorde mig det dumme Spørgsmaal, hvad jeg vilde være, naar jeg blev stor — Professor!

Jeg anede selvfølgelig ikke, hvad det var. Men »Professoren« hang fast ved mig.

Mange Aar efter betroede min Ven og Medarbejder Anton Melbye mig, at han i samme Alder havde givet samme Svar, og at han egentlig var ked af ikke at være blevet det. Da imidlertid ingen af os vilde være og maaske heller ikke kunde blive titulær Professor, og da der tilfældigvis ikke ved Universitetet var nogen Lærestol i vort Fag ledig, »blev der«, som man siger — eller i al Fald sagde i mine unge Dage — »ingen Buxer af det Skind«.

Fremmede.

Den Form for Selskabelighed, min Far satte mest Pris paa, var »et lille Parti«. Det var den Gang altid L'hombre. De tre »Spillekanters« Koner sad saa hos min Mor med deres Haandarbejde, spiste Syltetøj og »snakkede«. Naar de ikke ogsaa spillede Kort, var det ikke, fordi det ikke passede sig for Damer den Gang, men fordi som Regel ikke alle 3 kunde spille Kort, og saa gik det jo ikke. Min Mor spillede selv gerne Kort, Whist og Boston; da hun var 80, lærte hun sig ogsaa L'hombre. Jeg spillede en Aften med min Mor og to af hendes Søstre — de 3 var da tilsammen omtrent 220 Aar, og jeg sagde da noget, der var meget uartig, men da de tre søde Damer altid syntes, at hvad jeg sagde var morsomt, og da de vidste, at jeg elskede dem højt alle tre, gav mit Svar

kun Anledning til en hjertelig Latter, og det blev endda fortalt rundt til alle deres Venner som noget vidunderligt. Det var, da min Mor spurgte, om vi skulde spille Whist eller L'hombre, at jeg altsaa svarede med Henblik paa, at det jo ikke var lutter Kortkunstnere, jeg skulde spille med: »Nu spiller vi foreløbig, saa kan vi jo altid senere bestemme, hvad det er, vi har spillet.« Og brillerede min Mor just ikke i L'hombre, saa lo hun ganske brillant.

Til min Fars »Partier« var Anretningen tarvelig: Smør og Brød og lidt Paalæg, The med hjemmebagte Kager og til Herrerne en Snaps af »Melchiors gammel Rom«, en herlig Drik, som min Far fik »overladt« af sin Svoger Etatsraad Melchior, og som senere gik igen i mit Hus, overladt mig af min Fætter Carl Melchior eller hans Kompagnon, min Ven fra vor Ungdom og til hans altfor tidlige Død, Adolph Hertz. Om denne Rom maa jeg fortælle en lille Historie. De unge Mennesker, der kom i mit og min Kones Hus, satte megen Pris paa denne Rom, bl. a. to, som jeg vil kalde A. og E., især den sidste, der i det hele holdt meget af stærke Drikke, saa meget, at han efterhaanden gled noget bort fra vor Kreds, og da han fornærmede A, der stod mig særligt nær, forsvandt han helt fra mit Hus. A. og E. traf ikke hinanden før efter mange Aars Forløb, da en glad Mand paa et Karneval i Casino inviterede et lille — tilfældigt — Selskab med sig hjem til »en tidlig Frokost«. Dør kom ved en Skæbnens Ironi A. og E. til at sidde ved Siden af hinanden. A. sagde ikke et Muk. E. var ogsaa længe taus, pludselig sagde han: »Kommer De

endnu hos Henriques?» Kort Svar: »Ja.« Pause. »Har han endnu sin gammel Rom?» — »Ja — — og den er bedre end nogensinde før!« Med et Hjertesuk fra E., et dybt Aah! sluttede saa Samtalen.

Var der hos mine Forældre ikke ét, men tre, fire »Partier«, saa var det »Selskab«. Saa mødte ganske tidligt om Morgenen Jomfru Smith, »Kogekonon«. Hun var for os Drengene det morsomste ved Selskabet. Inden vi gik i Skole, maatte vi se hende berede sig til Dagens Arbejde — det vil sige: se hende iføre sig hvide Ærmer, der gik fra Haandlettet et Stykke op over Albuen, binde et skinnende hvidt Forklæde paa, drysse Mel paa en Træplade til Kager, og se sig om paa Slagmarken. Flere Dage i Forvejen var Slagpladsen lagt i et intimt Generalstabsmøde med min Mor. Naar vi kom fra Skole, var det første, vi gjorde, at styrte ud i Køkkenet for at se, hvor langt hun var kommet. Hun var altid smilende, men var sig Sagens Alvor fuldt bevidst. En ikke uvigtig Ting var at lave »Smørkugler«, der var noget nyt for os. Da hun en Dag spurgte, om der var noget, vi havde Lyst til, ønskede min yngste Bror sig et Stykke Smørrebrød med det dør paa (det var Kuglerne). Om han fik det, erindrer jeg ikke.

Naar jeg tænker paa, at min Mor vilde have anset det for umuligt at holde Selskab uden Jomfru Smith, og at vi i de over 48 Aar, min Kone og jeg havde været gift og holdt Selskaber, Baller, Middage, Bryllupper — ja, endogsaa 2 Gange har været saa dristige at invitere langt over 100 Gæster, aldrig nogensinde har

haft en Kogekone i vort Hus — ja, saa synes jeg, at enten maa Folk være blevet nøjsommere eller Kokkepigerne dygtigere. Jeg tror paa det sidste — de er ogsaa blevet dyrere, men hvad er ikke det?

Børn er jo som Regel Optimister, og vi glædede os altid til Selskabet, og som Regel kedede vi os frygteligt. Naar vi ikke gik i Seng, beroede det dels paa, at vi selvfølgelig hellere vilde dø end gaa i Seng, før den sidste Gæst var gaaet (Børn er jo i den Retning Idioter), og dels paa, at vort Soveværelse ogsaa var optaget af de spillende Herrer. De Herrer, der ikke spillede Kort, gik rundt og saa ud, som om de uophørligt tænkte paa, hvor rart de kunde have haft det hjemme. En enkelt Gang spillede min Tante Therese, gift med Vexelmægler Martin Henriques, lidt paa vort ikke fremragende Klaver. Det var vist dejligt, men det morede ikke os Drenge; først senere nød jeg hendes herlige Klaverspil i hendes storartede Hjem, hvor ogsaa hendes to Døtre Anna og Fernanda frydede os med deres sjældne Kunst. En enkelt Gang blev der »leget«. Det var Ordsprogsleg udført af Damerne, de ikke spillende Herrer og os Drengene. Jeg husker bl. a., at min Farbror Sally Henriques, Kunstmaler og Antikvitetshandler, der havde en vældig graa Manke og et tilsvarende Helskæg, gik rundt i »Salen« med vort »Geografiske Atlas« i venstre Haand og med højre snart slog ned i Atlasset, snart purrede op i Haaret. Han saa farlig ud. Min ældste Broder og jeg med hinanden under Armen gik rundt i modsat Retning, og da vi havde passeret ham et Par Gange, var det

forbi, og der skulde gættes. Løsningen var »Ungdom og Visdom følges ikke ad«. Meget bedre, syntes alle, der havde set min Onkels stærkt overdrevne Spil, var Nicolai Kalkars Udtydning: »Ungdom og Galskab«.

Mellem Gæsterne var naturligvis forskellige Medlemmer af min Fars store Familje, som vi holdt meget af i »Hjemmets Hygge«, men som blev saa underligt fjerne i »Selskabslivets Elegance«, f. Ex. »dem fra Gammeltorv«, Tante Fanny og Onkel Aron, Chef fra det gamle Firma R. Henriques junior. Deres Hus var næsten som et Hjem for os; deres Børn, hvoraf den ældste, Otto, var et Par Aar yngre end min yngste Bror, betragtede vi næsten som yngre Søskende, og der er endnu den Dag i Dag et muntert Frimureri fra den Gang mellem os, naar vi træffes.

Men i vore »Selskaber« gled ogsaa de ind i »*le monde où l'on s'ennuie*«. Jeg husker dog nogle enkelte Personer, der dannede en Undtagelse. Det var f. Ex. Løjtnant Jøhnke; han var saa munter og saltvandsfrisk, talte et helt andet Sprog end de andre, dertil kom vel ogsaa den Glans, hvori den danske Marine den Gang stod. Ogsaa ved L'hombre'n -- som jeg af Erfaring fra en senere Tid ved, at han spillede udmærket -- havde han et godt og muntert Ord til os Drengene, han havde jo været Verden rundt, -- hvilket gjorde ham til noget meget mærkeligere end de andre Gæster, hvis Rejser bestod i Tur og Retur fra Bopælen paa Amagertorv til Butikken paa Købmagergade. Jøhnke vedblev at være ganske uforandret, da han avancerede til Kaptajn og siden

til Admiral og Marineminister. Da jeg i 1901 sendte ham en Lykønskning til Excellenceværdigheden, svarede han spøgende »Tak! — Forholdet mellem os bliver det gamle.« Og det slog til. Sidste Gang jeg saa den gamle Admiral, var han endnu den glade danske Søgut, kun bitter, naar der taltes om en vis Person — som man nu ikke gerne nævner mere. Jeg havde undt Jöhnke at opleve den 8. September 1908.

Saa var der Jacob Magnus, som han kaldtes hos os, I. C. Magnus, som han kaldte sig selv, bl. a. i sin 17 Binds Oversættelse af Thiers' »Konsulatets og Kejserdømmets Historie«. Han var en lille sirlig Mand — syntes jeg — særligt imponerede det mig, at han havde Guldlorgnet og bar Fløjls Vest. Fløjl, der som bekendt ofte slides af Armod, har nu imponeret baade ældre og betydeligere Personer end mig. Som Bogtrykker gik jeg i min Forretning i mange Aar i en sort Fløjlsfrakke; Professor Deuntzer, senere Conseilspræsident, der var en af vore trofaste Kunder og en meget videbegærlig Mand, sagde en Dag til mig: »Har De Raad til at gaa i Fløjl?« Til mit Svar, at det slet ikke var dyrt, smilede han blot skeptisk. Næste Gang, jeg saa ham, sagde han: »Ja, nu kan jeg forstaa, at De kan gaa i Fløjlsfrakke, jeg hører, at De er en Nevø af den rige Pontus Fürstenberg i Göteborg!« »Ja, det er jeg unægtelig,« svarede jeg, »og ham holder jeg forfærdelig meget af, men desværre betaler han ikke mine Klæder.« Men om Deuntzer troede det, er jeg ikke sikker paa.

Med Magnus' Sirlighed var det nu saa som saa. Se-

ner fik jeg at vide, at han betragtedes som — for at bruge et mildt Udtryk: »mindre soigneret«. Der fortaltes, at han en Gang havde haft den Sorg at miste sin kære Guldlorgnet og savnede den i 3 Uger, men at den heldigvis, da han en Dag skiftede Skjorte, blev fundet mellem denne og Uldtrøjen. *Sed non e vero ...*

Det, der morede os, var at Magnus kunde fortælle saa mange Historier, mest om Teater og Skuespillere, han kendte mange af dem, endogsaa den berømteste af dem alle, skønt han slet ikke mere optraadte: Høedt. Hvad det betyder for Børn, at en Mand, de kender, ogsaa kender Skuespillere, husker jeg saare godt og fik det opfrisket, da vi en Aften havde været med et af vore Børnebørn til et Eventyrstykke og vi paa Hjemvejen traf en brav og saare beskeden Kunstner, der havde udført Kongens Rolle. Der er hos mig ingen Tvivl om, at det for Drengen blev det allerdejlige ved den Aften at have set og sagt God Aften til en af Skuespillerne — ovenikøbet Kongen — udenfor Scenen.

I Magnus' Historier nævntes ofte en Person, hvis Udtalelser om Teater og Skuespillere lod til at interessere Magnus meget, men hans Navn sagde mig ingen Ting. Han hed Fallesen. Da han 10 eller 15 Aar senere var blevet Chef for det kongelige Teater, kunde det saamænd ogsaa hænde, at han en Gang imellem interesserede sig for mine Meninger om Teatret — — NB. naar de passede ham.

Men det var først og sidst Høedt, som var Solen, hvorefter Magnus drejede sig. Erik Bøgh har en Gang

lavet en vittig Tegning af Høedt, hvis Skygge falder paa Væggen og bliver til I. C. Magnus' Portræt; den findes gengivet i Peter Hansens »Den danske Skueplads«, III Bind, S. 131, og er noget af det morsomste i dette store Værk. Aften efter Aften sad Magnus hos à Porta og hørte Høedt fortælle — ofte de samme Historier, og naar de andre nød deres »halve Historier« (Romtoddyer), nøjedes den sobre gamle Litterat med lidt »brændte Mandler« og Chokoladepastiller. En saadan Anretning blev efter ham kaldt: »en halv kold Magnus«. En Aften havde Høedt en ny Morsomhed: »Nu ved jeg, Magnus, hvad der skal staa paa Deres Grav, naar De engang dør. Der skal staa: »Her hviler en hel kold Magnus«.

Nu har den gamle Kavaller været død i et halvt Aarhundrede, og mon der staar noget som helst paa hans Grav? I biografiske Værker har jeg ikke fundet hans Navn — nu har jeg her ristet ham en lille Minderune.

En anden afholdt Gæst var en fjernere Slægtning, Benny Henriques — Højesteretssagfører C. B. Henriques' Far — han havde en morsom Evne til at holde en Tale, der altid satte Gæsterne i godt Humør, undertiden kunde den være ligefrem vittig, men som oftest virkede den ved en gemytlig Vrøvletone og en pudsig Jargon, desuden havde han det sødeste Ansigt, man kan tænke sig, og alle holdt af ham. Naar han var særlig heldig, var »Selskabet« dermed reddet. En Gang, mange Aar efter at jeg som Barn havde moret mig ved hans Taler, bad han mig om at skrive en Tale paa Vers, som han vilde holde ved et Sølv-

bryllup. Jeg sagde: »Nej, det vil jeg ikke. Hvorfor skal jeg sidde oppe en Nat eller to for at lave en Tale til Dig, jeg ved jo, at Du gaar i Stykker, naar Du har sagt 4 Linjer. Jeg har oplevet det altfor mange Gange med andre.«

Men da han saa' saa rar ud og bad saa pænt og lovede mig højt og helligt, at han ikke skulde gaa i Stykker, skrev jeg nogle Vers i hans Manér og i hans Jargon. Festen kom, han rejste sig op, blev som altid modtaget med Bifald, sagde 2 Linjer — altsaa 2 mindre end jeg havde profeteret — og gik saa uhjælpelig i Staa. Efter en ganske lille Pause, raabte han over til mig, der sad i den modsatte Ende af Sælen: »Axel! Ved Gud i Himlen, jeg kunde den i Morgen i Sengen, Du kan spørge Betzy!« Hans Kone blegnede, men den Jubel, disse Ord vakte hos alle os andre, var betydeligt større, end min stakkels Tale kunde have ventet sig, hvis den var blevet holdt.

Men den, vi var allergladest for, var en Dame, Fru Emilie Brandes, Georg og Edvard Brandes' Mor. I sin Nøgleroman »De første Kampe« har Sven Lange ladet Georg Brandes sammenligne hende med en af »det gamle Israels Profetinder«. Jeg tror ikke, at det er let i en Fart at finde paa noget mere forkert — det skulde da lige være Skildringen af J. P. Jacobsen, og det for al Sandhed blottede Billede af »Litteraturselskabet« og for Resten da — alt det øvrige. Fru Brandes kunde saamænd meget snarere minde om en lille Skipperkone; skønt hun havde nogle mærkelige kloge Øjne, kunde man godt gaa forbi hende, naar hun sad med sit Haandarbejde mellem de andre

»gode Madammer« uden at faa det Indtryk, at det var en fremragende Dame.

Naar jeg tænker paa den store Række af betydelige Kvinder, jeg siden har set som Johanne Louise Heiberg, Amalie Skram o. s. v. — mindes jeg, hvorledes de alle ved deres Ydre — eller Klædedragt — gjorde Indtryk af at være noget over det almindelige — maaske dog med Undtagelse af Selma Lagerlöf. Da hun spiste til Middag en Gang hos os, før hun var blevet verdensberømt, saa hun ud som en usselt stillet Børnelærerinde i Landskrona, hvad hun jo ogsaa var, men da jeg sidste Gang, for et Par Aar siden, saa den berømte Dame, gjorde hun rigtignok Indtryk af at være Sveriges første kvindelige Erkebiskop.

Ganske anderledes med Emilie Brandes; men i den lille Skikkelse bankede et stort Hjerte, under hendes smaaborgerligt glatte Haar arbejdede en Hjerne, hvis Forstand, ja, man kan godt sige Visdom, var enestaaende. I et halvt Aarhundrede var hun min Mors gode Ven og talte med hende om, hvad der laa hende paa Hjerte, og med os talte hun om, hvad der interesserede os, og aabnede vore Øjne for store Vidder, der hidtil havde været lukket for os. Det var en Fest for mig, naar jeg, som lille Dreng, talte med hende, og jeg var mere end stolt, naar hun som gammel Dame i et Brev takkede mig for »Blæksprutten«, »som har moret mig fra Titelbladet til Visitkortene. Detaljerne kan vi jo drøfte, naar vi forhaabentlig snart ses.« Det skete nu aldrig, dette Brev var skrevet kort før hun døde.

Emilie Brandes har jo, ved hvad hendes berømte Sønner skylder hende, haft en uhyre Betydning for os alle — det hører til mine bedste Minder, at jeg har kendt hende personligt, mange uforglemmelige Gange været i hendes Hus, og at hun, hver Gang jeg har truffet hende, har lært mig noget og set paa mig med sine gode, kloge Øjne.

Solstraalefortællinger.

Da jeg en Dag talte med forhenværende Statsminister Zahle om Livserindringer, faldt hans Ord om trent saaledes: »Det bedste ved saadanne Erindringer er, at man gennem dem gør Bekendtskab med en fuldstændig hæderlig, intelligent og elskelig Personlighed.«

»De mener Forfatteren?«

»Jal«

Og der om var vi ganske enige. Som et lille Bidrag til Forstaaelse af, hvorledes en saadan Personlighed faar nogle af disse Dyder, kan maaske følgende to smaa Solstraalefortællinger tjene. — Navnet skriver sig fra en i min Barndom meget læst Serie Bøger, der begyndte med: »Hvorledes man fanger en Solstraale«, og som under en Fortællings Form gjorde Propaganda for alle gode menneskelige Egenskaber.

En Aften, da jeg vel var en 9—10 Aar, og vi Drenge hver havde faaet en »Konditorkage«, som vi skulde til at spise inde i Dagligstuen, fik vi Besøg af min Fars Fætter, den senere som Storkøbmand og Filantrop kendte Moses Melchior. Han var en munter og

venlig Mand, der indlod sig med os Børn og bad os hver om lidt af vores Kage. Mine Brødre gav ham strax et Stykke, men jeg svarede Nej. Kagen var min, jeg havde glædet mig til den, og jeg vilde ikke afstaa noget af min Ret.

Min Mor blev forbavset, har maaske endda set lidt vred ud, i al Fald gav jeg mig til at græde, mine Brødre saa ogsaa forbavsede paa mig, den eneste, der syntes at give mig Ret, for han saa' saa venligt paa mig, var den Mand, der saa uforskammet havde villet tilegne sig noget, som var mit. Og jeg var ikke til at rokke.

Næste Dag sendte Moses Melchior mig en Pakke med 3 — tre — Kager uden andre Ord end »med en Hilsen fra M. M.«

Øjeblikkeligt forstod jeg, at den Mand havde mig tilbedste, fordi jeg havde begaaet 1) noget latterligt: ikke forstaaet hans Spøg, og 2) noget stygt: været gerig overfor denne Mand med den aabne Haand. Og Virkningen var storartet, lidt for storartet. Moses Melchior skar derved ikke alene Gerrighed fuldstændigt ud af min Karakter, men Snittet var saa dybt, at det tog Sparsommeligheden med. Jeg tror nok at turde sige, at jeg aldrig siden har lidt af disse to Egenskaber.

Jeg havde en lidt ældre Fætter, en af min Farfars 44 Børnebørn, en flink, munter og begavet Dreng, men med nogle grimme Manerer; blandt andet plejede han, naar nogen sagde, at han skulde gøre noget, der ikke passede ham, at holde Haanden foran Mun-

den, stikke Tungen ud, dreje den rundt og samtidigt himle med Øjnene — hvilket paa en friskfyragtig Maade skulde betyde: Du kan tro nej, min Ven! eller lignende. Jeg beundrede ham i høj Grad og lagde mig efter at udføre samme Overlegenhedsge- bærder ved lignende Lejligheder.

I min Klasse var der en Dreng, ogsaa flink, munter og begavet, men af saa smukt og frejdigt et Ydre, at man maatte blive forelsket i ham, hans Manerer var saa fine uden at være søgte, at han gjorde et næsten voxent, kavallermæssigt Indtryk. Det var Carl Winther — den senere Kammeradvokat. Hver Gang jeg læser David Copperfield — og Gud ved, hvor mange Gange jeg har læst denne dejlige Bog — ser jeg altid Steerforth i Carl Winthers Lignelse, skønt denne ikke havde nogen af Steerforths daarlige Egenskaber, men i høj Grad den Charme, som faar alle, fra Cop- perfield, Fru Steerforth og Rosa Dartle til den Stak- kels lille Mille og hendes ulykkelige Kæreste, til at beundre ham.

Da det i øverste Klasse kneb for mig med noget Græsk, foreslog Winther, der i de tolv Skoleaar hav- de været min gode Ven, at jeg skulde komme op til ham nogle Aftentimer, saa vilde han gennemgaa det vanskelige Pensum med mig. Jeg tog med Tak mod Tilbudet, og en Aftenstund, da vi efter Læsningen sad og snakkede sammen i hans hyggelige Værelse, sagde han — da jeg havde gjort den omtalte Tunge- gymnastik: »Hvorfor gør Du altid saaledes?« og han gjorde da den grimme Bevægelse efter.

Jeg husker tydeligt, hvorledes jeg fik ligesom et

Stik i Hjertet, jeg kunde have skreget; det k nne unge Menneske var pludselig blevet saa ubegribelig grim. Jeg kunde kun svare: »Aa — jeg — ved — ikke.« Men det ved jeg, at jeg aldrig siden hverken har gjort eller forsøgt at gøre den grimme Grimace f r 60 Aar efter, i Dag, da jeg foran Spejlet forsøgte det — — men det lykkedes ikke, jeg havde heldigvis helt og holdent mistet Haandelaget, og med et vemodigt Smil ved Tanken om den nu afdøde Charmeur satte jeg mig til at fortsætte disse gamle Minde-

Student!

Saa fik man en skøn Dag — eller rettere en nederdrægtig Dag — Ferie til Examensl sning og opdagede, at man ingen Ting kunde. »Man« det var mig; Carl Winther f. Ex. havde næppe den Følelse, han fortalte, da vi mødtes den første Examensdag, at han havde benyttet Ferien bl. a. til at læse Oehlschl gers tykke Roman » en i Sydhavet«. Jeg læste ingen Romaner, men arbejdede som en lille Hest for at gøre Bekendtskab med, i al Fald noget af det, jeg ved min forfærdelige Dovenskab stod fremmed overfor. Det er utroligt, hvad man ved en saadan Parforcel sning kan faa proppet ind i Hjernen, selv om man hurtigt glemmer det igen, og havde min højtærede Examinator, eller det var vel Censorerne, givet mig et rigtigt Spørgsmaal, »der stod i Bogen«, havde jeg maaske ogsaa klaret den fint i Historie.

Nu trak jeg Spørgsmaalet: »Tilsiterfredens Indflydelse paa de nordiske Rigers Historie.« — Huha!

Dersom en af de lærde Herrer havde givet mig en lille Haandsrækning, var jeg sikkert kommet ind i en Ramse, jeg kunde noget af, men nej! de tav — og jeg gjorde mig ikke bedre end de.

I en selvbiografisk Vise om min Modstand, Livet igennem, mod at lade mig interviewe, som jeg kaldte »Af Sganarels Memoirer« 1851—1921, fandtes ogsaa følgende Vers paa Melodi: Jag vil ha rus (Bal i Haven):

Min Skoletid, det var en sjov Revy,
 Der var svært mange muntre Skær at klare;
 Gu' var jeg med paa Noderne i Næ og Ny
 Men var ej slem, som Regel, til at svare.
 »Hvad Virkning har,« blev jeg til Artium spurgt,
 »Paa Nordens Skæbne Tilsit-Freden gjort?«
 Skønt Meningen var let at gennemskue,
 Holdt jeg mig stiv, lod ej mig interviewe.«

Eller havde d'Hrr. blot villet vente med Svaret til i Dag, da jeg sidder paa Skagen og skriver disse Linjer, saa kunde jeg da i al Fald have svaret: »Uden Tilsiterfreden vilde jeg ikke i Dag kunne have haft den store Ære og Glæde at have en lang og morsom Samtale i Brøndums Gaard med Bernadottes Sønesøns Dattersøn: H. M. Kong Christian X.

Endelig brød en Censor Tavsheden med de Ord: »Vil De saa trække et Spørgsmaal till!« — og jeg trak: »Svend Estridsens Sønner«. Gud velsigne dem! Der var, saa vidt jeg husker 7, og jeg tror heller ikke at tage væsentlig fejl, naar jeg mener, at de alle blev Konger i Danmark, naturligvis en ad Gangen. Og en eneste Dag i de 78 Aar, jeg har levet, har jeg

vidst, hvornaar enhver af disse Hædersmænd rege- rede, og ved et Svineheld var det netop den Dag, jeg var »oppe i Historie«. Det gik — for ikke at bruge Udtrykket om Spædekalven — som Kæp i et Hjul, og Censorerne, der hidtil sikkert havde anset mig for døvstum, oplivedes kendeligt og blev senere enige om at give mig en Karakter, der kun laa lidt under et helt tg, som jeg maa være den Estridsenske Fa- milje evigt taknemmelig for.

Da jeg havde to hele ug'er i skriftlig Matematik, og da Carl Andersen, vor Dansk-Lærer, Digteren, hvis »Genrebilleder« og »Ved Arno og ved Ganges« nu næppe er kendt af andre end af mig, der har glemt dem, glædestraalende havde fortalt mig, at han havde givet mig to hele ug'er for mine danske Stile, saa det hele alligevel ganske godt ud. Da hændte der noget forfærdeligt. Da jeg en Eftermiddag kom gaa- ende til Skolen, styrtede Carl Andersen imod mig med Rædsel afmalet i sit sjældent smukke Ansigt, greb mine Hænder og sagde: »De maa forlade Exa- men, De kan ikke bestaa; Censorerne har givet Dem to Slet'er for hver af Deres Stile.« Skønt jeg nok tør sige, at jeg altid, baade før og senere, har haft et ganske godt Blik for Livets Komik, maa jeg tilstaa, at jeg lige i Øjeblikket aldeles ikke saa noget mun- tert i at have faaet 2 ug'er og 4 Slet'er for de samme to danske Stile. Det var, som om Jorden aabnede sig, og jeg sank ned i Dybet. Jeg vilde nu være tak- nemmelig for at faa at vide, om der ikke virkelig har været et lille lokalt Jordskælv udenfor Nørre- gade Nr. 41 den 9. Juli 1869 Klokken 6 Eftermiddag.

Jeg ved ganske bestemt, hvad der fo'r gennem mit Hoved i det Øjeblik, da Carl Andersens bekymrede Øjne stirrede ind i mine. Det var aldeles ikke Tanken om den Sorg, jeg vilde volde mine Forældre ved at »falde igennem«, ikke Tanken om, at jeg nu skulde gaa et helt Aar til i Skole, heller ikke, at jeg ikke til Efteraaret skulde vandre op under »Ørnen, der skuer op mod det himmelske Lys«. Jeg var den Gang ganske umoden, kun en stor Dreng, jeg havde villet være Student, ikke for Videnskabens Skyld eller blot for at lære noget; det, der for mig stod som Lønningen for 12 Aars Skolegang, var at sidde i Studenterforeningen — var det mon med eller uden Studenterhue — rundt om de dampende Boller og synge: »Nu er der stille, han har os forladt«, saaledes som jeg mangen Aften havde hørt det, naar jeg gik forbi Studenterforeningen til mit Hjem i Niels Juels Gade.

Dette Fantasibillede, som jeg havde udmalet mig om Dagen og drømt om om Natten, sank 9. Juli 1869 Kl. 6 sammen som Jætternes Hal i Bournonvilles »Trymskviden«, der den Gang havde sat »hele Kjøbenhavn« i Extase.

Vi kom — jeg ved ikke hvorledes — ind i Skolen, hvor vi heldigvis traf Dr. Siesby, der selvfølgelig vidste, hvorledes Sagerne stod og som hurtigt udregnede — jeg selv kunde i det Øjeblik ikke tælle til fem — at jeg med en positiv Karakter i Latin, som var sidste Fag, dog kunde faa en lille 2den Karakter.

Siesby var, som sagt, en Perle, han satte Mod i mig, var endog usædvanlig elskværdig næste Dag som Examinator og fik mig saa højt op i Humør, at jeg oversatte det Stykke af Terents Komædie »An-

dria«, der blev serveret mig, i et helt Holbergsk Sprog, der glædede Censorerne og ikke mindst Siesby, og saa blev jeg da Student med en ikke just glimrende 2. Karakter.

Det var jo tragisk, og glad var jeg ikke. Dog Ti- den mildner alle Sorger, og allerede 10—15 Aar efter kunde jeg med fuld Ret i en spøgende Selvbiografi, kun bestemt for en lille Familjekreds, skrive disse Ord: »Derpaa absolverede jeg Studenterexamen med én af de første Karakterer.«

Hvis man vil spørge, om da Læreren og Censorerne var fuldstændige Idioter, naar de kunde bedømme mine Stile — man kan vel nok sige: saa yderligt forskelligt, maa jeg svare: Nej ikke fuldstændige. Det var mig, der var Idiot, men heller ikke fuldstændig. Da vi skulde begynde at skrive Dansk Stil, sagde en Kammerat: »I ved jo nok, at vi til Examen ikke maa skrive Substantiver med smaa Bogstaver?« — saaledes, som vi havde gjort de to sidste Aar for at vise vort skandinaviske Sindelag og drille en elsket, antiskandinavisk Lærer: *Sunt pueri pueri pueri puerilia tractant.*

Jeg var Idiot nok til at tro denne Vigtigper og ændrede i en Haandevending min Retskrivning; men i mine Stile, der var mindst saa lange som en Avis- Kronik i vore Dage, havde der dog i Farten mellem Substantiverne indsneget sig, lad mig sige: ét eller maaske to Hundrede med de kriminelle skandinaviske Forbogstaver; til at læse Stilene igennem blev der ikke Tid.

Hinc illæ lacrymæ! — Dèr ligger Hunden begravet.

Siden den Tid har det været mig uendeligt imod at ændre Retskrivning, og jeg har siden kun gjort det efter ministeriel Ordre og ialt højst 6 à 7 Gange, dog har jeg, hvis jeg ikke tager meget fejl maattet rette Stavemaaden af Tallet sejsten cirka sytten Gange.

I Rus-Aaret.

I det Herrens Aar 1869 kendte man desværre ikke noget til at fejre Afskeden med Skolen ved at køre i Skoven *via* »rundt om Hesten« for at aande ud, lufte den nye Studenterhue og hilse paa Livet. Siden da har jeg ofte med Glæde set disse med fire hvide Heste forspændte Char-à-bancs med de unge kønne hvidhuede Ynglinge og Piger; møder jeg dem i Byens Gader, staar jeg stille og svinger med Hatten; hører jeg ved Midsommertid Luften runge af Hurraraab, løber jeg ud af min Have for paa Strandvejen at vinke til mine nye Kolleger, lade mig gennemstraale af deres Ungdoms Solskin, igen føle mig saa ung, saa ung og svare paa deres flerstemige Hurraer med ét énstemmigt dito, skønt jeg vel hellere burde tilraabe de unge Sejrherrer og Sejrpiger et — *»moriturus vos salutat«*, hvilket de for Resten næppe vilde forstaa.

Hvor vilde jeg have haft godt af en saadan munter Køretur ud i Livet istedetfor at gaa og »fortære mit Hjerte« i Anledning af min Fiasco med de mixede store og smaa Bogstaver.

Lige efter Examen tog jeg op til mit kære »Oscars«

dal«. Mange Gange før havde vi tre Drengene, naar vi kom hjem fra Göteborg sagt: »Nu er der kun 335 Dage, til vi skal derop igen«, og næste Dag: »Nu er der kun 334 Dage, til vi skal derop igen«, og saa videre indtil vi en dejlig Julimorgen sprang ud af vore Senge med Udraabet: »Idag skal vi derop igen!« Men denne Gang var der ingen Jubel, jeg tror, at jeg helst var blevet hjemme og skjult mig. Men oppe i Sverig blev det mig hurtigt klart, at man i »frihetens stamort på jorden« ikke som i Danmark — den Gang i al Fald — nedsatte en Yngling til Menig af 2den Klasse paa Grund af et Par Points mere eller mindre til en Examen. Dog var jeg ikke rigtigt i Humør, hvad man nok mærkede, og en Dag tog min dejlige Tante Fan- ny mig om Livet, svingede mig rundt og sang: »Sjung om studentens lyckliga da'r« — ja saa kom jeg uvil- kaarligt til at smile — næstefter at le er der intet dejligere end at smile — og efterhaanden svandt de lavbenede Substantiver bort i Taagen, og mit gode nedarvede Humør fik atter Overhaand. At Examen ikke helt forsvandt fra min stakkels Hjerne viste sig derved, at jeg siden da i 60 Aar, mindst et Par Gange om Ugen, i Drømme har været oppe til Examen, hvilket vil sige over 6000 Gange — og det er mere end godt og mindre end morsomt.

»O Yngling lær ud af denne Vise«, at man staar sig ved at tage en god Studentereexamen!

Da jeg kom tilbage til Kjøbenhavn, forestod store Sager: Philosophicum bestod den Gang af 3 Fag, det Aar holdt Brøchner Forelæsninger i Psychologi — de var obligatoriske, derimod kunde man vælge, om

man vilde høre Rasmus Nielsen eller Heegaard i Pro-
pædeutik og Formel Logik. Vi valgte Rasmus Niel-
sen. »Vi« var foruden mig Dreyer, Winther og Ger-
son Trier, den senere kendte fremragende Sprogmand
og Danmarks første og sikkert elskeligste — Anar-
kist; (han blev som bekendt ekskluderet af det so-
cialdemokratiske Parti paa Grund af sine yderlig-
gaaende Anskuelser). Vi fire havde holdt sammen i
Skolen, Trier og jeg var i mange Aar før og efter
Examen uadskillige Venner og omgikkes dagligt. I
sidste Skoleaar havde vi fire fundet paa den ganske
taabelige Idé at tage privat Undervisning i Hebraisk.
For Læsere, der kunde føle en lignende Trang, uden
at have Spor af Brug for dette hæderværdige Sprog,
vil jeg bemærke, at den hebraiske Grammatik hører
til det mindst oplivende her i Verden, og at tysk,
latinsk og græsk dito er det rene Legeværk ved Siden
af Kunjugationen af Verbet: Katal. Men én stor
Glæde havde vi af vore hebraiske Studier, det var
Bekendtskabet med den Mand, vi »engagerede« til
Lærer nemlig Vilhelm Thomsen. Vi var, som alle, der
lærte ham at kende, betagne af denne store Viden-
skabsmands Lærdom, Kultur og Elskelighed, og hvis
jeg nogensinde havde villet pynte paa mit Visitkort
til Rejsebrug, vilde det virkningsfuldeste sikkert have
været at sætte: *ancien élève de M. Vilhelm Thomsen*,
men tillige det frækkeste, om man end rent bogstave-
ligt ikke vilde have kunnet benægte Sandheden deraf.

Da vi havde hørt Rasmus Nielsen nogle faa Gange,
holdt vi et lille Møde, hvor det viste sig, at vi alle
fire var højst misfornøjede; vi syntes ikke, der var

Alvor i den veltalende Mands Ord, medens vi — jeg véd i al Fald, at det var Tilfælde med mig — hos Brøchner var blevet meget betagne, og havde sagt til os selv: »Drag af dine Sko, thi det Sted, Du betræder, er helligt.« Maaske var vi fire den Gang noget for umodne til at bedømme vore Philosopher, men for mit eget Vedkommende kan jeg sige, at jeg ikke er blevet meget klogere med Aarene, jeg har aldrig rigtigt kunnet forstaa det philosophiske Sprog — maaske lige med Undtagelse af den franske Philosoph Comte; og selv, naar jeg læser de lettest forstaaelige philosophiske Forfattere, kommer jeg til at mindes en prægtig Dame, der spillede Bondekone paa et Kunstner-Karneval, og som sagde til nogle Masker, der talte et udenlandsk Sprog: »Jeg ved ikke, hvad I siger, og jeg synes, at det bare er Tossestreger, naar Englændere og Italianere, eller hvad I hedder, ikke taler Dansk, som jo dog er et Sprog, alle Mennesker kan forstaa.«

En Gang senere fik jeg Lejlighed til at høre Rasmus Nielsen, det var i Studenterforeningen, hvor han holdt et humoristisk Foredrag om Trop»Recensenten«s Tragedie »Menneskeslægtens Ødelæggelse«, som Bogbinder Pryssing havde indbundet i 2 Bind »for at redde Smagen«. Idéen var jo morsom og Udførelsen vistnok ogsaa, men jeg ved, at jeg ikke derved fik Indtryk af, at vi havde tabt noget ved at forlade Rasmus Niensens Auditorium og begive os over i Heegaards. Inden jeg — nu — gaar over til ham, skal jeg dog anføre et Exempel paa, hvor klog R. N. kunde være, ogsaa fordi det giver et lille Bidrag til H. C. Andersens Karakteristik. Hvert skrivende Menneske i vor

Tids Danmark har jo følt sig forpligtet til at fortælle noget om vor verdensberømte Eventyrdigter — følgende har i al Fald den Fordel, at jeg kan garantere for Sandheden deraf.

Hos Moritz Melchior, der var gift med min Faster Dorothea, har jeg mange Gange truffet H. C. Andersen og lært ham at kende som en brav og venlig, forstandig og forstaaende Mand, trods hans »store Smaasvagheder«. Man har talt om Andersens Højhedsvanvid — Herregud, det var jo netop det, han manglede. Han var tværtimod u t r y g, han stod saa lidt sikkert paa Benene, trods de eventyrligt store Fødder, at et lille koldt Vindpust kunde vælte ham.

Det var en stor Nydelse at høre Andersen læse sine Eventyr. Senere har jeg hørt dem mesterligt oplæse af Christian Mantzius, Phister og Høedt og ikke mindst Vilh. Andersen; det var langt mere gennemarbejdet, men i H. C. Andersens Oplæsning var der noget oprindeligt, som de andres manglede. Jeg ved ikke, om det er helt taabeligt at sammenligne Andersens med Marstrands Skizzer, de andres med Marstrands færdige Malerier.

Men nu staar det her altsaa.

En Aften læste Andersen sit nye Eventyr »Dryaden«. Man husker det — hvis ikke, skal man tage det frem og læse det, det er meget morsommere end disse Erindringer. Det handler om en ung Dryade, der bor i sit lille Kastanietræ i en Skov udenfor Paris, et Træ, som flyttes ind til den store Verdensudstilling i 1869. Her flyver Dryaden ud, ser det store Verdensmarked, besøger Danseetablissementet »Mabille« o. s.

v., hvoraf Eventyret udvikler sig. Oplæsningen blev modtaget med stormede Jubel; i Melchiors Hus beundredes alt, hvad Andersen sagde og skrev, helt modsat i det Collinske Hus, hvor Ællingen sagde: »I forstaar mig ikke,« og Hønen svarede: »Ja, forstaar vi Dig ikke, hvem skulde saa forstaa Dig! Du vil dog vel aldrig være klogere end Katten og Konen, for ikke at nævne mig. Skab dig ikke Barn! og tak Du din Skaber for alt det gode, man har gjort dig! Er Du ikke kommen i en varm Stue og har en Omgang, du kan lære noget af, men du er et Vrøvl, og det er ikke morsomt at omgaaas dig! mig kan du tro! jeg mener dig det godt, jeg siger dig Ubehagelighed, og derpaa skal man kende sine sande Venner.«

Men den Aften hos Melchior, da Andersen læste »Dryaden« højt, skete der noget forfærdeligt: En Herre, der havde takket H. C., som straaledede af Glæde, føjede til sine Lovord dette ulykkelige Spørgsmaal: »men kan Dryaden egentlig forlade sit Træ?« Dette Vindpust, som ikke en Gang var koldt, men nærmest lunt, gjorde Andersen ganske ulykkelig, han forlod Selskabet,

Hjem til sit Hus han tankefuld gik,
Han vilde sove, ak det slog Klik,

og efter en søvnløs Nat, besluttede han, som mange af sine Eventyrskikkelser, at gaa til en klog Kone, *in casu*: en klog Mand, nemlig Rasmus Nielsen. Ham spurgte han med stor Ængstelse om det, der tyngede paa hans Hjerte, om Dryaden kan forlade sit Træ. Rasmus Nielsen svarede smilende — og han havde

et smukt Smil —: »Ja men kære Hr. Etatsraad, det er jo noget som De — og kun De — bestemmer.«

Og Andersen var lykkelig — og for dette Svar skal meget tilgives Forfatteren af »Grundideernes Logik i kort Begreb«.

Heegaard gjorde et lidt tyndt Indtryk efter Rasmus Niensens pragtfulde Bondehøvdinge-Fremtoning, Heegaard saa ud som en Landsbydegn eller Huslærer paa en halvt forarmet Herregaard. Af hans Forelæsninger over Propædeutik husker jeg ikke et Ord saalidt som af de Romaner, han udgav anonymt og som gjorde en vis Opsigt i den daværende litteraturfattige Tid. Men hans Forelæsninger over Formel Logik var mønsterværdige. Jeg var henrykt over disse Timer og mente — ligesom jeg mener det den Dag i Dag — at Undervisning i Logik burde være obligatorisk Fag i alle Skoler, selv de laveste Landsbyer. Sammen med min Ungdomskærlighed, den elementære Matematik, ja endnu mere, vilde den gøre Verden bedre end den er. Jeg har nu den Mening, at der kun er lidt Ondskab til i Verden men uhyre megen Dumhed. Overordentlig mange Mænd er blottede for Logik, og absolut uden Overdrivelse kan det siges, at det heller ikke er alle Kvinders stærke Side.

Hvis alle Mennesker lærte, virkelig lærte Heegaards Formelle Logik, vilde der være langt flere lykkelige Ægteskaber, langt færre ulykkelige Krige og — for at tage en lille bitte men ikke helt ukarakteristisk Ting med — der vilde blive sagt mindre Sludder mellem to Spil Bridge.

I Foreningen.

Og saa var der den anden store og meget vigtigere Sag: at aflægge det første Besøg i »Foreningen«, og blande sig med de andre »Herrer i Aandernes Rige«, (som Christian Winther i sin smukke Sang: »Her under Nathimlens rolige Skygge« lidt ubehændigt havde skrevet i Stedet for »Aandens Rige«). En Sommeraften vovede Gerson Trier og jeg os derop for at melde os ind. Allerede i Forhallen bankede vore Hjerter stærkt, da vi rakte vore Hatte og Frakker til den enbenede Portner og Garderobier Lars, som herskede her. Hans venlige og overbærende Smil bedaarede os, og vi saa strax ligesom en Fader i ham, hvilket der — som vi senere erfarede — var langt mere Grund til for Restauratørens mange Pigers endnu flere Børn. Da vi kom op i den store Konversationsstue, havde vi det Held at blive modtaget af selve den ledende Senior, Peter Hansen (Cabiros), der ikke havde behøvet at være saa godt begavet, som han var, for at se, at vi var Russer. Han modtog os meget venligt og viste os omkring, mens Hjertet *ma foi* sad i vor Hals; ikke mindst, da han førte os ud paa Altanen, hvorfra jeg saa ned mod Niels Juels Gade og tænkte som Aladdin: »Der nede gik jeg som en lille Dreng« o. s. v.

Cabiros ansaas den Gang vistnok for Kjøbenhavns og dermed for Danmarks vittigste Mand, især i de Kredse, hvor man saa ned paa Erik Bøgh. Cabiros Onsdagsfeuilletoner i »Dagbladet« havde strax gjort ganske ualmindelig Lykke. Følgende lille Historie viser, hvor stor hans Anseelse var, og hvor sacrosanct

man den Gang blev, naar man skrev »rigtigt« og i de »rigtige« Blade. Peter Hansen var sikkert bedre begavet og hans litterære Kundskaber sikkert større end de fleste andre yngre Journalisters, men af og til kneb det dog for ham at finde Stof til en Onsdagsfeuilleton, og saa laante han en, der just ikke altid galdt for ti, fra udenlandske Blade men NB. uden at omtale, at det var et »Laan«. Ved et Tilfælde havde en anden ung Journalist, Carl Carstensen, faaet at vide, hvilken »laant« Artikel Cabiro vilde bringe næste Gang, og samtidigt med »Dagbladet« bragte da »Dagens Nyheder« denne Feuilleton — med Kildeangivelse. Nu skulde man tro, at denne berettigede og morsomme journalistiske Spøg vilde skade P. H., men tværtimod: det var C. C., der i toneangivende (nationalliberale) Kredse blev omtalt som en fæl Stimand og Førræder, og Cabiro, der »saa ganske uforskyldt« var blevet lagt for Had, blev blot endnu mere elsket og beundret.

Hver Tid har jo Gudskelov sin Moral.

Et Par Dage før Cabiro viste os rundt »in diesen heiligen Hallen«, havde han skrevet en versificeret Monolog i det kongelige Teaters Navn til Kronprinsesse Louise (den nu afdøde Enkedronning) paa hendes Indtogsdag. Den var som talt ud af vore Hjerter men langt bedre, end vi nogensinde kunde tænke paa at udtale det; intet Under, at vi var lykkelige og stolte ved at følges med Monologens Forfatter paa vor Debutaften i Foreningen. Jeg har i Dag atter læst denne nu 60 Aar gamle »Monolog« og maa indrømme, at den var morsom; vore nuværende udmærkede Versjournalister »Ærbødigst« og »Bror Mika« havde

ikke behøvet at skamme sig, hvis de var født 60 Aar tidligere og været Mester for den.

Men det var først ved Ruscildet, at Peter Hansen udfoldede alle sine glimrende Egenskaber for os. Vi glædede os over de morsomme Viser blandt andet Hostrups og Christian Richardts pragtfulde evigunge Kantate, men den ledende Seniors Tale forekom os at overstraale alt andet, den var saa vittig, saa ovenud aandfuld, at vi priste os lykkelige over at være »blevet Studenter i den rette Tid«. Det vakte derfor stor Sorg, da Peter Hansen kort efter nedlagde sit Hverv som ledende Senior, fordi Khediven havde indbudt ham til at være hans Gæst ved Indvielsen af Suezkanalen sammen med bl. a. Verdi, som i den Anledning havde komponeret Operaen »Aïda« og med Europas smukkeste, mægtigste og farligste Dame (hun var det endnu et halvt Aar efter Kanalens Indvielse): Kejserinde Eugenie.

Naa — vi troede naturligvis ikke, at Khediven anede P. Hansens Existens, men vi var ked af, at han sammen med Robert Watt, der ogsaa var en yndet Feuilletonist, var udvalgt til at repræsentere den danske Presse ved denne Kæmpefest — thi hvorledes skulde det gaa Foreningen?

Det gik den rigtigt godt. Det viste sig, at P. H. som alle andre Mennesker kunde undværes, hvor han ikke var, og at han — senere — hvor han var, ikke just blev til det, man havde ventet, selv om han blev noget, man ikke havde anet, f. Ex. den mest forvirrede Direktør (Kommitteret), det kgl. Teater havde haft i de sidste 60 Aar. En vidunderlig Skildring af ham i

denne Egenskab findes i Peter Nansens bedste Bog »Portrætter« i Kapitlet om Henrik Ibsen.

Jeg vedblev at være paa Hilsen med Peter Hansen (Etatsraad P. Hansen) — jeg har, i Parentes bemærket, aldrig kendt nogen, der kunde hilse ved at løfte saa lidt paa sin høje Hat, som han — og vi talte tidt sammen, undertiden med mange Aars Mellemrum; altid var han den velvillige, overlegne Senior, der viser den unge Rus til Rette i Verden, skønt jeg i Mellemtiden mange Gange, baade i Vers og paa Prosa, havde haft Lejlighed til at vise ham, at han ikke imponerede mig fuldt saa meget ved sit Vid og sin Viden, som da vi mødtes første Gang.

P. Hansens Overlegenhed svigtede ham aldrig. I sin Anmeldelse af Holger Drachmanns glimrende Debutbog »Digte«, »min Ven Dr. Georg Brandes tilegnet«, skrev han saaledes;

— — — »Og saa veed man jo ogsaa af Litteraturhistorien, at det Nye altid har vakt Modstand, men at Modstanderne, naar det nye har sejret, staa i Historien som bornerte Filistre. Og en borneret Filister vil man dog saa nødig være. Sæt nu, at Dr. Brandes var Dr. Steffens og at Holger Drachmann var Adam Oehlenschläger, saa var det dog saa flovt.

Trøst jer, kære unge Venner! Drachmann er ikke nogen Oehlenschläger, men derfor kunne hans Vers nok fortjene at læses.«

Hvilken herlig Opgave for en Karrikaturtegner: Den kæmpemæssige Holger Drachmann med Hovedet over Skyerne, hvor Himlen altid er blaa, og en ikke fuldt saa stor P. H. med høj Hat, vinkende berø-

ligende med Haanden sigende: »Trøst jer kære unge Venner! Drachmann er ikke nogen Oehlenschläger, men derfor — — — —«

Da Topsøe var død 1881, var Peter Hansen ubetinget »det litterære Højres« sidste Haab. Ganske vist havde han aldrig skrevet noget skønlitterært Værk, men nu var han i snart en Menneskealder gaaet rundt med et Smil, der tydeligt sagde som Mazetto i Operæen »Don Juan«:

»Ja hvis jeg vilde, tro Du mig, jeg kunde«

og saa udsendte han sin Roman »Kristian Kjøbenhavn« og det var vel nok det værste, han kunde gøre.

Man kan ligefrem nu, 46 Aar efter, sidde og have ondt af de stakkels Højreblade, der endelig fik en Bog, de skulde rose — og saa kunde de ikke. Istedetfor at rose gik de som Katten uden om den varme Grød. Berlingske Tidende skrev — — — »man maa ikke vente, at det er en spændende Roman« — — — »ingen af disse Skikkelser udmærker sig ved nogen synderlig Originalitet« — — — »den maa ses fra det Synspunkt, hvorfra den er skrevet«. Nationaltidende mente »man bør ikke vente andet af Forfatteren end, hvad han har villet give« — — — »Stilen er undertiden noget for overlæsset af Overdrivelsernes Arabesker til at lade sig læse hurtigt«. »Bogen lader maaske [maaske er godt] som Helhed betragtet noget tilbage at ønske i Afrundethed og Sammenhæng«. Erik Bøgh, der en Gang var et lyst Hoved, blev saa forfjamsket, at han skrev: »Den [Kr. K.] er

saa kysk og tugtig, at den vilde blive purpurrød af Blufærdighed, hvis den kom til at ligge paa samme Bord som [Karl Gjellerups] »Germanernes Lærling«!! Tænk, om Erik Bøgh havde oplevet, at Gjellerup — maaske noget overdrevet — fik Nobelprisen, hvortil P. H. end ikke kunde tænkes at blive indstillet! Erik Bøgh var maaske i saa Fald selv blevet purpurrød, hvilket sandsynligvis vilde have klædt ham ganske godt. Men som der staar i en gammel Vise:

»Peter, han var ligeglad,
Han hoppede og sprang
Hele Dagen lang.«

P. H. udgav imidlertid aldrig den ventede Fortsættelse af Romanen saa lidt som noget andet originalt Digterværk, derimod blev han, vistnok med Rette, rost for sine Oversættelser, hvorved han nævntes i Forbindelse med Værker som »Misanthropen«, »Faust« og »Wilhelm Tell«, der jo unægteligt var nok saa pyntelige som »Kristian K.«

Alt i alt havde det nu ikke været saa galt for Peter Hansen og for de unge Studenter, hvis det var blevet ham, der var blevet den toneangivende i Foreningen. Han laa ikke, som saa mange andre, fuldstændigt næsegrus for Carl Ploug, og han vilde maaske, da der dukkede en lille Opposition op, have været mere lyd- hør for dens Meninger, hjulpet lidt paa Opinionens forstenede Dumhed og lindet lidt paa Oppositionens Ilterhed, saa et Samarbejde kunde være kommet i Gang; han kunde maaske selv være blevet mindre uheldig og Studenterne ikke saa bundtaabelige i de

res Syn paa den nye Tid og den efter mange Aars Dødvande opblomstrende danske Litteratur.

Nu blev det Nellerup, hvis Aand først og fremmest kom til at svæve over Vandene. Nellerup er den bedst, men ogsaa den ondest skildrede Figur i »Kristian Kjøbenhavner«, en halvlurvet Solderist med en mærkelig branderfyldt Jargon, dog med en Attest fra Forfatteren for en vis Godmodighed, men egentlig en ret samvittighedsløs Person, som bl. a. fører Bogens Helt lidt rigeligt rundt paa Knejper og morer sig med saadanne Ting som at bringe idiotiske, løgnagtige og kompromitterende Nyheder til et Blad, hvorved han er lønnet Medarbejder.

Ingen, der læste Bogen, var i Tvivl om, hvem Nellerup var, skønt Originalen baade var morsommere og hæderligere end Karikaturen. At han ogsaa kunde samle sig til noget bedre end at vandre fra den ene Sangerindepavillon til den næste, viste han ved, et Aarstid efter Kristian Kjøbenhavners Fremkomst, at udsende en Kjøbenhavnerroman, der var 3 Gange saa stor og mindst 10 Gange saa morsom og fik mindst 30 Gange saa mange Læsere. Bogen hed »Paa Farten«, og Nellerups borgerlige Navn var Carl Møller.

Han var en ganske morsom Mand; endnu saa mange Aar efter sin Død faar han os hvert Aar til at le, naar vi hører, at en dyster Skjald har faaet hans Legat til en »fortrinsvis humoristisk« Forfatter under 30 Aar. Han kunde være overordentlig fornøjelig ved et Sold, var ogsaa en fortræffelig Skuespiller, uden Sammenligning den bedste Dilettant, jeg har set, der til kom en udmærket Sangstemme, og en skøn Dag

aflagde han Prøve paa det kgl. Teater. Prøven forløb saa heldigt, at hans Ansættelse var ganske sikker — men saa vilde han netop ikke være professionel Skuespiller.

Han skrev enten alene eller med den langt mere kultiverede Villiam Faber en Række Studenterfarcer, der ofte gik over i Privatteatrenes Repertoire, men hans Ideal var at sidde ved et godt Glas mellem Beundrere, der gouterede hans frygtelige Brandere — derimod passede det ham ingenlunde, hvis nogen søgte at gøre ham Rangen stridig som *maitre de plaisir* ved et saadant muntert Sold.

Hans Meninger var »de rigtige«, de af det gode Selskab antagne: En Venstremand var en Tørvebonde eller en Transtøvle, en Fritænker, én, der vilde være fri for at tænke, den højeste Visdom var Carl Plougs, det højeste Vid Carl Møllers.

Men Carl Møller var jo en fornøjelig Fremtoning, og sammen med andre vittige Hoveder, f. Ex. den langt finere og betydeligere »nkl«, Pianofabrikant Conrad Christian Møller, der var Foreningens bedste Visedigter og uovertrufne Arrangør, gjorde han Rusaaaret til en storartet Tid for os, der foreløbig i Foreningen blot vilde more os, og da Khediven holdt sin store Fest, holdt vi én i samme Anledning; den var vel mindre pragtfuld og sikkert meget billigere, men vi morede os sikkert bedre i »den gamle Slavekirke« end de andre i Khedivens rige Palads. — Ved den Lejlighed optraadte jeg for første Gang i Karnevalsdragt, som Kammerherre fra Nedre-Ægypten: malet sort i Ansigtet, i sort Tricot, rød Kjole, trekantet Hat

med Fjerbusk og en enorm Kammerherrenøgle. Rus-
aaret endte med en stor Fest, der varede i flere Dage
i Anledning af Foreningens 50 Aars Bestaaen.

Her traf jeg en ung frisk og velbegavet norsk Stu-
dent, der strax vandt mit Hjerte og jeg vistnok ogsaa
hans, vi besluttede i al Fald, at jeg 2 Dage senere skul-
de rejse sammen med ham til Norge — i Anledning af
en veloverstaaet Philosophicum havde min Fader for-
æret mig nogle Penge til en Rejse. Paa Grund af Be-
givenheder, som jeg strax skal fortælle, blev Rejsen
dog ikke til noget, og i elleve Aar hørte vi ikke noget
til hinanden. Saa fik jeg i 1881 en Hilsen fra ham gen-
nem en Mand, der hed Henriques. Min norske Stu-
dent havde truffet ham, spurgt om han kendte mig
og bedt ham bringe mig de kærligste Hilsener. I 1883
traf vi saa hinanden ved en Fest paa Skodsborg under
det nordiske Kunstnermøde, vi faldt bogstaveligt hin-
anden om Halsen og var saa glade, som om det var
et aarelangt Venskab og ikke et muntert to Dages
Samvær, vi kunde se tilbage paa. Hans Navn, der lød
som ethvert andet, da vi var Russer, var nu blevet
et godt Navn, senere blev det et verdensberømt. Det
var Christian Krohg. Han havde den Dag solgt sit
Maleri »Madeleine« til Dr. Karl Warburg for 800
Kroner, saa han var baade rig og lykkelig; han
greb en Opvarter i Kjolen og sagde: »Lad mig faa
30 Flasker Champagne«; jeg gjorde ham opmærk-
som paa, at én maaske var nok til at begynde med,
og den nød vi under stor Lyksalighed; men næste
Dag sagde han: »Du skulde have ladet mig faa de
30 Flasker igaar, det havde været morsomt, og jeg

var ikke blevet fattigere af den Grund; jeg havde nemlig igaar de 800 Kroner i Lommen, og da jeg stod op i Morges, var de borte — Gud maa vide, hvor jeg har været, og hvad jeg har brugt Pengene til.«

Siden da har Christian Krohg sikkert bestilt mange Flasker Vin, naar han, først med noget Besvær, siden temmeligt let, solgte sine dejlige Billeder og indkasserede mange Penge, der maaske heller ikke »holdt« længe, men vort Venskab holdt. Mest Glæde havde jeg af ham, da han nogle Aar levede i Kjøbenhavn, siden saas vi kun, naar han aflagde sine korte Besøg her — nu ser jeg ham ikke mere; men naar jeg sidder i Brøndums Spisestue paa Skagen og ser paa Krøyers glimrende Portræt af Christian Krohg, nyder jeg at se dette pragtfulde Hoved og mindes glade Dage sammen med denne højtbegavede og elskelige Ungdomsven.

Da vi første Gang var sammen, havde han endnu ikke det monumentale Skæg, som ses paa Billedet, han var jo saa ung, knap 18 Aar, og han nød med hele Ungdommens Glæde den danske Bøgeskov, hvor Foreningens Fest fejredes den 15. Juli 1870. Festen sluttede med et Gilde paa Bellevue med Taler og Sange — fra Turen om Formiddagen husker jeg en overordentlig morsom og kunstfærdigt skrevet Sang af Ferdinand Bauditz, en Mand der ikke blot kunde skrive en god Vise men ogsaa, som jeg senere oplevede, skrive beundrende om en Vise, selv om den var skrevet af en politisk Modstander, hvilket var sjældent i Provisoriets Dage.

Da Gildet paa Bellevue d. 15. Juli 1870 var paa sit højeste og det næsten ikke var muligt at faa Ørenlyd, rejste Carl Ploug sig op, slog stærkt paa sit Glas og med sin meget kraftige Stemme sagde han følgende, som jeg bilder mig ind, at jeg gengiver ordret, skønt der jo er løbet adskilligt Vand i Stranden siden da: »I dette Øjeblik har jeg modtaget Telegram om, at Hans Majestæt de Franskes Kejser har erklæret Preussen Krig!«

Et uhyre Bifald brød løs, »Marseillaisen« og »Den Gang jeg drog afsted« blev afsungen, patriotiske Taler blev holdt og Larmen steg stadig. Ved Siden af mig havde siddet en ung Mand, der havde betroet mig, at der under den franske Revolution var blevet aftappet nogle Hundrede Tusind Potter Blod for lidt, ham saa jeg nu ganske bleg glide ned af Stolen og ende under Bordet; det viste sig dog snart, at det ikke var den »blege Frygt« men kun den blussende Bacchus, der var Skyld i denne lille Begivenhed. Jeg selv var blevet iskold og fuldstændig nøgtern ved den indtraadte Begivenhed, jeg mindedes uhyggeligt tydeligt den kolde Februardag, da jeg paa Hjørnet af Hyskenstræde læste om de Danskes Sejr ved Mysunde. Den muntre Del af Festen blev afløst; jeg havde ogsaa en stærk Følelse af, at nu begyndte den alvorlige.

Min Rejse til Norge blev opsat ad calendae graecas, og i den lyse Sommernat gik Gerson Trier og jeg ned til Stranden for at se Solen staa op og den franske Flaade drage ned ad Sundet for at blokere de tyske Havne. Vi sad der længe; der kom ingen

Flaade den Nat, den kom overhovedet aldrig, — og Solen syntes ikke at ville staa op. Saa vandrede vi til mit Hjem paa Strandvejen, hvor vi ventede at finde Indkaldelsesordre, — den fandtes ikke og kom heldigvis heller ikke senere — — — men Solen var der, den havde været oppe i flere Timer, men skjulte sig i Taage, maaske af Skamfuldhed over, hvad der nu skulde ske paa Jorden.

1870—71.

Emile Zolas Roman »Nana«, der skildrer Raaddens skaben i det andet Kejserdømmes Paris, slutter med, at Nana dør den 15. Juli 1870, omgivet af hele sit Slæng, der udtaler sig om Kejserdømmets Velsigelse og haaner Preusserne og Bismarck, medens der nede fra Boulevarden i tusindstemmigt Kor lyder: Til Berlin, til Berlin.

Ved Kejserens Taffel den 14. Juli havde Napoleon ladet Orkesteret spille Marseillaisen, der i en Snes Aar havde været forbudt i Frankrig; Officererne blev i høj Grad forbavsede ved i Tuilerierne at høre Revolutionstonerne, gamle Generaler fik Taarer i Øjnene og omfavnede hinanden, Musikken gentog den frivigne Nationalsang, alle sang med og uden for lød »Folkets Røst«: Til Berlin, til Berlin. Ude paa Bellevue sagde Dagen efter »Fædrelandet«s Redaktør, Carl Ploug — der jo ogsaa i 1864 vilde kæmpe til sidste Mand, medens »Dagbladet«s Redaktør Bille, efter hvad onde Tunger paastod, dog kun vilde kæmpe til næstsidste Mand, — efter at have oplæst Telegrammet

om Krigserklæringen: »Og saa siger vi, som der staar i »den tapre Landsoldat«:

Vi byde Fjenden Trods,
Vi byde Fjenden Trods,
Naar Kongen er med os,
Ja, naar Kongen er med os.«

Det var første Gang, Carl Ploug havde sagt et venligt Ord om Christian den 9ende, og selv om Ploug ikke fortsatte Visen:

»Med draget Sværd han staar,
Han snakker ej men slaar,
Saa dansk som han var ingen Konge her i mange Aar —«

havde han dog glemt Kongens »Tyskhed« og var nu villig til sammen med ham at sende Hæren: Til Berlin, til Berlin.

Til al Lykke blev det Kongen og ikke Carl Ploug, der ordnede den Sag.

Den 16. Juli bragte »Dagens Nyheder« en Leder med disse Ord: »Krigen er erklæret. — — — Kejsersønnen er blevet træt af de mange Forhaanelser, de mange Drillerier, hvormed dens selvbehagelige, flakte Nabo nu saa længe har søgt at vække dens Vrede — — — Hæderens Dag er kommet — — — der var kun én Udvej: at slaas«.

Da jeg i 1919 efter Verdenskrigen spurgte et Par fornuftige, ældre tyske Læger, om de havde troet paa Tysklands Sejr, svarede den ene: »Hvad vi troede, betyder intet, wir sind belogen und betrogen.« Vi blev ikke i 1870 »beløjede og bedragne«, »den offent-

lige Mening« vidste ikke, at den skildrede Verden anderledes, end den var, den vidste overhovedet ingen Ting. Fra jeg var lille Dreng havde jeg vidst, at Carl Ploug kæmpede for en Ide. Det blev han ved med, og Folk, der kæmper for en Idé, har vist ingen Forpligtelse til at vide Besked om noget som helst andet end denne. De Nationalliberale var, hvad de skulde være: nationale og liberale nemlig overfor dem, der mente det samme som de og som ikke paa anden Maade kom dem i Vejen; at de skulde vide Besked, stod ikke i Partiets Program, og nogen Oppositionspresse eksisterede ikke i Kjøbenhavn.

De brede Lag, der jo slet ikke havde Forpligtelse til at vide noget, var i denne Sag uvidende og dumme, og her som allevegne og til alle Tider, viste det sig, at naar flere dumme kommer sammen voxer Dumheden ikke i aritmetisk Række men i geometrisk. Jeg husker saaledes, at der en af de følgende Aftener, da der var samlet en uhyre Masse Mennesker i Tivoli, i Koncertsalen blev oplæst et Telegram om, at »franske Ingeniører har sprængt Rhinbroen ved Kehl i Luften.« Dette, som højst kunde være en Forsigtighedsregel, der just ikke tydede paa Sejrssikkerhed, blev opfattet som en Sejr. Der blev raabt kraftige Hurraer, Marseillaisen blev forlangt og man sang med paa Dansk og paa Fransk og raabte saa atter Hurra. Jubelen var stor. Nogle Dage efter kom den første franske Sejrsbulletin. Den var værre end Beretningen fra Mysunde, for den var ren Løgn og blev tilbagekaldt og beklaget. Saaledes gik man i over 14 Dage og ventede, at Krigen skulde begynde og de

Franske sejre. Napoleon havde jo selv konstrueret et nyt Vaaben, Mitrailleusen, Kuglesprøjten, og den skulde nok snart gøre Kaal paa Tyskerne. Men det virkede jo nok lidt afkølede, da man læste et Telegram fra Napoleon, der havde sat sig i Spidsen for Hæren og medtaget sin lille Dreng for at give ham »Ilddaaben«. Telegrammet lød i al sin Korthed: »Tyskerne har ogsaa Mitrailleuser.«

Selvfølgeligt, og de var naturligvis bedre end Franskændenes.

Havde en Franskmand da udsat en Pengepræmie til den første, der erobrede en af Fjendens Kanoner, vilde man her have jublet; nu var det en Tysker, der havde gjort det, og han blev haanet: »Bare Vedkommende, der vil tjene Pengene, ikke brænder Fingrene,« skrev »Dagens Nyheder«. Dette Blad var det sejsikreste af alle vore sejsikre Aviser, det havde derfor mine Brødre og jeg valgt til vort Hovedorgan, og naar ved Solopgang en lille driftig Dreng, der hver Morgen vandrede ad Strandvejen fra Kjøbenhavn til Klampenborg med nytrykte Aviser, langt borte fra lod sin Røst høre med »Dagbladet«, »Dags-telegraf«, »Dagens Nyheder«, sprang jeg ud af Sengen og kastede mig over Avisen; jeg var selv meget langt fra at være sejsikker og søgte derfor at stramme mig op ved dens optimistiske Syn paa Tingene. Karakteristisk var Bladets Udtalelse efter Franskændenes store Nederlag ved Wörth: »Dette betyder intet, det er kun den Undtagelse, der bekræfter Regelen: at Franskændene altid sejrer.«

Bladets Redaktør var Robert Watt, en ung begavet

Mand, der havde set sig om i Verden bl. a. i Australien, hvor han, som det spøgefuldt sagdes, havde været alt muligt undtagen lige Patteamme, og hvorfra han havde sendt gode og livlige Skildringer, der senere udkom i Bogform; en livlig, halvliterær Korrespondent var han, men til at vejlede sine Læsere i Opfattelsen af Europas politiske og militære Spørgsmaal, egnede han sig yderst slet. Maaske var det dog ikke ham selv, der skrev om Krigen, men hvem det saa var, saa var det én, der hellere skulde have ladet være.

Nu er det jo betydeligt lettere bagefter at være klog, men alle, der virkelig kendte noget til Forholdene, saa enten tvivlende eller fortvivlende paa Sagerne. Julie Sødring fortæller f. Ex. i sine »Erindringer«, at hun og hendes Mand, den Dag, da Krigs-erklæringen blev bekendt, var i Besøg hos Chefen for Orlogsværftet, Admiral Böcker, og at han sagde: »Ja det gør mig ondt, kære Venner, men der er for mig ingen Tvivl om, at Franskmændene faar Prygl;« og da de kørte hjem, sagde Sødring: »Böckers Udtalelse er ligefrem gaaet mig nær. Han faar altid Ret i sine Forudsigelser.« Schandorph, hos hvem jeg fik Undervisning i Fransk, udtalte sig ogsaa meget pessimistisk, han kendte aabenbart franske Tilstande langt bedre end vore politiske Redaktører.

En Undskyldning for disse var jo ganske vist de utroligt løgnagtige Telegrammer, der kom fra Frankrig; jeg husker saaledes, at jeg stod ganske fortabt oppe i Studenterforeningen og læste de første tyske Meddelelser om Slaget ved Sedan, Forløberne for

Kejser Wilhelms berømte: »Welche Wendung bei Gottes Fügung«, og at Emil Poulsen, der stod ved Siden af mig og læste, sagde, »men se, her er et senere Telegram fra Paris, hvoraf det fremgaar, at det er Franskmændene, der har sejret«. Det var den 4. September, to Dage efter det utrolige Nederlag, da Napoleon overgav sig med hele Mac Mahons Armé. Først om Aftenen den 4. kendte vi her og i Paris Sandheden.

Saa kom Nederlag efter Nederlag, Paris' Belejring og Overgivelse — og saa »Kommunen«; hvor længe »Dagens Nyheder« vedblev at se lyst paa Tingene, ved jeg ikke, jeg havde forlængst opgivet at læse det.

Hvor var det dog en sørgelig og knugende Tid; for os, der var smaa Drengene i 64 og nu var blevet voxne, tænkende Mennesker, næsten sørgeligere end vor egen Krig. Og dog skulde jeg opleve noget endnu langt forfærdeligere: Verdenskrigen 1914—18, forfærdeligere baade fordi mange flere Lande var med i den og fordi den var langt mere barbarisk og varede 8 Gange saa længe. Da syntes jeg blot i endnu højere Grad end i 1870—71, at det aldrig vilde lysne, at man aldrig mere kunde blive glad, skønt mine to Venner Niels Neergaard og Overretssagfører Zeuthen, med hvem jeg stadigt drøftede Sagerne, var absolut sikre paa Ententens Sejr, og det var to Mennesker, der vidste, hvad de sagde, som fulgte med paa alle Omraader og havde alle Forudsætninger for at forstaa, hvorledes Sagerne stod og hvorledes de vilde udvikle sig; jeg vilde saa gerne tro som de, men det var mig saa svært.

Jeg husker et Par Smaating: en Dag, da Krigen havde varet et Par Maaneder, altsaa e f t e r Marne-slaget, som jeg dog ikke rigtigt turde tro paa, jeg erindrede jo de franske Telegrammer fra 1870, sad jeg i en Sporvogn og saa to Mennesker, der stod paa Gaden og lo. Jeg kunde ikke tro mine egne Øjne, og kunde knap være blevet mere forbavset, hvis jeg havde set to Mennesker blive forvandlede til Dyr eller Planter. Kunde man virkelig endnu le her i Verden?

Den Dag, Krigen var erklæret, fik mit Firma O. C. Olsen & Co. Meddelelse fra to, tre Dagblade og en hel Del Tidsskrifter, at de antageligt maatte ophøre at udkomme meget snart, og Dr. Krak lod vide, at der sandsynligvis ikke skulde trykkes nogen »Vejviser« det Aar. Og da jeg noget senere læste et Interview med den ene af Gyldendals Direktører, Peter Nansen, hvori han sagde, at »Blæksprutten« vilde udkomme som sædvanligt, gik jeg op og spurgte, om h a n da vilde skrive den, j e g kunde ikke.

Og dog ophørte ingen af disse Blade ligesaa lidt som »Vejviseren«, og »Blæksprutten« kom ogsaa, det er vel det, der hedder Selvopholdelsesdriften; men at j e g k u n d e, kan jeg alligevel nu ikke forstaa. Ogsaa i 1870—71 viste det sig, at jeg, trods alt, kunde samle mig til at gøre noget, jeg tog Adgangsexamen til Polyteknisk Læreanstalt, den eneste Examen, jeg har taget med Honnør. Blandt dem, der samtidigt med mig blev manuduceret af Julius Petersen her til, var en flink ung Mand, Peter Vilhelm Jensen. Havde man den Gang spaaet os to, at vi en Gang vilde faa

nogenlunde kendte Navne, vilde vi maaske have troet det, NB. som Ingeniører, men ikke for mit Vedkommende som Visedigter, og for Jensens som Grundtvigskirkens Arkitekt, ligesaa lidt som, at han vilde komme til at hedde Klint.

Den lille muntre Vise.

Saa langt jeg husker tilbage, har jeg elsket den lille muntre Vise.

De første Sange, jeg erindrer, var dem, min Mor sang for os. Gud maa vide, hvorfra hun havde dem, sandsynligvis har hendes Barnepige sunget dem for hende for 100 Aar siden. Og de var egentlig alt andet end muntre. Den ene begyndte saaledes:

Fall lätta snöflock, fall
Och bädda grafven kall,
Att jag må blifva gömd,
Så gömd, som jag är glömd.

I min Barndom troede jeg ubetinget, at den handlede om en Dame ved Navn Falletta Snöflock, som faldt. En anden Vise handlede om lille Thomas, som paa Grund af en eller anden Forseelse fik Prygl, hvorfor han »skrek och slängde sig«. Dette Ord »slängde sig« satte min Fantasi i stærk Bevægelse, jeg tænkte mig ham bevægende sig i Luften omtrent som Passagererne i vor Tids Flyvekarruseller. Men efterhaanden som vi blev ældre, antog disse Viser — hvis Text forblev uforandret saa vel som de bedrøvelige Melodier — et humoristisk Præg, min Mor maa

ikke have set tilstrækkeligt melankolsk ud, naar hun sang dem; og da vi blev store voxne Mennesker, var det en Fest uden Lige, naar vi kunde faa hende lokket til at synge om »Faletta«, hun kom aldrig længere end til de fire første Linjer, saa brast hun selv i Latter og saa lo vi alle, saa Taarerne trillede os ned ad Kinderne. En af mine smaa Piger, som lyttede til, kan undertiden nu, da hun selv har tre store Drengene, synge disse Linjer som min Mor, saa bliver man saa dejlig varm om Hjertet og mindes »ungdomens lykkelige da'r«.

Da Bol blev Kokkepige, fik vi en smuk og opvakt Gaardmandsdatter Marie fra Ringstedegnen til Stuepige. Hun havde tjent hos Studentervisedigteren Molt Wengels Forældre og hørt mange Viser, som hun med sit gode Hoved hurtigt havde tilegnet sig, desuden havde hun i Ringsted set flere af Erik Bøghs Vaudeviller og kunde Sangene udenad, og undertiden hændte det, at vi om Søndagen holdt smaa *soirées musicales*, hvor Marie sang Kupletter, min Bror Ernst deklamerede sit eneste Bravournummer »Bonden fra Lemvig«, og jeg deklamerede eller oplæste Chr. Richardts Digte saasom »Tulte«, »Ved Juletid«, »Den Lovende« og »Savoyarddrenge's Sang«; denne sidste gjorde altid sammen med »Bonden« et stærkt Indtryk paa Bol, der altid var gladest, naar hun kunde græde, NB. ikke over Livets Elendighed men over Kunstens Dejlighed. Hun sørgede desuden for Besværtningen, hvorved hun viste sig som Soiréens eneste »Kraft af første Rang«. Men vi morede os alle dejligt.

Naar vi var til Børnebal, var det næsten altid en Harmonikamand, der mellem Dansene sang Erik Bøghs »Hr. Madsen, Hr. Madsen, det var en lystig Fyr«, som jeg aldrig blev ked af saa lidt som af Nicolai Kalkars faste Repertoire ved Klaveret: Helms' »En svensk Konstabel« og Reckes »Har I læst den Berlingske Avis?«. Dertil kom saa alle de dejlige Viser, vi hørte i Teatrene. Den Gang var der Viser i saa godt som alle Stykker, i al Fald i dem, vi saa: Andersens Eventyrkomedier, Heibergs, Hertz', Høstrups og Erik Bøghs Vaudeviller; lidt Kendskab havde jeg da ogsaa til Bellman og vor egen dejlige Peter Faber, der nu næppe vurderes højt nok; hans Viser, ikke blot Verdens bedste Nationalsang »Den Gang jeg drog afsted«, hører efter min Mening til det ypperste i Dansk Visedigtning. Da jeg saa gennem Studenterforeningens tykke, af Punchepletter marmorerede, Visebog lærte endnu flere smaa muntre Viser at kende, maa jeg siges at have været godt fyldt i saa Henseende. Men at jeg nogensinde selv skulde komme til at skrive en Vise, var aldrig et Øjeblik faldet mig ind, og det var vist kun ved et Tilfælde, at jeg overhovedet nogensinde kom ind paa det Skraaplan.

En Dag i mit Rusaar, da jeg sad og læste — desværre vist intet videnskabeligt Værk — kom min Fætter Robert Fraenckel op til mig og spurgte, om jeg ikke kunde skrive en Vise til hans Søsters Bryllup. Dertil svarede jeg ikke som Manden, der blev spurgt, om han kunde spille Violin: »Det ved jeg ikke, jeg har aldrig forsøgt.« Jeg svarede rent ud:

»Jeg kan skam ikke skrive Viser«, hvortil min Fætter bemærkede, at enhver Student maatte kunne skrive en Vise (en dristig Paastand) og han, der ogsaa var Student, vilde saa skrive den sammen med mig.

Og Visen blev skrevet. Hvorledes jeg bar mig ad, ved jeg ikke, for jeg har nemlig al Grund til at tro, at jeg den Gang endnu ikke havde opdaget, at Viserne altid ligger i Blækhuset, det gælder blot om at fiske dem forsigtigt op, saaledes at ingen andre ser, hvorledes det gaar til.

Da mine Forældre, der havde været til Brylluppet, gav mig Viserne at læse, fortalte de, at Fætteren ved Slutningen af Maaltidet havde sagt, at han havde faaet sendt en Vise af en ung Student; den var jo ikke saa god, men maaske vilde man syngede den alligevel. Den Forræder! Han havde ovenikøbet tilføjet nogle Vers, jeg ikke havde set, og hvori fandtes Ordene: »Jeg er ældre end Dem«, en Sprogform, som nogle ihærdige Skribenter endnu stadig søger at indføre i Litteraturen, men som jeg haaber ikke bliver godkendt, saa længe jeg lever.

Næ gu var Visen »ikke saa god«, det tilstaar jeg af et ærligt Hjerte, men det var dog min første Vise. Mange Aar efter var vi en lille Kreds, der samledes hver Onsdag, og da jeg opdagede, at 25 Aarsdagen for denne min første Vises Tilblivelse faldt næste Onsdag, sagde jeg til Kredsen: »Naar I kommer paa Onsdag, skal I faa Champagne til Middagen, det er nemlig den Dag et kvart Aarhundrede siden jeg de-

buterede som Poet i Aabenraa. Privat vil jeg meddele jer, at jeg ønsker mig en Pels, hvis I vil vise mig en lille Opmærksomhed i den Anledning.«

Dagen kom, Champagnen stod paa Is og Gæsterne mødte i Galla, — og med en Adresse, pragtfuldt og vittigt tegnet og malet af en af Kredsen, Hans Nicolai Hansen. Den begyndte saaledes:

»Paa denne Dag, 25 Aarsdagen for dit første Ridt paa din vingede Pegasus, have vi, dine nærmeste Omgangsfæller, følt os foranlediget til at give vore Følelser for Dig Udtryk, idet vi overrækker Dig en — — Laurbærkrans o. s. v.

Kjøbenhavn d. 27. Marts 1895.

Hans Nicolai Hansen. Ida Hansen. N. Neergaard.
L. Zeuthen. Emil Slomann.

Ak, dør røg den Pels!

Men — den vilde jo dog nu forlængst være opslidt, hvorimod Adressen i en fin Ramme stadig hænger i mit Soveværelse og minder mig om den første af mine private Jubilæumsfester. Siden har jeg fejret mange, omend jeg vist endnu ikke har naaet Musikdirigenterne Brødrene Georg og Carl Lumbye, der fejrede et Jubilæum i Anledning af, at de havde jubileret 25 Gange. Jeg kan ikke nægte, at jeg holder af disse »Pust ved en Milepæl«; det værste ved dem er de Interviewere, der møder op og spørger mig: »Hvad har Deres Hensigt været med at skrive disse Viser«, hvortil jeg ikke har kunnet svare andet end: »Hensigten har været at skaffe mig Fred; jeg har nemlig aldrig — eller saa godt som aldrig — skrevet en Vise,

uden at man har plaget mig om at gøre det, eller jeg paa en eller anden letsindig Maade har bundet mig dertil.

Min næste Vise — en af de meget faa, jeg har skrevet paa eget Initiativ — sendte jeg anonymt til en anden elsket Kusines Bryllup. Den gjorde absolut ikke Furore, og man vil ikke bebrejde de Tilstedeværende, at de ikke opdagede, at dens Forfatter en Gang vilde blive en ikke helt uheldig Arbejder i den lille muntre Visers Vingaard, naar man ser Slutningslinjerne af Sangen, der var skrevet paa min Sanglærers Yndlingsmelodi om Vinteren, der havde raset ud mellem Fjeldene. De lød saaledes og var skrevet i lyrisk Alvor:

»Snart Dampfuglen skal ad salten Bølge
Føre bort de lykkelige to,
Lad da Ønskerne som Brudedefølge
Drage med til deres Fremtids Bo.«!!!

Derefter blev Pegasus — uden Sorg — sat i Stald, og det varede $3\frac{1}{2}$ Aar før jeg igen steg tilhest og skrev to Sølvbryllupsviser, som blev mine, om jeg saa maa sige: »Guldhorn«. Den første var til mine Forældres Fest. Kjøbenhavn havde da faaet et Blad af en ny Støbning: Lieutenant Hartvigsens »Nyt Aftenblad«, der solgtes for 1 Skilling, som Bladet saa nogenlunde gav Smæk for. Det var det første kjøbenhavnske Blad, der bragte »*fashionable news*« og i det hele meddelte private Ligegyldigheder; da Bladet en Dag bragte den »indiscrete« Nyhed, at en Datter af en kendt Rigmand var blevet forlovet med en tysk

Bankier, rygtedes det og »alle« købte Bladet, for at forarges over denne Krænkelſe af Privatlivets Fred.

Min Viſe handlede om en Reporter ved »Nyt Aftenblad«, der faar Inſtruxer om at begive ſig til mine Forældres Sølvbryllupsfeſt og give en Skildring af den — hvilket han udfører. Viſen gjorde kolossal Lykke. Naar jeg nu ganske upartiſk ſer paa den, og det kan man efter 56 Aars Forløb, maa jeg ſige, at den virkelig ſprudler af godt Humør og ikke ringe Rimkunſt, hvad jeg fik bekræftet ved en ſmigrende men ikke ublandet behagelig Udtalelſe af min noget ældre Ven, den senere berømte Bakteriolog Carl Julius Salomonsen, der Dagen efter Feſten ſagde til mig: »Jeg kan umuligt tro, at den Viſe om »Nyt Aftenblad« virkelig er af Dig, dertil er den altfor god.«

Den anden Viſe var til den kendte Groſſerer og Politiker D. B. Adler og Frues Sølvbryllup og var en Skildring af Adlers 3 Sønner og 3 Døtre, paa 6 forskellige Melodier og en Indledning paa en 7de. Dirigenten, Dr. Adler, bad d'Hrr. og Damer om at ſynge »denne noget langſtrakte Viſe — da der er ſaa mange Melodier, vil Muſikken nøjes med at angive dem med et Par Takter.« Hm! det lød ikke forhaabningsfuldt. Men hvad ſker, Viſen gør ſtormende Lykke, dels ved ſit gode Humør og dels ved en meget behændig Overvindelſe af et lille, lidt vanskeligt, Punkt, og efter at Sangen var modtaget med Jubel, ringede Dr. Adler, ſom den korrekte Mand han var, og ſagde: »Havde jeg vidſt, at det var en ſaa udmærket Sang, vilde

jeg ikke have talt om, at den var »langstrakt«. Skal vi drikke et Glas med den unge Forfatter?»

Det var saa'gu et af de værste Øjeblikke i mit Liv, jeg var ved at dø af Flovhed, og det blev ikke bedre, da den elskelige Sølvbrudgom trak mig hen til Carl Ploug og præsenterede mig for denne Viseheros, som Adler meget vel vidste, at jeg hadede af et godt Hjerte.

Men der var én, som var vred over Visen, det var Adlers næstyingste, 15aarige, Datter Hanne, og hendes Vrede resulterede i, at vi fra Dus blev Dis, noget som jeg ikke tror, nogensinde er hændt mig før eller senere. Aarsagen til Vreden var disse Linjer:

»Dog Hanne er en stor Person
(Figurlig talt) og vigtig«

hvilket jo ogsaa vilde have været stygt af mig, hvis der ikke i næste Linje var kommet:

»For Husets Administration« — o. s. v.

Jeg kunde jo ikke gøre for, at Musikken gjorde et lille Ophold efter Ordet »vigtig«.

Naa — vi har nu siden da været Dus igen i snart 50 Aar.

Da Hanne — der imidlertid var blevet den Rector Hanne Adler, som skænkede sin Mønsterskole til Kjøbenhavns Kommune — fyldte 60 Aar, indbød hendes verdensberømte Søstersøn Professor Niels Bohr og hans udmærkede Hustru os til at deltage i en lille Fest og tilføjede, at en Vise ikke vilde være uvel-

kommen, og den Vise skrev jeg med Glæde for de tre fortræffelige Menneskers Skyld.

Jeg begyndte saaledes, paa Melodien »Der vanker en Ridder«:

»I Haven ved Tuborg, saa fuld af Poesi,
Æbler og Kirsebær og Blommer,
Hvor »Ensomme Gamlinges Værn« nu har Logis,
Laa Adlers paa Landet en Sommer«,

fortæller saa, hvorledes Hanne i denne Have —
hvoraf et Stykke nu er min og min Kones Ejendom —
som 6aarig begyndte at bedaare Mænd og fortsætter:

Dèr tabte mit Hjerter jeg allerførste Gang
— Første? Anden? Tredje? Eller fjerde?
Dèr ulmed den elendige Visedigtnings Trang,
Som blev til min Livsens Misère.

Da Hanne blev 15 — saa blev min Kærlighed
Virkelig til Rytme, Rim og Toner,
Men Hanne blev blot lynende rasende og vred — — —
Godnat mine Aspirationer!

Jeg spørger saa, om de to smaa Vers fra den Gang
virkelig var saa slemme, og aftrykker dem, hvorefter
jeg spøgende fortæller om Jubilaren og den *modus vivendi*,
der har været mellem min Kones gode Ven-
inde og mig siden da, og ender saaledes, paa Melo-
dien »Ensom og mørk og snever er vor Bolig«:

»Her i vor Barndoms smukke gamle Have
Sidder nu jeg,
Skriver en Vise — som en Festens Gave —
Hanne til Dig!

Gaven er ej som den, Du Kaper skænked,
 Nej, kun et lille Kærligheds Kvivit — —

— — —
 Bli'er igen Du krænket,

— — —
 Er jeg fallit!«

Men det blev Frøken Adler ikke. Denne spøgefulde Vise — der dog var fuld af Erindringer om gode gamle Dage og gammelt Venskab mellem en nu gammel Mand og en nu ikke helt ung Dame — vakte Glæde i den lille Kreds, som kun bestod af Rector Adlers allerbedste Venner. Et Par af Skolens Støtter, nogle fortræffelige Lærerinder, der var med til Festen, har siden fortalt mig, at min Vise — om den ikke just er indført som obligatorisk Morgensang i Skolen — dog mangan en Gang er sunget og sunget om igen i Lærerværelset »til Fryd og megen Glæde«.

Saa er det morsomt at skrive en Vise, og jeg maa i det hele taget sige, at jeg altid har modtaget rigelig Tak som Belønning for det Slid, jeg har haft med de Viser, som Henrik Hertz mente, ikke burde kaldes Lejligheds- men Ulejlighedsviser; og da jeg saa sent som i mit 74de Aar første Gang samlede en 100 Stykker af mine Viser til Udgivelse, fik jeg en saadan Virak saavel af Private som af den samlede Presse, at jeg var lige ved at faa Højhedsvanvid. Jeg var derfor Freilif Olsen meget taknemmelig, fordi han smed mig en dejlig Spand koldt Vand over Hovedet, idet han skrev disse Ord i sin Avis:

»Ofte, mens man nu læser disse Viser, føler man Skamrødmen stige op i sine Kinder, idet man erindrer, at man i

sin Tid morede sig kosteligt over, ja, var begejstret for noget, som man nu finder banalt, flovt, anstrængt, endog dumt — — — og Smilet over de gamle Dumheder vel forædles af en vemodig Taare over Altings Forkrænkelighed.«

De Ord hjalp, jeg blev igen rask; men da Georg Brandes kort efter døde, skrev Freilif Olsen: »Nu lever Rudolph Schmidts Navn kun i denne gamle Polemik og maaske i den Vise, som Axel Henriques skrev til Festen for Georg Brandes 25. Oktober 1891«, hvorpaa han aftrykker et Par af Versene — det var jo forfærdeligt! Derved blev det hele ødelagt, saa huskes altsaa dog disse Viser — jeg har igen faaet Højhedsvanvid, og nu bliver det svært for den rare Mand men noget ustyrbare Journalist at faa mig kureret.

Men jeg er kommet lidt for langt bort fra mine første Viser, jeg maa vist snart efterlyses i Radio, som de stakkels Børn, der bliver borte, fordi de har begaaet noget dumt.

Disse to Sølvbryllups Viser bragte mig altsaa privat Anerkendelse, min første offentlige Anerkendelse bestod i, at en Vise, som mine Medsammen- svorne i Studenterforeningens Opposition havde faaet mig til at skrive og som indsendtes anonymt gennem Alexander Cantor, blev — kasseret, men med følgende Begrundelse i Brev fra Senioratet:

Studenterforeningen 25/9 74.

Hr. stud. jur. Cantor.

I Anledning af den af Dem indleverede Sang til Rusgil- det har jeg hermed den Ære at meddele, at Senioratet be- klager ikke at kunne benytte den, navnlig paa Grund af

de deri indeholdte Ytringer om Ploug, som i mange Aar har været indbudt til denne Fest, og som det derfor er mindre passende at gøre til Genstand for en saa grovkornet Spøg. Ligeledes er der en Linje i sidste Vers, som vi i ethvert Fald finde burde rettes, men iøvrigt er der saa meget Humør i den og den har saa mange gode Sider, at det vilde være Senioratet kært, hvis den ved en anden Lejlighed vilde blive efterfulgt af andre, som kunde antages.

Deres forbindtligste

P. S. V.

Fr. Simony.

Naar jeg nu ser paa det gulnede Manuskript til denne, den eneste, Vise, jeg har skrevet til Foreningen, maa jeg sige, at den jo er *formaliter* slet, men *materialiter* ikke helt ilde. Det skærer mig i Hjertet, at jeg en Gang har rimet »læse« paa »Snese« og Rytmen lader heller ikke saa lidt tilbage at ønske; antagelig har jeg været fuldt overbevist om, at Visen aldrig vilde blive sunget og derfor ikke anvendt den fornødne Tid til at »affile« den. Men Visen giver et lille Billede fra de første bevægede Aar i Foreningen, Aaret før Estrups Ministerium, da »Morgenbladet«, det første københavnske Venstreblad havde sat Skræk i Andedammen.

Jeg giver efter for Fristelsen og optrykker denne min første satiriske Vise, men jeg modstaar den langt større Fristelse: at rette paa Versene.

Maaske kan den more nogle Gamle; de Unge kan ogsaa have stor Fornøjelse af den, den samme Fornøjelse, som jeg hver Dag har af Avisernes Sportsartikler, den at kunne springe nogle Sider over.

Vagt i Gevær.

Mel.: Tilgiv ærværdige Hr. Eremit!

Jeg skuer hver eneste Morgen glad
 I Rimestads store Avis,
 Hvorledes det Satans »Morgenblad«
 Faar dagstelegrafiske Ris.
 Thi Morgenbladet mig ikke behager,
 Dets Stil er mig noget for grov,
 Og dets Polemik forøvrigt jo smager
 Af Rendesten — det siger Ploug.
 Ja, De maa saagu ikke blive vred,
 Men F. . . . polere mig, om jeg ved,
 .,: Hvorfra .,:
 Om sligt han kan vide Besked.

Forleden Morgen jeg havde mig sat
 Et Sted, did vi alle maa gaa,
 Og dør fik paa Morgenbladet jeg fat,
 Min Tankegang rent gik istaa,
 Thi der i Avisen stod der at læse,
 At her i Foreningens Skød,
 Dør skulde der findes en 7—8 Snese
 Af Venstremænd, som Pinedød
 Ej ret kende Forskel paa mit og dit
 Og som desforuden vil tænke frit
 .,: Og som .,:
 Ikke ville flage »med Split«.

Et Hul i vor Lovgivning skyldes bestemt,
 At vi snart er Venstre i Vold,
 Men i Politikken er det ej saa slemt,
 Som her ved Foreningens Sold.
 Lad dem kun beholde Fæster — og Præster,

Hvordan de end er ordinert,
 Men lad os beholde de Rester af Fester,
 For hvilke vi have studert.
 Ifald de skal borttage Rub og Stub,
 Saa melder jeg mig ind i Kongens Klub,
 Dèr :: blomstrer ::
 Det Klubliv, som her staar i Knop.

Hør I, som ere forsamlede her:
 Endnu er ingen Ting tabt,
 Lad os blot raabe »Vagt i Gevær«
 Og en stærk Regering faa skabt.
 At tale skal ingen Venstremand lykkes,
 Vi kunne jo hysse ham ud,
 Indføre Censur paa alt, hvad der trykkes,
 Som strider mod os og mod Gud.
 Og skulde endog et *mauvais sujet*
 Forsøge at nægte vort Aarsbudget,
 :: Saa ja ::
 Saa gi'es der vel Midler mod det.

Paa »Lærestalten«.

Da jeg i September 1871 havde hørt den første Forelæsning paa polyteknisk Lærestalt — vistnok af Julius Petersen om Differential- og Integralregning, stod Verden for mig i et lyserødt Skær, og jeg ventede mig »alt, hvad der var dejligt« af de Aar, jeg skulde tilbringe i den gamle Gaard i Studiestræde.

Da jeg godt 5 Aar senere forlod Lærestalten sammen med mine Kammerater, efter at vi havde været oppe i det sidste Examensfag, husker jeg, at jeg blev staaende i Porten og sagde: »Denne Lærestalt vil jeg skrive noget om,« og samtidigt gjorde

jeg et Tegn, vistnok et af dem, hvorom Holberg siger:
»Slige Tegn og Stjerner promiterer intet godt.«

Jeg havde ganske vist den Gang aldrig skrevet i noget Blad og følte heller ingen Trang i saa Henseende undtagen altsaa et Par almindelige Ord om denne Lærestalt.

Saa underligt gaar det imidlertid i denne, den bedste af alle Verdenser, at jeg siden da har skrevet om, saa at sige, alt mellem Himmel og Jord — men aldrig et Ord af det jeg truede med, da vi en skøn Januar-dag med et Lettelsens Suk forlod Ørstedes gamle Gaard; for de tre Viser, jeg siden skrev til vort Examensgilde, vort 25 Aars og vort 50 Aars Jubilæum, var af en ganske anden Art end det, jeg bebudede den Dag i Porten, det var nemlig, hvad Svenskerne kalder: »ord och inga visor.«

Jeg var vred den Dag. Jeg havde ved Examen faaet fuld Sikkerhed for, hvad jeg nok tidligere havde anet, at vi havde brugt altfor lang Tid til at lære alt for lidt, og at det nærmest var Lærestaltens Skyld. Ganske vist var der enkelte udmærkede Lærere saasom Julius Thomsen, Julius Petersen og Adolph Steen, der dog ikke underviste i de egentlige Ingeniørfag, men den Mand, Professor Holmberg, der underviste i vistnok alle Ingeniørfagene — undtagen Landmaaling — kunde muligvis have gjort Fyldest 20—30 Aar tidligere — muligvis, selv om han ogsaa da sikkert har været dræbende kedsommelig, men nu var han kun en sørgelig Fortidslevning.

Det hedder jo, at man ikke skal lade Solen gaa ned over sin Vrede, et meget smukt Ord, som det

dog ikke altid er helt let at overholde, og nu er Solen jo allerede gaaet ned mellem 19 og 20,000 Gange siden den Dag, og lad mig derfor villigt indrømme, at én af Grundene til, at jeg ikke havde lært saa meget, ganske sikkert var, at jeg havde bestilt for lidt. Og man kunde jo ogsaa sige, at helt daarlig kan Lærestal- ten den Gang ikke have været, naar der fra den ud- gik saa knippeldygtige Folk som f. Ex. mine tre Sam- tidige H. C. V. Møller, senere Havnebygmester og Borgmester, Fritz Johannsen, Telefondirektøren, og Carl Winsløw, der blev Direktør for Frederiksberg Kommunes Elektricitetsværk. Men dertil kan der svares, som — — ja lad mig fortælle en lille sand- færdig Historie: — En ung Husmoder boede en Som- merferie med Mand og Børn og Kokkepige hos sine Forældre. En Dag, da vi havde faaet en Ret, der smagte ualmindeligt godt, sagde den unge Frue til sin Pige: »Ser De, saaledes er det, jeg vil have den Ret lavet,« hvortil Pigen svarede: »Ja Tak skal Fruen ha'e, det er skam ingen Kunst, naar man, som her, har prima Varer at lave den af!«

Og det samme kan siges om Lærestal- ten og de tre, som ubetinget var prima, prima Varer.

Ja var end den Gang »meget forskelligt fra i Dag«, da Lærestal- ten, sikkert med Rette, har et udmær- ket Ry, staar dog de 5 Aar paa Lærestal- ten for mig som 5 dejlige Aar, nu da jeg ikke længere husker, hvad Deskriptiv Geometri handlede om, og ikke for- uroliges ved den Tanke, at jeg næppe har fattet alt, hvad Professor Holmberg betroede os om Fascine- binding.

Det var jo i Ungdommens Tid, i Livets »wunderschönen Monat Mai, als alle Knospen sprangen«, da vi endnu var saa meget Dreng, at vi havde en uovervindelig Trang til at »gøre Grin med Borgermusikken«, og allerede saa meget Voxne, at vi trængte til at drøfte alle Livets Problemer ogsaa de alleralvorligste. Vi hørte bl. a. en Professor, der meddelte os, at en Halssygdom i mange Aar havde gjort det meget vanskeligt for ham at tale, men at han nu havde opdaget, at det blev en Del lettere for ham, naar han stak en lille Træpind mellem Over- og Undertænderne, hvorpaa han tog en hvid Pind i Munden; men desværre gik det ikke med ham som med Elverpigen hos H. C. Andersen: »hun tog en hvid Pind i Munden, og saa var hun rent borte, det var hendes Kunst.« Professoren blev nemlig ikke borte, men det gjorde en Del af os, da vi havde hørt ham et Par Gange.

En anden brav Mand havde den Svaghed, at han rømmede sig to Gange efter hvert Ord, han sagde, men han havde endnu ikke fundet et Middel mod denne Svaghed, maaske ikke en Gang søgt det. Jeg ved ikke nøjagtigt, hvad Ordet Bel-Canto betyder, men tror med Sikkerhed at kunne paastaa, at det ikke vilde være en fyldestgørende Betegnelse for Lærestaltens Forelæsninger i 70'erne.

Ensidige var d'Hrr. Lærere dog ikke, jeg husker én, der ogsaa kunde sige Dumheder uden for sit specielle Fag, idet han meget overlegent fortalte os, at Svenskerne ganske havde misforstaaet det danske Ord »Kugletørv«, idet de kaldte dem: Kultorv. Han

troede nemlig, at denne fuldstændigt rigtige Oversættelse angav, at Tørvene var af Kul, hvilket derimod paa Svensk vilde hedde koltorv.

Der var et Fag, hvor der i flere Semester mange Timer ugentlig holdtes Forelæsninger, hvoraf jeg kun overværede 1, siger og skriver én. Da jeg kom hjem en Examensdag ved 2-Tiden, satte jeg mig til at læse dette Fag, der var mig en fuldstændig lukket Bog — og der fandtes heldigvis derom en trykt Bog, der kunde lukkes op, og jeg læste da, idet jeg strammede mig op med Kaffe og hede Fodbade Natten igennem, uafbrudt, til jeg gik til Examen næste Dag Kl. 11; men da var der heller ikke ét Spørgsmaal i dette Fag, som jeg ikke kunde besvare med Glans — om det havde været nødvendigt: endda staaende paa ét Ben. Gennemvaagede Nætter har aldrig passet mig, men jeg vil endnu foretrække saadanne fremfor at spille et Aar af mit Liv — ja selv om det saa kun var et Semester.

Intet Under at vi, naar vi — *per fas et nefas* — slap fri fra disse vore aandelige Fødselshjælpere, følte Trang til at slaa bag ud som Føl, der slippes løs paa en grøn Eng, og med Fryd styrtede vi til Tegnestuen, Laboratoriet eller — *last not least*: Landmaalingsøvelserne ved Eremitagen. Det sidste var Glanspunktet i Undervisningen, ikke blot fordi det var Friluftsliv med alle en Skovturs Glæder, men fordi man virkelig lærte noget, for Resten mere af ældre Kamerater, der var ansat som Assistenten, end af den sikkert gennemhæderlige Professor, der ledede Øvelserne. Her følte jeg for første Gang, at der var nogen

Mening i det hele, her lærte jeg første Gang noget — ja saa meget, at mine Opgaver i Landmaaling og Nivelering senere skaffede mig to saa fine Karakterer, at de vilde have bevirket, at jeg — hvis mine øvrige havde været ligesaa fine — vilde have taget den fineste Examen, der til Dato er taget ved den polytekniske Lærestalt, — hvad jeg nu uden falsk Beskedenhed maa indrømme, at jeg med et mildt Udtryk er forholdsvis temmelig langt fra at have opnaaet.

Ogsaa Tegnestuen var en herlig Tumbleplads »for de gærende Kræfter«. For det første lærte jeg at tegne. Ikke Frihaandstegning, der var mit Ønske fra Barneaarene; men Tegning med Passer og Lineal er ogsaa en god Ting at kunne, og er, efter min Mening, meget aandsforfriskende, ligesom god Sløjd. Men det var især Samlivet med en Snes glade og opvakte Kammerater, der faar Hjertet til at banke, naar jeg tænker paa den gamle Tegnestue. Det var jo i Halvfjersernes Gennembrudsaar, og der var ikke det Problem, der ikke blev sat under Debat. Bevingede Ord fløj fra Tegnebord til Tegnebord, undertiden afbrudt af Sang — eller Orkestermusik paa Triangler og Linealer — naar Flammerne blussede altfor stærkt op.

Ikke mindst Religion og hvad dertil hører, var et udtømmeligt Emne. Her var jo Repræsentanter for alle Afskygninger, mere eller mindre Troende, Højkirkelige, Grundtvigianere, Fritænkere og Ateister. Religion er jo nok noget af det allerbrandfarligste, man kan røre ved, og dog skete der ingen større Ulykker blandt disse flinke og søde unge Mennesker

— blot én ung Mand, der for Resten hurtig forsvandt fra Anstalten og gik over i et andet mere videnskabeligt Fag, hvori han nu er en overordentlig berømt og anset Mand, kun denne ene kunde af og til komme med Udbrud, saa vanvittigt blasfemiske, at det ikke var helt let atter at bringe Ro i Gemytterne.

Man skal dog ikke græde over dette unge Menneske; jeg har al Grund til at tro, at han er kommet paa bedre Tanker siden, ja er blevet endog saare sensibel overfor Udtalelser, i hvilke næppe nogen anden vilde kunne se Skygge af Blasfemi. Da jeg i 1923 til Tuborgs Fabrikkers lille Hefte »Jubelbryg« havde skrevet en Vise, hvori Himmels Portner, Sct. Peter — som jeg indtil da havde betragtet som en meget velset Eventyrskikkelse — udtaler sig om Afholdsspørgsmaalet i et Par Linjer (se »Sganarels Kjøbenhavnerviser« S. 162), optraadte den forhenværende Kraft-Blasfemist i »den til Forsendelse med de kongelige Brevposter privilegerede Berlingske Tidende« og udslyngede et Anathema mod mig, sin tidligere Ven og Duskammerat.

For hvem, der huskede Anthemisten fra gammel Tid, var især Ordet »aldrig« i følgende lille Citat af udmærket Virkning: »Hvad man end tænker over de store Livsspørgsmaal, saa burde man have saa megen Hensynsfuldhed, at man aldrig kunde tænke paa at udtale sig paa denne Maade.«

Det var sandelig megen *bruit* for en saa lille bitte, bitte Æggekage!

Nu da jeg er beroliget med Hensyn til det her omtalte unge Menneske, ser jeg med fuldstændig Glæde

paa disse glade Aar, da vor berømte Professor i Physik, med de fineste matematiske Opstillinger, beviste os, at et styrbart Luftfartøj var udenfor Mulighedens Grænse. Det var for Resten samme Berømthed, der senere om Telefonen sagde: »Ja det kan maaske være et ganske morsomt Stykke Legetøj, nogen praktisk Betydning vil den aldrig faa.«

Nogen praktisk Betydning fik det heller ikke men ganske morsomt var det, at vi en Fastelavnsmandag, der ellers var almindelig Arbejdsdag, arrangerede Karneval; vi mødte i Maskeradedragter, havde omdannet Tegnestuen til Rom (i noget formindsket Format), hvor vi fik Inspektøren, en Søn af selve H. C. Ørsted, til med Bind for Øjnene at slaa Jydepotter itu, hvor vi dansede, sang og drak svensk Banko, og hvorfra en af de allerdygtigste og elskeligste af os Kl. 4 om Eftermiddagen kørte hjem, siddende, iført fransk Officersuniform, ovenpaa en Sporvogn, hvor han udførte Bedrifter, der vilde have gjort en Spiritusprøve fuldstændig overflødig, hvis Politiet var kommet til Stede, hvad det til alt Held ikke gjorde.

Mon det er fordi det er Fastelavnsmandag i Dag, da jeg skriver disse Linjer, at jeg netop kommer til at tænke paa denne muntre Dag for over 50 Aar siden? Der er jo saa meget andet muntert, der kunde fortælles — men jeg vil heller slutte med en lille Vise. Jeg har forsøgt paa at skrive en saadan, men jeg synes, at den, jeg skrev, da vi i 1902 holdt Jubilæum, var nok saa ægte, saa optrykker jeg den, skønt den allerede findes i »Sganarels Kjøbenhavnerviser«, og skønt jeg vist slet ikke har Lov til at op-

trykke, hvad der staar i en endnu ikke udsolgt Bog.
Men naar jeg tænker paa alt det, jeg er sluppet levende fra, saa tænker jeg, at det ogsaa nok gaar med at optrykke Visen.

Til de gamle Kammerater.

Mel.: I Lille Kongsgade.

I gamle Studiestræde,
Hvor Ørsted døbte Ilt og Brint,
Aaja, aaja, aaja, aa singsalia,
Vi plantet blev som spæde,
Og kønne Planter blev gesvindt.
Aaja, aaja, aaja, aa singsalia,
Og Videnskabens Sol og Regn paa alt det grønne faldt,
Og vi indsuged alt,
Vi vidste, hvad det galdt:
Man bli'er i Danas Have ingen pyntelig Levkøj,
Før man faar vaadt og tørt og meget kostbart Møg.

Du gamle Svedekasse,
Hvor Luften var af Lærdom tyk,
Aaja, aaja, aaja, aa singsalia,
Hvor fra den første Klasse
Det meste var mig Volapyk,
Aaja, aaja, aaja, aa singsalia,
Men vi med krum Hals gik paa Volapyk, skønt det var
svært.
Aa Gud, hvad man har lært,
Den Gang man var Grønært!
Ja, at vi meget lærte — aa det ved jeg saa bestemt,
For ellers kunde jeg saa meget ej ha'e glemt.

I gamle Lærdomspisk're,
Der bød os Kundskabs Højtidskrud!
Aaja, aaja, aaja, aa singsalia,
Vi var nu ikke grisk're,
End at vi af og til kneb ud.
Aaja, aaja, aaja, aa singsalia,

I løfted Armene, saa Benene fra Jorden kom,*)
 Naar Stuen var lidt tom,
 Og vi paa Daarligdom.
 I vidste ét og andet rart om Gas^s og Vandværksrør,
 Men Gudbevares, hvor I manglede Humør!

Vi gamle Læredrenge
 Fra Danmarks Ingeniørfabrik,
 Aaja, aaja, aaja, aa singsalia.
 Vi gik der ikke længe,
 Før hele Dampen op vi fik,
 Aaja, aaja, aaja, aa singsalia.
 En regned lidt, en læste lidt, en roded med Kemi,
 Men Sjøv det gjorde vi
 I sluttet Kompagni.
 Og Vaabengny der stod fra Kamp om alt og ingenting
 Fra Tegnestuens evigglade Beverding.

I glade Ungdomsdage,
 Da Solen altid skinned blank!
 Aaja, aaja, aaja, aa singsalia.
 Med Fryd vi ser tilbage,
 Om Krukken end har tabt sin Hank,
 Aaja, aaja, aaja, aa singsalia.
 Ja, skidt med det, om Krukken sprak, den var dog køn en
 Gang,

Da godt Humør og Sang
 I Studiestræde klang,
 Da jeg var ung, og han var ung, og det var ogsaa Du,
 Det er vi, Himlen være lovet, da endnu!

Hurra for Læretiden
 Med al dens »Trik og Mikkenik«!
 Aaja, aaja, aaja, aa singsalia.

*) »Man skal løfte Armene, saa Benene kommer fra Jorden.«
 (Holmbergs Forelæsninger om Trillebøren).

Den glemtes aldrig siden,
 Hvor vi saa gik og ikke gik
 Aaja, aaja, aaja, aa singsalia.
 En drog til Øst og én til Vest og én ad Helved til,
 Ja, sig kun, hvad I vil,
 Saad'n er nu Livets Spill
 Men se det Blink, som Mindet frem i vore Øjne faar —
 Og drik saa Skaalen for de glade Ungdomsaar!

Maskelystighed.

Skuespiller har jeg, som tidligere bemærket, aldrig haft den ringeste Lyst til at blive, hverken Professional eller Amatør, men mit gode Humør skulde have Luft og som ung Student forsøgte jeg da et Par Gange i Studenterforeningen at holde en humoristisk Tale, men det mislykkedes totalt. Carl Møller og de andre Forfattere, fortrinsvis humoristiske o v e r 30 Aar, fejede mig væk. Men under Maske — paa Karneval — har jeg moret mig storartet. Allerede første Gang, jeg i Studenterforeningen mødte maskeret, følte jeg mig som en Fisk i Vandet, jeg var mundrap, fræk, opfindsom og lystig, og i Studenteraarene gjorde jeg paa Studenter- og Kunstnerkarnevaler en hel Del Lykke, det tør jeg uden Praleri nok sige. Jeg har aldrig set et Karneval udenfor Kjøbenhavn, de italienske Karnevaler kender jeg kun fra »Grevnen af Monte Christo« og andre dejlige Bøger; men selv om der endnu i mine unge Dage var et stærkere Pust af den gamle rigtige Maskelystighed over Karnevalerne, og man morede sig bedre og paa en helt anden Maade end nutildags, tror jeg ikke, at

de københavnske kan regnes til de aller muntreste — heller ikke den Gang, — saa det var ikke saa vanskeligt at udmærke sig, men jeg var alligevel ikke saa lidt stolt, da jeg efter mit første Karneval i Casino blev omtalt i Bladene som en af de bedste »komiske Masker«. Siden da er jeg jo nok blevet mere blaseret, og dog nægter jeg ikke, at naar jeg mundtligt eller skriftligt er blevet rost for mine Revyer, »Blæksprutter«, Bordtaler, Viser eller Avisartikler, saa keder det mig ikke. »Ros mig kun, jeg gider gerne hørt det,« som det hedder. Ogsaa det modsatte har i al Fald én Gang moret mig storartet, det var da vi var samlede en Del Unge hos den herlige gamle Professor Schiødte, og der blev talt om det sidste Karneval, hvor jeg havde været et eller andet. Pludselig siger saa Maleren Christian Zahrtmann: »Nej var det virkelig Dem, der var det og det? De var skam — ikke — morsom!« Jeg havde jo ventet mig noget ganske andet, og vel netop derfor kom jeg til at le saa hjerteligt, at den bistre Zahrtmann lo med. Siden da har vi let sammen mangan god Gang, og hans Beundring for mine Morsomheder steg i en, for hans Omgang foruroligende Grad, da han i sine sidste Aar gik rundt til sine Venner og læste mine Viser højt og paastod, at jeg var Danmarks største lyriske Digter — da var det mig, der lo af ham.

Mit Karnevalshumør skaffede mig ikke saa faa andre Kunstner venner: da vi en Fastelavnsmandag med Musik i Spidsen var vandret fra Studenterforeningen ud til Kunstnerforeningen af 18. November paa Sct. Annæ Plads, befandt jeg mig pludselig i en

Kreds af den Tids berømte ældre Kunstnere, der mørede sig saa kosteligt over den unge Knægts Improvisationer, Forløberne for Revyviserne og Blækspruttedatoerne, at de indbød mig til at besøge sig, og jeg tror, at jeg den Aften drak Dus med de fleste, f. Ex. gamle Marinemaler C. F. Sørensen, i hvis Atelier jeg senere traf et Par unge velvoxne Elever, hvis Navne snart skulde blive mere end ret kendte, nemlig Fritz Thaulow og Holger Drachmann. Gamle Sørensen var en uhyre gemytlig Mand, ligesaa Gotfred Christensen, Otte Bache, den pragtfulde Kærnekarl Marinemaler Neumann og den lille runde glade Landskabsmaler C. F. Aagaard, i hvis Villa i Rosenvænget jeg blev modtaget med aabne Arme, længe inden min Bror Ernst blev gift med hans smukke Datter Elna. Jeg har ved disses Bryllup skildret Solskinsmaleren og hans Hjem i en Vise, som jeg anser for en af mine bedste. (Se — om man har Lyst — Sganarels Kjøbenhavnerviser S. 24) .

Karnevalerne — der var et eller to »rigtige« om Aaret — var Begivenheder for mig. Længe i Forvejen havde jeg bestilt »Tid« hos Teaterfrisør Hoppensach i Lille Kongensgade, hvor jeg ved Maling, Skæg og Paryk blev omskabt — havde jeg paa den Tid Skæg — jeg har haft mange Slags i mit Liv — var jeg ikke bange for at lade det barbere af, naar det ikke passede til det, jeg skulde forestille, det voxede jo hurtigt ud igen, og i den Alder havde man jo desuden god Tid. En Gang husker jeg, at jeg optraadte som svensk Landsby-Skolelærer, jeg taler nemlig fuldendt Svensk, hvilket jeg kan bevise ved, at jeg, naar jeg i Sverig

taler med de Indfødte eller holder en Tale paa Svensk, altid hører disse Ord: »Vi forstaa ellers aldrig Dansk, men De taler saa tydeligt, at vi forstaa næsten hvert Ord.«

Den svenske Skolelærer tumlede ned i et stort Selskab af glade kjøbenhavnske *upper ten*, der intet hellere vilde end more sig; jeg kendte dem alle, den Gang kendte man jo hele Byen, nogle kun af Navn, nogle rigtigt, jeg kaldte et Par gifte Damer ved deres Pigenavn, vidste noget om dem alle sammen, og forbavsede dem højligt. Hvem er han dog, er det Carl eller Christian o. s. v. De maatte jo kende mig, da jeg vidste saa meget om dem. »Sig mig bare, er De en rigtig Svensker?« spurgte den smukke Fru Norzmann, Mor til nuværende Dr. phil. Sceneinstruktør Normann. »Ja,« svarede jeg, »lige saa vel, som De er en rigtig Nordmand.« »Gud, han kender ogsaa mig, hvem er han?« — Snart sad vi alle bænkedede ved uhyre Fade med Østers — »sikke« Østers man havde den Gang! — og til skummende Champagne holdt jeg Taler — paa Svensk naturligvis — for dem alle sammen, mens de raabte, »Gud Gustav, det er din italienske Lærer!« eller »Det maa være Candidat Jørgensen!« o. s. v., og der blev let og der blev drukket, og først ved Midnatstide forsvandt »Magister Andersson« — Selskabet fik vist aldrig at vide, hvem han var — og en ung neapolitansk Fisker eller en dansk Matros dukkede op i Salen og hengav sig til Dansens og Forelskelsens Glæder.

Mere end et kvart Aarhundrede efter mine Karnevalssucceser havde mine Døtre en Aften Bal, og jeg

blev da præsenteret for en ung Mand med et Dobbeltnavn. Jeg stod et Øjeblik og grundede paa, hvor jeg kendte de to Navne fra, og sagde saa: »Mon jeg saa ikke en Gang paa et Karneval har været meget forelsket i Deres Mor?« Dertil svarede den unge Mand: »Ja det ved jeg jo ikke, men da jeg gik, sagde Mor i al Fald til mig: Axel Henriques, ham har jeg en Gang været forelsket i paa et Karneval.« Saa vidste jeg Besked: det første Navn var en smuk lys og væver lille Skolepige med et skælmsk Smil og et sprudlende Karnevals Humør, det andet Navn var en Skolelærer med et Ris, der fulgte hende, han var »uden for Scenen« hendes Forlovede, ogsaa en munter Karnevalsgæst, der forstod en Spøg og ligesom den lille Hjerteknuserske i Stand til at svare med en anden Spøg. Jeg selv optraadte som en rædselsfuld Ridder af den bedrøvede Gris, frygtelig at skue men fuld af godt Humør. Hvor vi morede os hele Aftenen, og hvor blev den unge Skønhed glad, da der efter Midnat viste sig en ung — ikke alt for hæsliq — Ungersvend, der sagde det aftalte Kendsingsord. Ja, det er rigtig, vi var forelskede i hinanden den Aften, vi dansede sammen til den lyse Morgen, og vi drak Champagne og vore Hjerter bankede, men enten man nu vil tro det eller ikke, der blev ikke saa meget som et Haandkys ud deraf, og jeg kan dog fra en stor Bekendtskabskreds skaffe Attest paa, at jeg egentlig aldrig har haft noget særligt imod at kysse en smuk Pige. Man kan nu kalde det dumt eller rørende, hvad man vil, men sandt er det — saadan var Tiden! Næste Dag gik jeg op og

ned ad Strøget i Haab om at faa et Glimt af hende at se — forgæves, og jeg har aldrig set hende siden — og nu dansede hendes Søn med mine Døtre.

Da han gik hjem, gav jeg ham et Par af de Visebøger, jeg har udgivet som Manuskript for Venner, og bad ham give dem til sin Mor. Jeg havde deri skrevet et Par venlige Ord om den glade Aften. Kort efter fik jeg følgende Svar:

... d. ved ... d. 17/12 1905.

Tak for sidst! og Tak for idag! det bliver en af mine Mærkedage! Det er Solskin og Søndag, og det passer med Hilsenen og Viserne

Jeg har tænkt som De, at vi vil ikke ses — det vil sige — jeg vil nok se Dem, og jeg har set Dem, og det var jeg ikke ked af. Men De bliver ked af det, hvis De faar mig at se. Ikke saameget, fordi jeg nu er en gammel Heks, rynket og graahaaret, med Brilller og Trang til Hørerør; men mere fordi jeg er bleven forsat i Væxten (ja, jeg mener den aandelige) — af en Hjerne, som ikke vil makke ret. Og er der noget, der er kedeligt, saa er det det! Men alligevel keder Livet mig ikke, for jeg er endnu en lille Skolepige, og jeg venter nysgerrigt paa, hvad det næste Halvhundredaar vil bringe mig. Det første var fuldt af Overraskelser — ikke alle saa straalende som den, der mødte mig den Karnevalsnat, da De var min Ridder. Tak, fordi De husker den!

.....
.....

Voldene.

Omkring 1870 havde Kjøbenhavns Kommune af Staten købt »Voldene« med Ret til at nedrive samme. Det var det skønneste, som fandtes i Hovedstaden, der nu skulde jævnes med Jorden, men noget større

Indtryk mindes jeg ikke, at det gjorde paa Befolkningen. Den eneste Protest, jeg erindrer — og den kom lidt sent — var Kaalunds smukke Digt »Da de rev Voldene ned«, hvori det hedder:

»Din Statsgrav — og din Kirsebærgang,
 hvor Violer vi plukked,
 hvor den blomstrende Tjørn over Vandet hang
 og Sivene vugged,
 hvor den vilde Drossel i Buskene sang,
 Mens Aftenen dugged,
 og Fiskeren med sin Bambusstang
 over Bredden sig bukked,

og de gamle Broer, som spejled sig smukt
 dernede i Vandet —
 og Udsigten lige til Kjøgebugt —
 og Synet af Landet,
 naar Solen gik ned, og i Aftenen sval
 den første Stjerne
 tændtes paa Himlen — mens Hornsignal
 lød i det Fjerne!

Forsvinde skal det nu alt for det Ny —«

— — — —
 — — — —

— Jeg har nydt deroppe som lille Pog
 mine bedste Glæder;
 Jeg kender ved Stadsgraven hver en Krog,
 de skjulteste Steder.
 Der fik jeg alt Syn for en stor Horizont,
 den Gang jeg var lille,
 da jeg troede endnu, at Solen gik rundt
 og Jorden stod stille.«

Naar vi gamle nu læser det smukke Digt, ser vi igen vor Barndoms dejligste Spadserevej, der laa omkring Byen, fra hvor Østbanegaarden nu ligger og ud til Langebro, hævet op i Højde med 1ste Sal i de foran liggende Huse, til hvis Hyancinther i »Zwiebelglas« man kunde nikke, undertiden stod der en smuk Pige bag ved Blomsterne, hvilket ikke gjorde det kedeligere. Ad den brede Vej var der foruden til Gaaende Plads til Ridende og Kørende, men mange Ridende var det just ikke, der fo'er forbi, og af Køretøjer husker jeg egentlig ikke andre end Vognene fra de smukke Vejrmøller, der laa rundt omkring og i høj Grad pyntede paa Voldene. Nogle Alen højere laa de halvcirkelformede store Bastioner, en Snes Stykker, og det var heroppefra man havde den dejlige Udsigt over Vand og ubebygget Land. De gamle dejlige Træer gav Skygge om Sommeren og de brune nedfaldende Blade om Efteraaret vidunderlige Gemmesteder til »Skjul« og »Saltebrød«, idet man gravede sig ind under dem og ventede paa det belejlige Øjeblik til at styrte frem. Store Bededagsaften var Voldens store Fest, da vrimlede »*tout Copenhague*« heroppe, skønt det franske Udtryk sikkert endnu aldrig var brugt. Her mødtes alle fra det vidunderlige Biedermeier-Par, Deres kongelige Højheder Prins Ferdinand og Prinsesse Caroline, til den fattigste Nybordersdreng. Da en Gang en ganske ung Prins, som nu er en gammel Admiral, brugte Ordet »en af vore Venner« til Prinsesse Caroline, sagde hun: »Saadan no'en som vos har ingen Venner.« Men heri havde hun Uret, og det saas allerbedst Store Bededagsaften,

da alle fra Hofjægermesteren til Lappeskomagerens Kone og alle derimellem liggende Rangklasser straaledede af Glæde, naar de saa Frederik den Sjettes — alt andet end smukke — Datter, og var lykkelige, naar hun nikkede venligt som Svar paa deres ærbødige Hilsen. Jo hun havde skam mange, mange Venner, og at Prins Ferdinand havde mange Veninder — det er ligefrem historisk.

En elendig Stakkel maatte det være, som ikke skulde paa Volden Store Bededagsaften, ikke mindst var der en Masse Skoledrenge fra Nørregade. Hvert Aar hed det, at der den Aften skulde staa et stort Slag mellem Drengene fra Melchiors og Drengene fra Bohrs Skole: »Mælkebøtterne« og »Bordbenene« som de, ikke meget vittigt, kaldte hinanden, og aldrig blev det til noget, det hele var Vrøvl, men Spændingen hjalp til at forhøje den festlige Stemning, og Kirkeklokkerne ringede, Drengene løb rundt og solgte de første Violer, og Træerne var lige sprunget ud, det var Byens og Foraarets Fest. Da Voldene var forsvundet, forsøgte man at lave Store Bededagsaften først paa Langelinje og senere paa Christianshavns Vold, men det gik ikke, Foraaret kom ikke, Folk frøs gudsjammerligt, Stemningen var borte, og Deres kgl. Højheder laa forlængst under Mulde. Det gaar tidt med den Slags Forsøg paa Omplantning som med Peter, der vilde kalde sig Peiter, og om hvem Jeronimus saa rigtigt siger: »Den Peiter kom ham dyr nok at staa, thi han brød sit Been og døde i stor Elendighed. Vorherre taaler ikke saadant, Hr. Foged.«

Hvor kær Store Bededagsaften paa Volden var for

ældre Kjøbenhavnere, saa jeg et morsomt lille Exempel paa, da vi i 1895 havde henlagt Sommerrevyens 1ste Akt til den lille Stump af Østervold, der endnu var tilbage og som skulde forsvinde i Sommerens Løb. Ved et af de Tricks, der lettere udføres paa Scenen end i Virkeligheden, forvandlede den lille Stump til den gamle Vold, Ferdinand og Caroline kom gaarude, det ribbede Skelet af den sidste Mølle blev iklædt sit gamle smukke Skrud, Vingerne løb rundt, og skønt Carl Lund absolut ikke denne Gang havde overgaaet sig selv — vi havde undtagelsesvis været meget misfornøjede med ham ved Generalprøven — gik der gennem Teatret, da Forvandlingen skete, et af de »Sus«, der kun mærkes paa de store Aftener; det var ikke mindst dette Sus, der bevirkede, at Revyen opnaaede det største Antal Forestillinger, nogen Revy endnu havde oplevet. Da Frederik Jensen den første Aften som en Kjøbenhavner fra 1849 havde sunget sin Sang om Grundlovens Fædre og Tæppet var faldet, kom en meget kendt Kjøbenhavner, en af Estrups næsten parodisk loyale Beundrere, styrtende hen til mig, trykkede min Haand, mens Taarerne løb ned ad hans Kinder, og sagde »Tak, Tak — det var dejligt.« Han havde sikkert slet ikke bemærket, at de sidste Linjer af Visen var et Angreb paa Estrupiatet, naar det hed:

Til Grundlovens Fædre:

»Ved jert Arbejd blev os det Frihedsbrev
 Givet, som vor folkekære Konge skrev.
 Li'esaa vist som Volden aldrig skal forgaa,
 Ubeskaaret skal vor unge Grundlov staa.«

Estrups svorne Mænd tænkte i dette Øjeblik kun paa den gamle Vold.

Og denne Skat lod man sig berøve uden Protest! Var Kjøbenhavnerne da den Gang af andet Sind og Skind end vore Dages? Vi lader os jo dog ikke nu alt byde uden at protestere, ganske vist som Regel ganske forgæves. Tænk, hvor vi alle kæmpede for at slippe for de grimme Plakatsøjler! Nu er det glemt, nu tænker vi kun, naar vi ser dem, paa den Dygtighed, hvormed det kgl. Teater Aar for Aar forøger sit Underskud bl. a. ved ikke at have Plakater paa disse Søjler. Hvis hver Plakat skaffede 1 Billet solgt, vilde Underskuddet forringes, og der vilde blive solgt ikke én men mange flere.

Hvor har vi ikke protesteret mod Stærekassen! Om nogle Aar vil vi sandsynligvis have glemt det, og kun Fremmede vil tænke: »Hvorfor har man i den Grad skamskændet dette Torv?«

Nu protesterer vi med al Magt mod, at der skæres noget af Ørstedsparken — men vil det ikke gaa, som da Magistraten i sin Tid saa skammelig aad hele »Aborreparken«?

Kjøbenhavnerne i 70'ernes Begyndelse kunde jo nok protestere — — men ikke mod Øvrigheden. Det er sagt, at Byens Raad den Gang blev udpeget ved et Par Middagsselskaber og valgt af Gæsterne. Og ligesaa de kjøbenhavnske Rigsdagsmænd; de andre blev valgt af Bønderne, hvis Kærlighed til Kjøbenhavn vel nok var ligesaa varm som nu, og tillige, som

en af deres kendteste Førere en Gang har sagt, var en »ulykkelig Kærlighed.«

Dette turde jo nok være stærkt overdrevet, men de gode Kjøbenhavnerne tænkte dog ikke væsentlig anderledes end Gert Westphaler, der siger:

»Ja Mutter, man skal aldrig sette sig op imod sin Øvrighed; hvorledes gik det ikke Arius, der satte sig op mod sin Bisp?«

En helt anden Sag var det, hvis nogen angreb den af Gud indsatte Øvrighed, Autoriteterne og det fra Fædrene nedarvede,

Ti man troede endnu, at Solen gik rundt og Jorden stod stille.

Omtrent samtidigt med at Trillebøren og Spaden gav sig i Lag med Volden, var der en ung Doctor philosophiæ, der paa Kjøbenhavns Universitet holdt nogle Forelæsninger om »Hovedstrømninger i det 19. Aarhundredes Litteratur«, som vakte mere Opsigt, Forfærdelse og Harme, men heldigvis ogsaa hos nogle: mere Jubel og Følelse af Befrielse end nogen Forelæsning før paa Frue Plads. De rev ogsaa nogle Volde ned, nogle skumle Volde, der havde lukket Lys og Luft fra den store Verden ude fra den lille By og det lille Land.

Den 3. November 1871 holdt Georg Brandes i Universitetets største Auditorium for næsten dobbelt saa mange Mennesker, som der egentlig var Plads til, sine første Forelæsninger. Der gik mange sæere Frasagn om disse Forelæsninger; i Foraaret 1872

udkom de som Bog, og derefter fandtes der i lange Tider, Aar igennem, ikke en Dag, hvor ikke et — som oftest mange Blade — havde et mere eller mindre rasende Angreb paa Brandes. I Efteraaret 1872 udsendte han, da han ikke i noget Blad kunde faa optaget Svar paa Angrebene, en Bog, »Forklaring og Forsvar«, en Bog, jeg ikke er utilbøjelig til at anse for det bedste, han nogensinde har skrevet. Den var egentlig hans Marneslag, og ligner ogsaa deri, at det varede længe, før Sejrherren og de besejrede vidste, at det var Georg Brandes, der havde sejret.

Georg Brandes.

Jeg har kendt Georg Brandes, fra jeg var en lille Dreng, og har egentlig troet, at jeg første Gang talte med ham, da jeg sammen med min Mor kom op til hans Forældre, hos hvem han boede, for at ønske ham til Lykke, da han havde taget Magistergraden i Æstetik. Men da jeg nu ser, at dette skete i 1864, indser jeg, at det maa have været langt tidligere, at jeg gjorde Bekendtskab med den Mand, der kom til at betyde saa uhyre meget for mig. Jeg husker nemlig meget tydeligt, at første Gang, jeg saa ham, bad min Mor ham om at anbefale mig noget at læse, og at han da gav mig en Bog, vistnok »Peter Tordenskjold« af P. P.. Helt sikker paa, at det var den Bog, er jeg dog ikke; havde jeg blot spurgt ham, om det saa havde været smaa 70 Aar senere, havde han sikkert husket det; en Hukommelse som hans har jeg aldrig truffet Mage til. At det maa have været længe

før 1864, slutter jeg af, at jeg i 64 var 13 Aar og var fortrolig baade med Holbergs Komedier og med en stor Del af »Guldalderlitteraturen«, P. P. maa da have været et længst tilbagelagt Stadium.

Saa længe jeg har kendt Georg Brandes har jeg beundret ham og været hans Ven, og det gjorde intet Skaar i vort Venskab, at han en Dag, da jeg var mellem 60 og 70 Aar, kaldte mig en »Patteunge«, fordi jeg et Øjeblik havde været saa letsindig at tro en Avisartikkel om, at vor fælles Veninde, Charlotte Bereny, heldigvis havde tjent nogle Penge paa en Tourné. Sidste Gang, jeg talte med Georg Brandes, var ved en privat Fest for Johan Boyer, en Maanedstid før Brandes døde; han var den Aften i saa fuld Vigeur som nogensinde, om han kaldte nogen af os for Patteunger husker jeg ikke, men det var en vidunderlig Aften, og han var som et ildsprudende Bjerg. Da han sent paa Aftenen var gaaet, og jeg sagde til Boyer: »De fik ikke indført mange Ord,« svarede han: »Nej og det var da godt, dette var jo langt bedre.«

Brandes talte blandt andet den Aften om Broussons bundsimple Bog »*Anatole France en pantoufles*«, han kendte hele Broussons Synderegister og skaaede ham ikke; desuden omtalte han en saadan Mængde af de nyeste Bøger, baade fremmede og danske, og vidste en saa utrolig Masse om disse Bøgers Forfattere og deres Værker, at en Uindviet kunde tro, at de, og kun de, havde været Genstand for hans Studier i mange Aar.

At tale med Georg Brandes, det vil sige, at høre

ham tale og af og til give et lille Stikord, var vel en af Livets største Glæder. Naar jeg ikke siger: den største, er det fordi jeg ikke er helt sikker paa, om mine mange, men langt fra tilstrækkelig mange, Samtaler med Edvard Brandes, der har været af en noget anden Art, ikke har glædet mig ligesaa meget.

Hvad jeg har lært af Georg Brandes — som vi alle, Venner og Fjender, har gjort det — er ubeskriveligt. Dog maa jeg til dem, der med Bekymring vil spørge, om han ogsaa gjorde mig til Fritænkter, sige: »Nej, det var jeg, længe førend jeg som Voxen kom under hans Indflydelse, og skulde jeg nævne en enkelt Mand, som har det paa sin Samvittighed, eller i al Fald har bidraget mægtigt dertil, ja saa bliver det saamænd gamle Ludvig Holberg med sin »Niels Klims underjordiske Rejse«.

Georg Brandes' Forelæsninger adskilte sig egentlig kun fra Samtaler med ham derved, at man ikke gav noget Stikord; de var naturligvis helt anderledes tilrettelagte men virkede ligesaa spontant og betagende, og jeg har med den største Glæde nydt alle de Forelæsninger, han holdt offentligt eller i Forening, hvortil jeg havde Adgang, undtagen de mest omdebatterede: den første Række af Hovedstrømningerne.

Jeg havde tidligere slugt alt, hvad Brandes havde skrevet; da mine Forældre ikke holdt »Illustreret Tidende«, hvori han skrev om »Danske Digtere« og om det kongelige Teater, gik jeg hver Søndag op til Familien paa Gammeltorv (min Moster, der var gift med min Farbror) for at læse Bladet dør, hvis der

da var noget af ham, andet læste jeg næppe deri. I Vilhelm Møllers fornøjelige »Nyt dansk Maanedsskrift« havde jeg glædet mig ved hans Afhandlinger om Rénan og Stuart Mill; og da Brandes i 1871 laa døende i Italien, fulgte vi i mit Hjem Meddelelserne dernede fra, som om han var en af vore Allernærmeste. Da han saa kom hjem og holdt sine første Forelæsninger, hørte jeg dem ikke. Hvorfor? Jeg haaber, fordi jeg var saa optaget af mine Studier paa Læreanstalten, der lige var begyndt. Jeg haaber det, men jeg tror det egentlig ikke; og da Bogen blev sendt mig »til Gennemsyn« fra Boghandleren — hvad der den Gang var almindeligt, men som nu, da der kommer 1 eller 2 Snese Bøger om Ugen, er ugørligt —, sendte jeg den tilbage. Mon det dog ikke har været Studierne alligevel?

Men saa kom »Fædrelandet« med en Anmeldelse paa vistnok 14 Spalter, og den læste jeg. Naar vi hjemme holdt »Fædrelandet«, var det egentlig ikke, fordi min Far satte særlig Pris paa Carl Ploug og hans Journalistik — den lille gemytlige Redaktør Billes »Dagbladet« passede ham langt bedre — men en Aften i den uhyggelige Krigsvinter 1864 kom min Far hjem og fortalte, at han havde mødt Carl Ploug paa Gaden, og denne havde da betroet ham, at nu vilde vi faa Hjælp af Svenskerne, han havde lige modtaget et Telegram om, at »Han selv (Carl XV) og 22,000 Mand« var paa Vej til Krigsskuepladsen. I sin Glæde herover bad min Far Ploug om at tegne ham som Abonnent, og siden da kom Bladet stadigt;

derimod kom »Han selv og de 22,000« som bekendt desværre ikke.

Da jeg havde læst den omfangsrige Anmeldelse i »Fædrelandet«, styrtede jeg mig over Bogen, med hvilken det var gaaet nøjagtigt, som Holberg fortæller om Niels Klim: »Det første ... Exemplar, der kom ..., bragte hele Byen i Oprør. Alle Vegne hørte man Folk knurre imod den og udtyde den paa den værste Maade, især dem, som ikke havde læst den.«

Det var en hel ny Verden, der aabnede sig for mig, og det var mig nu klart, hvad jeg havde anet, før jeg læste Bogen, at »Fædrelandet«s Anmeldelse, der skyldtes Rudolph Schmidt, var en Blanding af Dumhed, Uvidenhed og Perfidi. Og jeg fik rig Lejlighed til at komme tilbage til denne Bog, ti hvor man kom, blev den debateret; jeg erindrer, at jeg en hel Aften drøftede den med en af de Nationalliberales mest ansete Mænd, hos hvem jeg var Gæst, og saa at sige kæmpede den igennem, idet han havde fundet saa forfærdelige Ting deri, at jeg maatte forklare og belyse, Gud ved hvormange, Punkter, og det blev sent, før han endelig paa mine gentagne Spørgsmaal: »Hvor staar dog det og hvor staar det?«, endelig svarede: »Ja, hvor det staar, det ved jeg ikke, jeg har skam ikke læst Bogen, men jeg har set, hvad »Ploug mener«, og det er mig nok, jeg vil ikke læse den Slags liderlige Ting.« Men saa husker jeg, at jeg — tyveaarige — slog i Bordet og gav den »ansete Mand« raat for usødet og sagde ham, hvad jeg mente om, at han havde holdt mig for Nar og faaet mig til at spille mit Krudt paa en, der ikke var det værd, og

at jeg aldrig mere vilde sætte mine Ben i hans Hus, og det holdt jeg, skønt han senere i de 40 Aar, han endnu levede, ofte indbød mig.

Dette var dog kun en Forpostfægtning, ti fra nu af og i mange Aar flammede Hexebaalene, og Gud ved, hvor mange Gange man forsøgte at tage Livet af Georg Brandes, »ad den varme Vej«. Men det var forgæves, for som han jo selv med sin Underskrift tilstod, var han selve Lucifer, og Ilden kunde derfor ingen Skade gøre ham.

I sin Tak for Fakkeltøget den 25. Oktober 1891 sagde Brandes:

»Intet Element er saa renligt som Ild. Ild renser Luften. Maatte den rense den daarlige, daarlige Luft i denne By.

Der er intet Element saa muntert som Ild. Synet virker paa Nerverne som Musik og Vin. Maatte det opmuntre Sindene i dette Land . . . Morgenstjernen hedder paa Latin Lucifer, det vil sige den, som bringer Lyset. Gamle Kirkefædre, som misforstod et Skriftsted, har indbildt sig selv og andre, at denne Morgenstjernens Aand, denne Lucifer, som bragte Lyset, var en Djævel. Tro aldrig det! Det er den dummeste, den farligste Overtro af alle. Det Folk, der tror det, er fortabt.«

Den forbitrede Kamp mod Georg Brandes' Person varede i 55 Aar, til 2 Dage før hans Død, da et stort Hovedstadsblad ikke længere kunde holde paa det Smuds, det havde samlet til den gamle Kæmpes Grav, men udsendte sin Nekrolog *ante festum*.

Georg Brandes' — eller som man ynder at sige: Brandesianismens — Historie er ikke skrevet. Et Værk som Alfred Ipsens tre Bind »Georg Brandes, en Bog om Ret og Uret« er værdiløst, og Brandes' egne 3

Bind Erindringer, »Levned«, er — hvor nøgterne og moderate de end er — dog kun set fra én Side, og det vil sikkert altid blive vanskeligt om ikke umuligt for den yngre Slægt at faa et rigtigt Billede, særligt af de første Kampaar. Den Gang var det, som sagt, udelukket, at Brandes kunde faa Lov at svare paa de Angreb, der rettedes imod ham, alle Blade var lukkede, og enhver Bønhas kunde altsaa roligt beskyldes ham og hans Bøger for hvad som helst. Hvor anderledes er Tiden ikke nu! Beskyldes man nu for noget i et Blad, staar et andet aabent for et Forsvar, ja man kan som Regel faa Lov til at svare i det angribende Blad, og for et almindeligt begavet Menneske betyder det ikke stort, at Redaktionen som Regel tilføjer den, vistnok stereotyperede, Efterskrift:

»Som man vil se, imødegaaes her ikke paa noget væsentligt Punkt, hvad vi skrev i gaar. Red.«

Spørger man, hvem det var, der angreb, maa der svares: saa at sige alle, der kunde — omend ikke skrive — saa dog holde paa et Penneskaft, og de, der ikke kunde det, kunde udbrede skændige Rygter om denne Mand, for hvem det, at omskabe sig til Varulv, var en af hans mindste Kunster.

Alle — fra Magdeloner i Ebeltoft, der korsede sig over »den Karl fra Kjøbenhavn, som ikke en Gang troede, at Dr. Morten har forordnet, at man skal æde Gaas Mortens Aften« — og til fremragende Mænd som Biskop Monrad, der efter en lille Trip til NyZeeland var vendt hjem og maaske trængte til en Gang imellem at tænke paa noget andet end

sit Forhold til de Meza og Christian den 9ende efter Dannevirkes Rømning.

Hovedangrebene foretoges af »die dicke Bertha«, »Fædrelandet«, snart af Redaktøren, der var en Mellemting mellem en Jesper Ridefoged og en Orlando furioso, og snart af de smaa ækle Dyr, om hvem Goethe siger, at selv Hvalfisken har »sine«. Oversatte Georg Brandes den verdensberømte Gottfried Kellers yndefulde Noveller, skrev Ploug, at det var pornografisk Litteratur; stod der paa Titelbladet, at Brandes havde oversat dem med Forfatterens Tilsludelse, skrev Ploug, at det maatte være sket pr. Testamente, ti Keller var død for mange Aar siden; og det faldt aldrig Ploug ind senere at meddele, at det dog ikke rigtigt var lykkedes ham at slaa Keller ihjel, og at han bare havde slaaet forkert op i et Lexikon.

Der blev slaaet meget op i Lexica den Gang. Og blev man ked af stadigvæk at kigge forkert i Vejviseren, sagde man; hvad der passede én, som da Topsøe skrev om den af Georg Brandes beundrende omtalte Filosof Herbert Spencer, at »det maatte være en ung Mand med nogle titåniske Vuer, om hvem det maatte haabes, at Tiden vilde give ham større Modenhed.« Spencer var den Gang mellem 50 og 60 og verdensberømt. Bille, der et halvt Aar i Forvejen havde bedt Brandes om at overtage Redaktionen af »Dagbladet« undtagen den politiske Del, som Bille selv vilde beholde, sluttede sig til Angrebshæren, dog skal det siges til hans Ros, at han tillod Brandes 1 Gang i »Dagbladet« at besvare et Angreb — gan-

ske vist kun blandt Avertissementerne og for fuld Annoncebetaling — hvilket jo i Længden vilde blive lidt vanskeligt at fortsætte med, da man samtidigt gjorde, hvad gøres kunde, for at gøre Brandes brødløs. Man forsøgte saaledes ved Hjælp af en meget kendt Biskop og andre smukke Folk, at forbyde gamle Hegel at forlægge Brandes' Bøger, men det gik dog ikke: de Herrer kendte ikke Frederik Hegel saa godt, som han kendte dem. Man forsøgte at terrorisere hele Byen; for at tage en lille bitte Ting med: Brandes' rare gamle Far, der havde været en velset Gæst ved en L'hombre, blev mange Steder ikke indbudt mere, den ene Spidsborger sagde til den anden akkurat som i »Genboerne«: »Hør ved du hvad, Per, det skulde du inte, for tro du mig, med det ... bliver du ikke anset paa højere Steder.«

Jeg foregriber her Begivenhedernes Gang en Smule for at fortælle en lille Ytring, der er saare betegnende for det rasende Had mod Georg Brandes.

Nogle af mine Venner omgikkes meget en ung højtbegavet Filolog ved Navn Julius Hoffory, der ogsaa gik for at være en meget vittig Mand. Personligt syntes jeg ikke saa godt om ham, ikke af *jalousie de metier*, for det første har jeg heldigvis aldrig lidt af denne Sygdom og for det andet var det vist ikke endnu faldet mig eller nogen anden ind, at jeg ogsaa under visse Omstændigheder kunde være morsom. Men sammen med mine Venner kom jeg tidt sammen med Hoffory, om hvem jeg havde hørt, at han meget pudsigt kunde kopiere en Kordegn et eller

andet Steds fra, der messede paa en ganske latterlig Maade. Det var efter Sigende ganske uskyldigt, mange Præster havde hørt Hoffory give dette Nummer og moret sig dermed. Da vi en Aften, en halv Snes unge Mennesker, sad sammen i »Rydbergs Kælder«, og én opfordrede Hoffory til at »give Kordegnen«, bad jeg ham om at lade være, da det jo let kunde misforstaas, af hvem der tilfældigt hørte det. Men man lo blot ad mig, og jeg sagde da, at jeg i saa Tilfælde vilde gaa min Vej, hvad jeg ogsaa gjorde. Der skete nu ingen Ulykke den Aften; men nogen Tid efter gentog han Morsomheden oppe i Studenterforeningen for den samme Kreds, og her gik det ikke rigtigt godt, bl. a. for Hoffory, der af den Grund aldrig blev Professor ved Kjøbenhavns Universitet — men han blev det ganske vist i Berlin.

Den omtalte Aften var der et ungt Menneske, som hørte det fra en anden Stue og meddelte det til Senioratet, og snart fløj der vilde Rygter i Foreningen og ude i Byen om, at Hoffory havde lavet en stor Blasfemi over »Fader vor«, hvorefter Tilhørerne var knælet ned, og han havde da paa parodisk Maade uddelt Alterens Sacramente o. s. v., o. s. v., en Masse Løgn, som det senere viste sig; men jo vildere Historier der blev fortalt, desto stærkere blev de troet. Da Galskaben var paa sit højeste, faldt den ovenomtalte Ytring. Det var Dr. Paludan, en af Brandes' ivrigste Fjender, — den Dr. Paludan, som senere med Forbigaaelse af Brandes blev Oehlschlägers og Hauchs Efterfølger som æstetisk Professor ved Universitetet, — der til min Hjemmelsmand sagde disse

Ord: »Nu har vi endeligt Dr. Brandes i Saxen, nu skal han ikke slippe!«

Dr. Brandes, der intet anede om denne Historie, som vist ikke i 10 Aar havde været i Studenterforeningen og sikkert aldrig i Rydbergs Kælder, og som næppe kendte Hoffory eller nogen af de Medskyldige af Navn!! Men saaledes var Tonen, han var Satan, og alt, hvad der var Satans Værk, var ogsaa hans.

Dette var ondt. Men af det meget om Georg Brandes, der rinder mig i Hu, maa jeg fortælle en lille Ting, som maa kaldes forfærdelig sød: Da Brandes, 25 Aarsdagen efter Udgivelsen af sit Debutarbejde, blev fejret ved en stor Fest med Tilslutning af »alt, hvad der duer i Norden« (og en meget betydelig Del af det omliggende Terræn) i Kunstens og Litteraturens Verden, skrev en af de af Goethe omtalte smaa Dyr til et udenlandsk Blad, at Festen var uden Betydning, »Kongehuset og hele Embedsstanden, saa vel den militære som den civile, holdt sig borte fra den«!!!

Tanken om, at Festkomiteen saa smaat havde ventet, at Kongen og Dronningen og deres Børn, muligvis ogsaa den russiske Selvhersker og Kejseren af Indien samt Ministeriet Estrup *in pleno*, den kommanderende General og Sjællands Bisp o. s. v. skulde have tegnet sig til Festen, er virkelig henrivende. Jeg kan i al Fald forsikre, at mig var det ikke et Øjeblik faldet ind, da jeg skrev min lille Vise til Festen, at disse høje og højeste Herskaber muligvis vilde »synges med paa Omkvædet«.

*

*

*

Her sidder nu en gammel Mand og nedskriver disse Linjer og mindes de Dage saa levende og synes de ligger saa nær, at han bliver yngre og yngre ved at tænke derpaa, og hvis nogen læser disse Linjer, vil de vel tænke: hvad var det dog for en underlig Tid, saa uendeligt fjern, og den gamle Mand bliver for dem ældre og ældre.

Men vi, der var med og blev skældt ud, naar Georg Brandes havde sagt noget, der mishagede Stambordene i Filistæa, ofte fuldstændigt idiotisk, vi synes, »trods Kløene, vi fik«, at det var en god Tid. Vi blev sandelig ikke ustraffede, f. Ex. da Victor Cherbuliez havde sagt til Georg Brandes om en Udstilling, hvor Danmark ikke var repræsenteret: *Danemark s'efface*. Nej, vi blev behandlede som medskyldige — ja det lyder jo lidt mærkeligt, især for dem, der kan saa meget Fransk, at de ved, at disse Ord betyder: Danmark stiller sig selv i Skygge — men det kunde den Hærskare, der skrev om disse forfærdelige Ord, ikke. Hvis man ikke indrømmede, at der med disse Ord mentes: Danmark er et idiotisk Land, eller Danmark gaar til Grunde o. l. — i Maanedsviis varieredes i Bladene disse Ord og alt det onde, de skulde betyde — og sagde man, at disse Oversættelser var det rene Sludder, ja, saa var det dermed bevist, at man var en Landsforrhæder.

De brave Borgere var saa ivrige for selv at blive betragtede som de Erkeengle, de ikke var, at de havde en uimodstaaelig Trang til at brændemærke dem, der begik noget ondt eller blot var paa Hat med Misdæderen. Saaledes blev det en Gang med dyb Harme

sagt til mig: »Det er nogle nete Venner, Du har! En af Georg Brandes' ivrigste Tilhængere (det var for Resten Holger Drachmann) har siddet med sin — ovenikøbet unge og smukke — Kone paa en Café, og hun har dør drukket bayersk Ø!!« Jeg giver mit Æresord paa, at dette ikke er en Revyvittighed, men den rene Sandhed.

Ja vist var det en god Tid, man faldt ikke i Søvn saadan hele Dagen, man spidsede Øren for at høre, spærrede Øjnene op for at se og udspilede Næseborene, naar Vinduerne, der havde været spigrede til, blev slaaet op, og den friske Luft strømmede ind. Og samtidig med at man for første Gang i lange Tider kunde se ud til den store Verden, havde man den Glæde at lægge Mærke til, at i vor egen Litteraturs lille Have, hvor der i Aaringer havde været Misvækst, pludselig myldrede skønne Blomster op af Jorden.

Panik.

Var det da slette Mennesker, der førte denne rasede Kamp mod Brandes? Det vil jeg slet ikke paa-staa; jeg tror overhovedet ikke ret meget paa slette, men desto mere paa dumme og ansvarsløse Mennesker. Ligesom det ved en Teaterbrand ikke er professionelle Mordere, der nedtramper Kvinder og Børn, men Mennesker, der gribes af Panik og ikke ved, hvad de gør, var det ogsaa her Panik, der havde grebet »den offentlige Mening«, og den var slet ikke i og for sig fremkaldt ved Brandes' Forelæsninger.

Efter Krigen 64 havde vi ventet paa en Oprejsning, Krigen mellem Preussen og Østrig havde slaaet Haa- bet ned, og den franske Krig i 1870 havde yderligere lammet os. Saa kom Kommunen i Paris, den frem- kaldte Panikken, dog først rigtigt, da der her hjem- me begyndte en socialistisk Bevægelse. Nu ved vi jo nok, at Socialisme og Kommunisme ikke er ganske det samme, men den Gang behøvede man ikke en- gang at være naaet saa vidt som til at være Socialist for at blive kaldt Kommunist, adskilligt mindre kunde gøre det. Da jeg mere end en halv Snes Aar senere spurgte en ung Dame, som jeg havde truffet i frisni- dede Kredse, om hun vilde bidrage en Tokrone til en Fane til »den liberale Vælgerforening«, vendte den — som jeg troede — politisk interesserede Dame sig til sin Fader, og spurgte ham, hvad det var for en Forening, og denne svarede: »Aa, det er Kommu- nister, der forlanger, at vi alle skal dele.« Denne Fa- der var Medlem af Landstinget. Og jeg fik ikke de to Kroner, men Landstingsmandens Udtalelse var mindst alle Pengene værd.

I 1871 gjorde jeg den herlige gamle Skuespiller Kristian Mantzius' Bekendtskab paa en Rejse i Sve- rig. Vi blev hurtigt gode Venner, trods den store Al- dersforskel; paa et Fotografi, som han gav mig, skrev han »til min unge ubesindige Ven fra Stockholms- turen«. Ubesindigheden bestod i, at jeg havde pro- testeret lidt mod hans krasse Udtalelser om Venstres Politik, og naar vi senere traf hinanden paa Gaden eller i hans hyggelige Hjem, hilste han mig gerne med disse Ord: »Naa, har De fornylig hørt fra Deres Ven

Bismarck?« Deri laa naturligvis nogen Spøg, men ogsaa nogen Alvor: Venstremænd — ikke Nationalliberal — altsaa Tysker, Landsforræder.

Georg Brandes' Meninger om Religion kunde vel nok til enhver Tid have fremkaldt nogen Modsigelse og Vrede fra en mindre Kreds, ligesaa hans litterære og kunstneriske, men Byen kunde umuligt være blevet antændt i alle fire Hjørner paa Grund af hans Udtalelse, f. Ex. den om Thorvaldsens Basrelief »Natten«, hvis der ikke havde været Panikstemning.

I Parentes bemærket: gid der nu var en saadan Beundring for Thorvaldsen som den, der findes i Brandes' Værker. Nu er det baade flot og almindeligt at fortælle det ærede bladlæsende Publikum, at Thorvaldsens Museum er et af de kedeligste Steder i Verden!!!

Og det var nu ikke blot Redaktører, Litterater og tankeløse Abonnenter, der var grebne af denne Panik, det var saamænd ogsaa Rettens Folk, Politiet, der for at bruge et mindre smukt, men i dette Tilfælde ret passende Udtryk: »gik fra Snøvsen«. Jeg kan derom en, sikkert ikke kendt, Historie: Louis Pio havde sammenkaldt til et stort Møde paa Fælleden den 5. Mai 1872. Mødet blev forbudt af Politiet, men i det af Pio redigerede Blad »Socialisten« opfordrede han sine Meningsfæller til at møde trods Politiforbudet. Natten mellem 4. og 5. Maj blev saa Pio arresteret, og dette var vist i fuldstændig juridisk Orden. Hvad der imod ikke var i Orden, men sikkert ganske mod Lov og Ret, var, at Politiet samme Nat tog Bladets Bogtrykker. Jeg skriver med Vilje »tog«, fordi jeg ikke

med Sikkerhed husker, om han blev arresteret eller blot anholdt, men sikkert er det, at en Artikel under skrevet, ovenikøbet med den ansvarlige Redaktørs Navn, ikke kan paadrage Bogtrykkeren noget Ansvar, naar Redaktøren da ikke er forsvundet, men som her i Politiets Varetægt.

Bogtrykkeren har vel tænkt sit ved det; han fik i al Fald Tid nok til at tænke, for der gik en halv Dag, inden han blev afbrudt i sin Tænken. Imidlertid var Politiet tilsyneladende »gaaet til Snøvsen« igen; Bogtrykkeren saa nemlig en af sine gamle Bekendte, en meget omtalt Politimand, ligesom tilfældigt komme ind i det Rum, hvori han opholdt sig, og med tilsyneladende Forundring sige: »Nej, sidder De her, Hr. Bogtrykker? Hør, maa jeg saa benytte Lejligheden til at spørge Dem, om De ikke kunde have Lyst til at trykke vort Blad, »Politiefterretninger«? Har De Lejlighed til at gaa med over paa Kontoret og se, hvad der er Tale om, og gøre os et Tilbud?« Bogtrykkeren »havde Lejlighed«, gik med, opgav en Pris og trykte saa Bladet til sin Død, 56 Aar derefter. Historien er absolut sand, jeg har den fra Bogtrykkeren selv, der maaske aldrig har fortalt den til nogen anden. Naar han fortalte mig den, var det maaske, fordi vi senere i en Menneskealder var Kompagnoner.

Det var for Resten den samme kloge Politimand, der i 1876 skaffede Louis Pio 10,000 Kr. til en Amerikarejse og samtidigt en loyal kjøbenhavnsk Borger Etatsraadstitelen, begge Dele: ikke uden Regeringens Vidende.

Hvis nu nogen vil paastaa, at dette med Panik er

noget Snak, saa vil jeg henvise til, hvad Brandes tidligere har skrevet f. Ex. den lille Fortale til hans Oversættelse af Stuart Mills »Kvindernes Underkuelse«. Den fremkom et Aar, før Bille tilbød ham at blive Medredaktør af »Dagbladet«. I denne findes ligesaa »forfærdelige og nedbrydende Tendenser« — eller som vi nu vil udtrykke os: sunde og klare Udtalelser — der muligvis er blevet modsagt af en og anden, men fra de to seismografiske Etablissementer paa Højbroplads (»Fædrelandet« og »Dagbladet«) blev der ikke i den Anledning meldt noget om Jordskælv, og Studenterforeningen, der var et sikkert Talerør for disse Augurers Meninger, udtrykte sig ved Fastelavnsløjerne i 1870 saaledes:

»Til vor Sorg og Græmmelse
 Og store Beklemmelse
 Lyder over den hele Jord
 Fra Syd til Nord
 Raabet om Kvindens Underkuelse.
 Til Slægten ud
 Gaar derfor Bud:
 Fri Kvinden skal være,
 Saa lyder vor og Sct. Brandes' Lære,
 Mænd føde Kvinde og Kvinde Mænd,
 Faaret føde Løve og Tigeren Lam,
 Da vil Troskab herske,
 Da vil Velstand bo,
 Da vil Høg med Due parres,
 Da vil Festens Palme gro.«

Man kan finde dette dumt — ja, jeg kan egentlig ikke tænke, at nogen vil finde det klogt eller vittigt

— særligt i vor Tid, hvor alt er saa forandret, at Kvinder i Danmark nu kan blive, hvad det skal være undtagen netop Præster og Toldere — men særligt ondsindet eller manende til Kamp mod djævelske Forbrydere, er det dog ikke. Der var endnu (Aaret før Kommunen i Paris) ikke Panik.

Men i 1872 var der. I 1873 oprettedes saa tilmed »Morgenbladet«. Det var nu kommet saavidt, at Bønderne, eller som de kaldtes i Byens dannede Kredse: »Transtøvlerne« eller »Knoldesparkerne«, vilde tale med i Pressen i den By, hvor, for ikke saa forfærdeligt længe siden, Frederik den Sjette aldrig lagde sig til at sove uden at have Nøglerne til Byens Porte under sin Hovedpude!

I Mellemtiden havde vi saa haft Frederik den Syvende, der for sit Frisind var højt elsket af den endnu frisindede Forening, ja, saa højt, at man viste ham en større Ære, end man havde vist noget andet Menneske: Man indbød ham til en Formiddag at spise et Stykke Kransekage og drikke et Glas Vin, da han havde skænket Foreningen en Malmlysekrone (eller to?) til den nye Bygning, skønt han ikke var Student, ikke Spor af Student. Det skal han, efter Sigende, have følt sig uhyre bæret af. Baade Kongen og Foreningen overlevede dog dette farlige Experiment, men Kongen desværre kun et Par Maaneder.

Efter Frederik den Syvendes Død gik Kærligheden ikke over paa den nye Konge. Tværtimod. En brav Mand, der ogsaa var en udmærket Kunstner, men et uforbederligt Brushoved, sammenstillede f. Ex. en Aften i Studenterforeningen de to Konger paa en saa

dan Maade, at det under Estrups og Nellesmanns Regering vilde have skaffet ham et længere Ophold i Forbedringshuset. En ung Mand, som jeg for Resten senere ogsaa lærte at kende som et bravt og dygtigt Menneske, begik en dum og styg Handling ved at optræde som Angiver overfor Brushovedet. Men Studenterforeningen var imidlertid endnu saa mægtig, at Sagen løb ud i Sandet, undtagen for den unge Student, der i mange Aar blev fremstillet som en udenforstaaende, der havde trængt sig ind i de hellige Haller, luret ved Dørene og fortalt Løgne om Foreningen, hvorfra det endogsaa var Helligbrøde at bringe selv absolut faktiske Meddelelser. I et Vittighedsblad, der altid var meget nærgaaende mod Kongen, og som Ploug havde givet Attest for »ideel Stræben«, blev den unge Angiver tegnet med Æseløren, lurende ved en Dør. Og i mange Aar var det stadigt »godt Latin« at spotte Kongen og hans Familie i Billeder og Viser. Den sidste Vise af den Slags var vistnok en meget morsom, men ret uartig, Vise ved vor nuværende Konges Fødsel.

Lad mig endelig her strax faa sagt, at det ikke er gaaet den gamle Revyforfatter som det efter Sigende gik Fanden, der, da han blev gammel, gik i Kloster. Tværtimod. »Frit at tænke, tro og tale« — sætter jeg stadig stor Pris paa, og jeg elsker stadigt de muntre, ogsaa de respektstridige Viser. Dette om Foreningens Forhold til Kongehuset har jeg kun fortalt som noget betegnende for Foreningen, saavel som at den »slog om« samtidig med Carl Ploug, og naar der dannede sig en Opposition blandt de unge, hvori jeg

ogsaa var med, var det absolut ikke paa Spørgsmaalet Kongehyldest, men paa, saa at sige, alt andet mellem Himmel og Jord.

Fra Begyndelsen af 70'erne blev Tonen nemlig en anden. Saaledes begyndte man saa smaat at tale om, at Foreningen skulde flage — jeg tror endogsaa at man fra gammel Tid havde faaet Lov til at flage »med Split« — paa de kongeliges Fødselsdag. Det havde man ikke gjort i mange Aar. Til et Billede af Foreningen med Flag oppe havde man et Par Aar i Forvejen skrevet følgende Devise:

Man kan ikke se om det er Tirs eller Torsdag,
Men det er i al Fald ikke Dronningens Geborsdag.

Nu skulde det være anderledes, selv om man ikke strax blev enige om, paa hvilke Fødselsdage Flaget skulde op, hvilket gav Anledning til en heftig Debat, og paa en Generalforsamling indbragte en vittig Mand — jeg tror, det var Vilhelm Rode — et Ændringsforslag omtrent saalydende:

»Der flages paa Kongens, Dronningens, de kongelige Børns, Svigerbørns og Børnebørns Fødselsdage, paa samt lige Folkekirkenes Helligdage samt paa alle Søn og Hver dage.«

Den brede Vindueskarm.

Til venstre for Talerstolen i den gamle Studenterforening var der en bred og dyb Vindueskarm, hvor der i Begyndelsen af Halvfjerserne var Plads til hele den unge Opposition. Ikke fordi Vindueskarmen var saa overnaturlig rummelig, men fordi vi var saa over-

ordentlig faa. Det begyndte vist med, at en af de dør placerede unge Mennesker »tænkte lidt højt« under et Foredrag, andre fik saa ogsaa Lyst til at lufte deres Vid, og efterhaanden begyndte man at lægge Mærke til »d'Hrr. i Vindueskarmen«, selv om man betragtede os som Folk af den Slags, hvoraf der gaar 13 paa Dusinet, og det var jo nok lidt nedtrykkende, da vi alt i alt ikke en Gang var 12. — Jeg har nu haft Lejlighed til at kigge i Studenterforeningens gamle Protokoller med Beretninger om Møder og Generalforsamlinger fra den Tid og ser deraf, at vi, i al Fald i Begyndelsen, blev ringeagtet i langt højere Grad, end jeg havde troet. Heller ikke da vi fra »korte Bemærkninger« gik over til Deltagelse i Diskussionen, og da nogle af os med store Taler indledede Møder, som det var lykkedes os at faa sammenkaldt, blev der i Referatet ofret ret mange Ord paa os, et Sted har jeg set et Indlæg fra min Side refereret saaledes: »Henriques sagde noget,« hvilket ganske sikkert ikke skulde betyde, at de toneangivende og protokolførende raabte: »Henriques siger skam noget!« Næ, det betød næppe en Anerkendelse, men blot en Angivelse af, at jeg havde udstødt nogle artikulerede Lyde. Men naar jeg ser, hvorledes ogsaa den, en halv Snes Aar ældre, Opposition blev behandlet, maa jeg ikke klage over, hvorledes Børnene blev omtalt (eller ikke omtalt). I et Referat af en Generalforsamling i 1870 ser jeg f. Ex., at en Rigsdagsstenograf, cand. polit. Salmonsens, som faa Aar senere blev Senioratets betroede Mand, der meget hyppigt valgtes til at dirigere ved Generalforsamlingerne, blev omtalt saaledes:

»med Hr. Salmonsens kunde Senioratets Ordfører ikke indlade sig. Taushed maatte af alle anerkendes for det eneste passende Svar paa hans (endog for ham), ualmindelig opskruede, affekterte og taktløse Floskelsamling.«

Dette var underskrevet af E. F. Koch, vistnok den ledende Senior.

Naar jeg nu sidder og tænker paa »Vindueskarmen«, mens Solen udenfor straalende fortæller, at nu er det Foraar igen efter den lange Vinter, ser jeg saa mange Skikkelser fra mit eget Foraar lyse mig i Møde, saa mange, at jeg maa indrømme, at de ikke alle kan have været med i »Karmen«, men maa være kommet til efterhaanden, da vi spredte os over hele Salen. For vi blev efterhaanden en hel Del, vi var uimodsigeligt mere end et Dusin, da flere Hundrede af os en skøn Dag vendte Ryggen til »den gamle Slavekirke« og slog os ned i Badstuestræde i Studenter-samfundets lave Stuer, hvor vi nu syntes, at der var højere til Loftet.

Af dem fra den første Tid ser jeg først og fremmest Alexander Cantor, der ikke blot beundredes af os, men ogsaa nød en vis Respekt hos de gamle Ledere. Det hed i en Sang, da man var kommet saa vidt, at man officielt lagde Mærke til os, at »Oppositionen havde mange Klokkere, men kun én Cantor«. Han havde et sjældent skønt Hoved, en i Forhold til sin Alder og Kundskaber sjældnen Dømmekraft og en smuk, tilsyneladende velskolet Stemme med en lidt syngende Klang, der maaske kom fra Middelfart, hvor Cantor var født, maaske fra Nørre-Sundby, hvor han havde tilbragt sin Barndom. Der var i hans Ord noget

af et Kampsignal, og der syntes at staa Kræfter bag hans Ord. Der var den Gang ingen Tvivl om, at man stod over for en Yngling, hvis Klogskab og Veltalenshed skulde blive landskendt, og som en Gang vilde blive en af Landets førende Politikere. Man var saamænd ikke langt fra at se en vordende Gambetta i ham. Ja, det er jo ligesaa let for unge som for gamle at spaa; Vanskeligheden ligger i at faa Spaadommen til at slaa til; og vi var i al Fald heldigere, da vi følte os ganske overbeviste om, at en anden af de unge Mænd fra Vindueskarmen en Gang vilde blive Minister, selv om vi ikke traf Sømmet i den Grad paa Hovedet som hans Sergeant, der en Aften, da den unge Mand »laa inde som Garder« og sad og læste i en gul Bog, spurgte: »Hvad er nu det for en Bog?« og da Svaret lød: »Det er en fransk Roman af Zola,« raabte: »Fransk! Guds Død og salte Pine, De ender den Onde lyne mig som Krigsminister, 65!« Og det var godt spaaet om den unge kønne Niels Neergaard.

Neergaard holdt den første store Tale paa »Oppositionens« Vegne, da vi havde foreslaaet Anskaffelsen af en Bog, som Senioratet netop derfor absolut nægtede at købe. Jeg tror, at dersom vi havde foreslaaet at anskaffe Balles Lærebog, vilde ogsaa den være blevet anset for et Værk, der kunde demoralisere de unge Mennesker — og med nogen Ret, forsaavidt som det jo muligvis kunde anses som møntet paa de Ledende, naar Balle skriver, at Menneskene ikke er saa gode, som de kunde (burde) være.

Neergaards Tale var fuld af Kendskab til det Emne, han talte om, og derfor »spildte Ord paa Balles

lars«, fordi de blev sagt til Mennesker, der ikke blot ingen Kendskab havde, men heller ikke vilde have Kendskab til det, der debatteredes. Det var en stor og alvorlig Tale, men utrolig komisk var Situationen alligevel, særligt naar jeg nu, mere end et halvt Aarhundrede senere, tænker derpaa. Den foreslaaede Bog var *Bertalls: »La comédie de nôtre temps«*, sikkert den af hele Udlandets Litteratur, der egnede sig allerbedst for Studenterforeningen, saaledes som »de gamle« ønskede, at den skulde være. Det var en stor Bog med Hundreder af kvikke Tegninger og vittige Texter om Menneskets Liv fra Vugge til Grav. Der er ikke et Gran af Revolution i den Bog, intet Forsøg paa at angribe Religionen eller rydde Kongen af Vejen, nej, det er en rigtig Morskabsbog, ganske i den gamle Forenings Aand. Og det komiske voxer ved, at det var Oppositionen, hvis Feltraab var, at der var for lidt Alvor, for lidt fri Diskussion om Tidens Problemer, der anbefalede denne muntre Bog til et af Panik forvirret Seniorat.

Fra den Aften var jeg Neergaards Ven; jeg var vel selv saa fuld af Galskab, at jeg maatte blive bedaaret af en Mand, der var saa fuld af Klogskab. Og jeg priser mig lykkelig over at baade Neergaard og to unge Mennesker, der stod ham særligt nær, den senere Skolebestyrer Emil Slomann og Overretssagfører Lauritz Zeuthen, blev mine Venner for Livet, dertil kom senere Gustav Philipsen — alle fra Vindueskarmen og saa én, der aldrig har siddet dèr, det kunde han slet ikke, Stakkelen er nemlig ikke Student, men alligevel ikke helt uvidende eller uden Kultur; det var

Karl Madsen. Da man aldrig kan være forsigtig nok, tilføjer jeg for dem, der hverken kender K. M. eller min Jargon, at K. M., som de fire andre, hører til de kundskabsrigeste Mennesker, jeg har kendt og haft den store Glæde at omgaas, og at jeg egentlig ikke kan forstaa, hvad de har villet med mig. Det har ikke været, for at deres store Viden skulde staa i endnu skønnere Belysning ved mine »komiske Entréer« som Akrobat. Oh! Det trængte de ikke til.

Hvad jeg har lært af disse Venner er ubeskriveligt, og dog har jeg altid eller næsten altid beholdt min egen Maade at se Tingene paa, der ikke altid faldt sammen med deres; og det kommer vist af, som Emil Slomann skrev om mig i Salmonsens Konversationslexikon, at jeg stadig gaar rundt med en Glasstump i Øjet fra det H. C. Andersenske Troldspejl.

Til denne Kreds hørte ogsaa den fantasirige Maler, Raderer og glimrende Illustrator Hans Nicolai Hansen, med hvem jeg levede i et hjerteligt og muntert Venskab, fra jeg en Aften i Foreningen i 70'erne foreslog ham at gaa med over Gaden til mine Forældres Hjem, og til vi begravede ham i hans 70de Aar paa Asminderød Kirkegaard. Og da jeg ikke ved, hvor i disse usammenhængende »sketchs« jeg kan faa Lejlighed dertil, vil jeg nu med Læsernes forventede Tilsludelse tørmundet gøre, hvad jeg saa mangen en Gang med Glas i Haand har gjort: nikke til de udmærkede Fruer: Ida Slomann, Thora Madsen, Betty Neergaard, Ella Hansen og min egen Kone, uden hvem vore »Vennemøder« ikke var blevet, hvad de blev.

Atter dukker et morsomt Ansigt op i Mindet: Waldemar Dreyer, senere kendt som Læge, Naturforsker og Direktør i Zoologisk Have. De var nu alligevel ikke alle Klokkere, d'Hrr. af Oppositionen, selv om jeg med Sorg maa tilstaa, at en to, tre Stykker, efter som Aarene gik, passerede de Anstalter, hvor der ifølge Valdemar Koppels morsomme Hr. Christensen, serveres henkogte Slikasparges (i Tugthuse og Fattiggaarde).

Ved et Lørdagsold havde en ung Student begyndt en Tale og tilladt sig en kritisk Bemærkning om selve Carl Ploug. Han blev ikke kaldt til Orden af Dirigenten, det vilde være for mild en Behandling overfor en saadan Brøde, nej, den ledende Senior sprang op som Trolde af en Æske, ringede og erklærede Solødet for hævet, hvorpaa Gassen blev slukket. Skønt den unge Mand ikke hørte til vor Kreds, mente Oppositionen dog, at der burde sammenkaldes en Generalforsamling for at hævde Ordets Frihed og give Senioratet et Mistillidsvotum. Waldemar Dreyer skulde indlede — og dermed holde sin Jomfrutale. Drejer var en dejlig, munter og djærv ung Mand — hvad han vedblev at være alle Dage — men vi andre var lidt ængstelige for, at han skulde gaa fra Koncepterne, naar han blev udhujet og udhyset af Senioratets Venner, vi besluttede derfor Aftenen før at holde Generalprøve paa Talen oppe paa Dreyers Hybel, hvor han skulde vænnes til at blive afbrudt. Og mens Dreyer talte, raabte vi andre: »Det er Løgn!« »Sludder!« »Afslutning!« »Miav, Miav!« »Til Sagen!« »Du er vist ikke for smuk til at faa en Dragt Klø« o. s. v.,

o. s. v., og ved et Glas Vin bagefter blev vi ved at raabe, og vi morede os dejligt. Hvorledes det gik næste Aften husker jeg ikke — uden al Tvivl led Oppositionen et af sine sædvanlige Nederlag, — men jeg husker, at Dreyer inden Generalforsamlingen fortalte os, at den skikkelige Dame, hos hvem han boede, havde sagt til ham: »Ved De hvad, Hr. Dreyer, det var saamænd nogle rigtigt stygge Venner, De havde indbudt i Aftes, sikke grimme Ord, de brugte. Dem maa De endelig aldrig indbyde mere, det er De ved Gud en altfor pæn ung Mand til.«

Dreyer var i høj Grad fornøjelig at være sammen med — én Aften gik det dog ikke saa helt godt, hvad jeg vil fortælle lidt om, ikke fordi det viser ham fra en ny Side, men fordi det maaske kan mere en og anden fra 1929 at høre, hvad der kunde hænde pæne Mennesker i det Herrens Aar 1877. Jeg var sammen med Dreyer og en tre, fire andre glade unge Mennesker en smuk Majaften gaaet ud for at more os lidt; ved Frihedsstøtten holdt vi Krigsraad, nogle vilde i et kjøbenhavnsk Forlystelsessted, andre paa Frederiksberg, vi kom da til et Kompromis, idet vi besluttede at besøge et Etablissement, som for Resten ingen af os kendte: Colosseum, der laa paa Grænsen af de to Kommuner, paa Værnedamsvejen. Colosseum svarede imidlertid ikke til de Forventninger, vi havde næret til det, og vi forlod det derfor hurtigt. Da vi kom ud, var der stort Opløb med Politi og »det hele«, og den livlige Dreyer gik meget høfligt hen til en frederiksbergsk Betjent, tog Hatten af og spurgte, hvad der var paa Færde. Til vor Forfærdelse trak Betjens

ten sin Stav, slog Dreyer voldsomt over Armen og gav sig derefter til at prygle løs paa andre Mennesker, der maaske, maaske ikke, havde gjort sig fortjent dertil.

Det kunde vi jo ikke lade os byde, vi tog en Droske og kørte ud til Frederiksberg Politistation, hvor vi blev overordentlig høfligt behandlet og vore Navne noterede — vi skulde saa møde derude igen næste Dag Klokken 11. Næste Dag var Tonen en anden, Dreyer blev anholdt — — for at have øvet Vold mod en Politibetjent!! Heldigvis var vi fire, fem Mennesker, der kunde bevidne, at det var Løgn, men uheldigvis vilde Betjentene, maaske ogsaa nogle, der slet ikke havde været til Stede, aflægge Ed paa, at det var sandt. Noget saa skandaløst som det Retsmøde, der blev afholdt et Par Dage senere — Dreyer sad stadig anholdt eller arresteret — har jeg aldrig oplevet. Birkedommeren var syg og en ung Mand konstitueret i hans Sted. Da første Vidne — min Bror Ernst — aflagde Beretning, sagde en Betjent saa højt, at jeg tydeligt hørte det: »Vent Du, til Du kommer ud, min Dreng, saa skal Du faa Dig et Par flade Øretæver!« Jeg gjorde Dommeren opmærksom paa denne smukke Ytring, men var saa uforsigtig at tilføje, »vil De saa ikke lade denne Betjent arrestere?« Dommeren, der blev lidt bleg, svarede noget som: »Det er noget, jeg bestemmer.« Jeg var næste Vidne og begyndte ordret saaledes: »Jeg kom gaaende med mit Selskab...« hvortil Dommeren sagde: »Det var vist et net Selskab!« — — men saa blev jeg vred og sagde temmelig skarpt: »Jeg maa gøre Dommeren opmærk-

som paa, at mit Selskab er og altid har været det allerbedste.« Det imponerede ham maaske, i al Fald fik jeg Lov til at tale færdigt uden at blive afbrudt. Mødet blev saa udsat, og der gik nogle Dage og en udsendt Jurist kom tilbage med den uhyggelige Meddelelse, at Sagerne stod daarligt, Dreyer vilde antageligt blive dømt for Vold og vilde saa sikkert som Følge heraf blive relegeret fra Universitetet — hans Liv være ødelagt.

Saa galt var det nu ikke, og naar jeg tænker over Sagen, er der hos mig ingen Tvivl om, at Forholdet var følgende: den konstituerede turde ikke gaa mod Betjentene, men paa den anden Side havde han ikke Mod til at begaa et saadant Justitsmord som at give en ung, net Mand Forbedringshus for fuldstændigt uskyldigt at være bleven overfaldet af de, den Gang ikke helt uberygtede, frederiksbergske Betjente. Han fik derfor den storartede Ide at forestille vor juridiske Udsending, at Sagerne stod daarligt, men for det unge Menneskes Skyld vilde han lade Sagen falde, naar der i Mindelighed betaltes 30 Kroner i Bøde.

Det var jo bundsjofelt og en bitter Pille for os at sluge, men kloge Folk, der kendte Forholdene, raadede Dreyer til ikke at risikere en Dom, naar han havde de 30 frelsende Kroner. Det havde han imidlertid ikke; men de skaffedes.

Kort efter rejste jeg til Frankrig for at lære noget, og jeg saa ikke Dreyer igen, før jeg en Aften 1893, 16 Aar efter, traf ham og en anden af den gamle »unge Opposition«: Julius Schiøtt, ude i Nørrebros Teater, hvor en af Melbyes og mine Revyer opførtes. Gensynet var storartet, gamle Minder dukkede op. »Og

saa vil jeg betale Dig de 30 Kroner, jeg skylder Dig fra Voldssagen paa Frederiksberg,« var noget af det første, Dreyer sagde, men jeg nægtede at modtage dem, idet jeg paastod, at det ubetinget var den eneste Fornøjelse, jeg havde haft af den Sag, at hjælpe en god Ven, og den vilde jeg ikke have taget fra mig. Dreyer holdt paa sit, jeg paa mit; da viste Schiøtt, den senere udmærkede Direktør for Zoologisk Have — det var Dreyer ikke endnu, han var Distriktslæge i Ringsted — da viste Schiøtt, at han ogsaa kunde tumle M e n n e s k e r, han foreslog, at Dreyer betalte Pengene, og at jeg ikke modtog dem, men at de gik til Studentersamfundets Arbejder-Undervisning. Top! sagde jeg, paa én Betingelse, at I gaar med over Dronning Louises Bro op paa 2den Sal i Østersøgade Nr. 10 og drikker et Glas Vin hos min Kone og mig; hvilket enstemmigt blev vedtaget, og vi havde en udmærket Aften — ja det var vel næsten Nat — og Dreyer var den gamle dejlige Fyr, han altid havde været og som han endnu var, da han 30 Aar efter viste mine Børnebørn rundt i Zoologisk Have og imponerede dem, ved den fortrolige Fod, hvorpaa han stod med Flodhesten Lauritz og Slangen — jeg ved ikke hvad — og vandt deres Hjerter, som han havde vundet mit, da vi slog vore første Slag, stadig fik Prygl og dog sejrede i det lange Løb.

Hvorfor sloges vi og om hvad?

Ja vi sloges vel, fordi »Fred er ej det bedste, men at man noget vil«, og det vi vilde, var, omend endnu ikke formet saa smukt som J. P. Jacobsens: »Lys over Landet, det er det, vi vil«, dog noget i samme Ret-

ning. Og vi vilde leve noget mere, vegetere noget mindre, lære noget.

Allerede et Par Aar tidligere havde en ung Student, Julius Fridericia, den senere Professor i Historie, paa en Generalforsamling klaget over, at man kedede sig i Foreningen. Han forlangte »Flere Foredrag, ikke særlig Historie — ogsaa Matematik — alle Videnskaber burde dyrkes. Den Lyst og Glæde, hvorved de Unge forhen saa Studenterlivet i Møde, var forsvundet«.

En anden ung Student, Erik Skram, havde protesteret: »Studenterforeningen bør være det Sted, hvor Øjeblikkets Glæder burde nydes«.

Den unge Opposition var egentlig enig med dem begge; vi havde ikke det mindste imod at more os med Komædie, Maskefester, Sold og glade Viser, men vi vilde ogsaa klare os Tidens Spørgsmaal, vide lidt om, hvad der foregik uden om os. Vi havde jo ingen Aviser, som vi kunde skrive i, ja ikke en Gang nogen, vi kunde læse i. Læste vi dem alligevel, opdagede vi snart, at en Del af, hvad der stod, var forkert, men hvad var det rigtige? Det skulde vi have klaret i Foreningen — ikke af en Skolemester, der lærte os, hvad vi skulde mene og tro, men ved Diskussioner, Drøftelser, hvor Tingene saas fra flere Sider. Vi sloges mod det, som Foreningen en Menneskealder tidligere, med Ploug og Orla Lehmann i Spidsen, havde kæmpet imod: en Styrelse, hvis Valgsprog var: »Vi alene vide« — eller hvis den skulde være helt ærlig: »Vi alene ville ikke vide«.

Vi kunde altsaa kæmpe om Smaating som Anskaf-

felsen af en Bog, vi kunde senere komme med saa samfundsrystende Forslag som at indbyde Politikere, ogsaa Venstremænd, til at holde Foredrag, ja vore vanvittige Idéer kunde gaa over det tænkeliges Grænse, som den at give kvindelige Studenter Adgang til Foreningen. »Saa kunde vi jo ikke opføre vore Salskomedier« — blev der rigtig indvendt. Nu færdes Kvinder som bekendt ret ugenert i Foreningen — er da Komedierne blevet artigere eller er Damerne blevet ...?

En Aften stod Kampen om, at Senioratet havde nægtet at udleje en Sal — som akademiske Foreninger kunde faa for et Par Kroner pr. Aften — til »Litteraturselskabet«. Ak ja, hvem mindes nu denne, Georg Brandes' Fritænkerklub, som den kaldtes, og om hvilken der den Gang gik sære Frasagn? Og man kan vist heller intet læse om den; jo et Steds findes der en Skildring, i Sven Langes »De første Kampe«. Den kan dog næppe være bygget paa Selvsyn, Lange var nemlig den Gang kun 4 Aar gammel, og den er heller ikke rigtig god. Man faar nærmest Indtryk af, at den har staaet i det saakaldte Vittighedsblad »Punch«. Dog nej. Dettets Redaktør Hr. Haase var Medlem af »Litteraturselskabet« — han holdt ovenikøbet et af de bedste Foredrag, som blev holdt dér, om Danmarks første Socialist, Frederik Dreier — han vilde næppe, hvor lidt loyal han ellers var, have givet en saa forkert Skildring; alt er nemlig forkert: Lokalets Udseende, Mødernes Art, Diskussionen, Tonen, selvfølgelig ogsaa de Ord, der blev sagt, alt er med det mildest mulige Ord: Fantasi.

En Dag i det Herrens Aar 1872 kom en af mine Bekendte, Arkitekt Erik Schiødte op til mig og fortalte, at Georg Brandes og Drachmann sammen med en Kreds af deres yngre Venner havde besluttet at danne en Forening til Drøftelse af Tidens Spørgsmaal og »til Fremme for de nye Ideer«. Offentlig Indbydelse vilde ikke finde Sted, men enhver af Kredsen skulde medtage en eller to — om jeg vilde være med. Meget smigret svarede jeg, at det vilde jeg meget gerne, men jeg husker godt, at det ikke var uden Betænkeligheder. Sagen var den, at jeg havde købt en Billet til Studenterkarnevalet, der skulde finde Sted en 14 Dage senere; dèr vilde jeg jo gerne med, men jeg var ikke sikker paa, at det kunde forenes med Optagelsen i denne alvorlige Forening. Jeg omtalte dog ikke dette, og det viste sig, Gudskelov da, at det kunde forbindes; det var ingen Munkeorden, jeg blev optaget i. Ved et grundlæggende Møde holdt Georg Brandes et glimrende Foredrag om sit og sine Medstifteres Syn paa Tilværelsen og opfordrede dem, der kunde dele dette, til at indmelde sig. Størsteparten meldte sig, men ikke saa faa gik deres Vej. Og det var kedeligt, ti vi, der blev tilbage, var nok i mange Retninger forskellige, der var Grønksolinger og der var fremragende Videnskabsmænd, her var betydelige Digtere og brave Haandværkere, men i ét var vi enige: vi var alle, eller da saa godt som alle overbeviste om, at 2 og 2 er fire og aldrig hverken mere eller mindre. Derved blev der i Foreningen ikke Lejlighed til at diskutere dette, siden Verdens Skabelse, mest debatterede Spørgsmaal, som

har frembragt store Krige og sørgelige Rækker af Hexebaal og Inkvisitionsdomme. At man, som i »De første Kampe«, derfor indskrænkede sig til at debattere, hvad de forskellige Digttere skulde skrive, og morede sig med at haane hinanden, er det rene Pjat. I Foreningen blev der holdt enkelte gode Foredrag, og der blev udgivet en Del Oversættelser af gode Pjecer, der blev skrevet en populær Nationaløkonomi, o. s. v., men nogen videre Forbindelse med Verdenen udenfor, saaledes som senere Studentersamfundet, fik den aldrig. Men skete der ikke meget verdenshistorisk i den, fortaltes der saa meget mere *om* den. »Alle vidste«, at der fandt de forfærdeligste Scener Sted mellem »Litteraturselskabet«s mandlige og kvindelige Medlemmer — i den Anledning offentliggjorde Georg Brandes, at han aldrig havde været Medlem af nogen Forening, hvori der var Kvinder — undtagen i Musikforeningen! Mange andre idiotiske Paastande var det ikke saa let at stæde til Jorden, og den Aften, da der i Studenterforeningen debatteredes om Udlejning af en Sal, kom der ogsaa smukke Ting frem.

Dødsstødet var — mærkeligt nok — denne Ytring: »Man kan virkelig ikke leje en Sal ud til et Samfund, hvoraf Hr. S. Skov er et fremragende Medlem.« Jeg tillod mig at bemærke, at Hr. S. hverken var et fremragende eller ordinært Medlem af »Litteraturselskabet«. Der blev svaret: — »Jo han er.« Atter sagde jeg: »Jeg er selv Medlem og ved med Bestemthed, at han ikke er og aldrig har været Medlem.« Denne taabelige Diskussion endte med, at jeg sagde til en

senere Biskop og Kultusminister, at han løj. Han var vistnok en meget rar Mand, men han hørte til en Tid og en Klasse Mennesker, hvem det slet ikke faldt ind, at man havde Spor af Ansvar for, hvad man sagde om sine Modstandere.

Hvem var nu den forfærdelige Mand, Hr. S. Skov, der gjorde det umuligt at udleje den lille Soldesal til et Samfund, hvis han var Medlem af dette? I Januarheftet 1872 af Vilhelm Møllers »Nyt dansk Maanedsskrift« fandtes en Artikel af cand. S. Skov, betitlet »Religion«. Det var en ret dilettantisk populær Skildring af de forskellige Religioners Opstaaen, Reformering eller Undergang, indeholdende en uhyre Mængde Gemeinplätze og ren Snak, saasom at der godt kan være et poetisk Element i en musikalsk Komposition, — men ogsaa enkelte Udtalelser, som kunde forbavse dem, der mente, at deres Religion var opstaaet ved en guddommelig Aabenbaring, og desuden — som Edvard Brandes paaviste i næste Hefte af Tidsskriftet — indeholdende en Masse ubeviste og uholdbare pseudovidenskabelige Paastande, men alt i alt var Artiklen meget lidt irriterende, nu vilde sikkert ikke en Djævel tage Forargelse af den, ja ikke en Gang en Engel.

Denne Hr. Skov havde af Senioratet faaet Lov til at holde et Foredrag om »Religion« paa Grundlag af nævnte Artikel, dog forlangtes det, at han først skulde opslaa nogle Theses, der saa skulde drøftes. Det gjorde han, hvorved hans Lighed med Luther ikke blev væsentligt større. Naar Senioratet gav ham Lov til at holde dette Foredrag, var det, fordi Panikken

endnu ikke rigtigt havde grebet Foreningen; men fra Foreningens Æresmedlem — en af Grundlovens Forfattere — H. N. Clausen kom der en Skrivelse, hvori han udtrykte sin »Bedrøvelse over, at Senioratet fik Skin af at staa i Forbindelse med eller gjorde fælles Sag med den saakaldte Fritænkerklub«. Denne Skrivelse besluttede Senioratet at besvare mundtligt, »man ansaa det baade for ugørligt og urigtigt at forsøge at holde de Bevægelser, der rørte sig i Ungdommen, ude fra Studenterforeningen«. Hvilket jo var meget rigtigt og klogt; det skulde man blot ikke saa hurtigt være løbet fra.

Saa kom den store Aften. Hr. Skov begyndte med den overraskende Meddelelse, at han egentlig hed L. Lund, men af Hensyn til sin Familje optraadte han under Navnet S. Skov; men enten han nu hed Skov, Lund eller Krat, saa viste han sig at være en meget daarlig Taler, endnu daarligere end man efter hans Artikel havde tænkt sig. Senioratet havde formaaet en meget kendt kjøbenhavnsk Præst, Pastor Hohlenberg, til at dirigere, for at ingen Ulykke skulde ske, »*ne quid res publica detrimenti capiat*«.

Det spændende for os var dette: Foredragsholderen havde for saa vidt vor Sympati, som han vilde noget og ogsaa vidste noget og ikke var bange for at sige det, og det gik i Retning af sund Fornuft. Men det kedelige var, at han var saa udygtig og ubetydelig, at den sorte Reaction vilde faa let Spil med at knuse ham. Til vort store Held blev det A. C. Larsen, der fik Ordet efter ham. »A. C.«, som han altid kaldtes, var en Mand, der ogsaa nok fortjente en Gang at faa

sin Historie skrevet, han spillede i en lang Aarrække en meget betydelig Rolle i Studenterverdenen. Oprindelig troende Teolog, blev han, hvad man kunde kalde: en ængstelig Fritænkter eller en modig Rationalist, altsaa en M e l l e m t i n g, og det var han i alt, i Politik, Litteratur o. s. v. en Slags Asa Loke. Da Studentersamfundet dannedes, blev A. C. i Foreningen som Fører for den Del af Oppositionen, der ikke var udvandret, i hvilken Egenskab han en Gang blev omtalt af den meget originale Folketingsmand, Overretssagfører Je. K. Lauridsen saaledes: »Ja selv om A. C. Larsen er den mest bævrende Aal i Gelé, saa skal« o. s. v.

A. C. var en lille fregnet, ret grim Mand med rødbrunt Haar og Skæg, ubegribeligt usoignerede Hænder, men med et Par i høj Grad levende Øjne og et svært godt Hoved f. Ex. ogsaa i matematisk Retning; jeg erindrer en god Artikel af ham om »Brøkerne i Forholdstalsvalgmetoden«. Han var en flittig Mand, der har skrevet mange rigtig gode Bøger og foretaget en stor Del vistnok gode Oversættelser af det gamle og ny Testamente, men han blev næppe nogensinde til det, han og hans Venner havde tænkt sig, han blev som Hertug Skule, hvem han i Ydre sikkert ikke har lignet ret meget: Guds Stedbarn paa Jorden. Men den Aften, da han svarede Hr. Skov, var han i sin fulde Kraft. Af hvad der skete i Aftens Løb, staar kun Nachspielet, der ubetinget blev det artigste, klart i min Erindring; af det andet husker jeg kun, at vi ikke kunde klappe af Skovlunds Foredrag, men at derimod A. C.s tilintetgørende Kri-

tik af dette blev modtaget med Jubel af os. — Hvem der ellers talte, har jeg fuldstændigt glemt, men da ingen mere forlangte Ordet, afsluttede Pastor Hohlenberg Discussionen og gav sig derefter til at behandle os alle, som om vi var en Forberedelsesklasse, i hvilken nogle Drengene, der havde været uartige mod Læreren, skulde have Strips; og paa ganske faa Minutter var han kommet til at mane alle, fra Skov og A. C. til Belzebub, der dog næppe officielt var tilstede, ned i det sorteste Helvede.

Da lød pludseligt en skærende og rasende Stemme, der raabte: »Dirigenten har ikke Lov at tale.« Paa første Række havde Julius Fridericia rejst sig op, ligbleg; det var ham, der raabte. Pastor Hohlenberg, der jo ikke til Hverdag, ikke en Gang om Søndagen, var vant til at blive afbrudt, var ogsaa ligbleg, og et Øjeblik efter lød det fra den tætfyldte Sal: »Dirigenten har ikke Lov at tale!« Alle rejste sig og styrtede op imod Talerstolen, som om man vilde lynche Dirigenten. Trods de 57 Aar, der er svunden siden da, husker jeg ganske tydeligt, hvad den gamle Oppositionsmand Carl Michelsen raabte til mig, mens vi sprang fra Bænk til Bænk fremad mod Skafottet. Hans Ord var: »Har De set Brandes' »Forklaring og Forsvar«?« (den var lige udkommet). »Hvilke Dynger af Lig!!« (det var den Bog, jeg har omtalt som Brandes' Marneslag). Hvad der skete paa Skafottet, erindrer jeg ikke, men jeg kan med Bestemthed sige, at Pastor Hohlenberg ikke blev lynchet. Da jeg nemlig den kommende Sommer besøgte Edvard Brandes, der boede paa Kirkestien i Taar-

bæk, kunde vi se Pastoren, som boede i Villaen ved Siden af, gaa lyslevende rundt i sin Have, rygende paa en lang Pibe, muligvis endogsaa en Fredsdito. Men jeg husker, at Gassen blev slukket, og at vi alle i Mørket tumlede omkring, til vi naaede ned i de nedenfor liggende Stuer, hvor Julius Fridericia endnu længe efter var meget bleg. Hohlenberg var forsvundet, forhaabentlig til Souper i Senioratsværelset.

Det var altsaa egentlig Skov, der var Skyld i Skandalen — og derfor kunde Litteraturselskabet ikke faa den lille Soldesal.

Bogtrykker.

Da jeg begyndte at studere ved polyteknisk Læreanstalt, hørte jeg allevegne, at det var et fornuftigt Studium, hele Verden stod mig aaben, naar jeg blev færdig; men da jeg var færdig, var det mig umuligt at faa en Plads baade herhjemme og i den »aabne« Verden. Folk, der vilde mig vel, skrev til deres Forbindelser rundt om i Verden, blandt andet til Rusland, men dèr som overalt blev der svaret: »For mange Ingeniører, for lidt Arbejde!« Jeg selv søgte mange Steder, bl. a. henvendte jeg mig til det kgl. Theaters Bygmester, Professor Dahlerup, som jeg kendte lidt, for at spørge, om han ikke kunde bruge mig som Tegner, men han svarede, at han intet havde at bygge, han sad selv og tegnede Damaskes-Duge til »Varelotteriet« — og det laa ikke for mit Talent.

Livet forekom mig dog ingenlunde ubehageligt, jeg boede frit og godt hos mine Forældre, havde Bøger

nok, som jeg vilde læse, det var ikke Beskæftigelse af den Art, der manglede mig. I Begyndelsen trængte jeg naturligvis ogsaa umaadeligt til at hvile ud efter de overstaaede Anstrængelser, men da der var gaaet et Fjerdingaar, syntes jeg jo nok, at jeg, efter at have gaaet i Skole i 20 Aar, trængte til en Gang at begynde paa at bestille noget. Og dels af den Grund og dels fordi det forlangtes af mig, skrev jeg saa et Par Viser til min Bror Rubens Bryllup med Birgitte Fraenckel.

I Niels Juelsgade Nr. 3, hvor jeg boede, var der oppe paa Kvisten i Baghuset et lille Bogtrykkeri, dør gik jeg op med Viserne og bad om Korrektur næste Morgen. Bogtrykkeren beklagede, at det var ham umuligt — senere lærte jeg et Bogtrykkeri at kende, i hvis Ordforraad Ordet »umuligt« ikke fandtes — »næ, skulde det gaa saa hurtig, var det bedst, at jeg henvendte mig til O. C. Olsen, der boede paa Købmagergade.« Jeg kendte godt Olsen, han havde tidligere trykt et Par Viser for mig, vi havde ogsaa talt nogle Gange sammen i salig »Litteraturselskabet«, og en Aften paa Klampenborg havde jeg spillet Kegler med ham og nogle fælles Venner. Da jeg bragte Olsen Viserne, kom vi ogsaa til at tale om det Keglespil, der havde været meget ærefuldt for mig, idet jeg havde slaaet »8 om Forhjørnet«. Hvorledes det gik til, vidste jeg ikke, saalidt som at dette »Slag«, der egentlig er 8 skæve, er det allerfineste, man kan slaa. Men ikke nok dermed, tre Gange til i Aftenens Løb slog jeg 8 om Forhjørnet, hvilket aldrig senere er lykkedes mig, saa lidt som jeg har set andre gøre det.

En Dag ca. 20 Aar senere kom en Mand op til mig

og bad mig om at forære ham noget aflagt Tøj. Det var den Mand, der den Gang havde forpagtet Keglebanelen, nu var det gaaet tilbage for ham. Han mindedes godt den Aften og fik, maaske netop derfor, de aflagte Klæder, i hvilken Anledning han betroede mig, at mine Wilhelm Tellske Mesterskud den Aften delvis skyldtes Kæltringestreger af den keglerejsende Dreng. Det første »Slag« var ægte og skyldtes vel en Tilfældighed, men da det havde vakt vild Jubel, og Drengen i den Anledning havde faaet en Mark, lavede han det om igen med Fødderne 3 Gange. Faa Kæltringestreger har moret mig saa meget, og jeg har tidt tænkt paa, hvormange *Championships of the world* i Højdespring, Langspyt eller Fjervægtsbrydning, der mon er blevet til paa lignende Maade.

Da jeg havde faaet Viserne trykt og nogle Dage senere kom for at betale dem og sad og snakkede med Olsen i hans lille bitte Kontor, der for Resten ogsaa var Papirlager, og hvor der er gjort mange pæne Forretninger og baade før og senere er sagt meget Sludder, sagde jeg — ganske uden Spor af Tanke om, at det, jeg sagde, var andet end Sludder eller, om man vil, Spøg: »Ja De kan sagtens, De er en rig Bogtrykker, jeg er en fattig Ingeniør, der er ved at dø af Sult, har De ikke Lyst til at gøre mig til Deres Kompagnon?«

Selvfølgeligt ventede jeg intet Svar paa dette, men det fik jeg, endda et højst mærkeligt Svar, idet Olsen meget alvorligt svarede: »Jo, det kunde jeg nok have Lyst til, men saa maatte De først rejse til Paris og lære at trykke Billeder, for det har jeg aldrig kunnet.«

»Ja rejse til Paris, det vilde netop passe mig.« Og saa lo jeg.

Men Olsen lo ikke.

Et Øjeblik troede jeg, at jeg drømte, for Olsen saa nemlig ud, som om det var hans Alvor, og jeg kunde lige fremstamme: »Aa, det er naturligvis Spøg.«

»Nej,« svarede han, »i Forretninger spørger jeg ikke; ser De, Vexelerer Gottfried Rubin ejer Halvdelen af Forretningen, men jeg tror nok, at han er tilbøjelig til at sælge denne Halvdel, og saa kunde jeg jo have mere Nytte af Dem, altsaa hvis De vil rejse til Paris o. s. v.«

Nu begyndte Samtalen at blive interessant, skønt jeg mere og mere følte, at jeg var ude i stærk Søgang, og da jeg gik, sagde jeg, at jeg vilde tænke paa det til i Morgen. Og det Løfte holdt jeg ærligt. I de næste 24 Timer tænkte jeg ikke paa andet. Fra Olsens Kontor gik jeg ud ad Frederiksborggadekvarteret, der endnu ikke var meget bebygget, blandt andet laa Circus Renz dèr, hvor Bethesda nu ligger — *les extrêmes se touchent* — det svirrede i Hovedet paa mig, det var dog et Tilbud, maaske et Levebrød, vistnok en morsom Virksomhed; jeg vilde jo ganske vist ikke faa megen Brug for, hvad jeg havde lært af descriptiv Geometri og Landmaaling; saa kiggede jeg ind ad et Vindue, dèr hang nogle Lotterilister fra »Lærlingelotteriet« — trykt hos O. C. Olsen & Co. — jeg gik videre, her var en Plakat opslaaet — trykt hos O. C. Olsen & Co. — jeg syntes mere og mere, at jeg drømte. Ved Søerne drejede jeg om til venstre og naaede halvt i Søvn

til Halmtorvet. Saaledes hed Raadhuspladsen den Gang. Midt paa Torvet stod en stor Træbarak, hvorpaa var malet: »Hartkopfs Museum« og nede under »Vaucansons mekaniske And«. Saa gjorde jeg, hvad der ellers aldrig i Livet kunde være faldet mig ind, jeg tog en Billet og stod lidt efter og saa paa Anden; maaske tænkte jeg paa, at hvis jeg nu skulde være Bogtrykker, kunde jeg uden Skade have forsømt nogle flere af Professor Hohlenbergs Forelæsninger om Fascinefletning; maaske tænkte jeg paa, at naar en af det 18de Aarhundredes berømte Ingeniører havde lavet denne And, hvilket han naturligvis ikke havde, da denne sikkert kun var en elendig Efterligning, saa kunde en arbejdsløs Ingeniør som jeg nok være bekendt at blive Bogtrykker. Jeg har sikkert staaet længe og stirret paa denne idiotiske And, der aldeles ikke interesserede mig, for da jeg ad en lang Omvej var naaet hjem og forsøgte at sove, saa jeg stadigvæk denne Svømmefugl, der bevægede sig med Besvær, jeg hørte det Ryk, det gav i det slidte Uhrværk, naar den vraltede af Sted, og hørte hele Natten dens Rap, Rap. Sove var der ikke Tale om, Landmaalerstokke og Sættekasser, Rubin og Anden, Olsen og Circus Renz og Lotterilisterne foer som en Karrusel rundt i mit Hoved. — Og saa tænkte jeg paa, hvad min Far mon vilde sige til dette Vanvid, der vist for Resten var meget fornuftigt, og saa vraltede Anden videre.

Næste Morgen sad jeg igen i Olsens Kontor og spurgte, om det saa var Alvor. Og det var det. Hvis jeg virkelig tænkte paa det, skulde jeg nogle Dage

se paa Arbejdet i hans Trykkeri, derefter vilde han skaffe mig Tilladelse til i længere Tid at være i Schultz' store Etablissement, saa kunde jeg jo se, om jeg troede, at det var noget, der laa for mig, og først saa skulde jeg rejse til Paris for o. s. v. Saa var der jo det, at jeg skulde tale med min Far. Og det gik lettere end jeg kunde have tænkt mig, skønt jeg jo altid havde vidst, at han var en god og en fornuftig Mand. Jeg fik hurtigt Indtryk af, at baade han og min Mor meget hellere vilde købe Halvdelen af et lille Bogtrykkeri til mig end f. Ex. se mig ansat som Overingeniør et Steds i Kina eller paa Java. Efter at min Far havde talt med sin gode Ven, gamle Overretsprokurator I. L. Simonsen, og han med Rubin, og vi alle 5, altsaa de 3 og Olsen og jeg, havde drøftet Sagen, og jeg havde set de to Trykkerier, yderst forskellige i Elegance og Størrelse, og efter at Magistraten i Kjøbenhavn havde »gjort vitterligt: at Aar 1877 den 26. Juni har Axel Henriques, født i Kjøbenhavn d. 23. August 1851, vundet Borgerskab her i Staden som Bogtrykker. Til Bekræftelse under vedkommende Borgmesters Haand og Segl. H. N. Hansen«, dampede jeg en skøn Augustdag afsted til Paris for yderligere at sætte mig ind i det Fag, som jeg med Glæde og Fornøjelse og ikke helt uden Udbytte skulde arbejde i de næste 38 Aar.

Men tænk nu, hvis den lille Bogtrykker i Niels Juelsgade Nr. 3 havde sagt, at jeg godt kunde faa Korrektur næste Morgen! — hvorledes havde mit Liv saa udviklet sig, var jeg . . . ? Ja hvis det og hvis det var sket, hvad saa? Det ved man aldrig — jo der

var et Tilfælde, hvor man vidste det, og skønt det ikke vedkommer mig det allerbitteste, vil jeg fortælle denne Undtagelse, der maaske bekræfter Reglen, selv om den sandsynligvis er Løgn:

I Pinne, en lille By i Posen, søgte den jødiske Menighed en »Sjammes« (Kirkebetjent). En ung Mand, der hed Amsel, søgte Pladsen; han gjorde et godt Indtryk og havde gode anbefalinger, men da Kontrakten skulde underskrives, viste det sig, at Amsel ikke kunde skrive, og dermed var det udelukket, at han kunde faa Pladsen. Amsel blev meget ulykkelig, og for at trøste ham forærede en af Forstanderne ham en gammel Overfrakke. Da Amsel nu havde en Overfrakke i Forvejen, solgte han den, fik den godt betalt, og fik Lyst til at fortsætte paa samme Maade, og efter et Aars Forløb havde han en lille pæn Forretning med brugte Klæder. Efter to Aars Forløb flyttede han til Berlin og begyndte en lille Forretning, der hurtigt voxede og voxede og en Snes Aar senere var Amsel Chef for det store »Warenhaus Amsel« og Mangemillionsnær. Da han havde bidraget 100,000 Mark til en Indsamling, som Kejser Wilhelm interesserede sig for, ønskede Kejseren at se ham og havde en lang Samtale med denne mærkelige Mand. Da Amsel skulde gaa, bad Kejseren ham om først at skrive sit Navn i et Album, men Amsel maatte jo tilstaa, at han ikke kunde skrive.

»Kolossal!«, sagde Kejseren. »En saa fremragende Mand ikke skrive, hvad vilde De saa mon være blevet til, hvis De ogsaa havde kunnet skrive?«

»Det kan jeg sige Deres Majestæt, ganske bestemt,« svarede Amsel. »Jeg vilde være bleven Sjammes i Pinne!«

Paris.

Kort efter min Ankomst til Paris var jeg en Aften i »Bullier«, et Danseetablissement, hvor Studenterne

kom med deres smaa Veninder, og hvor man endnu dansede for sin Fornøjelse. Det var dog ikke for at svinge mig, at jeg var kommet derhen, men fordi en Del Danske hver Torsdag mødtes dør og ved et Glas Vin eller Øl fortalte hinanden, hvad man havde oplevet, hørt hjemmefra o. s. v., og jeg var jo et stort Stykke »hjemmefra«. Her blev jeg præsenteret for en Mand, der saa meget nedtrykt ud og i en uhyre sørgmodig Tone sagde: »Ja De er lykkelig, De kommer nu; jeg er en ulykkelig Mand, jeg skal rejse i Morgen.« Jeg havde vanskeligt ved at holde min Latter tilbage, han forekom mig uhyre komisk og affekteret, men da jeg selv skulde sige Farvel til Paris, forstod jeg, at han havde haft Ret, og at Jean de France egentlig er en tragisk Person, naar han siger: »Ach Pierre! gid vi var i Paris igjen. *Dieu donne, que nous étions dans Paris* igjen.«

Jeg havde været en Gang før i Paris; et Par Aar i Forvejen havde min Bror Ruben, der havde Forretninger dør, inviteret mig med paa et 10 Dages Ophold, og mens han købte Varer, viste min gamle Ven Gerson Trier, der var blevet en hel Pariser, mig rundt. Vi begyndte ved Solopgang og sluttede efter Midnat; ved Maaltiderne mødtes vi med min Bror, og, styrkede af megen og meget god Mad, drog vi saa atter ud og saa paa Byens Mærkværdigheder. Trier var en meget samvittighedsfuld Fører, der var ikke et højt Taarn eller Udsigtssted, som vi ikke besteg — heldigvis var Eiffeltaarnet endnu ikke bygget, og vi var ogsaa nede i Kloakerne, hvor vi pr. Jernbane og Dampskib saa det underjordiske Paris, alle

Muséer blev gennemgaaet og om Aftnerne var vi i Teater eller paa Varietéer. Jeg »gjorde« i høj Grad Paris i 10 Dage og saa meget vidunderligt og morsomt, men jeg fik for mange Indtryk, og det var egentlig først, da jeg igen var kommet hjem, at jeg rigtigt begyndte at nyde, hvad jeg havde set. Skønt jeg jo var ung og i Stand til at holde en hel Del ud, var det mærkeligt, at jeg kom levende fra denne Parisforsetur — men det gjorde jeg egentlig ikke heller. En Aften, da vi sad i fri Luft og saa en Forestilling, sagde det »Knik« i min Nakke, og jeg kunde ikke vende Hovedet. Men det blev der ikke Tid til at gøre noget ved, der var altfor meget, der skulde ses, og først, da jeg igen var i Kjøbenhavn, fik jeg Lejlighed til sammen med Lægen at tænke over »Knikket« — det var ret alvorligt, særlig med min nu overstaaede Rygradskrumning *in mente*. Af alt, hvad der blev gjort ved mig, husker jeg bedst, at jeg fik en »Moxe«, det var en Dejg, der blev lagt paa og brændte et Hul i Nakken med forkullede Rande omkring, hvilket nok var smertefuldt, men paa den anden Side hjalp det ikke.

Der gik en halvandet Aar, hvor jeg maatte »se lige ut«, og jeg havde egentlig opgivet Haabet om nogen sinde at blive helt rask. Jeg hang i, saa godt jeg kunde, med mine Studier og forsømte heller ikke Fornøjelser, bl. a. husker jeg, at jeg en Dag var hos min Ven og Læge Carl Salomonsen til Middag og om Aftenen til Bal »paa Gammeltorv«. Dèr dansede jeg den halve Nat. Da jeg vaagnede næste Morgen, kunde jeg pludseligt dreje Hovedet, og glad blev jeg. Om

det nu var, fordi jeg havde været hos min udmærkede Læge eller paa Grund af min Kærlighed til Dans, det ved jeg ikke, men for en Sikkerheds Skyld bevarede jeg begge saa længe som muligt, og Nakken har ikke gjort Vrøvl siden. Men saa forcerede Rejser indlod jeg mig ikke mere paa; nu var jeg jo ogsaa kommet til Paris for at lære noget og kunde derfor ikke gaa paa Museer og Udsigtstaarne fra Morgen til Midnat.

Er Paris den bedste By i Verden til at more sig i, saa er den sandelig ogsaa — eller var det i al Fald i det Herrens Aar 1877 — den bedste By at lære, hvad det vil sige at »arbejde«, noget jeg den Gang egentlig kun kendte af Omtale; og et bedre Sted end i Lahures store Bogtrykkeri kunde jeg ikke være dumpet ned, og det kunde jeg takke Hr. Engelbauer for, eller som hans Navn udtaltes i Paris: Monsieur Angsjelboær. Han var dog ikke indfødt Franskmand, hans Vugge havde staaet i Kjøbenhavn i Toldbodvinhus, en lille Sømandsbeværtning, der laa, hvor nu Frilagerets store røde Bygning knejser. Som ung Typograf var han rejst til Paris, og nu, da han var en gammel Mand, paastod han, at han talte ligesaa godt Fransk som Dansk, hvilket vist ikke var urigtigt. Hans Dansk lød f. Ex. saaledes: »Elsker De Vælling, sig mig Hr. Hendriks, jeg elsker det skrækkeligt, min Kone gør en forskrækkelig god Vælling, hvis De ønsker deraf« — eller: »Ser De, Hr. Hendriksen (han fik aldrig fat paa mit rigtige Navn), jeg finder det meget skrækkeligt dumt at sige »lave en Tale«, jeg siger altid at »gøre min Tale«. Ordene: *mâitre d'imprimeur*«, med hvilken Titel han altid præsenterede mig,

og Conjunctionen »*alorsque*«, som han gerne brugte, hører til de Nyord i Fransk, der skyldes Engelbauer.

Engelbauer var — sandsynligvis paa Grund af sin Evne til at gøre sig forstaaelig — blevet engageret af en fransk Bogtrykfarve-Fabrik, Gaudron & Cie., som Handelsrejsende i Skandinavien, besøgte hvert Aar Bogtrykkerierne i Kjøbenhavn og efter Olsens Opfordring havde han saa skaffet mig Plads hos Lahure. Hans lille Kone, den skrækkelig udmærkede Vællingefabrikant, var efter Engelbauers Udsagn en Kusine til Digteren Béranger, hvis Viser hun — efter samme Kilde — sang ligesaa godt, som hun lavede den nationale, danske Ret, som jeg Gud være lovet ikke har faaet siden jeg var Barn, og aldrig har spist med min gode Vilje. Da jeg, som rimeligt var, strax ved min Ankomst gjorde Engelbauer en Visit, præ-senterede han med en elegant fransk Haandbevægelse Fruen som »*la cousine de Béranger*«, hun var en gemytlig, hvidhaaret og kuglerund Morlille, med et Par brillante Øjne. Hun spurgte mig strax, om jeg havde faaet mig en lille Kæreste, det var den bedste Maade at lære Fransk — maaske var det saaledes, hendes Mand var blevet Mester heri — men jeg har dog — fordi der er en stor Forskel paa dansk og fransk Udtryksmaade — brugt Udtrykket Kæreste, der passer bedre for vore høviske danske Øjne og Øren, end den langt morsommere Betegnelse, som den humoristiske Digters Slægtning anvendte.

Fra Kjøbenhavn havde jeg medbragt en Del Anbefalingskrivelser, der skulde skaffe mig Adgang til franske Familjer, ovenikøbet én til et Medlem af Fa-

miljen Rotschild, hvori Anbefaleren dog ikke havde haft Mod til at sige, at jeg vilde være Bogtrykker, men kaldt mig en ung Ingeniør og Videnskabsmand, der søgte yderligere Uddannelse i Paris. Men hverken den eller de andre benyttede jeg, idet jeg, vistnok rigtigt, gik ud fra, at vi 3: de fine Familjer og jeg, næppe vilde have Spor af Fornøjelse af at gøre Bekendtskab med hinanden. Derfor blev Engelbauers, de eneste Parisere, hos hvem jeg nogensinde har spist til Middag, og kun én Gang, 25 Aar senere, har jeg spist Frokost i et fransk Hus, og dog har jeg nu været en Snes Gange i denne dejlige By. Det er jo ikke blot i Latin, at Gæst og Fjende udtrykkes med samme Ord. Til Gengæld var Middagen hos Engelbauers vidunderlig. I Familjens 2:Værelses Lejlighed, med Murstensgulv, samlede et lille Selskab, der foruden nogle flinke og intelligente franske Arbejdere med deres muntre og dygtige Koner bestod af mig og min gamle Skolekammerat Carl Græbe, der den Gang arbejdede som Sætter i *l'imprimerie nationale*.

Middagen var baseret paa en Hare, som var en Gave fra en Velynder. Længe i Forvejen havde Engelbauer spurgt, om jeg vilde spise hos ham, naar den lovede Hare arriverede, og jeg blev derfor ikke saa lidt forbavset, da Middagen viste sig at bestaa af 10 — ti — Retter. Af et Brev, som jeg, ved Adressatens Død, har faaet tilbage, ser jeg, at Menuens 10 Numre var: 1) Suppe med Brød, 2) Sardinier og Radiser, 3) Suppekød, 4) Rosenkaal, 5) Hare i Vina-sauce, 6) Kapun, 7) Salat, 8) Ost, 9) Vindruer og anden Frugt, 10) 2 Slags Lagkage, hvert Nr. efter

fransk Skik serveret for sig. Hertil drak vi Bordeaux, Bourgogne og Kaffe med 4 Slags Likør. Da jeg ved den femte eller sjette Ret udtalte mig om Middagens uhyre Flothed, svarede Værten: »Ja min gode Hendriks, De er ikke paa Enden inu.« Han fortalte Græbe og mig, at han var saa glad ved den frie franske Tone, der herskede der i Landet, og jeg maa indrømme, at der ved den glade Middag fra Engelbauer faldt adskillige »frie« Ytringer, som han sikkert selv ansaa for gallisk Vid, men som dog vist havde deres Basis i Toldbodvinhus. Naar Fruen forlod Bordet for at servere næste Ret, tilraabte Engelbauer hende forskellige gemytlige Raad om Tillavningen; en enkelt Gang raabte Fruen tilbage, at hun i Øjeblikket ikke lavede Mad, men om man saa maa sige: akkurat det modsatte, hvortil Manden svarede, hvad en Mand vel bør svare ved saadan en Lejlighed. I Selskabslivet i Kjøbenhavn er lignende Tilfælde ikke forekommet i min Praxis.

Hver Gang han gik ned i Kælderen for at hente ny Forsyning af *vin cacheté*, syntes han ogsaa at have hentet Forraad af nye uartige Historier, men jeg maa tilføje, at denne grundskikkelige Fyr, der havde faaet ikke saa lidt mere at spise end der vist ellers serveredes i dette lille tarvelige Hjem, ogsaa — ligesom alle vi andre — havde faaet betydeligt mere at drikke end strængt nødvendigt, men vi morede os storartet, ikke mindst da Fruen, efter at Retterne nu kunde serveres uden at hun maatte ud i Køkkenet, begyndte at synge sin Fætters Sange. Jeg har altid nydt min Kollega i dobbelt Forstand, — Béranger var jo baade

Bogtrykker og Visedigter — men jeg har kun hørt to Personer synge hans Sange, Madame Engelbauer og Yvette Guilbert. Af disse to sang Yvette uden Sammenligning bedst; antagelig har aldrig nogen sunget dem bedre, og de vil vel næppe nogensinde blive sunget saa godt igen. Men det var heller ikke helt kedeligt at høre vor lille Værtinde synge disse Sange med deres »frie franske Tone«, skønt hendes Stemme lød, som naar man trækker en Kat i Halen; men hun var saa bedaarende elskværdig, og det var ligefrem kønt at se hendes Glæde over Béranger, der Fanden ikke var hendes Fætter, i al Fald maa det have været en Fætter, der var mindst 30—40 Aar ældre end hun, men hun troede sikkert selv paa Stamtavlen Rigtighed, og Manden tvivlede slet ikke. Taarerne trillede ned ad begges Kinder af Latter ved hvert vovet Ord, og vi andre lo med og klappede. Derpaa tog en Dame, som Engelbauer havde præsenteret som Mme Durand *jeune*, fat og sang store Opera-Arier med en Stemme saa stor som en Trebellis men fuldstændig uskolet og med nogle hjerteskerende falske Toner en Gang imellem, der netop fik Engelbauer til at klappe hysterisk. Til sidst sang hele Selskabet. Saa mente Engelbauer, at Øjeblikket var kommet til at oplæse en Tale, han havde »gjort« til en Fest i Typografisk Forening, men som var blevet kasseret af Censuren, fordi den indeholdt Politik. Saaledes var den »frie franske Tone« under det reactionære Statskupsministerium Broglie-Fourtou 1877. Talen, hvoraf vi to Danske forstod noget, de Franske sikkert lidt mindre, var imidlertid saa dræbende kedelig, at Ma-

dame Durand *jeune* gav sig til at synge en lystig Vise, hvor vi alle sang med paa Omkvædet, hvilket ikke generede Engelbauer det mindste, han vedblev at læse sin Tale, og først da han puttede Manuskriptet i Lommen og da vi havde siddet henad 5 Timer tilbords, og der ikke var noget Værelse, hvor vi kunde strække Benene, foreslog Madame Durand *mère* (altsaa *jeune's* Svigermor), at vi skulde bryde op. Herimod protesterede Værten med disse Ord: »Nej bliv nu bare siddende, Hr. Hendriksen følger Dem gerne hjem«, hvad jeg jo var nødt til at sige »Ja selvfølgelig« til. Men nu trængte vi alle til frisk Luft og tog Afsked, og da vi kom ned paa Gaden sprang *Madame mère* op i den første Omnibus, der kørte forbi. Da vi alle havde »en lille Streg«, er det ikke helt udelukket, at Omnibussen aldeles ikke kørte i den Retning, som den Dame, jeg skude have fulgt hjem, helst vilde.

Saaledes er eller var altsaa Selskabslivet i de højere Kredse i Paris, og saaledes var den brave Mand, der havde skaffet mig Plads hos Lahure og præsenteret mig for Faktoren, hvem han kaldte for Monsieur Gréché — hvorved han atter beviste, at han talte ligesaa godt Fransk som Dansk. Faktoren hed nemlig Draeger.

Arbejde.

Den »Plads«, Engelbauer havde skaffet mig, bestod i, at der blev stillet en lille god Haandpresse og de nødvendige Træsnit til min Disposition, og at jeg fik

Undervisning af Faktoren; for det skulde jeg intet betale, kunde komme, naar jeg vilde, og blive borte, hvis jeg havde Lyst til det. Jeg har aldrig kunnet forstaa, hvorledes Engelbauer, der ikke havde andre Midler til at skaffe sig Indflydelse end sin utrolige Skikkelighed og Naivitet, havde faaet mig anbragt her, og det bliver ikke mere forstaaeligt ved, hvad der senere — ved en Ytring fra Faktoren — gik op for mig, at han vistnok har fremstillet mig som extra-vagant Englænder, der bl. a. havde faaet Lyst til at se, hvorledes det gik til i et Bogtrykkeri. At min Landsmand sikkert har sagt, at jeg var Dansk, hindrer ikke, at man har troet, at jeg ogsaa var Englænder; i den Retning er der ingen Grænser — eller var ikke før Verdenskrigen. Jeg vil ikke regne, at en Franskmand, jeg kom i Snak med ovenpaa en Omnibus, troede, at Danmark var »en Fristad« som Hamburg, og da jeg sagde, »nej det er et Kongerige«, pludselig slog sig for Panden og sagde: »Ja, ja meget rigtigt, Kongen af Danmark! Kongen af Danmark!« — sandsynligvis noget han huskede at have set trykt et eller andet Sted — og tilføjede: »Jeg har for Resten selv en Bror i Danmark«. »I Kjøbenhavn?« spurgte jeg. »Nej i Bremen!« svarede han. Jeg regner heller ikke, at en ung Dame, til hvem jeg sagde, at jeg var *Danois*, men at hun sikkert ikke vidste, hvad det var, svarede: Jo hun kendte da en Sang om den unge, smukke *Danois*. Jeg grundede længe paa, hvad det kunde være for en Sang, indtil det gik op for mig, at det naturligvis var Dronning Hortenses bekendte Sang »*Partant pour la Syrie*«, der handler om

den unge smukke Dunois. I geografiske Spørgsmaal generer det ikke Franskmand at sætte et A for et U. Alt det regner jeg ikke, men for ca. 25 Aar siden traf jeg i Vichy en ualmindelig kultiveret Mand, Dr. Aufret, han var Læge i Marinen med Admiralsrang, vi blev gode Venner og talte dagligt sammen om alt mellem Himmel og Jord; han havde været rundt i hele Verden, var derfor særlig kyndig i geografiske Spørgsmaal, var ogsaa inde i Verdenslitteraturen, kendte endda noget af den skandinaviske, f. Ex. Henrik Ibsens Stykker. Han bad mig se op til sig, naar jeg, nogle Dage senere end han, kom til Paris. Jeg søgte ham i Marineministeriet og passerede mellem to hvidklædte Matroser med dragne Sværd ind i hans Kontor, hvor vi atter sad længe og talte sammen. Det var for Resten den Franskmand, der indbød mig til den eneste private Frokost, jeg har nydt i Paris. Til denne havde han personligt været ude for at købe Rol-Mops, for at der paa hans pragtfulde franske Frokostbord ogsaa skulde være en nordisk Ret. Ved Juletid fik jeg et langt, elskværdigt Brev fra ham; at det var ham magtpaaliggende, at jeg fik dette, saa jeg af, hvor nøjagtigt han havde skrevet Adressen: Tuzborgvej Nr, 5, i en Villa i Hellerup nær ved Kjøbenhavn, og til yderligere Sikkerhed havde han tilføjet: *Norvège*, med to Streger under.

Naa, enten nu Faktoren antog mig for Dansk eller Englænder eller begge Dele, saa behandlede han mig korrekt men køligt. Som jeg senere forstod; han gjorde, hvad han havde paataget sig, men gik ud fra, at hvad jeg hørte og saa, vilde jeg have glemt, naar

jeg snart fik Lyst til noget nyt extravagant. Han viste mig, hvorledes man skal tilrette Billeder, kom hen til mig, naar han paa sine Vandringer i Trykkeriet kom forbi, saa paa, hvad jeg havde lavet, kiggede paa Aftrykkene, nikkede og gik videre. En Dag blev han staaende lidt længere, paaviste et og andet, der kunde være gjort bedre, men roste Arbejdet som Helhed. Der var kommet en hel ny Tone mellem os, en Tone, der snart blev til Venskab. Da han en 14 Dage senere kom hen til mig med et Træsnit, bad mig rette det til og tage Aftryk paa japansk Papir — — — det skulde være til en Udstilling, følte jeg noget lignende som Jeppe maa have følt, da han vaagnede i Barons Seng — heldigvis kom jeg ikke bagefter paa Møddingen. Aftrykkene blev rost og sendt til Udstillingen. Selvfølgelig sendte jeg et Aftryk til O. C. Olsen. Da jeg kom hjem, hang det i Glas og Ramme i det lille Kontor paa Købmagergade.

I overordentlig kort Tid blev jeg en udmærket Billedtrykker, hvilket Praleri jeg vil forsvare, dels ved at sige, at det er ganske fornuftigt at omtale sin egen Dygtighed ved enhver Lejlighed, — saa bliver det gjort — og man faar derved ofte andre til at tro derpaa, og dels ved at sige, at Billedtilretningen er en saa ringe Kunst, at intet er faldet mig saa let, siden jeg gjorde Bekendtskab med den elementære Geometri. Naar jeg siger, at jeg rettede Billeder udmærket til, er det ikke mere Overvurdering, end naar jeg med Rette siger, at jeg sover udmærket. Begge Dele har jeg den Gang og siden altid kunnet, naar jeg da ikke var meget syg. Nu laver man jo i Trykkerierne

Billedtilretninger ad kemisk-mekanisk Vej, saa nu har jeg ikke andet at prale med, end at jeg endnu kan sove, naar og hvor det skal være.

Det var jo kun for at lære Billedtilretningen, at jeg var rejst til Paris, men heldigvis lærte jeg noget, der var betydeligt mere værd, jeg lærte, hvorledes der skal og kan arbejdes.

Da jeg besøgte Schultz' Trykkeri, blev jeg bl. a. henvist til en gammel, meget betroet Trykker, der havde en »Form« i Pressen, om hvilken han strax sagde mig, at det varede to Dage at faa den tilrettet. Han tog saa overordentligt varsomt paa Formen og Instrumenterne, som om der var Tale om at pusle et lille nyfødt Barn, han greb ikke et Øjeblik brutalt paa noget men altid med en sikker Viden om, at Hastværk er Lastværk, og det lykkedes ham ogsaa at bruge de 2 Dage til dette Arbejde. Ingen Brolægger kunde være mere forsigtig eller klø sig oftere i Hovedet og andre Steder. Hos Lahure var det anderledes. De underlige Mennesker der vidste aldrig i Forvejen, hvor længe de skulde hænge over et Arbejde, ja, jo hurtigere det lykkedes dem at gøre det færdigt, desto gladere var baade de og Faktoren, naar Arbejdet blot blev, som det skulde være, det var naturligvis Hovedbetingelsen. De troede pudsigt nok, at jo hurtigere de arbejdede, desto billigere kunde Trykkeriet levere Bøgerne, Omsætningen vilde forøges, og Faren for Arbejdsløshed forringes. En saadan Romantik vilde næppe have tiltalt den nøgterne danske Arbejder. Men man maa ikke glemme,

at her er Tale om, hvorledes der arbejdedes i 1877, nu er det maaske ganske anderledes i de to Lande.

Der var hos Lahure mange Slags Arbejde; der var Forme, som blev smidt ind i de gamle Farvebordsmaskiner og skulde være færdige paa det, man nu kalder: 0,5. Af den Slags Arbejde forlangte Faktoren, at det skulde gøres saa ordentligt, som den korte Tid tillod; saa tryktes der f. Ex. *Le tour du monde*, et meget smukt Tidsskrift, hvori blandt andet Gustave Doré's Billeder fra Spanien fremkom. Paa det skulde der anvendes al den Omhu, der var nødvendigt for at hævede Tidsskriftets Prestige, og vi — det vil alt saa sige: de — trykte bl. a. i Haandpresse Saint Simons Memoirer, det smukkeste Bogtryk fra det 19. Aarhundrede, jeg erindrer at have set. Det tog naturligvis endnu mere Tid, men man kan sige, som Geske Klokkers svarer paa Spørgsmaalet: »Blev da Suppen god, da Flæsket kom i?« — »Ja hun blev deylig, Madame.«

Inde i den store Maskinhal sad Draeger paa en ophøjet Plads, der lignede en Prækestol, tilsyneladende beskæftiget med Billedtilretning, men med Opmærksomheden stadig henvendt paa de arbejdende Trykkere og med overordentlig mange Lynvisitter rundt omkring i de mindre Stuer for at tilse, hvad der blev gjort. Han var en glimrende Dirigent for disse »brave Folk«, der — stik imod det bekendte Udtryk — ogsaa var »gode Musikanter«. Han kunde, tror jeg, med nok saa megen Ret som en dansk Borgmester 50 Aar senere, sige: »Vore Folk er alle Elite-

arbejdere«, og var de det ikke strax alle 700, skulde Draeger nok gøre dem til det.

Det var iøvrigt ikke lutter Franskmænd her var Tale om. I den Stue, hvor jeg arbejdede, var vi fem: en Polak, en Italiener, en Portugiser, en Franskmand, M. Marpon, de andres Navne har jeg desværre glemt — og saa altsaa en Dansk; de fire blev anset for Firmaets allerdygtigste Folk, ogsaa det var jo et stort Held for mig; der var meget for en Trykker at lære, og saa hjalp det ogsaa paa vort Franske, idet Marpon tidt hjalp os over Vanskeligheder og rettede vore Fejl, og saa lærte man fremmede Nationers Ejendommeligheder at kende, i al Fald i Smaating, og det er ikke saa galt for en ung Mand at erfare, at hvad der hjemme hos ham er uomstødelig Sandhed, ser lidt anderledes ud under andre Himmelstrøg. Nu er de vel alle døde, Polakken sikkert uden at opleve at se sit Land befriet, det han kaldte »Polschka« med en Betoning, som om han talte om en elsket afdød. Ellers husker jeg, af det polske, han lærte mig, kun, at en Bi hed Pschlra og mærkeligt nok udtaltes: Psjrolla. Skulde en polskkyndig læse dette, er jeg forberedt paa, at han vil sige, at det er helt galt. Vi talte baade om alvorlige Ting, der blev under de urolige Forhold i Efteraaret 1877 talt meget Politik, og om mere spøgefulde; jeg husker saaledes, at jeg en Gang fortalte Polakken, at et uregelmæssigt Ægteskab hos os kaldtes »et polsk Ægteskab«, hvortil han svarede, at man i Polen kaldte det et portugisisk, der atter fik Portugiseren til at meddele, at det paa hans Sprog hed: et engelsk.

Den første Dag, vi var sammen, spurgte Polakken mig, om jeg vilde gaa med og spise, hvor han indtog sin Frokost, det var dyrt men godt; og jeg maatte delvis give ham Ret, det var nemlig godt men ikke dyrt. Vi fik efter frit Valg paa Spisesedlen: Kødsuppe, en Kødret, Grøntsager, Ost, Dessert, en Chopine ($1\frac{1}{2}$ Liter) Rødvin og Brød, og alt det kostede aldrig over 1 fr. = $72\frac{1}{2}$ Øre. Denne lille Restaurant, hvor jeg siden kom hver Dag, jeg var paa Trykkeriet, vakte i endnu højere Grad end dette min Beundring. Folk, der aldrig har været i Paris, holder meget af at le, naar »vi gamle Parisere« taler om de franske Restaurationer i de højeste Toner. Dette er ikke noget nyt, og var det heller ikke i min Ungdom, allerede i 1759 lader Lessing i en af sine Fabler Ræven sige til Storcken: »Sie sind lange in Paris gewesen, mein Herr. Wo speiset man da am Besten?«

Særligt paa os Danske maatte Pariserrestauranter virke forbløffende. Gaar vi i Louvres vidunderlige Kunstsamling, kan vi roligt sige, at vi dog ogsaa har fortræffelige Museer i Kjøbenhavn; glæder vi os over Byens Skønhed, kan vi roligt sige, at ogsaa vi har en dejlig Hovedstad, og Kjøbenhavns Parker og Omegn kan vi uden at rødme sammenligne med Paris'. Men naar Talen er om Restauranter, fine eller tarvelige — ja saa falder al Sammenligning bort, de er hvad man i Matematiken kalder incommensurable Størrelser. I vor lille Kneipe i Rue Fleury var der ingen Dug paa de renskurede Borde, og vi Stamgæster havde vor Serviet i nummererede Servietringe; Maden var ikke »Kunst«, som hos Véfoué eller Breband, to den Gang

berømte og meget dyre Restauranter, ikke en Gang saa god som i »Duval'erne«, der dog den Gang var langt bedre end nu. Menuen var ikke en tyk Bog, indbundet i Maroquin — men eksisterede kun i vor lille Opvartningspigens Hjerne, men den Dygtighed, hvormed Forretningen blev dreven, den Flid alle lagde for Dagen, den Omhu, der vistes for at gøre alt saa godt som muligt, var beundringsværdig.

Naar vi paa Slaget 12 myldrede ind 70 til 80 sultne Mænd, og spurgte: »Hvad har De i Dag af Kød, af Grøntsager o. s. v.«, saa ramsede hun det op, og hver bestilte sit. I Løbet af nogle faa Minutter havde vi alle faaet den første Ret, og de andre fulgte Slag i Slag. Naar der var gaaet en Time, havde vi faaet og spist de 4 Skift, der havde endda været Tid til at spille et lille Spil Domino eller Roulet, om hvem der skude give en Cognac (10 Centimer) til Kaffen; Middagen var betalt og Lokalet tømt. Jeg har en Fests aften i Tivoli i en af de store Restauranter ved Buffet'en valgt 4 Portioner af færdige kolde Retter til mit Selskab, og vi har ventet over en Time paa at faa det bragt hen til vort Bord med Kniv og Gaffel o. s. v., imens stod der Gæster i Kø og ventede paa at faa Plads ved Bordene. Værten kunde i den Tid have serveret for 2 eller 3 Hold, altsaa haft en Om sætning, der var 2 eller 3 Gange saa stor. En dansk Restauration er som et Vidnekammer, hvor man kan faa Lov at sidde i Timevis før man »kommer for«. Hvis noget lignende var hændt i Rue Fleury, vilde Værten og hans brave, flittige Kone strax være gaaet ind og hængt sig. Jeg har en Gang paa en fransk

Restaurant bedt om en eller anden Grønsag, hvortil Opvarteren lidt bedrøvet har svaret: »Den staar ikke paa Spisesedlen, saa det vil vare noget — maaske 10 Minutter.« Inden de 10 Minutter var gaaet, havde jeg mine Bønner. Jeg kunde den Gang paa en dansk Café bede om det aller almindeligste: et Glas Øl, hvortil saa Opvarteren første Gang vilde svare: »Saa gerne.« Anden Gang, naar jeg beklagede mig over ikke at have faaet Øllet: »Det kommer strax.« Tredje Gang: »Der bliver stukket et nyt Fad an,« og saa maatte jeg endda være glad ved, efter et Kvarters Forløb, at faa det Øl, jeg vilde have drukket til den Mad, jeg imidlertid havde spist. Lignende Forhold vilde, som sagt, bevirke mindst 1000 Selvmord om Dagen i Paris. Jeg minder stadig om, at her er Tale om Forholdene i 1877.

Der var mange, mange Ting, jeg »skrev mig bag Øret«, Ting, hvorefter jeg lærte meget, jeg aldrig siden har glemt. Jeg vil fortælle en lille Historie om, hvorledes Pariserne hævder deres Forretnings Renommé: Hver Morgen købte jeg mig hos en Bager en lille varm Brioche, som jeg spiste paa Vejen til Trykkeriet. En Morgen tabte jeg den og vilde gaa ind for at købe en anden, men saa ringede Trykkeriets Klokke, og saa gik jeg videre. Da jeg næste Dag kom ind i Butikken sagde Bagerjomfuen, at *le patron* meget gerne vilde tale med mig. Ind kom han, i Døren stod *la patronne*, og begge saa meget bekymrede ud. De havde set, at jeg igaar havde smidt min Brioche i Rendestenen, var der noget galt ved den? Og hvor blev de glade, da de hørte Sammenhængen,

»jo for de havde været saa forfærdeligt bange for, at jeg skulde have faaet noget hos dem, der ikke var, som det skulde være«. Denne lille Solstraalefortælling kunde uden Skade fortælles alle Eleverne i vore Købmandsskoler.

En Dag bad en af de Danske, der vilde købe nogle Photogravurer hos Goupil, mig om at gaa med ind for at vælge Billederne. Vi valgte for en ret betydelig Sum, og da vi skulde betale, spurgte jeg Expedienten, om det kunde tænkes, at jeg fik Lov til at se det berømte Firmas Etablissement, hvor disse Billeder, der da var noget nyt, blev udført. Han bad om mit Navn, og jeg gav ham mit Kort, men da han var gaaet ind, sagde jeg: »Det var vist dumt; naar han paa Kortet ser, at jeg er Bogtrykker, faar jeg naturligvis ikke Adgang«, men hvad sker: Han kommer tilbage med et Adgangskort for mig med Ledsager og en Meddelelse om, at, da jeg var Fagmand, var der 25 pCt. Rabat paa de Billeder, vi havde købt. Ogsaa et Vink for vordende Købmænd og Haandværkere.

Da vi, nogle Danske, en Dag kom ud i Champs Elysées, saa vi, at Træbrolægningen i Vejens halve Bredder var taget op paa et Stykke saa langt som fra Ranchs Uhr til Gammeltorv, og vi talte da om, hvor længe det mon vilde vare, før det blev i Stand igen. Da jeg to Dage efter kom derud, var det ikke til at se, hvor der havde fundet Reparation Sted, hele Vejen var som et Stuegulv, og det gik da op for mig, at der maatte være noget galt ved Brolægningsværket enten i Paris eller i Kjøbenhavn.

Hvad jeg heller ikke kunde lade være med at lægge

Mærke til, var Parisernes Sparsommelighed; Manden slider fra Morgen til Nat, og er der Muligheder, og saa Konen, for først at skaffe en Medgift til deres Datter, derefter for at lægge Penge op, saa de, naar Manden er 60, kan trække sig tilbage til et lille Hus paa Landet, hvor den før saa flittige Mand ikke har andet at gøre end at sidde og se, om der er Bid paa hans Snøre. Til Fornøjelser er der ikke Raad, før han bliver 60, og derefter er der ingen Lejlighed til at more sig. Draeger sagde mig en Gang, at han aldrig havde været i *théâtre français*, »dertil fik han aldrig Billetter sendt«. Og hans Indtægter var sikkert ikke saa lidt større end de allerfleste københavnske Bogtrykkes. Ærligt talt beundrer jeg ikke denne Maade at leve paa, der jo sikkert nok er en Lykke for Landet. Har man nu en Gang Livet, synes jeg ogsaa, at man skal leve det. Derfor vil jeg ikke paa staa, at den københavnske Opfattelse af Sætningen »leben und leben lassen«, som jeg saa vel som alle andre praktiserer, er den rigtige, men der kunde maaske tænkes en Mellemvej.

Hjemme.

Da Tiden nærmede sig til, at jeg skulde hjem, fordi Monsieur Draeger, ligesom Hr. Viberg i Forberedelsesklassen, ikke kunde lære mig mere, fordi man ikke kan leve gratis i Paris, og fordi min Kompagnon ventede mig — blev jeg grebet af en virkelig Sorg; Paris havde fuldstændigt erobret mig, Arbejdet, Livet i Byen, Museerne og maaske allermest Teatrene, med

théâtre français i Spidsen, og skønt jeg udmærket godt vidste, at jeg m a a t t e hjem, kunde jeg ikke lade være med at fantasere over, hvorledes jeg kunde blive i denne dejlige By. Folk, der kender mig godt, tror, at jeg er en uhyre sober Mand; i Virkeligheden er jeg en uheldbredelig Fantast, men jeg har altid været saa skikkelig at beholde mine Fantasterier for mig selv. Aldrig i mit Liv har jeg f. Ex. tænkt paa at skrive et Lystspil til det kgl. Teater, fordi jeg aldrig har troet, at jeg kunde gøre det; men hundrede Gange har jeg i Fantasien oplevet Premièren. I Paris var mit Fantasteri dette: Jeg vilde være fransk Journalist — den Gang havde jeg aldrig skrevet en Linje i den Retning. Jeg vidste godt, at det vilde blive uhyre svært at komme ind ved et Blad, men var det først lykkedes, vilde jeg gøre Furore, fordi jeg i intet vilde ligne de indfødte Journalister, og jeg vilde svinge mig op til en Berømthed — uden altsaa at gøre det svageste Forsøg i den Retning, eller et Secund at tro paa Muligheden, men det var en Slags Lindring i min Sorg over at skulle bort, indtil det sidste at have et lille Halmstraa at lege med.

Nu er jeg slet ikke helt sikker paa, at det ikke kunde være lykkedes mig, men jeg er glad for, at det ikke blev til noget. Under Verdenskrigen vilde jeg jo dog efter al Sandsynlighed være blevet udvist som Udlænding og mine Ejendele konfiskerede, og jeg var da maaske kommet til at leve mine sidste Aar som Elevatordreng hos Illum, hvilket jeg synes maa være saa forfærdeligt ensformigt.

Naa hjem skulde jeg og hjem kom jeg, og da jeg

først var hjemme, var jeg glad igen; der var jo, som det nu hedder: »nok at rive i«. Sammen med O. C. Olsen, der var flink og dygtig, vel begavet, meget flittig, en ualmindelig godt *selvmade*, brav og munter Mand, skulde vi jo se at faa vor lille »Bix« lavet om til noget stort og fint — og jeg maa sige, at det lykkes. I et tredjedel Aarhundrede arbejdede vi storartet sammen, var gode Venner, mellem hvem der aldrig var et ondt Ord, kort sagt: vi var et glørværdigt Exempel paa et Par Kompagnoner. Hvad der siden skete, kan vi jo altid senere tale om.

Trykkeriet laa i Stuen i Sidebygningen, Købmagergade 52, Boghandler Priors Ejendom. Da jeg forlod Firmaet i Januar 1915, var vi til Huse i nederste og øverste Kælder, Stue, 1., 2., 3., 4. og 5. Sal i Baghuset i vor egen dertil byggede Ejendom i Linnésgade 22 samt i Kælder, Stue og 1. Sal i For- og Sidehus. Men hvad der mærkeligt nok var uforandret, var Bestillingernes Antal, de holdt sig i alle disse Aar til gennemsnitlig 10 om Dagen; men de første Aar var der ret mange, som lød paa 100 Visitkort, 1000 Konvolutter eller Stempling af 200 Ark Brevpapir, senere forekom der Numre som »Vejviseren«, hvis Pris var et hyggeligt 5-cifret Tal, der nu antageligt forlængst er naaet til et 6-cifret. Men ogsaa i det lille gamle Kontor blev der gjort pæne Forretninger; fik vi en Bog at trykke for Prior, var det et Plets kud, men enten Bestillingerne nu var store eller smaa, gjorde vi alt for at tilfredsstille vore Kunder. Hvor Olsen havde lært det, ved jeg ikke; jeg havde lært det i Paris. Jeg husker, hvor det imponerede mig, da jeg

i et af de berømte Etablissementer for kirurgiske Instrumenter i Rue de l'Ecole de Médecine, købte et Par Tilretningsknive, der kostede et Par francs, og blev behandlet med en Iver og en Venlighed, som om jeg kom for at ekvipere et Militærhospital. Jeg tør paastaa, at Grunden til, at vor Virksomhed voxede som den gjorde, var den, at vi aldrig sagde: »det kan vi ikke«, og at aldrig nogen har faaet de bestilte Varer et Minut for sent. Kun én Gang erindrer jeg, at min gode Ven Ernst Bojesen kaldte mig op i Telefonen og var uhyre vred, fordi han endnu ikke havde faaet Korrektur paa et Cirkulære; jeg satte mig strax i Forbindelse med Faktoren, og et Øjeblik efter kunde jeg telefonere til Bojesen: »Ja, jeg er meget ked af, at Du endnu ikke har faaet Korrekturen, men synes Du ikke, at det er en formildende Omstændighed, at vi endnu ikke har faaet Manuskriptet?« Og det gik han dog, skønt noget modvilligt, ind paa. Det at Trykkeriet arbejdede 24 Timer i Døgnet bidrog naturligvis mægtigt til, at vi kunde gøre Ting, som andre med mere indskrænket Arbejdstid ikke kunde præstere. Det er hændt mig, at jeg er gaaet fra Trykkeriet Kl. 6 om Eftermiddagen og næste Morgen har fundet en lille Pjece, sat, korri- geret, trykt og indbundet i Nattens Løb. Det var som oftest Grundlæggeren af Tuborg Fabrikker, Philip W. Heyman, der sent om Aftenen vækkede Olsen, der boede ved Trykkeriet, og fik ham til at udføre den Slags Tusindkunster. En Gang har jeg set Carl Jacobsen i vort Kontor; han kom hastigt ind og sagde: Etatsraad Heyman siger, at De kan gøre alt

— — — kan jeg faa dette trykt til Klokken — — Ja, svarede jeg uden at se, hvad der var Tale om. Og det gik. Da jeg var ganske ny i Faget, kom en Dag en ung Mand — der for Resten siden blev Domprovst i Roskilde — op til os for at faa sin Doctordisputats trykt. Den skulde forceres stærkt, og da han ikke boede i Kjøbenhavn, tilbød jeg at læse Korrektur. »Tak,« sagde han, »men ser De, der forekommer en Del latinske Citater.« — »Ja det gaar nok.« — »Men der er desværre, havde jeg nær sagt, heller ikke saa faa græske.« — »Ogsaa det skal jeg nok klare.« Han saa lidt forundret paa mig og tilføjede: »Men hvad siger De til, at der ogsaa er en stor Del Hebraisk?« Og da jeg nikkede venligt og svarede: »Ja det er jeg nu slet ikke bange for,« rejste han sig op, bukkede og sagde: »Maa jeg saa spørge, hvem jeg har den Ære at tale med?«

Nu vilde jeg nødigt paatage mig Korrektur paa de to sidste Sprog, og nu vilde det ogsaa imponere mindre; siden da har vi jo haft en Bogtrykker, der var Dr. phil., men paa den anden Side er der vel heller ikke overvættets mange Doctorander, der nu kan skrive Latin endsige de andre svære Sprog.

Avisfabrikken.

Det første Aar, jeg var Bogtrykker, spurgte Redaktør Carl Carstensen os, om vi vilde trykke »Dagens Nyheder«, to meget kendte Godsejere garanterede for Betalingen. Det lød jo meget lokkende for et ungt og ikke med store Arbejder overbebyrdet Trykkeri,

men det var mig en mere end pinlig Tanke at skulle trykke et Højreblad — senere forstod jeg godt, at denne Tanke er dum, lige saa meningsløs som hvis Typograferne kun vilde sætte socialdemokratiske Bøger og Blade eller Papirfabrikerne f. Ex. ikke vilde sælge Papir til et Venstreblad — men den Gang blev jeg glad, da det viste sig, at Olsen heller ikke var ivrig for Sagen, han vidste fra den Tid, han var Factor ved »Folkets Avis«, at Natarbejde ved en Avis ikke hørte til Livets letteste, han gik for Resten ellers ikke af Vejen for selv det sværeste. Vi var altsaa enige om den Ting, trykke Aviser, det vilde vi ikke. Men som det senere vil blive fortalt, blev vi snart enige om lige det modsatte, og i Tidens Løb kom vi saamænd til at trykke først »Dags-Avisen« og »Den ny Tid«, derefter »Morgenbladet«, »Dannebrog«, »København«, »Kristeligt Dagblad«, »Hovedstaden«, »Samfundet«, »Riget«, »Børsen« og »Folkets Avis« og mange flere undertiden 4 eller maaske 5 samtidigt og deriblandt et svensk. En Dag i 1880, da jeg var alene paa Kontoret, fik jeg Besøg af en svensk Herre, der præsenterede sig som Redaktør Bromée og spurgte, og vi vilde trykke et nyt Blad, der om en Maaned skulde starte i Malmö. Skønt jeg tænkte, at det jo i høj Grad var at gaa over Aaen efter Vand, svarede jeg, at det var der næppe noget i Vejen for, jeg skulde tale med min Kompagnon derom. Ja, han vilde saa komme igen næste Dag. Til Olsen sagde jeg blot: »Her har været en gal Mand, der vil have os til at trykke et Blad i Malmö, men han kommer næppe igen!« Han kom imidlertid igen, og 3 Uger efter

havde vi opstillet et Trykkeri i Malmö, og i et Par og tyve Aar trykkede vi »Skånska Aftonbladet« og tjente sikkert i den Tid en Sum, der laa langt paa den behagelige Side af 100,000 Kroner, som Svenskerne egentlig burde have tjent selv. Hvorfor de overlod dem til os, var os en Gaade, indtil Forretningen var kommet i Gang og vi en Dag rejste over Sundet, da opdagede vi, at Passagererne næstmest bestod af Grosserer Neijendam, der havde en stor Kaffehandel i Borgergade og en Filial i Malmö, endvidere Repræsentanter for Moresco, Magasin du Nord, H. I. Drucker o. s. v., o. s. v., der sammen med O. C. Olsen & Co. skulde over og se til deres svenske Filialer. Sagen var, at det den Gang passede d'Hrr. Malmöboere ret godt, at Danske gjorde Arbejdet og tjente deres Penge i Malmö, til Gengæld brugte saa Svenskerne, de Penge, de tjente, til at more sig for ovre i »Kongens By«, og da begge Parter syntes at være glade ved denne Ordning, maa den jo siges at have været den ideale.

En Ting, der ikke undrede os — som det, at man lod et dansk Firma trykke det svenske Blad — men som imponerede os — var Svenskernes »stilighed« og Sans for det formelle. Hjemme havde vi den Gang ogsaa et Blad »Dags-Avisen«, der ejedes af et Aktieselskab ligesom »Skånska Aftonbladet«, men medens alt dèr afgjordes af O. C. Olsen & Co. — eller næstmest af Co. — og medens vi aldrig i de 8 Aar, Bladet eksisterede, afholdt nogen Generalforsamling, havde vore Venner i Malmø foruden Redaktionen en Styrelse paa vistnok 5 *ledamöter*, en Administration med

en Økonomidirektør i Spidsen og desuden Suppleanter for disse, desuden Revisorer og Revisorsuppleanter, der afholdt en Masse gravalvorlige Møder, hvor Overvejelserne dog blev meget hurtigt færdige; der oplæstes som Regel et Forslag, ingen forlangte Ordet, og Dirigenten sagde da: »frågan betraktas som med ja besvarad«, hvorefter man gik over til næste Punkt paa Dagsordenen. En ganske anden Grundighed og en betydeligt længere Behandling var der i den Maade, hvorpaa de viste deres Gæstfrihed over for deres danske Bogtrykkere, især har jeg Erindring om, hvad der passerede, efter at Bladet havde existeret et Aar. Økonomidirektøren havde aflagt Beretning, der endte med det Spørgsmaal, om man ikke burde standse Bladet, da man det første Aar havde tilsat henimod Halvdelen af Aktiekapitalen. Da ingen tog Ordet, og Dirigenten skulde til at sige: »frågan betraktas o. s. v.« tog Olsen Ordet og sagde: »Ikke engang Halvdelen af Aktiekapitalen et helt Aar! Det er jo glimrende; »Dags-Avisen« satte hele Aktiekapitalen til paa 5 Maaned. Saa vil næste Aar jo sikkert give Overskud.« Derefter betraktades frågan som med nej besvarad, og man begav sig til Kramer. Her kom jeg i Løbet af Natten til at tænke paa, at det maaske var problematisk, om Olsen vilde faa Ret med Overskuddet, der imod maatte jeg ubetinget give ham Ret i, at Avistrykning, selv om Avisen er et Aftenblad, kan medføre Anstrængelser om Natten, som ikke er saa helt lette, særlig henad Morgenstunden, og ikke mindst i et Land, hvor Punch er Nationaldrik.

Det var vist den Aften, Redaktør Bromée bad mig

om at skrive nogle Korrespondancer til Bladet, han vilde saa betale mig med »röda guldet«. Jeg skrev ham et Par Stykker, og da jeg spurgte, om han vilde have flere, svarede han nej, man paastod nemlig i Malmö, at det ikke var ægte Kjøbenhavnerbreve, de var lavede i Malmö, de havde altfor svensk en Farve. Det med Farven havde han vist Ret i, det havde jeg gjort med Vilje; om han ogsaa havde Ret i, at hans Guld havde en særlig rød Farve, ved jeg ikke, jeg fik desværre aldrig Lejlighed til at se efter.

To Bladforetagender — hvis de kan kaldes saaledes — kunde jeg have Lyst til at omtale, skønt de ikke fik stærk Indflydelse paa dansk Journalistik: En Dag telefonerede et af vore store ansete Sagførerfirma'er og spurgte, om vi kunde trykke et Blad. — »Jo det kunde vi nok.« — »Ja men det er vist et ret stort Foretagende.« — »Ja, ja, kom De kun med det, vi har hidtil været i Stand til en hel Del.« — »Naa, ja vi har fra Udlandet faaet Anmodning om at træffe Aftale med et Bogtrykkeri om et Dagblad, Bogtrykkeriet maa tillige levere Papiret, vi skal sende Dem nærmere Oplysninger.«

Oplysningerne kom, og er Firmaet O. C. Olsen & Co. nogensinde blevet imponeret, saa var det den Dag. Det, der var Tale om, var — jeg tror ikke at huske meget fejl — et Blad, der dagligt skulde trykkes i 200,000 Expl., være 96 eller eventuelt 192 Sider stort (Format noget større end vore nuværende Dagblade) og væsentligt sættes med Nonpareille (den allermindste Skrift, der findes — og det kun sjældent — i noget dansk Blad), og en stor Del var Tabelsats.

Jeg var jo ikke et Øjeblik i Tvivl om, at Forespørgselen kom fra en gal Mand i Udlandet, men da som sagt, det herværende Sagførerfirma var af første Klasse, og da jeg havde pralet med, at vi omtrent kunde gøre det umulige, gjorde jeg en foreløbig Beregning efter ogsaa at have talt med Papirfabrikerne. Jeg svarede da, at Prisen tilnærmelsesvis kunde sættes til saa og saa meget pr. Nr., men at vi desværre ikke strax kunde paatage os Arbejdet, da f. Ex. De forenede Papirfabrikker først maatte ombygge deres Lokaler, gøre dem 3 à 4 Gange saa store, og at vi skulde købe en halv Snes Rotationsmaskiner, foruden dem, vi havde. Udgiveren vilde derfor ikke forbavses, naar vi bad ham om, inden disse Ændringer og Køb fandt Sted, at deponere nogle Millioner Kroner i en dansk Bank for det, ganske vist usandsynlige, Tilfælde, at han en skøn Dag skulde have faaet nok af at udgive Bladet. Om Sagførerne sendte en Oversættelse af dette Brev til Udlandet, ved jeg ikke, men Svar fik vi i al Fald aldrig.

Et andet Foretagende var af mindre Dimensioner, men det blev da til noget. En Dag kom en ægte jydsk Bonde, Rigsdagsmand for — — ja det husker jeg ikke, op til os og spurgte om, hvad det vilde koste at trykke et lille Blad, saa og saa stort med Papir i 200 Exemplarer, Bladet skulde hedde »Tscherning« — ja det er virkeligt sandt, og hvis man ikke tror mig, kan man søge Bladet paa det kgl. Bibliothek, for det blev altsaa virkeligt til noget. Da jeg sagde den ærede Lovgiver, at Prisen vilde blive — jeg tror det var — 40 Kroner pr. Nr., sagde han: »Jeg havde nu tænkt

mig 20.« — »Ja det var jo kedeligt, men det kunde ikke blive billigere.« — »Naa, ja saa faar det at være.« Derpaa gik han, men lidt efter kom han tilbage og sagde: »Hvis jeg nu vilde give 30?« — »Ja, saa vilde det ikke nytte.« — »Hm, ja saa Farvel.« Anden *sortie*. Lidt efter stak han Hovedet ind ad Døren og sagde: »35?«, hvortil jeg kun sagde: »Næ, her handles ikke med Kalve.« — »Naa ikke, ja saa maa jeg vel gi'e de fyrre.«

Der er næppe Tvivl om, at det udmærkede Medlem af Finansudvalget først havde spurgt andre Steder, og at vor Pris sandsynligvis har været for lav. Naa, noget videre kan vi næppe have sat til, ti efter at den danske Læseverden i 12 Dage havde haft Lejlighed til at forny Bekendtskabet med Tscherning, gik han atter i sin Grav, som den hæderlige Mand, han altid havde været.

Jeg kan heller ikke dy mig for at fortælle en 3dje Historie. Efterhaanden var vi jo blevet Experter i Aviser, og en Dag kom en Kollega, gamle Bogtrykker Calberg, op og bad mig om at gøre ham en Tjeneste. Han vilde med André Lütken som Hovedredaktør udgive et Dagblad, og han havde nu gjort et lille Overslag over, hvad der kunde tjenes, men var blevet lidt angst ved Resultatet: 100,000 Kr. om Aaret. Jeg saa Opstillingen nøje igennem og kunde da meddele ham, at den var i Orden og meget ædrueligt beregnet. Der var ovenikøbet indløbet en lille Additionsfejl, det var 200,000 Kr.s Fortjeneste om Aaret, der vilde blive Tale om. Da Calberg var ved at tabe Næse og Mund, tilføjede jeg, at der desværre var benyttet en

Idé, der ikke var helt original. »Naa det gør da ikke saa meget.« »Næ, hvis der blot ikke var taget Patent paa den.« »Patent — af hvem?« »Ja — af den danske Stat.« Der var nemlig knyttet et regulært Klasselotteri til Bladet, dog af lidt mindre Dimensioner end denne nationale Rigdomskilde, derfor kun 200,000 Kroner Fortjeneste om Aaret.

Jeg betroede Calberg, at jeg var ret sikker paa, at det vilde blive forbudt, men det troede han nu ikke paa.

Det blev imidlertid ikke til noget med Lotteriet, men Bladet kom og kom til at hedde »Danmark«. Efter et Aarstids Forløb gik det ind. Om det nu var, fordi der ogsaa uden Lotteri var tjent 200,000 Kroner, og den beskedne Calberg har ment dermed at have tjent Penge nok — eller af andre Grunde, se, det ved jeg ikke.

Af alle disse her omtalte Blade, var der ét, der kom til at staa mit Hjærte meget nær, det var »Dags-Avisen«, men det maa have sit eget eller — det er jeg bange for — flere Kapitler.

Dags-Avisen.

En Dag i Efteraaret 1878 gik Døren til vort Kontor op, og ind traadte en kæmpemæssig Skikkelse i meget lys Sommerdragt og et ejendommeligt Ydre; jeg tænkte først, at det var en Neger, men dertil var han dog ikke sort nok, altsaa Mulat; han tog Hatten af, og da jeg saa Haaret, tænkte jeg: altsaa dog Neger. Han gik hen til Olsen, smilende med en Række pragt-

fulde hvide Tænder, tog ham spøgende i Øret og sagde: »Naa lille Faktor, er der Plads endnu til en lille Notits i Avisen?« Olsen stirrede lidt paa ham og raabte saa hans Navn, og saa vidste jeg Besked. Det var en meget omtalt Mand; meget omtalt blot fordi han paa en herhjemme ukendt, amerikansk Maade havde opreklameret et Tandvand, der hed »Zozodont«. Hans Navn var Just M. Caën. »Hele Byen« kendte »Zozodontvisen« fra en Studenterkomedie, hvoraf 2det Vers lød saaledes:

»Det var sig Hr. Just Caën,
 Han sagde, det var saa sundt:
 »Vil I ha'en, saa ta'en og grin ikke a'en,
 Jeg mener Zozodont.«
 Faldera, Hurra, Hurra
 For Nordamerika,
 For der er just Zozodonten og Just Caën kommet fra.«

Caën havde først været Købmand og — maaske samtidigt — Medarbejder — sandsynligvis dog kun Nyhedsreporter — ved Erik Bøghs »Folkets Avis«, det var derfra hans Bekendtskab med Olsen skrev sig, og hans mærkelige Introduktion skulde vel hentyde hertil. Siden da havde han været lidt i Amerika. Han snakkede op ad Stolper og ned ad Vægge, Caën var en meget morsom Mand — første Gang man traf ham ...

Pludselig siger han: »By the by vil De være med om at udgive en Avis, der er mange Penge at tjene?« Planen til Avisen, som han trak op af Lommen, saa meget bedaarende ud; jeg havde aldrig haft noget med Aviser at gøre og troede, at naar der stod 3000 Kr. til Forretningsføreren og 1400 Kr. til Redaktøren,

saa var dermed alle Udgifter foruden Tryk og Papir dækkede. Aktiekapitalen skulde vi skaffe, Bladet skulde hver Dag have et Billede paa Forsiden, hedde »Dags-Avisen« og Hr. Richard Kaufmann havde erklæret sig villig til at overtage Pladsen som Redaktør. Kaufmann var en godt kendt, ikke meget staalsat men ingenlunde ubegavet Journalist; han havde været ved Blade af meget forskellig Rang og Farve, men hans Navn blev stivet noget af ved at staa sammen med Vilhelm Møllers som Redaktør af Ugebladet »Nustiden«. Hans Fag var vel nærmest det, han selv vilde kalde »Causerier«, han elskede gallske Ord; da han nogle Aar efter blev fast Korrespondent i Paris for »Nationaltidende« blev hans Sprog fuldstændigt Jean de France'sk; J. P. Jacobsen karakteriserede det engang saaledes: »Kaufmann promenerer sig paa Dalerne *dans Paris*« (*dalles* = Fliser). Kaufmann var noget forfjamsket og altid barnligt henrykt over, hvad han lige i Øjeblikket havde kastet sin Kærlighed paa. Følgende lille Historie fortæltes om ham: Da »Litteraturselskabet« holdt sit første Møde, skulde R. K. have staaet ved Indgangen og spurgt alle, der kom: »Tror De paa Gud? Tror De paa Georg Brandes?« Besvarede det første Spørgsmaal med Nej, det sidste med Ja, blev vedkommende indladt, ellers ikke.

Jeg kan med absolut Sikkerhed erklære, at Historien er fuldstændig Opspind, men tillige, at den karakteriserer R. K. ganske storartet.

Naa, jeg havde allerede da indset, at, hvad der stod i et Blad, kom ikke i højere Grad Bogtrykkeren ved, og vor Beslutning »Trykke Aviser, det vil vi ikke«,

maa vi ganske have glemt. Vi sagde nemlig Ja. Aktiekapitalen var sat til 16,000 Kr.

Kære nulevende store Bladudgivere, der mindst giver denne Sum ud om U g e n til Redaktion alene! Jeg kan saa godt forstaa, at De smiler; men husk, at Penge var mere værd den Gang, at det jo kun skulde være et lille Blad, og at ingen i de Tider tænkte paa noget i Retning af at reklamere med Jordomsejling eller lignende — — jo det gjorde j e g for Resten men rigtignok kun for Spøg.

Jeg skrev nemlig til en god Bekendt, der nylig var blevet Juniorchef i en stor Forretning, og spurgte, om han vilde tegne sig for en Aktie. Jeg fremstillede Sagen nøjagtig, som jeg saa den, og føjede til: »med saa og saa mange Abonnenter og saa og saa mange Anoncer vil Bladet altsaa kunne bære sig — faar vi saa og saa mange flere, ja saa vil det give glimrende Udbytte, og vi kan da maaske en Dag, ligesom »New York Herald«, udsende en Mr. Stanley paa Opdagelsesrejse.«

Dagen efter fik jeg Svar. Ja, han vilde gerne have en Aktie, og Firmaets to Seniorchefer vilde ogsaa gerne have én hver, og Brevet sluttede med disse Ord: »Vi paatager os jo intet andet end hvert Aar at hæve vort Udbytte eller faa at vide, at vi har tabt vore Penge?« Paa 2 Dage var Aktiekapitalen tegnet, og saa begyndte Forhandlingerne med Richard Kaufmann, hvorved Billedet rigtignok blev noget forandret. Kaufmann vilde foruden Redaktørgagen selvfølgelig have Betaling for, hvad han skrev; der skulde holdes Musik- og Kunstanmeldere, Politi- og Nyheds-

reporter, helst et ParKorrespondenter i Udlandet, Ritzaus Telegrammer o. s. v., kort sagt: en lille Del af vor Tids Avisstab.

Alt det fandt jeg saare fornuftigt, skønt jeg jo indsaa, at der vilde gaa noget længere Tid end beregnet, før vi fik sendt vor Opdagelsesrejsende ud; men hvad jeg ikke forstod, var: hvorfor Kaufmann havde meldt sig som Redaktør, da han hele Tiden lod forstaa, at det egentlig ikke var ham en tilstrækkelig stor Stilling at redigere dette lille Blad, og at han egentlig helst vilde være fri. Da han havde gentaget dette nogle Gange, sagde jeg: »Men kære Hr. Kaufmann, De er jo aldeles ikke bunden, har De ikke Lyst, saa siger vi Farvel og Tak for denne Gang, og vi kan jo være lige gode Venner for det.« Dette greb han virkelig med Begærlighed, antageligt havde han mistet Troen paa Bladet, eller der havde vist sig noget bedre for ham — for mig havde der i al Fald vist sig noget bedre, medens vi sad og talte om Bladet, nemlig at forandre dette, ja jeg vil ikke sige: fra en Tryksag til en Livssag, saa stort stillede det sig ingenlunde for mig, men dog til noget levende, der betød noget, et Blad, hvori f. Ex. en Del af det, vi sloges for i Studenterforeningen, kunde komme til Orde, kort sagt: noget af det »Dags-Avisen« virkelig en Gang kom til at blive. Og hvem der skulde være Redaktør, var mig ogsaa fuldstændigt klart, det var Alexander Cantor. Han, der lige var blevet Fuldmægtig paa et lille Sagfører-kontor, havde nogle Aar været Medarbejder ved »Morgenbladet«, hvor han paa en overordentlig livlig Maade skrev om Udlandets Politik, ogsaa af og til

om indenlandsk, hvilket ellers Hørup besørgede. Cantor havde sin egen Stil, men man var ikke altid helt sikker paa, om en Artikel var af Hørup eller af ham, hvilket jo var ret smigrende for Cantor. Han var strax begejstret for Idéen og vilde gerne være Medarbejder men, til min Sorg, ikke Redaktør, af Grunde, som jeg ikke kunde underkende. Der skulde altsaa findes en Redaktør til et Blad, hvortil Navn og Kapital fandtes — siden har jeg ført mange Forhandlinger med Redaktører *in spe*, der endnu ikke havde fastslaaet Bladets Navn og ikke havde Tanke af Aktiekapital.

Betegnende nok var det, at Cantor, da jeg forhandlede med ham om, hvem vi skulde gøre til Redaktør, ikke nævnte nogen Journalist; Cantor var ogsaa den eneste Bladmand, jeg kunde tænke mig. Efter mange Overvejelser endte vi ved Sproglærer Carl Michelsen. Han var en Mand midt i 30'erne, livlig, kundskabsrig, med radikale Meninger, en glødende Modstander af Carl Ploug og Beundrer af Georg Brandes. I Vilhelm Møllers »Nyt dansk Maanedsskrift« havde han leveret forskellige kulturhistoriske og politiske Bidrag, mest dog Uddrag og Oversættelser fra Fransk. Til ham gik vi op i hans Ungkarlejlighed ved Nørrevold og foreslog ham at blive Redaktør. Tanken tiltalte ham, og jeg tror nok, at han vaklede lidt, før han sagde Nej, vistnok nærmest fordi han ikke, netop nu, vilde begynde paa noget, der, naar alt kom til alt, var ret usikkert, han stod nemlig i Begreb med at gifte sig med en ung henzrivende Dame. (I en af mine mange Paranteser være

sagt, at baade Carl og Henriette Michelsen »bei Gottes Fügung« senere og indtil deres Død kom til at høre til min Kones og mine Venner, og at de begge, hver paa sin, meget forskellige Maade, i høj Grad bidrog til at pynte paa et Selskab!)

Fra Michelsen begav vi os op til en 3die Sal i Frederiksborggade, hvor ogsaa min Kone og jeg senere kom til at tilbringe mange festlige og uforglemmelige Timer, og hvis Beboere skulde komme til at blive nogle af vore allerbedste Venner — op til Sophus Schandorph. Her var ingen Vaklen, han sagde bestemt Nej, han vilde ikke ind i Journalistikken — senere blev han for Resten Teateranmelder ved »Morgenbladet« — men han vilde gerne ved Lejlighed skrive et Digt eller en Fortælling, hvad han ogsaa holdt, trofast som han var i alt, hele Livet igennem.

Det var dog langt fra, at disse Afslag kølede vor Iver, tværtimod Cantor blev mere og mere opsat paa at faa Bladet begyndt snarest muligt, han skulde nok besørge det meste, saa det kom ikke saa meget an paa at faa en Redaktør, der kunde skrive meget, som at faa et »pænt Menneske — hvad mener Du om Secher?«

»Villiam Secher? Ja han er jo et meget net Menneske, som jeg godt kan lide — men — — — naa ja — hvad! — — — ja lad os tage ud til Secher!« Og saa tror jeg at huske, at vi tog en Droske og kørte ud til Dannebrogsgade, ellers plejede to pæne unge Mennesker ikke ved høj lys Dag at tage en Droske, for det første saa det ikke godt ud, og for det andet kostede det dog en 75 Øre. Men vi gik hjem, nu havde det heller ikke noget Jag, Secher havde uden Forbe-

hold sagt Ja, men dog med saa megen Værdighed, at vi forstod, at det ikke kom ham overraskende, han vidste, at man en Dag vilde faa Brug for hans Evner, og da vilde man komme for at hente ham, omend ikke i en Guldkaret saa dog i al Fald i Droske.

William Secher.

Secher var Cantors gode Ven, og jeg kunde, som sagt, ogsaa godt lide ham. Naar jeg dog ligestrax blev lidt betænkelig, da hans Navn blev nævnt, var det fordi jeg pludseligt kom til at huske paa det første Indtryk, jeg havde faaet af ham, og det var ikke helt godt. Det laa en fire, fem Aar tilbage i Tiden, Secher var kommet hjem fra et Aars Ophold paa Askov Højskole, som han for Resten var grundig misfornøjet med, og en Aften i Studenterforeningen blev da den hjemkomne fejret af nogle af sine Venner, hvoraf nogle ogsaa var mine, derved kom jeg med til denne lille fornøjelige Fest. Æresgæsten var maa-ske lidt »munter«, da vi gik hjem, og da vi paa Østergade passerede en meget kendt kjøbenhavnsk Journalist Meyer, der paa Grund af sin Fedme havde faaet det egentligt ikke onde men heller ikke vittige Øgenavn »Flommemeyer«, raabte Secher ganske højt dette efter ham. Meyer blev med Rette vred, og raabte paa Politi, og som ved et Under dukkede to Betjente op af Stenbroen, og da den skyldige ikke kunde udpeges, blev vi alle bragt paa Politistationen i Pilestræde. Her kom vi hurtigt i Forhør hos den store tykke gemytlige Politiassistent Thalbitzer, og

efter at han havde noteret vore Navne, blev vi dimitterede, og vi hørte aldrig mere noget til den Historie. Men det kedelige var, at Secher, lige efter at have raabt, var forsvundet og ikke var med paa Stationen.

Denne lille Historie, som jeg havde »glemt«, dukkede da op paa ny, men »glemtes« igen, da mit Ven-skab med Secher voxede. Naar jeg har fortalt den her, er det fordi den bidrager til at give et Billede af denne ejendommelige Mand, der dog har spillet en vis Rolle, og han var jo Føreren paa min »Ungdomsskude, hvormed det var herligt at fare«, og som han senere uhjælpelig borede i Sænk.

Efter Opholdet paa Askov gav Secher sig til at studere ved Universitetet, blev cand. polit. og var nu blevet Sekretær hos Overpostmesteren. Han var et meget smukt ungt Menneske, der vandt alle, han kom i Berøring med, unge og gamle, Mænd og Kvinder, en velset Gæst alle Vegne, ogsaa dør, hvor hans Fremskridtsidéer ikke fandt Genlyd, man tog ham ikke saa forfærdeligt alvorligt. — Jeg skylder ham ogsaa mange glade og fornøjelige Timer, selv om jeg smilede lidt, naar han med sine »belærende Foredrag« skød stærkt over Maalet, baade da vi i mangt og meget var Meningsfæller, og da han svingede om til lige det modsatte. Hans usvigelige Tro paa sig selv var ikke til at blive vred over, da den som Regel ikke gik ud over andre. Jeg husker en Gang, før han blev Redaktør, at Cantor og jeg en skøn Sommerdag vilde have ham med i Skoven, men han vilde ikke og var ikke til at rokke. Til sidst sagde han: »Jeg skal sige jer hvorfor: Jeg skal i Aften holde et Fore-

drag om Karl Marx og hans Teori, og jeg har aldrig læst noget af ham, saa jeg maa se at faa fat paa noget af det i Dag.«

Naar vi overhovedet tænkte paa at tage Secher til Redaktør, var det, fordi han havde været et ivrigt Medlem af Studenterforeningens Opposition, var stærkt interesseret i Tidens Spørgsmaal og langt fra uden Kendskab i al Fald til nogle af dem; og saa havde han fornylig skrevet en lille Bog: »Herhjemme«, Skizzer af Hverdagslivet. Denne Bog var ingenlunde god, men den viste, at han havde Lyst til at skrive og netop i den Retning, Bladet skulde gaa. Jeg har nu, ligesom for 50 Aar siden, med noget Besvær, læst de 100 Sider »Herhjemme« igennem og faaet nøjagtigt det samme Indtryk som da. Bogen har intet med Poesi og Kunst at gøre, de 4 Skizzer er agitatoriske Foredrag, iklædt en let novellistisk Form, og synes at være skrevet af en meget godt begavet Skoledreng, der bilder sig ind at være Skolemester. Indholdet er i og for sig ikke daarligt, men Stilen som oftest ret kedelig. Hvad jeg især nu var nysgerrig efter at se, var, om det eneste, jeg den Gang fandt morsomt, endnu var det. Ja, det var det. Det er et Foredrag, som Secher lader en latterlig grundtvigiansk Skolemand holde, og hvori denne fortolker Holbergs »Barselstuen« saaledes: »Corfitz er Folkeaaanden, der paa sine gamle Dage har giftet sig med Folkehjertet, og de har nu faaet en lille Datter, Nyaaarslivet her i Norden eller Grundtvigianismen, hvad De nu vil kalde det,« og saaledes bliver han ved, Gothard Sanger er den tyske Romantik, Stine Isen-

kræmmer den franske Skole herhjemme, o. s. v. Det var grov Spøg, men morsommere og nærmere Virkeligheden, syntes jeg, end Knud Valløs meget udskregne »Emtejægerne«, der gik i samme Retning. Det, vi haabede paa, var, at hans Stil efterhaanden ved Øvelse skulde blive mindre skoledrenget og mere mesterlig, og at Humøret fra Barselstuefortolkningen skulde slaa ud i lyse Luer, og forøvrigt var vi jo enige om, at det slet ikke var ham, der skulde skrive Bladet.

Forhandlingerne om Bladet var kun fornøjelige, Secher var sprudlende glad og havde en Tyrketropaa Fremtiden, spøgende sagde han til alle, han traf: »Nu maa De være elskværdig og meddele mig, hver Gang De ser nogen, der brækker et Ben eller hører om nogen, der har begaaet Vandspild, vi maa være de første, der bringer saadanne interessante Meddelelser.« Han indledede Forbindelser med kendte Forfattere; af Schandorph fik han strax en Skizze »Fra den romerske Kampagne«, der stod i Bladets første og fortsattes i nogle af de næste Numre, han bad Carit Etlar, der da med Rette var meget populær, om at skrive en Fortælling til Bladet, og selv om det ikke lykkedes, kunde »Dags-Avisen« dog i sit første Nr. bringe et fornøjeligt Brev fra Carit Etlar, hvori der stod »Kære Secher — — — foruden det, at jeg vanskeligt kan blive færdig til forud fastsat Tid, er jeg desuden meget dyr, ualmindelig dyr, Hr. Cancelliraad Hægel kan bevidne begge Dele. Men jeg har fundet paa en Idé, der muligvis lader sig benytte« — — — Han foreslog saa »Dags-Avisen« at købe hans ældre, da

ganske udsolgte Fortælling »Pilesmeden«, og den blev da Bladets første Forfeuilleton, der gik gennem ca. 40 Numre. Hvorlænge varede det ikke, før noget andet dansk Blad fik Raad til, som den fattige »Dags-Avisen«, at købe en original dansk Feuilleton? Er det overhovedet nogensinde sket? »Dags-Avisen« var ogsaa det første Blad, der, før Danmark tiltraadte Bernerkonventionen, købte Oversættelsesretten til en udenlandsk Roman, nemlig Alphonse Daudets »Sapho«, der i N. I. Berendsens Oversættelse stod at læse i »Dags-Avisen« samtidigt med, at den offentliggjordes i et fransk Blad.

Bladet skulde ogsaa have en Redaktionssekretær, der maatte jo være nogen paa Kontoret, naar Cantor var hos sin Sagfører og Secher hos sin Postmester, og vi engagerede saa en ganske ung Student, Hr. Grove, Søn af »Dagbladet«s senere Redaktør; han brugte vistnok særlig Kontortiden til at lære sine Lektier til Manuduktøren, og var en overmaade pæn ung Mand, der ikke kom til at spille nogen som helst Rolle for Bladet. Det gjorde derimod hans Efterfølger. Da Grove, der vist for Resten senere blev høj Embedsmand et Sted her i Landet, vilde gaa for at faa mere Tid til sine Studier, averterede vi efter en ung Student, der var bevandret i de 3 Hovedsprog. Vi fik flere Tilbud deriblandt et, omtrent saalydende: »Jeg kan noget Tysk, ejer et fransk Lexikon og tænker stærkt paa at lægge mig efter Engelsk.« Efter denne Prøve paa Mandens Humør, var han saa godt som antaget, vi sendte Bud efter ham, og han viste sig at være et kønt, ungt Menneske med et Par brune

Gavtyveøjne og et dejligt Smil. Han hed Valdemar Jantzen. Inden vi engagerede ham, stillede jeg ham dog det Spørgsmaal: »Kan De sige mig, hvor Antwerpen ligger?« »I Holland« svarede han uden Betænkning. »Det er fortræffeligt«, sagde jeg, »De vil med Held kunne arbejde sammen med »Dags-Avisen«s Personale«. For at man kan forstaa dette, maa jeg fortælle, at »Dags-Avisen«, takket være Just M. Caën, nylig havde bragt et af ham med fed Overskrift forsynet Telegram, saalydende:

STOR BRAND I HOLLAND
Antwerpens Dokker brænder.

Just M. Caën holdt i det hele taget meget af at skrive, ligegyldigt om hvad, og det var ikke hans Skyld, at det saa sjældent lykkedes ham at faa noget optaget. Særlig tror jeg, at det var ham om at gøre at faa nogle Noveller trykt, da han — som han i et svagt Øjeblik betroede os — søgte et Forfatterlegat!!! Secher lagde altid roligt Caëns Manuskripter til Side: en Fortælling af ham »Paa den jødiske Kirkegaard i Milwaukee« stod længe sat, men der gik Aar og Dag, før den, da der en Dag var stor Stofmangel, virkelig kom i Bladet. Den har maaske været udmærket, jeg har aldrig talt med nogen, der har læst den. Caëns Stil var i al Fald original, jeg har ikke kendt nogen, om hvem jeg vilde tro, at han kunde forme en saa vidunderlig Sætning som denne Caënske, der evigt staar indprentet i min Erindring: »De henledte de Baade, der fandtes i Havnens Opmærksomhed paa sig«.

Det var altsaa Secher, Cantor og delvis Grove og muligvis Caën, der skulde skrive Bladet. I sidste Øjeblik meldte der sig imidlertid en ny Medarbejder. Da vi en Aften sad og snakkede om Bladets første Nummer, der lige var »paa Trapperne«, sagde jeg til Secher: »Kunde jeg ikke faa Lov til at skrive om Teatrene?« Secher saa meget forbavset paa mig, han vidste, at jeg ikke nogensinde havde skrevet i noget Blad og overhovedet aldrig talt om, at jeg kunde tænke mig at blive Skribent, i al Fald da ikke paa Prosa, og efter en lille Pause sagde han smilende: »Jo det kan Du godt faa Lov til, indtil vi faar Raad til at holde en rigtig Anmelder«.

Dermed var jeg altsaa ansat som »gal« Teateranmelder ved »Dags-Avisen«.

Hvorledes det gik den »gale« Teateranmelder, og hvad han iøvrigt oplevede, vil man kunne læse om i næste, snart udkommende, Bind af disse »Memoirer«.

INDHOLD

	Side
Hvem Bogen handler om.....	7
Løvstræde	8
Slægten	14
Dyvekes Gaard	17
Oscarsdal	20
Mine Forældre	28
Den sidste Oldenborger	37
Den lille By	43
Den Gang	48
Skoletiden	57
Skolens Bestyrer	68
Andre Lærere	72
Lidt fra 60'ernes København	77
Dagligt Liv i 60'erne	83
Et Intermedium	90
Fremmede	96
Solstraalefortællinger	106
Student	109
I Rus-Aaret	114
I Foreningen	121
1870—71	132
Den lille muntre Vise	139
Paa »Lærestalten«	152
Maskelystighed	162
Voldene	167
Georg Brandes	174
Panik	186

	Side
Den brede Vindueskarm	193
Hvorfor vi sloges og om hvad?.....	203
Bogtrykker	212
Paris	218
Arbejde	226
Hjemme	237
Avisfabrikken	241
Dags-Avisen	248
Villiam Secher	255